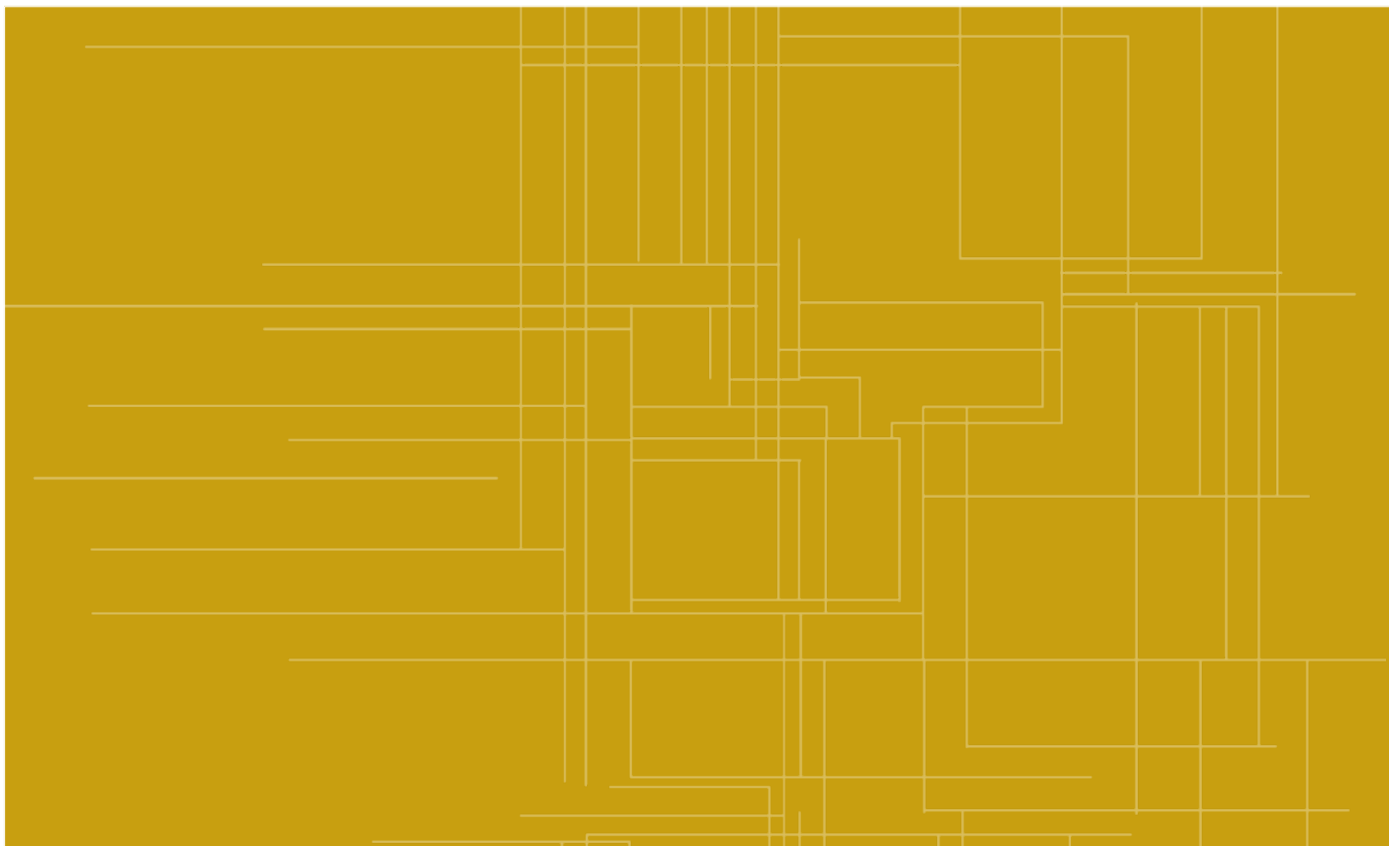

Segurtasun Nazionalaren Urteko Txostena

2021

2021

**Segurtasun
Nazionalaren Urteko
Txostena**

Traducción al Euskera: Delegación del Gobierno en la Comunidad Autónoma del País Vasco

Estatuko Administrazio Orokorraren argitalpenen katalogoa o <https://cpage.mpr.gob.es>

Argitaratzaile:

© Egilea eta argitaratzailea, 2022

NIPO (on-line edizioa):
Edizio-data:

Segurtasun Naziolaren Urteko Txostena 2021

Txosten hau Gobernuko Lehendakaritzaren Kabineteko Segurtasun Nazionaleko Departamentuak egin du, Segurtasun Nazionaleko Kontseiluko Idazkaritza Teknikoa eta Lan Organo Iraunkorra den aldetik, eta Kanpo Arazoetako Ministerioak, Europar Batasuna eta Lankidetzak, Justizia Ministerioak, Defentsa Ministerioak, Ogasun eta Funtzio Publikoko Ministerioak, Barne Ministerioak, Garraio, Mugikortasun eta Hiri Agenda Ministerioak, Hezkuntza eta Lanbide Heziketaren Ministerioak, Industria, Merkataritza eta Turismo Ministerioak, Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioak, Lehendakaritza Ministerioak, Gorteekiko Harremanak eta Memoria Demokratikoak, Lurralde Politikako Ministerioak, Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioak, Kultura eta Kirol Ministerioak, Ekonomia Gaietarako eta Eraldaketa Digitalerako Ministerioak, Osasun Ministerioak, Gizarte Eskubideen eta Agenda 2030 Ministerioak, Zientzia eta Berrikuntza Ministerioak, berdintasun Ministerioak, Inklusio, Gizarte Segurantzaren eta Migrazio Ministerioak, Unibertsitate Ministerioa eta Inteligentzia Zentro Nazionalak parte hartu dute. 2021 Segurtasun Nazionalerako Arriskuen Azterketan, Administrazioetik, sektore pribatutik eta zientziaren eta ikerketaren alorretatik etorritako ehun eta laurogeita hamabi adituk hartu dute parte. Segurtasun Nazionalaren Kontseiluak txostena onetsi zuen 2022ko martxoaren 4ko bileran.

LABURPENA

SARRERA	9
SEGURTASUN NAZIONALAREN ESPARRUAK.....	15
DEFENTSA NAZIONALA.....	17
TERRORISMOAREN AURKAKO BORROKA	39
KRIMEN ANTOLATUAREN AURKAKO BORROKA	57
SUNTSIPEN MASIBOKO ARMAK EZ UGARITZEA.....	71
KONTRAINTELIGENTZIA	83
ZIBERSEGURTASUNA	93
ITSAS-SEGURTASUNA	117
AIREKO ETA LURREZ HARAINDIKO ESPAZIOAREN SEGURTASUNA	131
AZPIEGITURA KRITIKOEN BABESA	143
SEGURTASUN EKONOMIKO ETA FINANTZARIOA	153
SEGURTASUN ENERGETIKOA.....	169
MIGRAZIO-FLUXUEN ANTOLAMENDUA	189
LARRIALDIEN ETA HONDAMENDIEN AURREAN BABESA	207
EPIDEMIIEN ETA PANDEMIEN AURREAN SEGURTASUNA	229
INGURUMENA ZAINTEA	243
SEGURTASUN NAZIONALAREN KULTURAREN PLAN INTEGRALA GARATZEA.....	259
GLOSARIOA.....	265
ARRISKUEN ANALISIA 2021.....	273

SARRERA

Txosten honetan, orain arteko bederatzigarrenean, Segurtasun Nazionalaren hamabost esparrutan erronkak eta lanak aurkezten dira.

2021ean, lau olatu epidemiologiko gertatu dira koronabirusaren eta haren delta eta omicron aldaeren ondorioz. Azken horrek kutsadura-maila handia du.

Orain planteatzen den gaia da pandemiaren aurreko “normaltasunera” itzuliko den ala, aldiz, aldaketa batzuk iraunkorrak edo egiturazkoak izango diren. Ikusiko al da ibilbideko funtsezko aldaketa iraunkor bat, edo larrialdiaren eraginaren ondoren itzuliko al da arauera? Zer egoitzapen egin behar dira Segurtasun Sistema Nazionalan errealitate berriari aurre egiteko?

Erantzunak anbigua dirudi, aldaketa batzuk ez dira aldatuko, beste instantzia batzuetan pandemia baino lehenagoko portaeretara itzultzea espero da eta, kasu batzuetan, krisiak aurretik zeuden joerak indartu besterik ez du egin.

Zehazki, sistema birtualen kapilaritatea areagotu egin da pandemian. Hala, ez da erraza jarduerak eta erakundeak ingurune birtualera modu masiboan aldatzea; eta horrek erronka handiak dakartza zibersegurtasunari dagokionez. Azpiegitura kritikoen babesak edo krimen antolatuen aurkako borroka bezalako esparru heterogeneoetara eramaten diren erronkak, eredu operatiboan moldagarritasuna erakutsi baitute.

Pandemiak tentsio geopolitikoaren eragin anplifikatzailea izan du. Irismen globaleko krisi horren aurrean, potentzia handien erreakzioak, kooperatiba izan beharrean, bere lehia nazionalista indartu du, eta beste bultzada bat eman die zehazten ari ziren joerei, hala nola Txinaren eta Estatu Batuen arteko lehia gero eta handiagoa. Seguru asko, lehiaketa horrek epe luzera izango ditu ondorioak Segurtasun Nazionalaren esparru gehienetan, suntsipen masiboko arriskak ez ugaritzea barne.

Polarizazioa eta erakundeekiko konfiantza-krisia ere areagotu egin dira, 2021eko urtarrilaren 6an Washingtonen Kapitolioari egindako erasoetan isla nabariagoa eta kezagarriagoa izan baitute.

Estrategia hibridoak ere Segurtasun Nazionalaren panoramaren protagonista izan dira, immigrazioa presio-elementu gisa erabiltzeak erakusten duen bezala.

Bien bitartean, munduan hainbat gatazkek edo hondamendi naturalek eragindako larrialdi humanitarioek jarraitzen dute. Badira urte batzuk Sirian, Yemenen edo Afganistanen irauten duten gatazkei Mozambikeko iparraldean edo Txina eta Indiaren arteko mugan sortzen ari diren indarkeria-guneak gehitu behar zaizkie, baita Ekialdeko Mediterraneoan gerta daitezkeen liskarrak ere.

Sahelen, eraso islamistek eta tokiko milizien arteko liskarrek suntsitutako eskualde batean, segurtasun-egoerak okerrera egiten jarraitzen du, Europak ahalegin handiak egin arren. Sirian eta Iraken talde terroristak beste behin ari dira lanean, eta, aldi berean, Afrikako, Afganistango eta Asiako hego-ekialdeko operazio-antzokiak aztertzen ari dira. Europan aktore bakartien erasoek diraute, eta horrek erakusten du mehatxu terrorista ez dela desagertu, nahiz eta arindua izan.

Ilderdi ekonomikoari dagokionez, jarduera ekonomikoaren eta egoera makroekonomikoaren erreperazioa aurrera doa, baina zenbait ziurgabetasunekin. Hartutako zenbait larrialdi-neurrik, hala nola Europar Batasuneko berreskuratzeko-funtsek, zor bateratuaren bidez finantzatuak izan arren, ez dute zertan epe luzeko Europako politiketan aldaketarik izan.

Inflazioa kezka-faktore gisa agertu da 2021ean, neurri handi batean energia-prezioak protagonista direla. Dinamika horrek, era berean, eragina du energia-sistemaren trantsizio-prozesuan, sistema klimatikoki neutroa eta deskarbonizatua den batera igarotzeko prozesuan. Prozesu horretan, gaur egun, petrolioaren eta gas naturalaren geopolitika eta mix primarioan energia berriztagarriak gehiago sartzeko agertokia batera daude.

Beste fluxu batzuk, hala nola merkataritza eta garraioa, eten egin ziren. Eta itsas- eta aire-garraioan susperraldi nabarmena nabari den arren, mundu globalizatu bateko hornikuntza-kateek egiturazko arriskuak izan ditzakete.

Bestalde, klima-aldaketak eragindako muturreko fenomeno meteorologikoak gero eta maizago eta intentsitate handiagoz gertatzen dira mundu osoan. Filomena ekaitzaren garaietan, 2021eko urtarrilean, Iberiar penintsulan izandako elurteak gogoratuko ditugu.

Era berean, hondamendi eta larrialdi naturalek, hala nola Goi-bilera Zaharreko sumendiaren erupzioak, Palma uhartean, ondorio larriak dituzte segurtasunerako.

Ziurgabetasun eta anbigutasun horri aurre egiteko ahaleginean, 2021. urtea berrikuspen estrategikoko urtea izan da Segurtasun Nazionalarentzat. COVIDen 19 pandemiak eta estrategia hibridoaren erabilera handitzeak ekarri dute azterketa.

Segurtasun Nazionalaren Kontseiluaren azaroaren 18ko bileran, 2021 Segurtasun Nazionalaren Estrategia aurkeztu zen, jakinaren gainean egoteko eta txostena egiteko. Estrategia hori, azkenean, Gobernuak onartu zuen, *abenduaren 28ko 1150/2021 Errege Dekretuaren bidez, 2021 Segurtasun Nazionalaren Estrategia onartzen duena.*

Bistan da pandemiaren eragina osasunaren esparrutik igaro dela, eta ondorio ekonomiko, sozial eta geopolitiko garrantzitsuak izan dituela. Alde horretatik, dokumentu estrategiko berriak erakusten du beharrezkoa dela Segurtasun Nazionalako Sistema garatzea, sistema global oso konektatu batek dituen erronkei aurre egiteko, bai maila fisikoan bai digitalean, non aldi berean hainbat esparrutan eragina duten kate-krisiak sortzen baitira.

Era berean, estrategia hibridoak gero eta maizago erabiltzen dituzte estatuko eta estatuaz kanpoko eragileek presio-tresna gisa, eta, horren aurrean, Estrategiak erantzun integralak ematen dizkie mehatxu konbentzionalei eta birtualei.

Hala, zeharkako ekintza-ildoetan jartzen du arreta dokumentu horrek, eta teknologia gehiago eta hobeto erabiltzea sustatzen du, adimen artifizialaz eta prozesuen mekanizazioaz baliatuz, prebentziorako eta alertarako.

Estrategia berriak hiru helburu ezartzen ditu:

- krisiak kudeatzeko eremuan aurrera egitea, aurrea hartzeko eta erabakiak hartzeko ikuspegiarekin, egitateen eta datu objektiboen azterketan oinarrituta;
- gaitasun teknologikoen eta sektore estrategikoen segurtasun-dimentsioa bultzatzea;
- Espainiak estrategia hibridoaren aurrean duen prebentzio-, disuasio-, detekzio- eta erantzun-gaitasuna garatzea.

Estrategian sartzen diren ekintza-lerro berriek balizko krisialdiei aurre egiteko gaitasunak, tresnak eta organoak garatzea eta egokitzea aurreikusten dute. Horietako batzuk pandemiaren ondoriozko esperientziari erantzuten diote, hala nola Industria Ekoizpenaren Gaitasun Nazionalaren oinarritutako Erreserba Estrategiko bat sortzeko edo zainketa epidemiologiko nazionalaren sistema modernizatzeari.

Berrikuspen estrategikoaren prozesuarekin batera, 2021ean, Segurtasun Sistema Nazionalak aurrera egin du garapen organikoan, plangintza estrategikoan eta integrazioan.

Segurtasun Nazionalaren Kontseilua birritan bildu da. Martxoaren 9ko bileran, 2020ko Segurtasun Nazionalaren Urteko Txostena onartu zuen, eta Segurtasun Nazionalaren Kultura Plan Integrala Ministroen Kontseiluari aurkeztea erabaki zuen. Kontseiluak maiatzaren 25ean onartu zuen, eta Segurtasun Sistema Nazionalaren digitalizazioari ekin zion.

Digitalizazio horri dagokionez, Segurtasun Nazionalako Sailak proiektu bat prestatu du, 2021-2023 Administrazio Publikoaren Digitalizazio Planaren hiru ardatzekin bat egiten duena eta datozen hiru urteetan garatzea aurreikusten dena, Segurtasun Nazionalako Sailaren eta Segurtasun Nazionalako Kontseiluko ministerioen artean konexio seguruak ezartzeko, bai eta krisiak kudeatzeko autonomia-erkidegoen artean ere. Horrekin batera, Administrazio Zentralean oinarritutako aplikazioak ezarriko dira, adierazleetan oinarritutako aginte-koadro integralak erabiliz, eta baliabideen katalogoak digitalizatuko dira, alertak automatikoki detektatuko dira eta ariketak kudeatzeko tresnak ezarriko dira.

Segurtasun Sistema Nazionaleko organoek beren ohiko jarduerarekin jarraitu dute. Hala, Itzas Segurtasuneko Kontseilu Nazionala lau aldiz bildu da, eta gai hauek landu dituzte, besteak beste: intereseko espazioetako itsas segurtasunaren arrisku nagusien azterketa, hala nola Gineako Golkoko merkantzia- eta arrantza-flotari egindako erasoak. Immigrazioarako Batzorde Espezializatua Espainian legez kanpoko immigrazioaren egoera eta etorkizunerako erronkak aztertzeko bildu da. Ugalketa Ezaren Batzorde Espezializatua bi aldiz bildu da urtean zehar, eta Arma Kimikoak Debekatzeko Agintaritz Nazionalaren Idazkaritza Nagusiaren eta lan-barrutien lanak aurkeztu dira, baita Biozaintzaren Mapa berria ere. Bestalde, Energia Segurtasuneko Batzorde Espezializatua 2015eko Energia Segurtasuneko Estrategia Nazionala berrikusteko prozesuari ekin dio. Segurtasun Aeroespazialeko Kontseilu Nazionalak hiru bilera egin ditu, besteak beste, droneetako segurtasunaren antolamendua eta Espainiako Espazio Agentzia sortzeko prozesua aztertzeko. Terrorismoaren Aurkako Batzorde Espezializatuak Terrorismoaren Aurkako Estrategia Nazionalaren (ENCOT), Erradikalizazio Bortitzaren Aurkako Plan Estrategiko Nazionalaren (PENCRAV) eta Terrorismoa Finantzatzearen Aurkako Plan Estrategiko Nazionalaren (PENCFIT) ezarpenean egindako aurrerapenak aurkeztu ditu 2021ean egindako bi bileretan.

Zibersegurtasunaren arloan, Zibersegurtasunaren Kontseilu Nazionala (CNCS) bi aldiz bildu zen 2021ean, eta Zibersegurtasunaren Foro Nazionalaren lanak, Zibersegurtasunaren Estrategia Nazionalaren urteko ebaluazioaren txostena eta Zibersegurtasunaren Plan Nazionala onartu ziren. Horiek ere Segurtasun Kontseilu Nazionalaren iritzipean jarri dira. Zibersegurtasuneko Batzorde Iraunkorra, CNCSko lan-taldea, lau aldiz bildu da 2021ean, izaera operazionalerako gaiak aztertzeko. Zibersegurtasunaren Foro Nazionalak “Zibersegurtasunaren Foro Nazionala: lankidetzaren publikoaren motorea” izeneko lehen txostena onartu zuen 2021ean.

Bestalde, Segurtasun Nazionaleko kontaktu-puntuen sareko kideek hileko hitzaldiak egin dituzte, eta horietan Segurtasun Nazionaleko Kontseilua osatzen duten ministerioek aukera dute Segurtasun Nazionalan eragina duten gaurkotasan-gaiei buruzko ikuspegiak azaldu eta trukatzeko. Aurten, besteak beste, pandemiaren bilakaeraz edo La Palma uharterako sumendierupzioaren kudeaketaz eztabaidatu da.

Segurtasun Nazionaleko Sistemaren integrazioak aurrera jarraitzen du Segurtasun Nazionaleko Gaietarako Konferentzia Sektorialarekin. Konferentzia hori Estatuaren eta Autonomia Erkidegoen eta Hiri Autonomoen arteko lankidetzaren organoa da, Segurtasun Nazionalaren Legearen berezko gaietan. Maiatzean eta abenduan egindako hitzaldietan, Segurtasun Nazionalari eragiten dioten krisi-egoerentarako ariketa-programa aztertu zen, 2022an egingo dena, eta Gobernuak Lehendakariaren jakinarazpen bereziak autonomia-erkidegoetara, Ceutara eta Melillara zabaltzea.

Azkenik, aurtengo Segurtasun Nazionalerako Arriskuen Análisiak 2021eko urrian 192 adituk egindako pertzepzio-inkestaren emaitzak aurkezten ditu, segurtasunaren hainbat arlotan.

Horretarako, 2021 Segurtasun Nazionalaren Estrategia hartu da erreferentzia nagusitzat. Horren ondorioz, desinformazio-kanpainak arrisku berri gisa eta analisirako elementu independente gisa sartu dira. Arriskuen hirugarren azterketa horren beste berrikuntza batzuk hauek dira: joeren azterketa hiru urtetik bost urtera luzatzea; adierazle berri bat sortzea, arriskua-

ren intentsitatea izenekoa, Segurtasun Nazionalerako hamasei arrisku eta mehatxuak sailkatzen laguntzen duena; eta arrisku-egoerak sartzearako, 10 urteko epean diseinatuak, Estrategia berria identifikatutako eraldatze-dinamika nagusien arabera.

Lortutako emaitzen arabera, epidemiak eta pandemiak, ziberespazioaren zaugarritasuna eta ekonomiaren eta finantzen aldetik ezegonkortasuna dira eragin handiena izan dezaketen arrisku eta mehatxuen buru. Gainera, desinformazio-kanpainak, klima-aldaketaren ondorioak eta migrazio-fluxu irregularrak dira hurrengo bost urteetan agertzeko arrisku eta mehatxu handienak.

SEGURTASUN NAZIONALAREN ESPARRUAK

DEFENTSA NAZIONALA

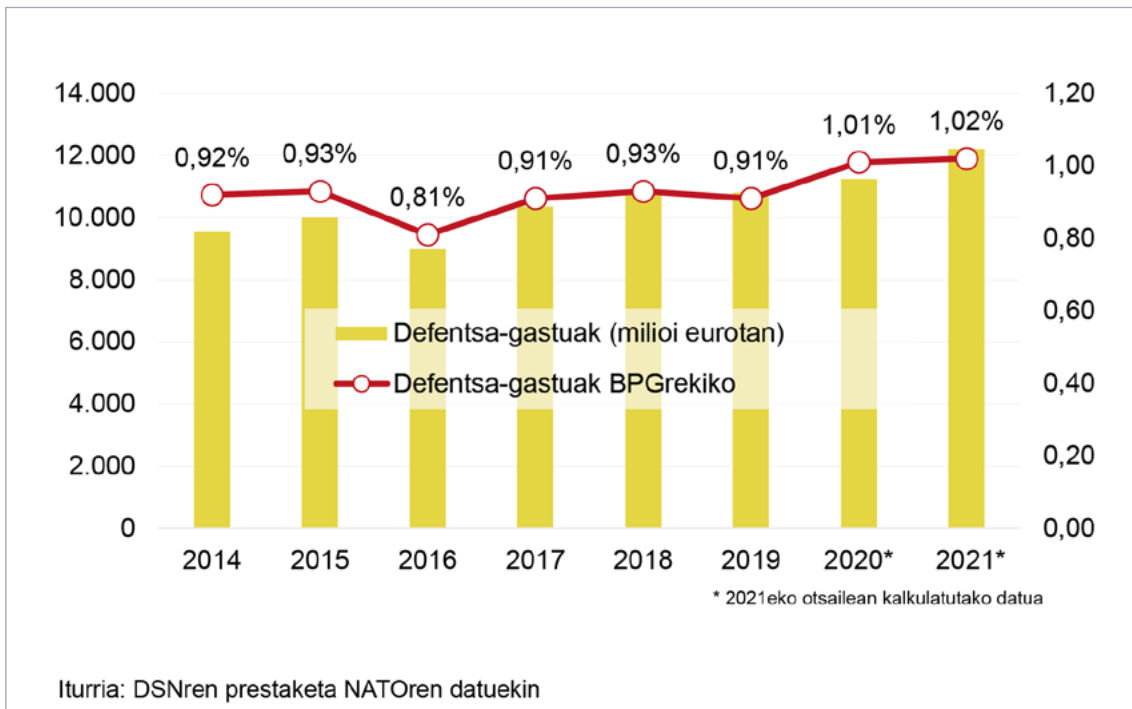
NAZIOARTEKO TESTUINGURUA:

- Errusiaren jarrera asertiboa, 100.000 militar baino gehiago Ukrainarekiko mugan.
- Txina eragile global gisa sendotzea: arlo guztietan berrarmatzea eta abantaila teknologiko eta ziberespaziala lortzeko asmoak.
- Segurtasun-itun berria Australiaren, Estatu Batuen eta Erresuma Batuen artean (AUKUS).

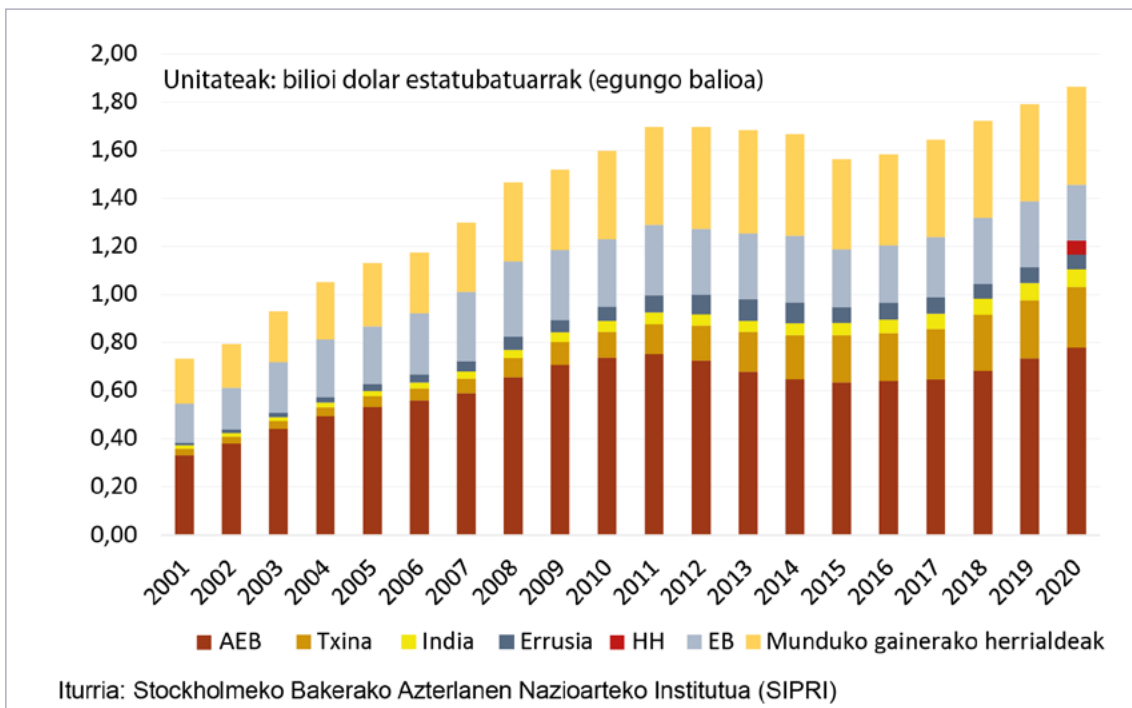
Erronkak

Gaitasun militarrek egokiak izan behar dute subiranotasun nazionalaren, populazioaren eta haren askatasunaren babesa bermatzen laguntzeko; bereziki, disuasio-maila sinesgarria ematen dutelako eta, hala badagokio, erantzun eraginkorra ematen dutelako krisiaren edo gatazkaren espektro osoan. Gainera, gaitasun militar horiek Espainiak bakeari eta nazioarteko egonkortasunari laguntzeko hartutako konpromisoari eusten diote, gero eta ingurune estrategiko konbultsuago eta zalantzarriago batean, nazioarteko tentsio gero eta handiagoak markatua, baita gatazka armatuek, terrorismo jihadistak edo eskualde mugakideetan krimen antolatua ere. Egoera horrek Espainiak hainbat eskualdetako operazio eta misio —zibil eta militarrei— egiten dien ekarpena zehazten du. (1.1 eta 1.2 irudiak)

Magreben, politika-, erakunde- eta segurtasun-tentsioak areagotzeak egonkortasun ahuleko egoera ekartzen du. Libian, nahiz eta 2021eko otsailean —Nazio Batuen bitartekaritzapean— izaera iragankorreko Unitate Nazionalako Gobernu bat izendatu, ez da aurrerapen nabarmenik lortu erakundeen bateratzeari dagokionez, milizien arteko borroka armatuei jarraipena emateaz gain. Nabarmenezkoa da abenduaren 24rako aurreikusitako lehendakaritzako hauteskundeetan izandako porrota. Armadaren bateratzearekin eta mertzenarioak eta atzerriko beste indar batzuk behin betiko ateratzearekin batera, hauteskundeak egitea izango da segurtasun eta berreraikitze nazionalerako erronkarik garrantzitsuena.

1.1 irudia. Defentsa-gastuaren bilakaera Espainian (2014/2021)

1.2 irudia. Defentsa-gastuaren bilakaera mundu mailan

Tunisiari dagokionez, trantsizio demokratikoa ziurgabetasun-IIAAe berri batean sartu da, 2021eko uztailaren 25ean Errepublikako presidente Kais Saidek lehen ministroa utzi, Parlamentua sine die geldiarazi eta parlamentuko ukiezintasunik gabe utzi zituenetik. Oraingoz, presidenteak erregimen presidentzialistarantz jarraitzen du, Estatuaren botere guztiak bildu eta botere-banaketa aldi baterako ondoriorik gabe uzten baititu.

Aljeriako agintariek, bestalde, arazoak dituzte herrialdea zeharkatzen ari den krisi ekonomiko eta sozial larriari aurre egiteko; herritarrak, berriz, etengabeko protesta publikoen bidez saiatzen dira beren ondoeza bideratzen. Gainera, armadak eragin nabarmena du erabaki estrategikoetan, hala nola Frantziarekiko krisi diplomatikoa edo Marokorekiko harremanen erabateko haustura. Mendebaldeko Saharan, Marokoko indar armatuen eta Fronte Polisarioaren arteko su-etena hautsi ondoren (2020ko azaroan), liskarrek bere horretan jarraitzen dute, banatzen dituen hormaren inguruan; Nazio Batuak buru dituen elkarriketa bidezko konponbidearen bila, berriz, ez da aurrerapenik izan.

Mendebaldeko Sahel-en, ezegonkortasuna larriagotzen ari da, batez ere 2020ko abuztuan Malin izandako estatu-kolpearen eta Niger eta Burkina IIAAoko segurtasun-egoera degradatuaren ondoren. Frantziako Barkhane operazioaren birkonfigurazioa Maliko iparraldean baseak kentzen hasi da. Bestalde, Takuba Europako indar operatibo berriak, Frantzia buru zuela, bat egin zuen Sahel eta Txad lakuetak kanpo-terrorismoaren aurkako operazio nazional eta aldeaniztunekin, Maliko Nazio Batuen Egonkortzeko Misio Multidimentsional Integratuarekin (MINUSMA) eta Europar Batasuneko misio zibil eta militarrekin. Gatazka armatuak eta terrorismo yihadista ere larriagotzen dira Txaden eta Nigerian, baita Txad lakuaren eskualdean ere.

2021eko apirilean, Europako Batasunak eskualde-estrategia berri bat argitaratu zuen Sahelelentzat. Estrategia horrek “bultzada zibil eta politiko” baten garrantzia azpimarratzen du epe laburreko egonkortasunean eta epe luzeko garapen iraunkorreko aurreikuspenetan, ahalegin militarretik haratago; bitartean, talde armatu terroristen aurkako borrokan bazkideei laguntza ematen jarraitzen du, eta segurtasunerako sektore nazionalak berritzen jarraitzen du.

Espainiak eskualdean dituen funtsezko ekintza-lerroen artean daude Kanpo Harremanetarako Europako Zerbitzuarekin (SEAE), Frantziarekin, Alemaniarekin, Italiarekin, Portugalekin eta Estatu Batuekin egindako elkarriketa indartua, Malin eta Sahelen epe luzeko interes estrategiko nazionalak bermatzeko, Sahelerako EBren Estrategia abian jartzeko eta Sahel-en Ibilbide-koalizioa bultzatzeko.

Gainera, Espainiak garapen eta laguntza humanitarioko lankidetzak mantentzen eta indartzen laguntzen du, Sahel Aliantzaren Batzar Orokorraren bidez —Espainiak du bigarren urtez jarraian haren lehendakaritza—, eta Garapenerako Nazioarteko Lankidetzarako Espainiako Agentziaren (AECID) etorkizuneko ekintzetan errepikatuko diren gazteria, hezkuntza eta lanbide-heziketako sektoreei eman die lehentasuna.

Gineako Golkoak pirateria- eta lapurreta-gertaera gehienak itsasoan pilatzen jarraitzen du, maila globalean, eta hori arazo larria da eskualdeko herrialdeentzat eta nazioarteko interesentzat.

Bestalde, Afrikako Adarraren egonkortasuna eta etorkizuna erronka handia eta konplexua da oraindik ere. Balio geopolitiko handiena duen eremuetako bat da, munduko merkataritzarako itsas korridore garrantzitsuenetako batetik hurbil dagoelako eta Yibutin, Somalian edo Kenyan base militarrek ugaritzeagatik edo Etiopiako gatazkagatik.

Tigray Askatzeko Fronte Popularraren eta gobernu-indarren arteko gerra amaigabeak krisi humanitario handia eragin du Etiopian; Sudanek, berriz, protestei eutsi die, 2021eko estatu-kolpeak eragindako egoera politiko eta sozialaren ondoren. Bestalde, Somaliak segurtasun larriko testuinguru batean zalantzazko etorkizun politiko bati aurre egiten jarraitzen du, Al-Shabaab talde yihadistarekin, oraindik ere eremuaren zati handi bat menderatuz eta fiantziazio-iturri nagusiak mantenduz.

Ekialde Hurbilean, Libano ekonomia-, gizarte-, osasun- eta segurtasun-arloetako askotariko krisi sakonean murgilduta dago. Alderdi politikoari dagokionez, 2021eko irailean eratu zen gobernuak ez du behar adinako barne-laguntzarik behar beharrezkoak diren erreformak bultzatzeko; eta Hezbollah bere indar-jarrerari eusten dio herrialdean.

Siriari dagokionez, 10 urteko gerraren ondoren, egoera geldirik dago bai eremu militarren bai politikoan, eta testuinguru humanitarioa katastrofiko da. Bashar eta Assad-en erregimenak galdutako lurraldearen zati handi bat (ia %75) errekonkista izan arren, oraindik ez da konpondu Idlib probintziako egoera, matxinatuak kontrolatutako azken bastioia, ez eta DAESH presentzia duten guneeetan edo siriako indar kurduen kontrolpean ere.

Ekialde Ertainari dagokionez, Irakeko egoera ezegonkorra da oraindik ere segurtasunaren ikuspegitik, baita esparru politiko eta sozialean ere. Azken urteotan DAESH ahulduta egon den arren, herrialdeko eremu jakin batzuetan atentatuak egiteko gaitasunari eusten dio; Txinako miliziek, berriz, Bagdadeko Berdeguneaz gain, atzerriko tropak dauden base militarrei eraso egiten diete aldizka dron eta suzirikin. Esparru politikoan, nahiz eta urriko hauteskundeak antolaketa- eta segurtasun-mailan arrakastatsuak izan ziren, gobernu osatzeko negoziazioak zenbait hilabete luza litezke, eta horrek hutsune politikoa dakar. Testuinguru horretan, erronka nagusia da Irakeko politika- eta lurralde-batasuna zaintzen lagunduko duten Segurtasun Indar Irlandar multikonfesionalei laguntzea. Era berean, segurtasun-sektorea garatzeko eta Indar Armatu Irakiarren trebakuntzarako aholkularitzarekin jarraitu behar da; eta hori guztia Estatu Batuetako indarren artean aholkularitza-, laguntza- eta gaituntza-eginkizunetarako trantsizioaren esparruan.

Afganistanen, talibanen mugimenduak boterea hartu zuenean, nazioarteko komunitatetik azkar erretiratu eta milaka afganiar ebakuatu zituen. Gaur egungo kezka da ikustea ea talibanen erregimenak oinarritzko eskubideak babestuko dituen, bereziki emakume eta haurrenak, eta ea gai izango den Afganistan talde terroristen babesleku izan ez dadin.

Irani dagokionez, oraindik ez dago ziurtasun handirik Ekintza Integraleko Plan Bateratura (JCPOA, *Joint Comprehensive Plan of Action*) itzultzeari buruz. Plan horrek Irani zigorrak arintzen zizkion bere programa nuklearra murriztearen truke. Estatu Batuetatik 2018ko akordioa kendu eta zehapenak ezarri ondoren, Iranek bertan behera utzi zituen murrizketa horiek, eta orain zentrifugagailu aurreratuak erabiltzen ari da uranioa %60 baino aberasteko. Akordiora it-

zultzeko, Iranek eskatzen du zehapenak erabat kentzea, Estatu Batuek berriz ez dutela erretiratuko bermatzea eta zehapenak modu eraginkorrean altxatzen direla egiaztatzeko epea jartzea.

Sobietar osteko eremuan, Errusiako kanpo-politikaren oldarkortasuna erronka geopolitikoa da, eta mundu mailako segurtasunean eragiten du. Espainiak bere aliatu eta bazkide europarrekin bat egiten du Ukrainarekiko mugan tropa errusiar ugari hedatzeak sortutako egoerarekin. Gainera, Bielorrusiako erregimenaren noranzko autoritarioa eta migratzaileak Europar Batasunean legez kanpoko sarrerak behartzeko erabiltzeko estrategia erronka humanitaria eta segurtasuneko da.

Zibersegurtasunaren eta Defentsa Nazionalaren arteko harremanen esparruan, urtarriaren 26ko 43/2021 Errege Dekretua, Errege Lege Dekretua garatzen duena, onartu ondoren.

12/2018 Errege Dekretua, irailaren 7koa, informazio-sare eta -sistemen segurtasunari buruzkoa. Larrialdi informatikoei erantzuteko hiru taldeen arteko koordinazioa eta laguntza sustatuko dira (CERT, *Computer Emergency Response Team*), erreferentziazkoak, CCN-CERT, INCIBE-INCIBERena eta ESPDEFren (MCCE), eta sinergiak sortzea —Zentro Kriptologiko Nazionalaren, Zibersegurtasunaren Institutu Nazionalaren eta Defentsaren Estatu Nagusiaren artean—, Segurtasuna eta Defentsa Nazionala hobetuko dituztenak, bereziki, zibergertaeren aurreko adierazle, alerta eta erantzunei dagokienez.

Ildo horretatik, 2019ko Zibersegurtasuneko Estrategia Nazionalaren helburuetatik eratorritako ekintza gisa, MCCEn Zibersegurtasuneko Eragiketen Zentroaren (COCS) garapena sustatu nahi da, CCNrekin koordinatuta, informazio sailkatuko sistemen segurtasun-egiturak eta zaintza-gaitasuna indartzeko.

Bestalde, defentsa-industriari dagokionez, gaur egungo erronka Espainiako Defentsaren Oinarri Teknologiko eta Industrialeko erakundeen presentzia areagotzea da, Gaitasun Militarrik ikertzeko eta lankidetzan garatzeko nazioarteko ahalik eta ekimen gehienetan, batez ere Defentsaren Europako Funtsaren esparruan (EDF, European Defence Fund). Hala, haien ekimen aitzindarietan lortutako arrakasta aprobeztatuko da.

EDFk iraungo duen urteetan (2021etik 2027ra), Europako Batzordeak I+G proiektu kooperatiboak finantzatzeko erabiliko den zenbatekoa handitzea aurreikusi da. Proiektu horiek gero eta asmo handiagoko proiektuak izango dira, eta horrek erronka berri bat ekarriko die estatu kideei, Estatuaren kofinantzaketa lau aldiz handituko dela uste baitute. Horrek ahalegin handia eskatuko dio Defentsa Ministerioari.

Espainiako defentsa-industriaren zenbakizko datuei dagokienez, Armamentu eta Materialen Zuzendaritza Nagusiko Enpresen Erregistroak (DGAM) 509 enpresa ditu inskribatuta, eta 354 defentsa-fakturazioarekin. (1.3 eta 1.4 irudiak)

Enpresaren tamaina	Langile-kopurua	Fakturazioa, guztira	Balantze-oina	Enpresa-zk	Guztikoarekiko Portzentajea
Handia	> 250	y > 50 M€	ó > 43 M€	68	17,9%
Ertaina	< 250	y ≤ 50 M€	ó ≤ 43 M€	104	27,4%
Txikia	< 50	y ≥ 10 M€	ó ≤ 10 M€	142	37,4%
Mikroenpresa	< 10	y ≤ 2 M€	ó ≤ 2 M€	66	17,4%

Iturria: Defentsa Ministerioa

1.3 irudia. Defentsa-enpresen banaketa, enpresa-tamainaren arabera, 2020an

	ENPRESAK	Defentsa-salmentak dituzten enpresak	Defentsa-salmentak (*)	Defentsa-salmenten ehunekoa	Defentsa-esportazioak (*)
	AERONAUTIKAKOA	84	4.379,8	65,81%	4.177
	ONTZIGINTZA	95	795,9	11,96%	438
	LURREKOA	80	505,7	7,60%	401
	ESPAZIALA	18	140,3	2,11%	9
	ARMAMENTUA	45	325,3	4,89%	305
	MISILAK	21	57,1	0,86%	54
	ELEKTRONIKOA	115	252,1	3,79%	120
	LAGUNTZAILEA	175	182,2	2,74%	63
	SIMULAZIOA	11	15,6	0,23%	9
	RPAS	11	0,8	0,01%	0,2
	LEHENGAIK	7	0,23	0,00%	0,2

* Milioi euro

Iturria: Defentsa Ministerioa

1.4 irudia. Defentsa-salmentak azpisektoreka 2019

Gauzatzeak

Espainia herrialde segurua eta bazkide sendo eta fidagarria da, bakearekin eta nazioarteko egonkortasunarekin konprometitua. Errealitate horri laguntzen dio, alde batetik, nazioaren subiranotasuna eta lurralde-osotasuna bermatzeko gaitasunak —misio iraunkorren bidez—, eta, bestetik, nazioarteko segurtasun- eta defentsa-erakunde nagusietakoa izateak, baita nazioarteko koalizio edo aliantzetan parte hartzeak ere. Ekarpen esanguratsu horrekin, Espainiak Nazio Batuak buru dituen multilateralismo aktibo baten alde egiten jarraitzen du.

Defentsa autonomorako eta industria nazionalari laguntzeko gaitasuna

Gaitasun militar berriak modernizatzeari eta eskuratzeari dagokionez, 8x8 Gurpil gaineko Borroka-lbilgailuen ekoizpen-programarekin eta urpeko esku-hartzeko ontzi berriaren erakuntzarekin jarraitzeaz gain, 2021ean ziberespazioko borroka-sistema definitzeko prozesuari ekin zaio. Borroka-sistema honen bidez, ziberespazioko defentsa-, ustiapen- eta eraso-gaitasunak eman nahi zaizkie Indar Armatuak, ingurune estrategikoaren beharrekin bat datozenak. Bestalde, ziberdefentsa militarreko gaitasunak zibersegurtasuneko gainerako gaitasun nazionalarekin hobeto integratzen ere saiatzen da, ESPDEF-CERT eta COCS-MDEF (Defentsa Ministerioiko Zibersegurtasuneko Eragiketen Zentroa) integratuz.

Ziberespazioaren Aginte Bateratuak Zibersegurtasunaren Foro Nazionalan parte hartzeak, zehazki 4. Lan Taldean (Ziberdefentsaren industria aztertu eta bultzatzea), bide ematen du lankidetzaren publiko eta pribatua bultzatzeko, Espainiako ziberdefentsaren industria sustatzeko segurtasunaren eta defentsaren sektorean. Lankidetzaren horrek arreta berezia jartzen du ziberdefentsa-eragiketen esparruan beharren eremu orokorrak identifikatzean eta industria nazionalak, unibertsitateak eta Zibersegurtasuneko Ikerketa Sare Nazionalak (RENIC) esparru horretan gaur egun dituzten gaitasunak ezagutu eta aztertzean, esparru horretan I+G+B garatzeko izan daitezkeen erronkak edo arloak barne hartuta.

Berrikuntza teknologikoari dagokionez, Defentsaren Teknologia eta Berrikuntzarako Estrategia eta Zerbitzu Agindu berri bat argitaratu dira, Defentsa Ministerioiko unitate, zentro eta organismoek Europako Batzordearen Horizonte Europa Programa Markoaren babesean deitzen diren proiektuetan parte har dezaten arautzeko. Gainera, ziberdefentsaren arloko berrikuntza teknologikorako ekimenak eta proiektuak jarraitu dituzte, Europako Defentsa Agintziaren lan-taldeen bidez, hala nola “PT Ciber” eta “CapTech Cyber Meeting”.

2021ean ere arreta berezia jarri da defentsako industria-sektorearen garapenean. Europako Defentsa Funtsean bi programa aitzindariarekin jarri zen abian: Defentsako Ikerketarako Prestakuntza Ekintza (ERROLDA, Preparatory Action on Defence Research) eta Defentsaren arloko Industria Garapenerako Programa (EDIDP, *European Defence Industrial Development Programme*), 2019 eta 2020 bitartean garatu direnak. EDIDP 2020ko deialdian, Europako Batzordeak kofinantzatutako 26 proiektuetatik, industria nazionala, Defentsa Ministerioak babestua, 19 proiektutan egon zen. Horrek esan nahi du Batzordeak kofinantzatutako proiektuen %69tan parte hartzea. Espainiak lau proiekturen lidergoa du eta beste hamabost proiektutan parte hartzen du, beste herrialde batzuen gidaritzapean.

2021erako Europako Defentsa Funtzaren deialdiari dagokionez (2022an ebatzi behar da), Defentsa Ministerioako Armamentu eta Materialaren Zuzendaritza Nagusiak 29 garapen-proposamen, 13 lidergo-proposamen (7 enpresa handien artean eta 6 enpresa txiki eta ertainen artean) eta 16 partaidetza-proposamen (enpresa handien artean) jaso ditu.

Bestalde, 2019az geroztik, Garapen Teknologiko eta Industrialerako Zentroa (CDTI) I+G+B dualari laguntzeko programak garatzen hasi zen, erabilera zibil zein militarreko teknologiak sortuko dituzten proiektuak sustatzeko. Horretarako, CDTIk lankidetzaproto-kolo bat sinatu zuen 2019an Defentsa Ministerioarekin, eta Barne Ministerioarekin lankidetzan aritzeko beste protokolo bat sinatzeko izapideak egiten ari da. Gainera, CDTIk Defentsa Ministerioarekin lankidetzan jardun du EBko GURASOEN eta EDFren programetan.

Espainiaren egoera nazioarteko segurtasun-sisteman

Indar Armatuak (IIAA) subiranotasun eta interes nazionaleko espazioetan (lurrekoa, itsasokoa, aeroespaziala eta ziberespazioa) garatzen dituzte misio iraunkorrak, eta kanpoko eragiketa eta misioetan ere parte hartzen dute, bai nazioarteko erakunde eta koalizioen esparruan, bai misio nazionaletan (defentsako diplomazia).

Era berean, Estatuko Segurtasun Indar eta Kidegoek (ESIK) beren gaitasunak ematen dituzte Espainiak bere gain hartutako konpromisoak lortzeko, segurtasunarekin eta defentsarekin zerikusia duten nazioarteko antolakundeetako kide izategatik eta haietan aktiboki parte hartzeagatik. EBko Kanpo Politikarako eta Segurtasun Politikarako Estrategia Globalarekin bat etorritik, modu aktiboan parte hartzen dute inguruko eskualdeetako Segurtasun Sistemak indartzeko ekimen eta proiektuetan.

Adimenaren esparruan, Inteligentzia Zerbitzu aliatuekin batera lan egiten da, interes handieneko eremuetan izan daitezkeen ezegonkortasun-arriskuak detektatzeko eta prebenitzeko. Gainera, ezegonkortasun handieneko eremuetan laguntzen die tokiko inteligentzia-zerbitzuei, interes nazionaleri arrisku handiagoa ekar diezaiaketen mehatxuei aurre egiteko.

2021ean, COVIDen 19 pandemiak ezarritako murrizketak gairiditu ondoren, Espainiak bere presentzia berreskuratu du, baita areagotu ere.

Indar armatuak kanpoko misioetan eta eragiketetan

IIAAen erabilera hiru ekintza-lerrotan banatzen da: Disuasioa eta defentsa, Egonkortasun-proiektzioa eta Segurtasunari egindako beste ekarpen batzuk. Kanpoan, txosten honetan jasotako nazioarteko eragiketa eta misioak disuasio eta defentsarekin eta egonkortasunaren proiektioarekin lotuta daude, bai defentsa autonomoaren esparruan, bai partekatuan. (1.5-1.7 irudiak)

1. Disuasioa eta defentsa:

IIAAek NATOren lurreko indarren hedapenean parte hartzen dute Letonian, Presentzia Aurerratu Indartuaren ekimenaren bidez, herrialde horretan zabalduko NATOren Talde Taktikoari baliabide korazatu eta mekanizatuak emanez. Operazio horren helburua da disuasioa lortzen laguntzea, defentsa-izaera zabalduz. Bestalde, IIAAek Turkiari laguntzeko NATOren misioan parte hartzen dute, Turkiak Siriatik datozen misil balistikoen mehatxuaren aurrean airetik babesteko dituen gaitasunetan laguntzeko. Azkenik, Espainiak NATOren Baltikoko eta Europako hego-ekialdeko Aireko Polizia misioetan parte hartzen du, ahalmen hori ez duten edo errefortzua behar duten herrialdeei laguntzeko. 2021ean, Espainiak aldi baterako hedatu du Lituania eta Errumanian.

2. Egonkortasun-proiektzioa

Batez ere Afrikari egiten dion ekarpena da, Espainiaren segurtasuna eta defentsa babesteko garrantzi handikoa. Hala, IIAAek egonkortasunarekin eta segurtasunarekin lotutako eginkizun hauek parte hartzen dute:

- EUTM-Mali (EB). Misio honen helburua da Mali, Niger, Burkina IIAA eta G5 Sahel Indar Bateratuaren armaden gaitasun militarra hiru zutabetan areagotzea: aholkularitza, hezkuntza eta instrukzioa eta trebakuntza. Espainiako IIAAak, Europako kontingentearen %50 baino gehiago izateaz eta kritikotzat jotzen diren gaitasun gehienak emateaz gain, 2021eko lehen seihilekoan izan dute misioaren buru.
- Maliko laguntza-operazioa. Misio nazional honen helburua da Frantziara eta, haren bidez, Nazio Batuen, Europar Batasunaren eta Sahel G5en operazio-eremuko misioei aireko garraioa eta hegalkinean berrhornikuntza laguntzea.
- EUTM-RCA (EB). Xede horrekin, Afrika Erdiko Errepublikako segurtasuna hobetzen laguntzen da, Defentsa sektorea berritzen laguntzeko trebakuntzaren, hezkuntzaren eta aholkularitzaren bidez. 2021ean, misioak aurre egin die talde matxinoen jarduerak 2020an hasitako segurtasun-egoerari, bai eta atzerriko mertzenarioak gero eta gehiago egoteari ere. Horren ondorioz, azaroaren amaieran, Europar Batasunak erabaki zuen trebakuntza-jarduerak etetea RCAko Indar Armatuaren mesedetan.
- EUTM-Somalia (EB). Misio honen eginkizunak dira Somaliako armadari eta segurtasun sektorearekin zerikusia duten erakundeei laguntzeko trebakuntza, prestakuntza eta aholkularitza ematea.
- Atalanta eragiketa (EB). Espainia oso inplikaturik dago EBk Indiako Ozeanoko pirateria disuadatzeko eta hari aurre egiteko egindako ahaleginetan, bereziki Afrikako Adarrekostetan. 2021ean, nabarmentzekoa da operazioaren agindu berria indarrean sartu zela. Horren bidez, bigarren mailako lan berriak egin zituen, armen eta drogen legez kanpoko trafikoa eta legez kanpoko arrantza desagerraraztearekin zerikusia zutenak, eta, aldi berean, pirateriaren aurkako eta Elikagaien Mundu Programako itsasontzien defentsaren aurkako misio nagusiei eutsi zien. 2021eko abenduaren 3an, Nazio Batuen

Segurtasun Kontseiluak baimena eman zien Somaliako lurraldeetako uretan pirate-riaren aurka borrokatzeko Somaliako agintariekin lankidetzan diharduten itsas indarrei, hiru hilabetez (2022ko martxoaren 3ra arte). Horrek zalantzak sortzen ditu operazioaren etorkizunean; izan ere, Somaliako eta EBko agintarien artean egingo diren negoziazioetan akordio berririk lortzen ez bada, zaila izan daiteke Atalanta Operazioa betetzea.

- EUFOR ALTHEA (EB) eragiketa. Eragiketa honek Bosniari eta Herzegovinari laguntzen die ingurune seguru eta egonkor bat mantentzeko ahaleginean, haien garapenari eragiten dioten inguruabarrak ezagutu eta zainduz, eremu sentikorretan lagunduz eta indar armatuak trebatuz.
- Mozambikeko EUTM (EB). 2021eko abenduan, bi begirale bidali ziren misio horretara, Delgado kabo probintzian segurtasun-egoera berrezartzen laguntzeko.
- Libanorako Nazio Batuen Behin-behineko Indarra (UNIFIL). IIAA oso nabarmena da eta UNIFILen ekialdeko sektorearen buru dira. Haren egitekoa Libanoko hegoaldean egonkortasuna mantentzea da, etsaitasunen etena monitorizatuz eta Libanoko armadari eta Libanoko gobernuari beren agintea erabiliz laguntza emanez, Nazio Batuen Segurtasun Kontseiluaren 1701 Ebazpenarekin bat etorritz.
- Nazio Batuen Kolonbiako Egiatzapen Misioa (MVNUC). Espainiak IIAA behatokiak erabiltzen ditu misioan. 2021ean, misioaren agintaldia luzatu egin da, Bakerako Jurisdikzio Bereziak ezartzen dituen zehapenak betetzen eta ezartzen direla egiaztatzeko lan gehigarria sartzeko.
- Afrikako hedapena Gineako Golkokoan. Espainiak bi ontzi jarri ditu martxan zortzi hilabetez, itsas zaintza eta segurtasuna egiteko, itsasertzeko estatuak itsas segurtasunaren arloan gaitzeko lankidetzatza militarreko jarduerak egiteko, ordezkariak diplomatikoei laguntzeko eta herrialde aliatu eta lagunetik ekitaldietan parte hartzeko. Halaber, EBko Itsas Presentzia Koordinatuen proiektu pilotuan parte hartu zen, Gineako Golkoko informazio-trukea eta eskuragarri zeuden baliabideen koordinazioa hobetzeko.

Bestalde, Espainiak ekarpen handia egiten die terrorismoaren aurkako operazio eta misioei:

- *Inherent Resolve* operazioa, DAESHren aurkako koalizioak IIAA eta tokiko beste segurtasun-indar batzuei aholkularitza, trebakuntza eta laguntza ematen die, eta NATO *Mission Iraq* (NM-I), berriz, ministerioen aholkularitzara bideratuta dago, segurtasun-egitura nazionalaren esparruan, eta hezkuntza-sistema profesional militarra garatzera.
- *Resolute Support* misioaren azken espainiarrak atzera egin ondoren, 2021eko maiatzaren 13an amaitu zen Afganistanen Espainiako militarren presentzia, non 27.000 militarrek baino gehiagok segurtasuna eta egonkortasuna eman baitituzte 20 urtez.

2021eko abuztuan eta urrian, IIAAek asko lagundu zuten Kabuletik eta Pakistanetik 2.000 pertsona baino gehiago aberriratzten.

- *Sea Guardian* operazioa Mediterraneoan (NATOn). Espainiak itsas patruilako ontzi- eta aire-baliabideak jartzen dizkio, eta, hala, berretsi egiten du aliatuek terrorismoaren aurkako borrokan eta Mediterraneoan segurtasunean egindako ahaleginekiko konpromisoa.

Defentsako Diplomaziari dagokionez, IIAAek Segurtasun Kooperatiboko jarduerak egiten dituzte, Estatuaren Kanpo Ekintzaren esparruan, bi aldeetatik. Programa horiek elkarren arteko ezagutza eta konfiantza indartzen dituzte, egonkortasuna sustatzen dute eta, aldi berean, industria nazionalari laguntzen diote. Jarduera horien bidez, IIAA horien gaitasun militarrik indartu nahi dira, beren herrialdeetan dauden mehatxuei hobeto erantzuteko.

Disuasio aliatuari eta egonkortasunaren proiektioari egiten dioten ekarpena NATOkon Ontzi Talde Iraunkorrei egiten zaien ekarpen nazionalarekin osatzen da. 2021ean, Espainia Mediterraneoan hedatutako Talde baten buru izan da (*Standing Naval Maritime Group 2*) lehen seihilekoan, eta Meatzteen aurkako Neurrien Talde baten buru ere izan da (*Standing Naval Maritime Counter Mines Group 2*) 2021eko bigarren seihilekoan; talde horrek 2022ko lehen seihilekoan jarraituko du lanean.

Espainiako IIAAek beren konpromisoari eusten diote NATOren Erantzun Indarretan, beren indar-egituran eskaintzen diren Kuartel Orokorretan eta Europar Batasuneko Talde Taktikoetan.

Estatuko Segurtasun Indar eta Kidegoak kanpoko misioetan eta eragiketetan

EGFek —Polizia Nazionalak eta Guardia Zibilak— krisialdiko kudeaketa zibileko misioetan parte hartzeak lagundu egiten du haiek dauden herrialdeak egonkortzen eta haien gaitasunak indartzen terrorismoaren aurkako borrokan eta antolatutako kriminalitatean, besteak beste. Era berean, presentzia horrek lagundu egiten du Espainiaren eta EGFen irudia indartzen atzerrian.

EGFak Nazio Batuen Krisiaren Kudeaketa Zibilerako hiru Misiotan aritu dira: MINUSBALICA Afrika Erdiko Errepublikan, MINUSBALIATU Malin eta MVNUC Kolonbian, Kolonbiako Gobernuak eta FARCEk sinatutako Azken Akordioa inplementatzeko.

Europako Batasuneko Segurtasun eta Defentsarako Politika Bateratuaren (PCSD) barruko kudeaketa zibileko misioetan, EGFak bost misiotan banatu dira: EUPOL COPPS Palestinako Lurraldeetan, EUCAP Sahel Niger, EUCAP Sahel Malí, EUBAM Libia.

Misio militarren esparruan, Guardia Zibilak UNIFILen (Libano) Hidalgo Misio Librean parte hartu du, eta unitate bat eratu du aginteari laguntzeko. 2021ean, 24 kidek hartu dute parte misioan.

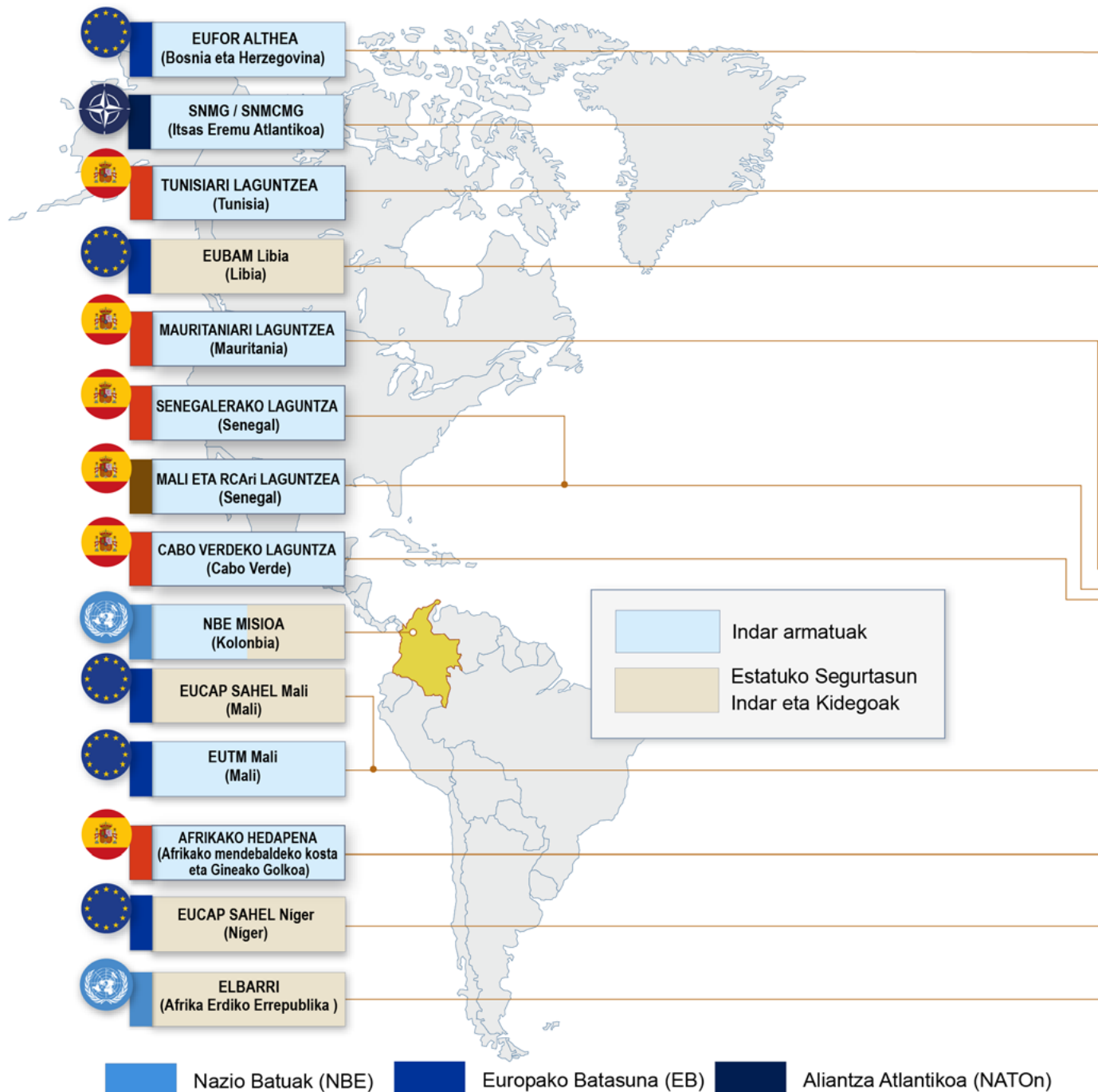
2020. urtearen amaieratik, espainiar bat da EBk PCSDren esparruan garatutako Krisien Kudeaketa Zibilerako misioen arduraduna. Kargu hori, aldi berean, SEAEren barruan, Esparru

Zibilean Planifikatzeko eta Gidatzeko Gaitasunaren Zuzendari ere bada. Eragiketa Zibiletako komandantea da EBk gaur egun Europan, Afrikan eta Ekialde Ertainean hedatzen dituen 11 PCSD misioen buru. Misio horietan 2.000 pertsona baino gehiago aritzen dira lanean, lokalen eta nazioartekoen artean, batez ere Segurtasunaren Sektore Zibilaren Erreformatarekin zerikusia duten gaietan.

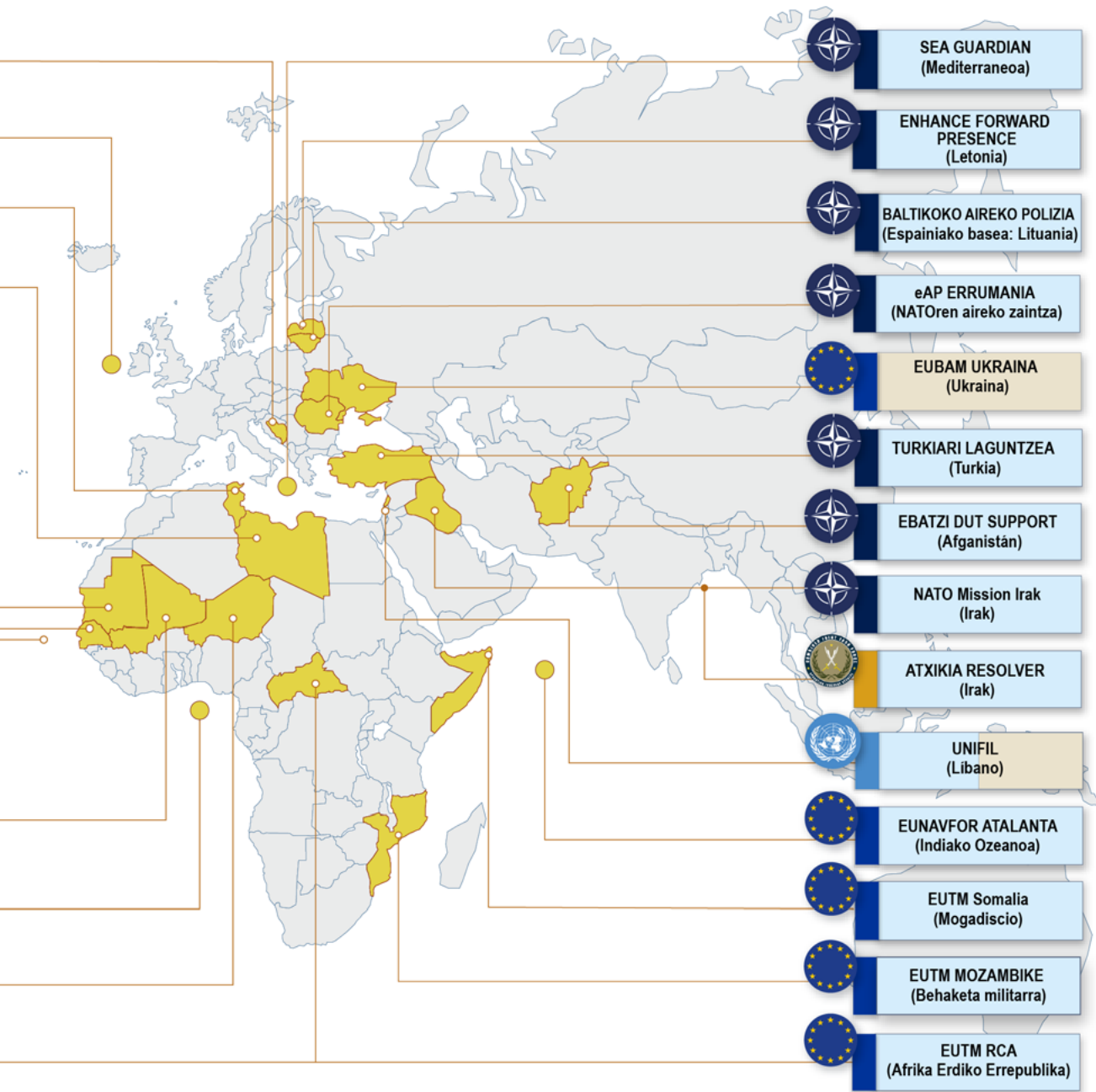
Guardia Zibilak EUPCST (EBko Polizia eta Zibil Zerbitzuen Prestakuntza) proiektuan parte hartzen du, eta Zuzendaritza Batzordeko eta Ariketa Batzordeko kide da. Proiektu honen helburua da EBko krisiak kudeatzeko misioetan parte hartzearekin zerikusia duten arloetan trebakuntza eskaintzea. Esparru horretan, Guardia Zibilak genero-gaiei buruzko hitzaldi bat antolatu du, eta bi trebakuntza-ikastaro antolatu ditu langile zibilentzat kontrako giroaz kontzientziatzeko, eta bi ikastaro borroka taktikoko biktimei laguntzeko.

Era berean, Guardia Zibilak aktiboki parte hartzen jarraitzen du EUROGENDFOR Europako Gendarmeriako Indarraren kide gisa. Erakunde hori gai da gatazka-eremuetan krisiak kudeatzeko misioetan edo eragiketetan polizia-funtzio guztiak egiteko. Aginte militarren edo agintaritza zibilaren katean jardun dezake, eta Europako tresna bat da, PCSD garatzen laguntzen duena. (1.8 irudia)

SIA eta SIKeren misioak eta eragiketak kanpoan, 2021ean

Iturria: DSNa egitea Defentsa Ministerioaren eta Barne Ministerioaren informazioarekin

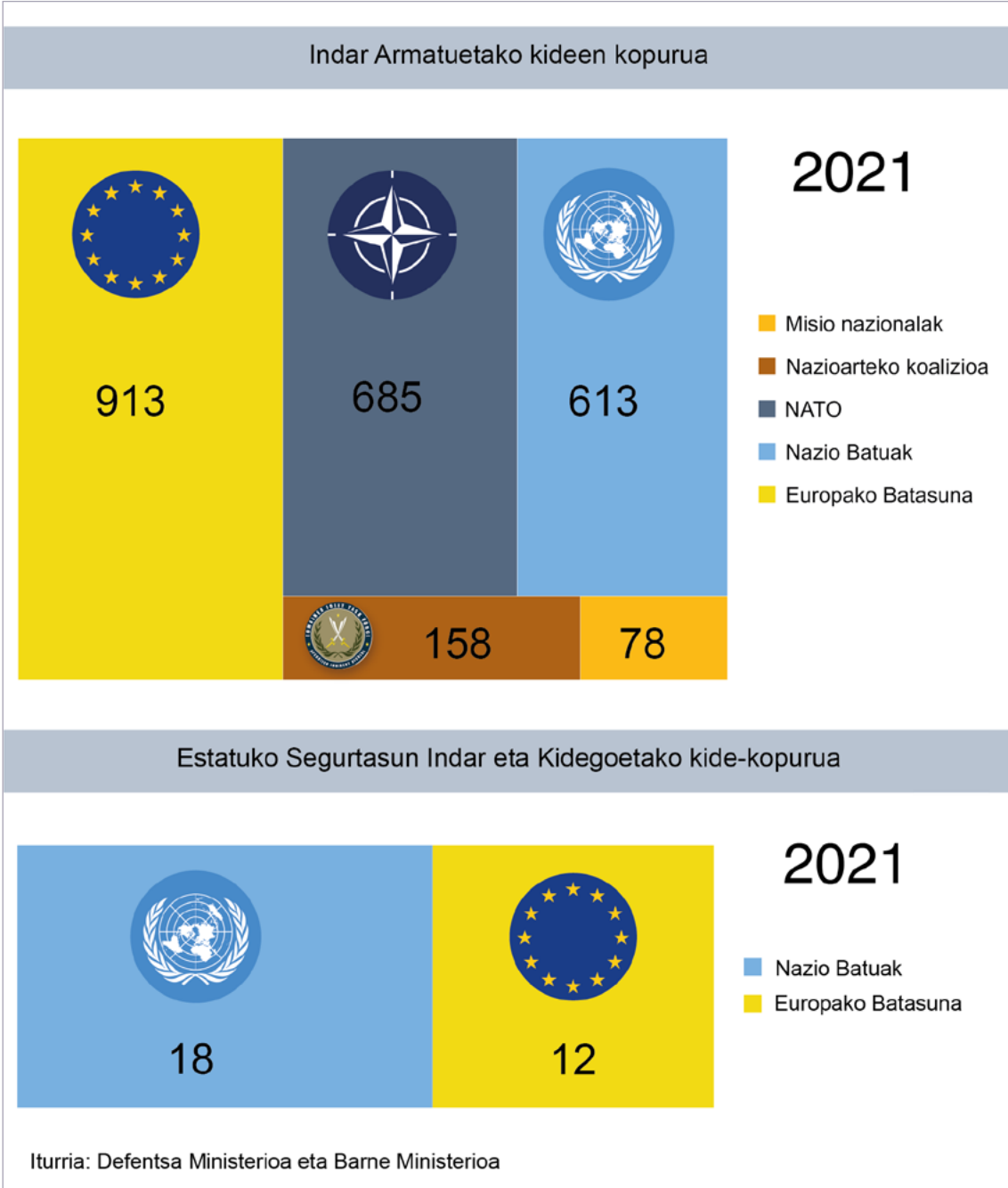

 Koalizio Globala Espainiako defentsa-diplomazia Misio nazionalak

1.6 irudia. SIA eta SIKEen misioak eta eragiketak kanpoan, 2021ean

SIA-EN MISIOAK ETA ERAGIKETAK ATZERRIAN 2021ean	
KOLONBIAKO NBE-REN MISIOA	NBE
LERROBAKAR LIBANO	NBE
EUFOR ALTHEA	EB
EUTM MALI	EB
HARIBAKARRA	EB
EUNAVFOR ATALANTA	EB
EUTM SOMALIA	EB
MOZAMBIKEKO EUTM	EB
EUTM RCA	EB
SNMG / SNMCMG (Itsas Eremu Atlantikoa)	NATO
IZAN ZAITEZ GUARDIAN	NATO
PRESENTZIA INDARTUA LETONIAN (EFP)	NATO
BALTIKOKO AIREKO POLIZIA (BAP)	NATO
eAP ERRUMANIA	NATO
TURKIARI LAGUNTZA EMATEA	NATO
EBATZI DUT SUPPORT MISSION (Afganistan)	NATO
NATO MISSION IRAK	NATO
EBAZPEN ATXIKIA	KOALIZIO GLOBALA
TUNISIARI LAGUNTZEA	ESPAINIAKO DEFENTSA-DIPLOMAZIA
MAURITANIARI LAGUNTZEA	ESPAINIAKO DEFENTSA-DIPLOMAZIA
SENEGALERAKO LAGUNTZA	ESPAINIAKO DEFENTSA-DIPLOMAZIA
CABO VERDE-RI LAGUNTZA	ESPAINIAKO DEFENTSA-DIPLOMAZIA
AFRIKAKO HEDAPENA	ESPAINIAKO DEFENTSA-DIPLOMAZIA
MALI ETA RCA-RI LAGUNTZEA	MISIO NAZIONALAK
EGF-EN MISIOAK ATZERRIAN 2021ean	
KOLONBIAKO NBE-REN MISIOA	NBE
AFRIKA ERDIKO ERREPUBLIKAKO MINUSBALIATUA	NBE
LERROBAKAR LIBANO	NBE
EUBAM LIBIA	EB
SAHEL MALIKO EUCAP	EB
SAHEL NIGERREKO EUCAP	EB
EUBAM UKRAINA	EB

Iturria: Defentsa Ministerioa eta Barne Ministerioa

1.7 irudia. SIA eta SIKEko langileen kopurua, 2021eko abenduaren 31n

1.8 irudia. SIA eta SIKEko langileen kopurua, 2021eko abenduaren 31n

SIKE-KO LANGILEEN KOPURUA, KRISIALDIKO KUDEAKETA ZIBILEKO MISIOETAN						
	XEDEA	2017	2018	2019	2020	2021
	EUPOL COPPS T. PALESTINARRAK	1	1	1	1	0
	EUBAM LIBIA	1	2	1	1	1
	SAHEL MALIKO EUCAP	4	3	5	5	7
	SAHEL NIGERREKO EUCAP	3	3	3	2	3
	UKRAINAKO EUAM	1	0	0	0	19
	MINUSTAH HAITI	3	0	0	0	0
	HAITIKO MINUSBALIATUAK	2	2	2	0	0
	GINEA BISSAU UNIOGBIS	2	1	0	0	0
	AFRIKA ERDIKO ERREPUBLIKAKO MINUSBALIATUA	5	4	5	4	8
	MVNUC KOLONBIA	4	3	3	2	4
	MINUSBALIATU GAIZTOA	0	2	2	2	2
	FYROM SKOPJEA	1	1	1	1	0
GUZTIRA		27	22	23	18	44

Oharra: 2021ean, Guardia Zibileko hogeita lau kidek parte hartu dute Libanoko UNIFIL misioan (misio militarra), Indar Armaturen kontingentearen barruan.

Iturria: Barne Ministerioa

Protagonismo aktiboa Europar Batasuneko Segurtasun eta Defentsa Politika Bateratuaren garapenean

Espainiak aktiboki laguntzen du PCSD koherentea eta eraginkorra eraikitzen, herritarrak babesteko eta EBren eginkizun globala finkatzeko, haien autonomia eta erantzuteko gaitasuna bermatuz. Alde horretatik, PCSDko operazio eta misio militarrei ekarpen nazional handiena egiten dien estatu kidea da Espainia.

EBko “Iparrorratz estrategikoa” izeneko dokumentu politiko/estrategikoa 2021ean jarri du eztabaida PCSDren esparruan. Dokumentu hau Europako Batasunaren 2016ko Segurtasun Estrategia Globalaren anbizio-maila “operazionalizatzea” helburu duen 2019ko ekimen alemaniar baten emaitza da. Horretarako, helburuak eta lehentasunak zehaztu, erabaki-esparrua eta ildo estrategikoa zehaztu, EBk esparru horretan jarduteko behar dituen gaitasunak lortzeko eta Europako defentsa-ekimen guztiak hobeto bateratzeko esparru gisa balio izateko. 2021eko azaroan banatu zen zirriborro gisa, 2022ko martxoan onartzeko.

Defentsa arloko lankidetzak egituratu iraunkorraren esparruan (PESCO, Permanent Structured Cooperation), eta 2020an egindako berrikuspen estrategikoaren ondorioak garatuz, Kontseiluaren erabakia hartu zen, bigarren IIAAean lortu beharreko “helburu zehatzenak” ezartzen dituen (*Kontseiluaren Gomendioa, 2021eko azaroaren 16koa, lankidetzak egituratu iraunkorraren esparruan hartutako konpromiso lotesleak betetzeko etapei eta helburu zehatzagoak zehazteari buruzkoa, eta 2018ko urriaren 15eko Gomendioa indargabetzen duena*). Gainera, Espainiak proiektu berrien bi proposamen aurkeztu zituen 2021eko deian, eta Kontseiluak azaroan onartu zituen. Horiekin, dagoeneko lau dira zuzentzen dituen PESCO proiektuak

Era berean, hirugarren estatuek PESCO proiektuetan parte hartzeko esparrua (2020ko azaroa) eta Estatu Batuak, Kanada eta Norvegia Mugikortasun Militarraren proiektuan sartzeko esparrua onartu ondoren, agendako nabarmentzen da estatu kideek negoziazio-agindua onartu zutela Europako Defentsa Agentzia (EDA, European Defence Agency), agentzia horren eta Estatu Batuen arteko beharrezko administrazio-akordioa amaitzeko.

Martxoan, Bakeari Laguntzeko Europako Funtsa (EPF, *European Peace Ayudy*) aldarrikatu zen —hiru urteko eztabaida politikoaren ondoren—; funts horrek PCSD eragiketen finantzaketa hobetu eta laguntza-neurriekin osatzen du, eta neurri horiek hobeto koordinatu daitezke eragiketekin.

Defentsaren Europako Ekintza Planari dagokionez (EDAP, *European Defence Action Plan*), Defentsaren Europako Funtsaren erregulazioa indarrean jarri da, 2021-2027 urte anitzeko esparru ekonomikoaren barruan, eta defentsaren, PADR eta EDDPren inguruko ikerketa prestatzeko ekintzekin jarraitzen du. Espainiak EDAPi erantzun zion, 2017an Ministerio arteko Lan Talde bat sortu baitzuen, Defentsa Ministerioa buru zuena eta defentsako industria-sektoreko elkarteak barne hartzen dituen. Taldeak bere hamaikagarren bilera egin zuen 2021eko azaroan, eta agerian geratu zen abian diren programen bilakaera ona eta aurkeztutako proiektu berriak, Espainia buru eta/edo partaide dela.

Europako Batasuneko beste alderdi garrantzitsu bat Polonia EUROCUERPOren esparru-nazio gisa atxikitzeke prozesua hastea da. Prozesu horren negoziazio-prozesua 2021eko bigarren seihilekoan egin zen, eta alderdi garrantzitsuenetan adostasuna lortu du, hala nola ekarpen ekonomikoan eta pertsonalean, eta Asmoen Adierazpen Bateratua sinatu da azaroaren amaieran Nazio Markoen eta Poloniaren artean. Formalki atxikitzeke prozesua 2022ko urtarilaren 25ean amaitu zen.

Bestalde, IIAAek ziberdefentsarekin lotutako hainbat proiektutan parte hartu dute, hala nola EU Cyber Academia & Innovation Hub, *Cyber Threat and Influent Response Information Sharing Platform* eta *Cyber Rapid Response Teams and Mutual Assistance in Cyber Security*. Gainera, EDAREN esparruan, IIAAek 2020tik parte hartzen dute Military CERTs interoperability ekimean, eta maila teknikoko nahiz estrategia operatiboko ariketa eta hitzaldietara joaten dira.

Bestalde, EGFek aktiboki parte hartzen dute Europar Batasuneko GGKP Zibilean ere. 2021ean, urrats garrantzitsuak egin dira Europar Batasuneko PCSD Zibilerako Ituna ezartzeko Plan Nazionalaren helburuak betetzeko. Plan horretan, Espainiak PCSD Zibilerako Itun horretan estatu kideek lortu zituzten helburuak betetzeko hartuko dituen neurriak jasotzen dira.

COMPACTen ezarritakoaren esparruan, Espainia izan da EBko PCSD Zibilaren misio batean Talde Espezializatua osatu duen lehen herrialdea. Zehazki, Guardia Zibilaren Ordena Publikoan Espezializatutako Talde bat, zortzi kidek osatua, bost hilabetez sartu da EUAM Ukraina Misioan, eta herrialde horretako Polizia Nazionalari arlo horretako aholkularitza eta presakuntza eman dizkio.

Protagonismo aktiboa Aliantza Atlantikoaren garapenean

Espainia NATOren eragiketa, misio eta jardueretarako indarren ekarpenari bere defentsa-aurrekontuaren ehuneko handiena eskaintzen dion aliatuetako bat da. NATOk bere dokumentu estrategikoak berrikusteko prozesu sakonarekin jarraitu du azken urtean, nazioarteko egoerak dituen erronka berriei ahalik eta berme handienarekin aurre egin ahal izateko.

Hala, Aliantzaren Estrategia Militarra (NMS, *NATO Military Strategy*) eta haren bi oinarri nagusiak, Eremu Euroatlantikoaren Disuasio eta Defentsaren kontzeptua (DDA) eta *NATO Warfighting Capstone Concept* (NWCC), biak ere onartuak, garatzen jarraitzen du. Hain zuzen ere, DDA Europako Indar Aliatuen Komandanteak (SACEUR) idatzitako dokumentu bat da, eta NATOk bere “Botere Militarreko Tresna” nola erabili behar duen ezartzea du helburu, SACEURen Erantzukizun Eremu osoan onartutako mehatxuen aurrean, bakean, krisian eta gatazkan, disuasioaren eta defentsa sinesgarriaren jarrera aurkeztu ahal izateko.

2021ean, NATOren ekainaren 14ko Gailurrean, erakundearen egokitzapen politikorako proposamena onetsi zen, Aliantzako idazkari nagusiak aurkeztua —NATOren 2030 ekimena izenaz ezagunagoa—, 2010az geroztik indarrean dagoen kontzeptu estrategikoa berrikustea eta 2022an Madrilen hurrengo goi-bilera egitea. Hiru elementu horiek erakunde atlantikoaren historiako mugarri bihurtuko dira.

NATOren 2030 ekimeneko proposamenak antolakundearen egokitzapen politikora eta inguruko mehatxu berrien aurrean erantzuna hobetzera bideratuta daude. Hauek nabarmentzen dira: mehatxu hibridoen aurkako erresilientzia indartzea, klima-aldaketa, abantaila teknologikoa mantentzea, botere-tresna ez-militarrak indartzea edo partenariatuen erreforma.

2010eko NATOren kontzeptu estrategikoa berrikusi eta eguneratzeko prozesua bukatuta egon beharko da Madrilen egingo den NATOren hurrengo goi-bileran. Kontzeptu estrategiko berri horrek Aliantza egokitu eta egungo ingurune estrategikoan sortzen diren erronka berriei aurre egiteko moduan jarri behar du, 2030eko enplegu-mugarekin. Berrikuspen horren bidez, bi erronka hauei erantzun nahi zaie: Errusiak Aliantzaren inguruan duen asertibitatea eta Txina eragile global gisa agertzea.

Dokumentu horiez gain, NATOk Adimen Artifizialaren estrategia onartu zuen 2021eko urriko Defentsa Ministerioko azken bileran, eta, gaur egun, *Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic* (DIANA) erakundearen fundazio-gutunean lan egiten da, lankidetzalotura transatlantikoa indartu beharko baitu.

Halaber, Aliantza, Ziberespazioa eta Espaziotik onartutako bi operazio-esparru berriak finkatzeko urratsak egiten jarraitzen dute.

Bestalde, IIAAek eta Guardia Zibilak NATOren Regional Hub South delakoan parte hartzen dute Napolin (Italia), Europako hegoaldeko albotik datozen erronkei erantzuteko, zehazki MENA eremuan.

Hurrengo urratsak

EBko Segurtasun eta Defentsa Politika Bateratua garatzeko ekimenei laguntzen jarraitzea, bereziki Iparrorratz Estrategikoko lanak amaitzeari (*Strategic Compass*), krisiak kudeatzeko berezko doktrina eta inguruko segurtasun-mehatxuei aurre egiteko beharrezko bitartekoak edukitzeko.

Europako esparruan, NATOk 2030 Ekimenaren eta Lisboako Kontzeptu Estrategikoaren berrikuspenaren bidez egiten duen egokitzapen politiko eta militarrekin koordinatzea bi puntu horiek funtsezkoak dira 2022ko ekainean egingo den Madrilgo Goi-bileran. Madrilgo goi-bilerak batasun- eta koherentzia-seinale indartsua eman behar du NATOk erronkei ematen dien erantzunean, 360 graduko ikuspegiarekin, bereziki hegoalde geografikoa (Mediterranea eta Sahel) kontuan hartuta.

Finantzaketa-esparru egonkorra finkatzea, Indar Armatuak beharrezko gaitasunak eman ahal izateko eragiketa iraunkorrak, kanpoko misioak eta eragiketak eraginkortasunez garatzeko, bai eta Espainiako gizartearen segurtasuna eta ongizatea babesteko beharrezkotzat jotzen diren misioak ere, arrisku larrien, hondamendien, zorigaitzasunaren edo beste behar publiko batzuen aurrean. Misio eta eragiketa militar horietan guztietan, berrikuntza teknologikoa funtsezko faktorea da eraginkortasuna eta segurtasuna areagotzeko.

TERRORISMOAREN AURKAKO BORROKA

NAZIOARTEKO TESTUINGURUA:

- Afganistango taliban-mugimenduaren boterera itzultzea, Estatu Batuetako tropak eta Nazioarteko Koalizioa kendu ondoren.
- Terrorismo yihadistaren hedapena Afrikan, fronte berriak Mozambikeko iparraldean eta Kongoko Errepublika Demokratikoko ekialdean.
- Estatu islamiarreko buruzagia Sahara Handian, Adnan Abou Walid al Sahraoui, Frantziako indarren menpe.

Erronkak

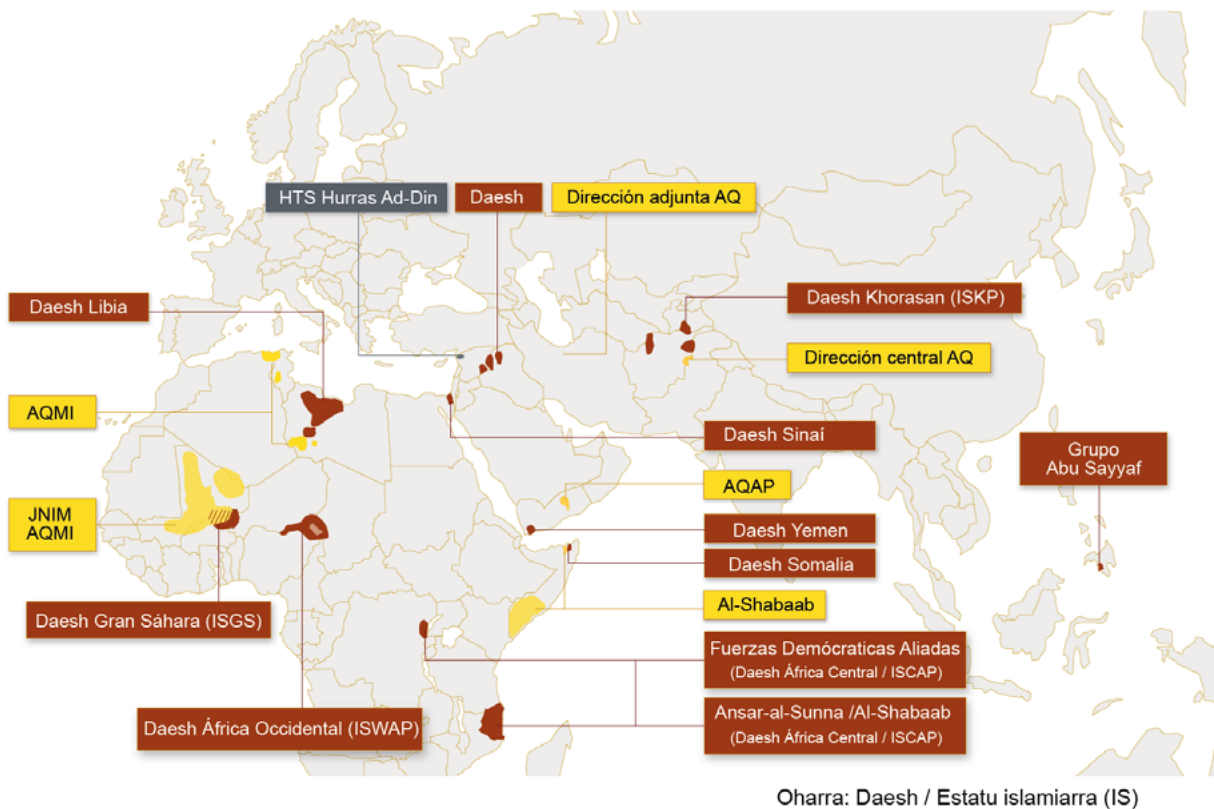
Terrorismo yihadistak mehatxu larria izaten jarraituko du bakerako eta segurtasunerako, eta lehen mailako erronka izango da Espainiarentzat eta EBrentzat, bereziki Sahelen eta Afrikako iparraldean.

Al Qaedaren (AQ) egoera aldatu egiten da ezarpen-agertokien arabera, non filialak oso autonomoak baitira eta norabide zentraletik aparte jarduten baitute. Hala, AQk bere presentzia eta jarduera sendotu eta hedatu nahi ditu nagusitasuna duen lekuetan, eta bere egoera zailena den eremuetan gainjartzen eta lurra berreskuratzen saiatzen da.

AQk, gaur egun, ez du behar adinako gaitasunik eraso terrorista handiak planifikatzeko edo gauzatzeko mendebaldeko lurzoruan, baina, hala ere, bere asmoa ez da aldatzen. Gainera, AQ saiatuko da DAESHen porrotez baliatzen eta haren irudi ahuldua ahultzen, eta bizirauteko gaitasuna sustatuko du, munduko yihadismoaren lidergoa berreskuratzeke.

Bestalde, DAESHk erresilientziarako eta aldaketara egokitzeke gaitasun handia erakutsi du. Borrokalarien artean galerak izan dituen arren, talde terroristak eraso terroristak egiteko edozein aukera baliatu du. DAESHk irainak egiteko asmoari eusten dio Europan eta Mendebaldean oro har. Horretarako, laguntza handia ematen du bere gailu mediatikoak, bere

helburua bere mezua kanal eta plataformen bidez zabaltzea baita, bere jarraitzaileen artean ezagunenak diren mezularitza-aplikazioak erabiliz. (2.1 irudia)

Iturria: DSNa egitea

2.1 irudia. Daesh, Al Qaeda eta afiliatuen mapa

Iraken eta Sirian, DAESH tokiko agenda indartzera bideratuta dago, etengabe erasotzen baitu. Iraken gerrilla- eta terrorismo-jarduerak Irakeko segurtasun-indarren eta milizien eta txinatar populazioaren kontra egiten dituzte, herrialdearen mendebaldeko eta iparraldeko probintzietan. Bestalde, Txiiaren matxinadak areagotu egin ditu Estatu Batuetako interesen aurkako erasoak Iraken, konboi militarren aurkako erasoan eta base militarren aurkako lehergailuz kargatutako kohete eta dronen jaurtiketen bidez (besteak beste, Ain Al-Asad aireko basea, non Espainiako kontingentea baitago), eta Estatu Batuek Bagdaden duten enbaxadaren bidez.

Sirian, Al-Hawleko kanpamentuko DAESHko kideen askatzeek —herrialdeko ipar-ekialdean indar kurduak kontrolatutako eremuan dagoen handiena— eragin diezaioke segurtasun-egoerari, agintari kurduak deklaraturako amnistiaren parte gisa. Liberazio horien ondorioz, talde terrorista osatzeko ahalegina egin daiteke, eta borrokalari horiek inguruko herrialdeetan sartzea erraztu. Gainera, liberatuen artean borrokalari terrorista atzerritarrak (EKT) izateko aukera arriskutsua da, ez bakarrik herri mailan, baita nazioartean ere.

Siriako ipar-mendebaldean, Hayat Tahrir al-Sham (HTS) yihadista koalizioak, Jabhat al-Nusrah taldea buru duela, Siriako AQren filial ohia, bere abantaila taktikoari eusten dio, ahalmen militarrean eta lurraldea kontrolatzeko gaitasunean oinarrituta. Alde horretatik, talde globaletatik aldentzen eta agenda lokalagoa edo nazionalistagoa aurkezten saiatzen da. Horrez gain, HTSk beste erakunde batzuekin partekatzen du bere ezarpen-eremua, hala nola Tanzim Hurras al-Din (THD), Siriako aq-ko facto filiala baita. Bigarren talde horrek, militarki lehenengoa baino ahulagoa izan arren eta haren presioaren mende egon arren, AQren egitura globalean sakonki inplikaturako gizabanakoak ditu bere baitan, bai eta mendebaldeko helburuen aurkako kanpo-eragiketarako garatu nahi dituzten elementuak ere.

Magreben, berriz, tokian tokiko segurtasun-indarrek presio handia egiten dute, eta, horri esker, mehatxu terroristak bere horretan iraun du. Bai DAESHk bai Al Qaeda profil baxua izan dute, atentatu gutxi izan dituzte, eta DAESHren filial libiaren gaitasunak areagotzea eta Afrikako beste filial batzuen alde egindako lan logistikoa nabarmendu beharko litzateke. Mendebaldeko interesentzat arriskurik handiena zelula eta elementu autoerradikalizatuetatik etorriko litzateke, azken kasu horretan baliabide errudimentario eta eskuragarriekin.

Sahel-en, Burkina IIAAo mehatxu terroristaren gune bihurtu da, eraso-kopurua dela eta. Maliren zifrak bikoiztu egin dira azken hilabeteetan. Niger da zerrenda horretako hirugarren herrialde zigortuena. Estatu islamiarrak Mendebaldeko Afrikan (ISWAP) ere sartu ditu Nigeriatik Nigerrera, Txadera eta Kamerunera, eta Mozambiketik Tanzaniara sartu du ISWAP, Sahara Handiko Estatu Islamiarra (ISGS) eta Afrika Erdiko Islamiar Estatua (Afrika). Eragina Gineako Golkoko herrialdeetara hedatzeaz gain, bereziki Boli Kostara eta, neurri txikiagoan, Senegalera, tokiko populazioak ustiatzen dituzte, bertan dauden herrialdeak ezegonkortzeko, eta, aldi berean, bitartekari gisa jarduten dute tribu-gatazketan, eta gobernuek horniduraren eta gizarte-segurantzaren arloan utzitako hutsuneak betetzen dituzt. (2.2 irudia)

Iturria: DSNa egitea

2.2 irudia. Sahelgo egoera 2021ean

Ezgonkortasun horrek Espainiaren eta espainiarren segurtasunari eragiten dio, hala nola David Beriain eta Roberto Fraile kazetarien hilketa Burkina IIAAon, 2021eko apirilaren 27an.

DAESH eta Al Qaedaen filialek ordezkatzen duten terrorismo yihadistak hedatzen jarraitzen du Afrika australean ere, eta, zehazki, Tanzania eta Mozambikeren arteko mugan. Cabo Delgadoen Mozambikeko probintziak ikusi du Al Sunnah wa Jama'ah DAESHri atxikitako filialaren jarduera terroristak bilakaera azkarra eta dramatikoa izan duela, eta erasoen, indarkeriaren eta basakeriaren gorakada erakutsi du, hobetzeko zantzurik ez duena.

Erdialdeko Afrikan, ISCAP Kongoko Errepublika Demokratikoaren ekialdean jarri du bere jarduera, eta berehala zabaldu da Ugandarantz eta Ruandarantz.

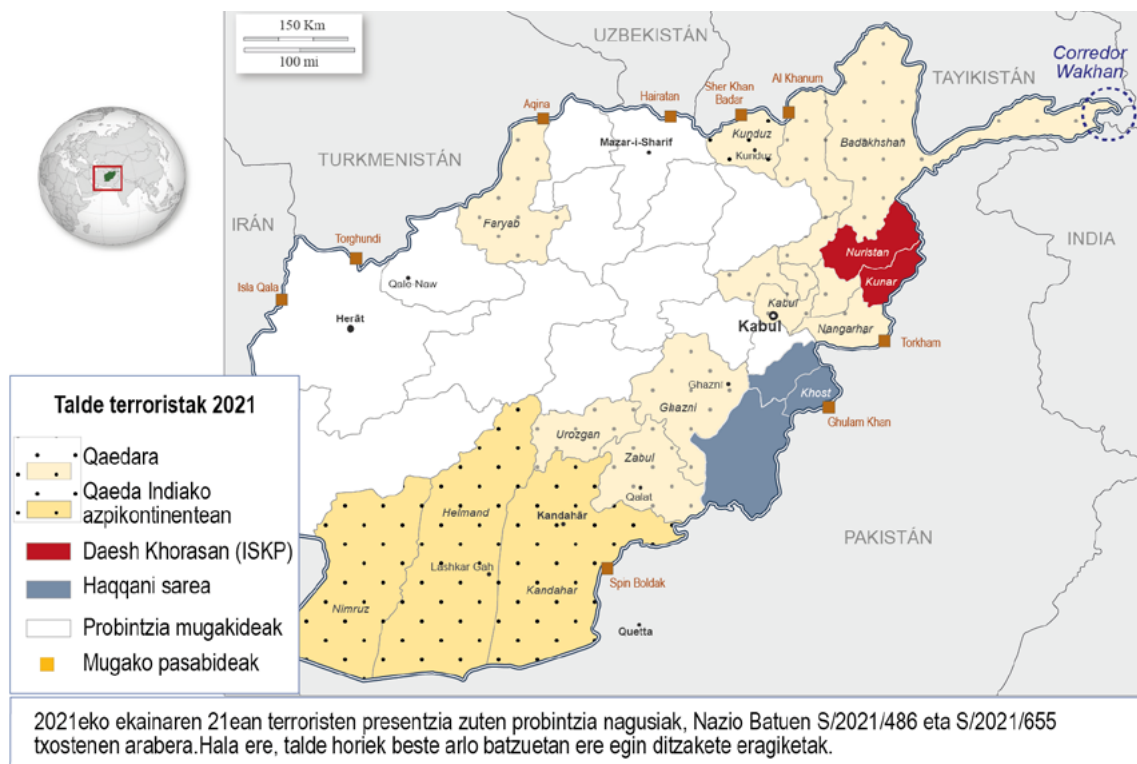
Afganistanen talibanen mugimendua abuztuaren 15ean amaitu zen, Kabulen hartualdian, eta Afganistango Emirerri Islamiarra ezarri zuen. AQren eta DAESHren antzeko tresna mediatikoek eta plataformek talibanek beren ideologiaren eta helburuen araberako narrazio dibergenteekin duten boterea jaso dutela jakinarazi dute, baina argudio bera dute: Mende-

baldearen porrota ospatzea eta yihad globalaren aldeko apustua, beren helburuak lortzeko benetan baliagarria den tresna bakarra baita.

Talibanak Afganistanen boterera sartzeak esan nahi du talde terroristei atxikitako erakunde batek —batez ere AQK, baina baita beste batzuek ere, hala nola Tehrik-k eta Taleban Pakistanek— estatu-erakunde baten berezko gaitasunak izango dituela —armamentua, teknologia eta azpiegiturak barne—, eta horiek talde terroristetara erabili edo desbideratu ahal izango direla, eta hori bera mehatxua da epe ertainera. Afganistanen gertatzen denak eta talibanek Al Qaedaekin eta beste talde terroristekin (TTP) izango dituzten harremanek baldintzatuko dute mugimendu yihadista globalaren etorkizuna.

Talibanen garaipenaren eta aurreko gerraren ondorioz, krisi humanitario larria sortu da herrialdean. Ez da ahaztu behar egoera hori landu egin daitekeela talde terroristek borrokalaria biltzeko. Ezegonkortasunak, gobernu-aldaketak, errepresioak eta atentatu terrorista etengabeek ere erradikalizazio-gune berri bat sor dezakete eremu horretan, eta talde extremistek aprobetxatu egin dezakete.

DAESHk, Khorasan probintzian, handitu egin ditu bere kideak, taldearen antzeko presoak askatu ondoren. Horri esker, gaitasun logistiko eta operatibo sendoa du Jalalabaden eta Kabulen, eta eraso egin die biztanleria zibilari, gutxiengo erlijiosoei eta, batez ere, talibanen mugimenduaren aurkako erasoari, “milizia apostatatzat” jotzen baitute. (2.3 irudia)

Iturria: DSNa egitea

2.3 irudia. Afganistanen egoera 2021ean

Mendebaldean, epe laburrean, mehatxu-bektore nagusia norbanako edo zelula autonomoi lotutakoa izaten jarraitzen du, erakunde yihadista jakin bati atxikitzen zaion kontuan hartu gabe, sofistikazio txikiko eta sarbide errazeko modus operandi bat erabiliko bailukete.

Gizabanako edo zelula horiek erradikalizatu egiten dira, bai beren familia- eta gizarte-inguru-neko adoktrinatzailerekin harreman zuzenak izanez, bai Interneten eta sare sozialetan propaganda yihadista kontsumituz. Gero eta kanal eta plataforma zifratu eta segurtasun-neurri gehiago hartzen dituzte terroristek beren komunikazioetan, haien bidez beren propaganda zabaltzeko eta ekintza terroristak egitera bultzatzen baitute. Ziberespazioan propaganda hori kontsumitzea erradikalizatorako bide nagusietako bat da, eta nahiz eta esparru horretako zenbait figura garrantzitsuren neutralizazioak izan, litekeena da joera horrek 2022an jarraitzea. 2021ean zazpi eragiketa egin dira Internet bidez doktrinatu eta autodoktrinatzeko.

Bestalde, azken urteotan munduko eremu ezegonkorretan gatazka armatuak izan direnez, borroka-esperientzia eta arrisku larria dakarren erradikalizazio-historia duten langileen poltsa sortu da. EKTak edo haien senideak Espainiako lurraldera itzultzeak estremismo-fokuak sor ditzake eta tokiko zelulen sorrera bultzatzen dezake. Hala ere, azken urteotan, gero eta borrokalaria gutxiago desplazatu da, neurri handi batean herrialde bakoitzak ezarritako kontrolengatik.

Gatazka-eremura joan diren Espainiako EKT gutxi aldatu da azken urtean: gaur egun, 258 dira; horietatik 227 gizonezkoak dira eta 31 emakumezkoak. Borrokalaria horietatik 57 itzuli egin ziren, 76 hil ziren eta 125 lekuz aldatu ziren, batez ere Sirian eta Iraken. Europako EKT kopurua 5.500 eta 6.000 bitartekoa dela kalkulatu da.

Horregatik, Europako lurralde osoan gaur egun dagoen mehatxu handienetako bat “bidaiari frustratua” da, gatazka-eremura arrakastarik gabe joan nahi izan zuten pertsona edo norbanako-talde bat, kausa yihadistaren aldeko interesa duena. Kasu askotan, profil hori Espainiara egokitze inolako arazorik ez duen gazte batena da, harreman birtuala du gatazka-eremuan DAESH koadroekin eta lankidetzak egiten ditu (itzulpena, finantzabidea, etab.). erakunde terroristarentzat. Egin ditzakeen atentatuak ez dira inspiratuak soilik, erakunde terrorista horrek ere bideratzen ditu, unea eta helburua aukeratzeari dagokionez behintzat.

Gaur egun, kezkarria da CTE Magreb eta Sahel herrialdeetara iristea. Hala, gero eta gehiago erabiltzen dira jatorrizko lurraldeaz bestelako lurraldeak hirugarren herrialdeetara iristeko, batez ere Europakoetara. Espainian, metodologia horren zenbait adibide ikusi dira, eta itzulitakoak atxilotu zituzten operazio kontrterroristak hiru aldiz egin dituzte. Europako lurzoruan, elementu horietako batzuek krimen antolatuen sareak erabiltzen dituzte, dokumentazio faltsua, baliabide logistikoak edo armak lortzeko. Terrorismoaren, batez ere yihadistaren, eta krimen antolatuen arteko lotura errealitate egiaztatua da. Sare kriminalek zerbitzuak, materialak eta diru-sarrerak ematen dizkiote terrorismoari, eta langileen joan-etorria dago bi jardueren artean.

Mehatxu horren ondorioz, Europako estatu kideen arteko lankidetzak eta lankidetzak, bai eta Afrikako iparraldeko herrialdeetako segurtasun-indarrekiko lankidetzak ere, funtsezkoak dira borroka kontrterroristan.

Bestalde, espetxean zeuden gizabanakoak askatzeak mehatxu terrorista handitzea ere badakar, bai CTerekin edo beste yihadista presoekin harremanetan egon direlako, bai espetxean egon diren bitartean erradikalizazio-prozesuak jasan dituztelako.

Alde horretatik, espetxeak etengabeko kezka-iturri dira agintarientzat, kanpoko gizabanakoekin loturak ezar daitezkeelako (errazte-sareak, trafikoak, etab.). zaila da kartzela barrutik antzematea, eta erasoen etorkizuneko planifikazioen ernamuina dira. Arrisku horri espetxeetan zelulak antolatzea gehitu behar zaio, kanpoan ekintza terroristak planifikatu eta zuzentzeko. 2021ean lau operazio egin dira Espainiako espetxeetan.

Talde terroristen finantzaketari dagokionez, nabarmentzekoa da DAESHk eskura dituen diru-kopuru handiak, batez ere Sirian eta Iraken. Diru hori honako hauen bidez lortzen da: esportzioak, errepideetako bidesarien estiloko zergak, tokiko bahituak askatzearen ondoriozko erreskateak, eta beste herrialde batzuetatik eta haien ideologiarekin bat datozen enpresarietatik datozen dohaintzak. Gainera, garrantzitsua da erakunde horrek Turkian eratu duen finantza- eta sozietate-egitura nabarmentzea. Horri esker, ekintza terroristak finantzatzen jarraitu dezake, eta borrokalarien familientzako laguntzak bideratu. Era berean, kezkagarria da talde horiek kriptomoneten erabilera areagotzea, beren finantzei buruzko ikerketa politzial eta judzialak saihesteko.

COVID-19k eragindako pandemia dela eta, DAESHk gehiago erabili behar izan ditu on line transferentziak eta finantza-aktibo birtualak, Asiako hego-ekialdean dituen filialen transferentzia-sistemetan ere oinarrituta.

AQren kasuan, erakunde terroristak finantziarioa lortzen du, batez ere, jatorrizko laguntza-taldeetatik, gehienak Persiako Golkoko herrialdeetatik, jasotzen dituen dohaintzetatik, eta, horrez gain, atzerritarren eta, neurri txikiagoan, tokiko herritarren bahiketen ondorioz lortutako erreskateek ematen dizkieten diru-etekin handiak ere jasotzen ditu. Atzerritarren bahiketak arrisku nagusietako bat dira atzerrian dauden espainiar talde batzuentzat, hala nola, lankideentzat, erlijiosoentzat eta gerra-kazetarietzat.

Finantzaketaren kasu garrantzitsu bat AQren filiala da Somalian, Al Shabaab-en. Subentzio-iturriak eta funts propioak bidaltzeko sareak ditu, diru-baliabide garrantzitsuak izateko. Izan ere, erakunde hori, gaur egun, ekonomiaren aldetik ahalmen handiena duen talde yihadista armatua da, eta hilean hainbat milioi dolarreko diru-sarrerak ditu.

ETAren terrorismoari dagokionez, garrantzi bereziko erronka da ebatzi gabe dauden atentatu-entzuten egileen parte-hartzea zehaztea, batez ere hildakoak eragin zituztenena.

Gauzatzeak

2021ean, Terrorismoaren aurkako Batzorde Espezializatuak (CECT), 2020an Segurtasun Nazionalako Sistemaren zati gisa ezarria, Terrorismoaren aurkako 2019 Estrategia Nazionalaren ebaluazioa egin du, garatu beharreko lehentasunezko neurriak identifikatuz, eta, gainera, Indarkeria Erradikalizatzeko Prebentzio eta Borrokarako Plan Estrategiko Nazionalaren eta Terrorismoa Finantzatzeko Plan Estrategiko Nazionalaren ezarpena dinamizatu du.

1. Prebentzioa

Barne-esparrua

Indarkeriazko Erradikalizazioaren Aurkako Prebentzio eta Borrokarako Plan Estrategiko Nazionalak (PENCRAV) Estatuak arlo horretan duen politika egitura integral baten bidez artikulatzen du, erradikalizazio-prozesuak muturreko indarkeria edo terrorismoa ekar ez dezan. Horrela, Prebentzio Talde Koordinatzailea (GCP) eratu eta abian jarri da CITCO, Estatuko Segurtasun Idazkaritzaren koordinaziopean, segurtasun publikoak PENCRAV koordinatzeko oinarritzko elementu gisa.

CNIK lurralde nazionalako eta nazioarteko mugimendu islamista erradikalen jarraipena egingen du, eta atzemandako erradikalizazio-prozesuak neutralizatzen saiatzen diren jarduerak garatzen ditu, Espainian tesi erradikalak finkatzea zailtzeko.

2021eko otsailean itxi zen #Somosmás erradikalizazioaren aurkako borrokaren eta gorrotoaren diskurtsoaren hirugarren edizioa. Eragile publiko eta pribatuen ahalegina bilduz, oso eragin positiboa izan du interes handieneko talde ahulenetako batean, hau da, ikasle gazteengan. Hiru urteetan 80.000 nerabe trebatu dira sare sozialetako gorrotoaren eta erradikalismoaren diskurtsoei buruzko tailerretan, eta 2.000 hezitzaile eta 2.000 profesional baino gehiago trebatu dira.

Espetxeen esparruan, erradikalizazio-prozesuak prebenitzeko eta detektatzeko protokoloak eta tratamendu-programa berria ezartzea bultzatzen ari dira, indarkeria beren helburuak lortzeko erabiltzea zilegitzen duten preso erradikalen parte-hartzea sustatuz, ideologia muturrekoekiko deskonexioa eta indarkeriarekiko lotura lortzeko.

Terrorismoa finantzatzearen aurkako borroka da fenomeno terroristari aurre egiteko funtsezko jarduera-zutabeetako bat. Helburu horrekin garatu da Terrorismoa Finantzatzeko Plan Estrategiko Nazionala. Horren bidez, talde terroristek erabilitako finantziario-iturriak neutralizatu nahi dira, eta erreferentzia-eredu gisa balio du ekintza terroristak finantzatzeko funtsen kontrola areagotzeko, ekintza horiek Espainiatik kanpo nahiz Espainiatik kanpo sortu.

Ildo horretatik, *apirilaren 27ko 7/2021 Errege Lege Dekretua onartu da, Europar Batasuneko zuzentarauak eskumenei, kapitalen zuzitzearen prebentzioari, kreditu-erakundeei, telekomunikazioei, zerga-neurriei, ingurumen-kalteak prebenitzeari eta konpontzeari, nazioz gain-*

diko zerbitzuak emateko langileen joan-etorriei eta kontsumitzaileen defentsari dagokienez transposizioari buruzkoa, Kapital Zuritzearen eta Diru Arau-hausteen Prebentzio Batzordearen (SEPBLAC) Zerbitzu Betearazleari kapital-zuritzearen eta terrorismoa finantzatzearen inguruko eragiketa susmagarrien berri ematera behartuta dauden subjektu berriak sartu dituena.

Kapitalen zuritzearen eta terrorismoaren finantzaketaren prebentzioaren arloan ordaintzeko bitartekoen mugimenduen adierazpenak arautzen dituen Ministerio Aginduaren Aurreproiektua ere egin da, Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren araudia, Batasuneko eskudiruaren sarrera edo irteera kontrolei buruzkoa, Espainiako ordenamendu juridikora egokitzeko.

Bidaiarien Informaziorako Bulego Nazionalaren Bidaiarien Erregistroko Alerta Sistemari esker, Espainia jatorri edo helmuga duten 161 borrokalari terrorista atzerritar potentzial identifikatu ahal izan dira, eta horren berri eman zaie Estatuko Segurtasun Indar eta Kidegoei (ESIK).

Terrorismoaren biktimak terrorismoaren aurkako borrokaren muinean daude, eta nazioarteko komunitatean beren aldeko neurriak hartzea sustatzen dute, baita mezuak egiten parte har dezaten eta indarkeriazko estremismoaren aurrean narrazioak egin ditzaten ere.

2021eko ekainaren 1ean inauguratu zen Terrorismoaren Biktimen Oroimenezko Zentroa, eta 2021eko bigarren seihilekoan 18.000 bisita baino gehiago izan dira. Erakusketaren helburua da terrorismoaren biktimek dituzten balio demokratiko eta etikoak zabaltzea, biktimen oroimen kolektiboa eraikitzea eta herritarrak kontzientziaztea askatasunaren eta giza eskubideen alde eta terrorismoaren aurka.

Gainera, Fundación Víctimas del Terrorismo, Fundación Centro Memorial de las Víctimas del Terrorismo, Barne Ministerioa eta Hezkuntza eta Lanbide Heziketako Ministerioaren arteko lankidetzaren ondorioz, 2021/2022 ikasturtean DBH eta Batxilergoko hainbat irakasgaitan banatutako zazpi unitate didaktiko ezartzen ari dira, Terrorismoaren Memoria eta Prebentzioa proiektuaren barruan.

Kanpoko esparrua

Garrantzi berezia izan du Inteligentzia Zerbitzuek talde terroristak egotea Espainiarentzat edo haren interesentzat arriskutsua den lekuetan, batez ere Espainiako tropak badaude. Interesgarrienak Magreb, Sahel eta Siria - Irak dira. Magreben eta Sahelen, tokiko inteligentzia-zerbitzuekin lankidetzaren indartu da. Haiek direnez lehen defentsa-lerroa, funtsezkoak dira mehatxua ahalik eta urrunen mantentzeko eta ahalik eta gehien ahultzeko.

Eginkizun horiek indartu egin dira Afganistango egoeraren jarraipena egiteko, talibanen mugimendua boterera igo ondoren. Era berean, han finkatutako talde terroristen bilakaera aztertzen da, baita herrialde horretatik Mendebaldearen aurkako atentatuak antolatzekeo gaitasunak eta borondatea ere.

CNIk nazioarteko yihadari lotutako talde terroristen jardueraren jarraipena egiten du, Espainiarentzat interesgarriak diren itsas ibilbide nagusiei eragin diezaiekeena. Era berean, talde terroristek abiazio zibilaren aurka dituzten gaitasunak aztertzen dira, oraindik ere talde horientzako balio estrategiko handieneko helburutzat hartzen baita.

Adimenaren esparruan, lankidetzaren indartua dago aspalditik Europako Inteligentzia Zerbitzuen arteko borroka kontraterroristan, Espainiako eta Europako agintariei laguntzeko. Halaber, arlo horretan Kanpo Harremanetarako Europako Zerbitzuari aholkularitza ematen zaio, Inteligentzia eta Egoera Zentroaren bidez (INTCEN).

Terrorismoaren aurkako Nazioarteko Komunitatearen borrokan NATOk duen zeregina indartzeko Ekintza Planaren esparruan, 2021eko azaroan Azken Ekintza Plana eguneratu da, NATOk terrorismoaren aurkako borroka globalean 26 ekintzarekin gauzatzen dena.

Espainiak parte-hartze aktiboa du Europako foroetan, hala nola Europar Batasuneko Kontseiluaren Terrorismoari buruzko Lan Taldea, Europako Batzordearen Erradikalizazioari buruzko Zuzendaritza Batzordea eta Prebentzio Politiken Arduradunen Sarea, non Europako lehentasunak ezartzen baitira terrorismoaren eta erradikalizazioaren prebentzioaren arloan.

Halaber, alde biko edo alde anitzeko jardueretan parte hartzen da, esparru estrategiko-militarrean, hala nola Defentsako Estatu Nagusiko Buruen FRAMEWORK foroan. Foroaren helburuetako bat da egoera geostrategikoa aztertzea eta informazioa trukatea, muturreko erakunde bortitzen jarduerak aurreratu eta prebenitu ahal izateko.

Finantzaketari dagokionez, Espainiak Europako Batzordeko Aditu Taldean (kapitalen zurtzea eta terrorismoa finantzatzea prebenitzeari buruzkoa) eta Europako Batzordeko Aditu Taldean (nazioarteko finantza-zehapenei buruzkoa) parte hartzen du.

Nazioartean, Nazioarteko Finantza Ekintzako Taldeak (GAFI) eta GAFI Arrisku, Joera eta Metodoen Taldeak (GAFI) terrorismoa finantzatzeko tipologiekkin eta terrorismoa finantzatzeko DAESH joerekin lotutako gaiak biltzen dituen nazioarteko estandarren aldaketetan parte hartzen da.

Bestalde, Europako aduanek modu koordinatuan egiten dituzte EBko herritarren segurtasun-eta babes-arriskuak aztertzeke lanak, Europako Batasunean zehar garraiatzen diren salgaiak dagokienez. Arriskua aztertzeke sistemak segurtasunean eragina duten mehatxuak hartzen ditu bere baitan, hala nola armak, lehegailuak, erabilera bikoitzeko salgaiak, produktu erradioaktiboak, kimikoak eta biologikoak, baita lehegailuak egiteko edo terrorismoarekin edo delitu-jarduera antolatuekin lotutako helburuetarako erabil daitezkeen materialak ere. Itsasoko, aireko, trenbideko eta errepedeko salgaien garraio-sektoreei aplikatzen zaie araudia.

2021eko martxoaz geroztik, beste estatu kide batzuekin koordinatuta, posta eta espres salgaien segurtasun-arriskuaren azterketa egiten da. Oraindik ez da sinatu, estatu mailan, Aduanen eta Terrorismoaren eta Krimen Antolatuaren aurkako Inteligentzia Zentroaren (CITCO) arteko lankidetzaren hitzarmena, segurtasun-arriskuaren azterketa hobetzeko, CITCO aurrekariak dituzten salgaien operadoreak (bidaltzailea eta hartzailea) egiaztatuz, halaber,

Aduanen eta AESAren arteko beste lankidetzeta-protokolo bat sinatu da, aireontzietan kargatutako salgaietan arriskua (leherketa- edo sute-paketea) atzemanaz gero, arrisku-egoerak koordinatzeko.

Eremu global komunak

2021ean, CITCOk Online Krisiaren Europako Protokoloa Aktibatzeke Gida Nazionala garatu du, Estatuko Segurtasun Indar eta Kidegoen, Mossos d'Esquadraren eta Ertzaintzaren jarduerara eta, hala badagokio, aktibazio koordinatua errazteko. 2019ko Online Krisiaren Europako Protokoloa (EUCP) krisi-egoerak azkar eta modu koordinatuan kudeatzeko mekanismoa da, Interneten muturreko edo terrorismoko gertaera bortitz batekin zuzenean lotutako edukiak zabaltzeari dagokionez.

DAESHk sare sozialetan egiten duen erabilera hainbat pentsamendu-zentrok aztertu eta argitaratu dute, baita nazioarteko erakundeek ere. Hain zuzen, DAESHen aurkako Nazioarteko Koalizioak Komunikazio Estrategikoei buruzko Lan Talde bat du bere baitan. Talde horrek, hasieran, narratibaren aurkako borrokan jarri zituen jarduerak, eta, pixkanaka, erradikalizazioaren aurkako komunikazioetara bideratu zituen.

2. Babesa

Barne-esparrua

2021ean, Espainian, Terrorismoaren aurkako Prebentzio eta Babes Planaren aktibazio-maila 4 izan da, arrisku handia. Horren ondorioz, mehatxuaren egoerari buruzko ebaluazioak egin dira astero Mehatxuaren Balorazio Mahaian, eta prebentzio-neurri batzuk ezarri dira, Segurtasun Indar eta Kidegoen, Inteligentzia Zerbitzuen eta Espetxeetako Erakundeen ahaleginak ardartera bideratuta. 2021ean 52 mahai egin dira mehatxua baloratzeko.

IIAA, ESIK, Espetxe Erakundeak eta CNI erakundeen arteko lotura arin eta etengabea mantendu da, etengabeko prestakuntza eguneratua eta diziplina anitzekoa garatzeko, terrorismoaren eta indarkeriazko estremismoaren aurkako borrokan diharduten eragile, kolektibo eta sektoreen artean praktika onenak trukatu eta sustatzeko.

Kanpoko esparrua

Espainiak terrorismoaren aurkako hainbat eremu geografikotako proiektu, misio eta eragiketetan parte hartzen du.

Europako Batasunak finantzatutako hainbat proiektutan parte hartzen dute EGfek, erakundeak indartzeko eta tokiko segurtasun-indarrak mehatxu terroristaren aurkako borrokan gaitzeko, hainbat eremu geografikotan.

Ekialde Ertainean eta Afrikako iparraldean, EGfeko Terrorismoaren aurkako Europar Batasunaren Proiektuan parte hartzen jarraitzen dute MENA herrialdeetan eta EBren Tunisian terrorismoaren aurkako borrokari laguntzeko proiektuan. Era berean, Barne Ministerioak Terrorismoaren aurkako borroka eta indarkeriazko gorputz-adarren prebentzioa izeneko proiektuaren buru izaten jarraitzen du, Libanon.

Tunisian, Espainiak ere parte hartzen du G7+7 delakoan, hots, Susako atentatuaren ondoren 2015. urtean sortutako segurtasun arloko emaleen lankidetzeta eta koordinaziorako taldean.

EUNAVFOR MED IRINI Operazioaren helburu nagusia da Nazio Batuen arma-enbargoa aireko baliabideekin, sateliteekin eta itsas baliabideekin aplikatzea. “*European Union Assistance Mission in Libya*” (EUBAM Libia), Libiarekin mugak kontrolatzen laguntzeko EBren misio zibila, eta UNSMIL (Nazio Batuen Misioa Libian).

NATOn esparruan, Espainiak Magreben egonkortzeko duen konpromisoa gauzatzen da Elkarrizketa Mediterraneoko herrialde elkartuekin lankidetzan arituz eta NATOk Marokorekin, Tunisiarekin eta Mauritaniarekin duen programan parte hartuz, prestakuntza-gaitasunak hobetzeko.

Espainia, gainera, NATOn Sea Guardian Itsas Segurtasunaren Operazioaren zergadun nagusietako bat da Mediterraneoan. Itsas ingurunea ezagutzea du helburu, terrorismoa limurtzeko eta haren aurka borrokatzeko, eta gainerako mehatxuak itsas patruilako ontzi- eta aire-bi-tartekoekin arintzeko.

2021eko maiatzaren 12ra arte, Espainiak NATOn *Deciute Support* misioan parte hartu du Afganistanen, afganistango segurtasun-indarrak trebatzeko, aholkatzeko eta laguntzeko. Espainiak 27 militarren azken kontingentea bildu zuen maiatzaren 13an, Ipar Atlantikoko Kontseiluak operazioaren amaiera zehazteko apirilaren 14an hartutako erabakiaren ondoren.

Iraken, Espainiako 150 militar inguruk laguntzen dute DAESHren aurkako Koalizio Globalean eta haren operazioan. Horrez gain, armada irakasteari eta Irakeko segurtasun-indarrei trebakuntza emateari eta trebatzaile estrategikoak (helikopteroak eta operazio berezietako unitateak) eskaintzeari ere laguntzen die. 2018ko urritik, Espainiak aholkuak ematen dizkio Irakeko gobernuari segurtasun nazionalako egituraren arloan eta bere hezkuntza-sistema profesional militarren garapenean; hori guztia NATO Mission-Irak (NMI) izeneko xedearren barruan.

Sahel-en, 2016ko abendutik, Guardia Zibilak, Frantziako Gendarmeria Nazionalarekin, Portugalgo Guardia Nazional Errepublikanoa eta Italiako izkiratzen arma, GAR-SI Sahel (*Groupes d'Action Rapide de Surveillance et Sahel Kontuhartzailea*) proiektua zuzentzen du, “GARSI UNITATEAK” izeneko polizia-unitate sendo, malgu, mugikor eta diziplina anitzekoak prestatzeko, hornitzeko eta abian jartzeko Europako proiektua, Sahel G-5 herrialdeetan (Mauritania, Mali, Niger, Txad, Burkina IIAA) eta Senegalen.

Espainiak ere parte hartzen du Europar Batasuneko operazio militarretan, Maliko Armada (EUTM-MALI) entrenatzeko. Hala, Ministroen Kontseiluak 2021. urterako 530 efektibo hedat-

zea onartu zuen, Espainia herrialde eraginkorrena den herrialdean. Era berean, Marfil deskamenduan parte hartzen da, Afrikak Maliri zuzendutako Nazioarteko Laguntza Misioan parte hartzen duten herrialdeen eskualde-gaitasunen garraio estrategikoan laguntzeko, Maliri yihadismoaren matxinadaren aurkako borrokan laguntzeko.

Era berean, EUTM Somaliaren misioan parte hartzen da, besteak beste, terrorismoari aurre egiteko Somaliako indarrak trebatzen, EUNAVFOR Atalanta erakundearen, pirateriari aurre egiteko, EUTM Mozambiken, Armadak Cabo Delgado probintziako krisian laguntzeko eta Afrika Erdiko Errepublikak eratzeko EUTMADIUE delakoan laguntzeko.

Polizia Nazionalak ECI-CT Niger proiektuan parte hartzen du. Proiektu hori terrorismoaren aurkako borrokarari buruzkoa da, eta Polizia Zientifikoko Talde Espezializatu bat du, Nazio Batuek Afrika Erdiko Errepublikan duten Misioan (MINUSCA). Talde horrek lan handia egiten du tokiko segurtasun-indarrak gaitzeko.

EBko militarren eta zibilen talde bat Afrikako adarrean ari da lanean, eskualde horretako estatuen itsas gaitasunak eraiki eta finkatzeko (EUCAP – Somalia).

Espainiak Tunis, Senegal, Mauritania eta Cabo Verde babesten ditu Segurtasun Kooperatioboaren bidez, Indar Armatuak trebatzeko eta gaitzeko aldeko programen bidez.

Bestalde, Nazio Batuen agindupean, Espainiak Kolonbiako bake-akordioak betetzen laguntzen du, sua eta etsaitasunak zaindu eta egiaztatuz eta armak utziz.

Guardia Zibila CT-PS (Counter Terrorism - Public Spaces) proiektuaren buru izan da 2021ean, Administrazio Publikoen Nazioarteko eta Iberoamerikako Fundazioaren (FIIAPP) laguntzarekin. Proiektu hori EBk finantzatu du, eta eraso terroristak eta horiek hiriko eremu publikoetan dituzten ondorioak prebenitzea eta murriztea du helburu. Proiektu honek Afrikako hiru herrialde bazkideri (Senegal, Kenya eta Ghana) lagundu nahi die espazioak eta azpiegiturak babesteko tokiko gaitasunak indartzen. 2021eko azarora arte, hiru herrialdeetako 98 hezitzaile trebatu dira.

Gainera, 2021eko ekainean amaitu zen Europako Segurtasun Funtsek finantzatutako SaFeCi (Espazio seguruagoak hiri seguruagoetarako) proiektu europarra. Nazioarteko 10 bazkidek (Irlanda, Belgika, Txekiar Errepublika, Finlandia, Austria, Luxenburgoko, Portugal, Suedia, Espainia eta Alemania) osatzen dute partzuergoa, ekintza terroristen aurrean espazio publikoen babesa eguneratzeko.

2021eko uztailaz geroztik eta bi urtez, Guardia Zibila *EU High Risk Security Network* plataformaren lehendakari da. Plataforma hori 2018an sortu zen, Espainiak eta Herbehereek eskatuta, EBko espazio publikoen segurtasun antiterrorista hobetzeko helburuarekin.

3. Jazarpena

Barne-esparrua

2021ean, Segurtasun Indar eta Kidegoek terrorismoaren aurkako borrokan egin duten lana yihadismoari buruzko 22 operazio kontraterroristatan gauzatu da, eta beste 2 tokiko terrorismoari buruzkoetan. Gainera, ikerketak ugaritu egin dira, eta Polizia Nazionalea eta Guardia Zibila dira gaur egun horietako gehienak biltzen dituzten Segurtasun Indarrak. Gorputzek ikerketarako egin duten ahalegin handiena terrorismo yihadistan oinarritu da, eta azken urteotako joera sendotu egin da.

CNI ESIKrekin elkarlanean aritu da, jihadismoaren aurkako erasoak ikertzen eta lurralde nazionalen presentzia duten atzerriko erradikal-elementuak kontrolatzen. CNIn eta ESIKren arteko informazio-trukeari esker, zenbait helburu geldiarazi ahal izan dira, neurri handi batean, automendekotasun-prozesuen bidez edo propaganda yihadista erradikala zabaltzera bideratuta. (2.4 eta 2.5 Irudiak)

Kanpoko esparrua

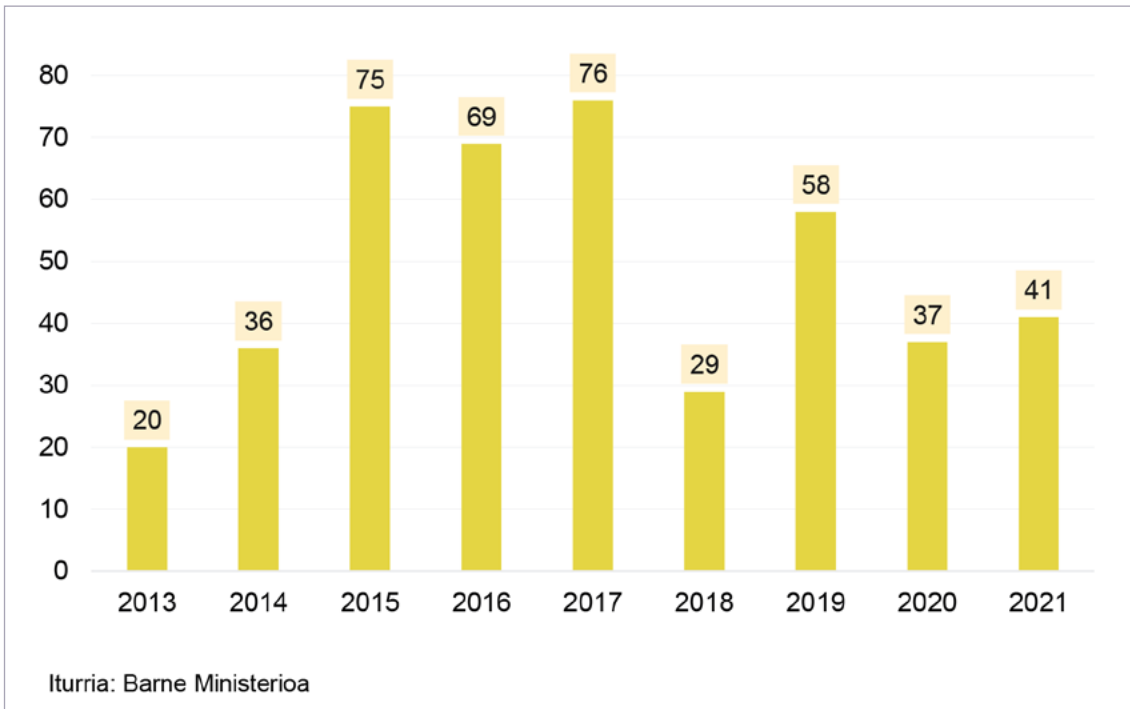
Espainiak Europako Kontseiluaren Hitzarmeneko Alderdien Konferentzian parte hartzen du, delituen eta terrorismoaren finantzaketaren produktuen zuriketa, jarraipena, bahitura eta konfiskazioari buruz.

Terrorismoaren aurkako Europako Kontseiluaren Batzordeak (CDCT) lantalde bat sortu zuen, terrorismoari eta terrorismoaren eta delinkuentzia antolatu transnazionalaren arteko teknika eta loturei buruzko ikerketa handiagoa sustatu eta garatzeko. Justizia Ministerioak Barne Ministerioarekin lankidetzan jardun du 2020an eta 2021ean, gai horri buruzko gidak egiteko. Era berean, CDCTk lantalde bat sortu zuen, eragiketen eremuan probak biltzeko gomendio-eta jarraibide-multzo bat lortzeko eta proba horiek protokolo penalera egokitzeko.

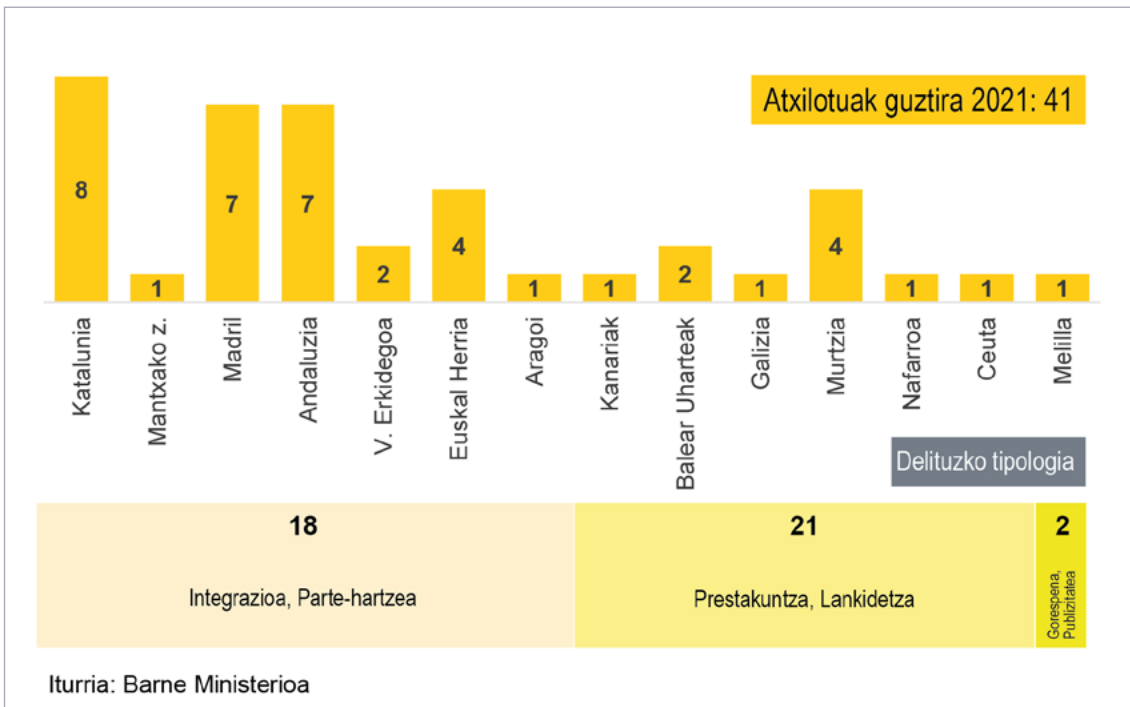
NATOn esparruan, 2021. urtean, aurrera jarraitu da borroka-eremuan lortutako ebidentziei eta haien ustiapen teknikoari buruzko politiketan. Bi horiek eragiketetatik datozen ebidentziak erabiltzea erraztera bideratuta daude, prozesu judizialean, norberaren eragiketetatik harantzago.

Justizia Ministerioa terrorismoaren aurkako proiektu zabal bat (CT-JUST) identifikatzen, negoziatzen eta formulatzen aritu da, Europako Batzordeak finantzatua, eta MENA, Sahel eta Afrikako Adarrean jardun du, ikuspegi nabarmen judizialek.

Bestalde, jarduteko protokolo/gida bat prestatu da, Estatu Batuetako agintariei beren esku dauden gatazka-eremuetan lortutako probei buruzko informazioa eskatzeko jarraibideak eta bideak ezartzeko (Battlefield protokoloa).

2.4 irudia. Espainiako atxilotuen kopuruaren bilakaera, terrorismoarekin duten loturagatik (2013-2021)

2.5 irudia. Terrorismoarekin duten loturagatik Espainian atxilotutako pertsonen kopurua

4. Erantzuna prestatzea

Kanpoko esparrua

Kontratugileei buruzko Europako agendaren testuinguruan, Indar Armatuak, Inteligentzia Zerbitzuek eta Estatuko Segurtasun Indar eta Gorputzek prestakuntza hobea ematen dute Afrikako iparraldeko, Ekialde Ertaineko eta Sahelako herrialdeetako borroka kontraterroristan.

Intereseko egoeretan mehatxu terroristaren aldizkako balorazioak, faktoreen eta ondorioen bilakaera kontuan hartuta, kanpoko arriskuaren mapa eguneratua izatea ahalbidetzen du. Halaber, eguneratuta dago eragiketen eremuko mehatxuaren balorazioa, inteligentzia etengabe eta etengabe lortuz, baloratuz eta zabalduz, IIAA nazioarteko misioen mesedetan.

Hurrengo urratsak

2015eko Terrorismoaren aurkako Prebentzio eta Babes Plana eguneratzea, alerta-maila desberdinetarako aurreikusitako neurriak berriro definitzeko, eraso terroristak egin ondorengo erantzunaren esparrua barne.

Terrorismoaren Aurkako Batzorde Espezializatuak eskatuta, Eraso Terroristei erantzuteko Erakundeen arteko Protokoloa egitea, atentatu terroristaren bat gertatuz gero berehala eta modu koordinatuan erantzuteko, Estatuaren gaitasun guztiak kontuan hartuta.

Behar den araudia onartzea eta Indarkeriazko Erradikalizazioaren aurkako Prebentzio eta Borrokarako Plan Estrategiko Nazionalean diseinatutako lurralde-egitura abian jartzea, Gobernuaren ordezkartzetan Indarkeriazko Erradikalizazioa Prebenitzeko Bulegoak eta tokiko eremuan Indarkeria Erradikalizatzeko Prebentziorako Lurralde Taldeak sortuz.

KRIMEN ANTOLATUAREN AURKAKO BORROKA

NAZIOARTEKO TESTUINGURUA:

- Krimen antolatua COVIDen pandemiaren ondoriozko mundu-egoerara egokitzeko gaitasuna.
- Teknologia krimen antolatuaren funtsezko osagai gisa erabiltzea.
- Nazioartean koordinatutako zenbait operazioek haxixa eta kokaina konfiskatzen dituzte, baita atxiloketa ugari ere.

Erronkak

Krimen antolatua eta delinkuentzia larria arazo konplexua dira, hainbat dimentsiokoa, eta Espainian kontrabandoa eta legez kanpoko trafiko handiak (batez ere, drogak, armak, falsifikatutako produktuak, botikak edo espezie babestuak), legez kanpoko jarduera horietatik lortutako onura ekonomikoak zuritzea, herritarrekin lotura zuzenagoa duten interes eta ondasunei eragiten dien delinkuentzia (jabetzaren eta ziberdelinkuentziaren aurkako delituak egiten dituen delinkuentzia ibiltaria, besteak beste) edo biktima zaurgarrietan eragiten duena (sexu-esplotaziorako edo lan-esplotaziorako gizakien salerosketa, haurren sexu-abusurako materiala ekoiztea eta banatzea, etab.) dira haren adierazpiderik garrantzitsuenak.

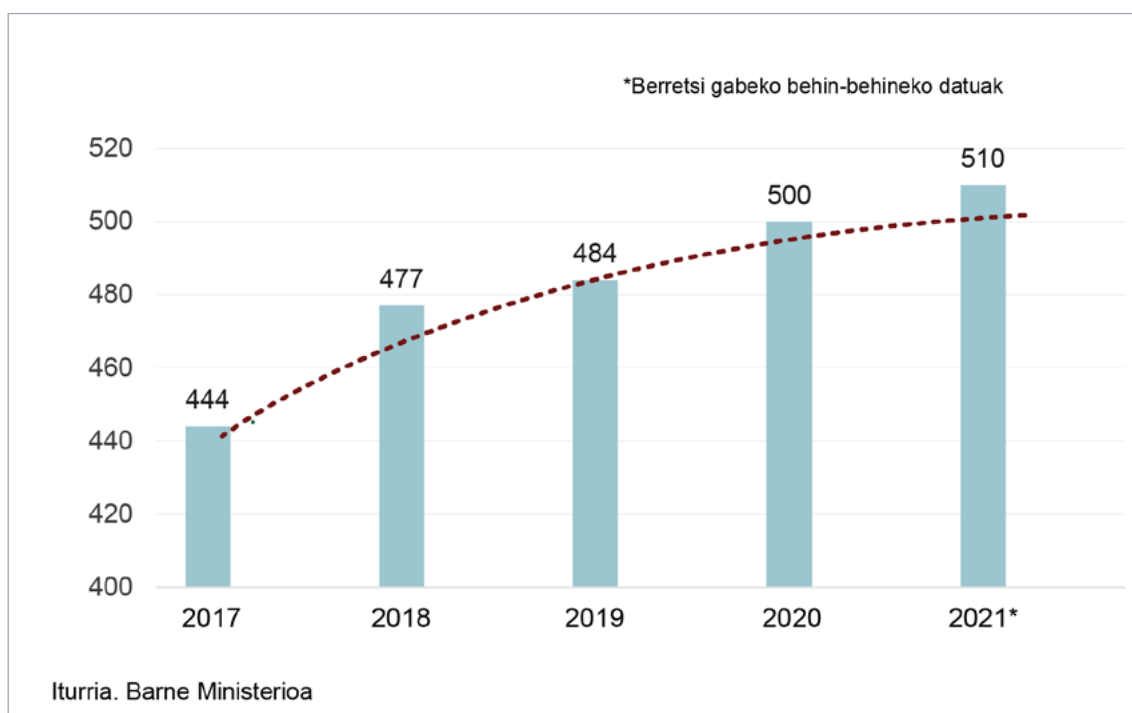
Krimen antolatuak transnazionalitatea eta egokitzeko gaitasuna ditu ezaugarri, hala nola, ekintzen dibertsifikazioa, ibilbide eta merkatu kriminal berriak irekitzea, gero eta espezializazio handiagoa, gero eta segurtasun-neurri konplexuagoak hartzea estatuen ekintzatik babesteko, aliantzak bilatzea edo teknika, metodo eta prozedura berriak hartzea.

Krimen antolatuaren jardueren bilakaera nabarmentzen da, bereziki, modalitate kriminal berriak garatzea (hala nola, osasun-materialarekin, botikekin eta COVIDen aurkako babes-elementuekin zerikusia duten iruzurrak 19); talde poli-kriminalak izatea eta beste herrialde batzuetan jatorria duten nazioarteko talde berrien jarduera, baina Espainian talde autoktonoekin edo herrialdean finkatutako taldeekin egindako aliantzetan oinarrituta jarduten dutenak.

Halaber, ikusten da erakunde kriminalen artean sinergiak eta loturak sortzen direla baliabideak partekatzeko, “krimena zerbitzu gisa” dinamika sendotuz. Dinamika hori plataforma eta egitura espezifikoak erabiltzea da, talde kriminalei laguntza espezializatuak ematen dizkietenak (kapitalak zurrizko, Internet bidezko merkataritza garatzeko edo baliabide eta azpiegitura logistikoak eskaintzeko, besteak beste).

Indarkeria gero eta gehiago erabiltzeaz gain, Espainian finkatutako nazioarteko erakunde kriminal handien eragiketek edo egiturek segurtasun-arazoak sortzen dituzte (adibidez, erakundeen arteko droga-lapurretak eta indarkeriazko kontuen doikuntzak).

Azken urteetan, asko handitu da legez kanpoko produktuak saltzeko eta kriptomonedak erabiltzeko Internet sakonaren erabilera, bai eta talde kriminalek (droneek, ganbera termikoek edo radarrek) baliabide teknologiko aurreratuak erabiltzea eta komunikazio enkriptatuak orokortzea ere. (3.1 eta 3.2 Irudiak)

3.1 irudia. Krimen antolatuko taldeak Espainian 2017-2021

SARE KRIMINALAK

MERKATU KRIMINALAK

80%

drogekin, higiezinaren jabetzako krimen antolatuarekin, iruzur fiskalarekin, gizakien trafikoarekin, lineako krimenarekin eta migratzaileen trafikoarekin lotuta daude.

LEGEZ KANPOKO NEGOZIO-EGITURAK

legezko negozio-egiturak erabiltzen dituzte beren jarduera kriminaletarako

DIRUA ZURITZEA

dirua zuritzeko teknikak erabiltzen dituzte, hala nola goi-mailako eraikinetan inbertitzea

USTELKERIA

ustelkeria-dinamiketan sartuta daude

INDARKERIAREN ERABILERA

indarkeria erabiltzen dute beren helburuetarako baliabide gisa

OSAERA ETA EGITURA

40%

egitura hierarkikoa

60%

egitura kriminal lausoa

1/4

10 urtez baino gehiagoz egon dira aktibo

79%

6 kide baino gehiago

21%

5 kide bitartean

NAZIOARTEA ETA MUGIKORTASUNA

65%

nazionalitate askotako kideek osatzen dituzte

>180

tartean diren nazionalitateak

10etik 7

3 herrialde baino gehiagotan jarduten dute

POLI-KRIMINALITATEA

40%

jarduera kriminal nagusi batean baino gehiagotan parte hartzen dutenak

Iturria: Europako Batasunaren delinkuentzia antolatu eta larriaren mehatxua ebaluatzeko txostena (EU SOCTA 2021), Europolena

3.2 irudia. Krimen antolatuko taldeak Espainian 2017-2021

Droga-trafikoak testuingurura egokitzen da, bere modus operandiaren eta ezkutatzeko metodoen berrikuntzarekin, ibilbideak zabaltzarekin edo Europako hainbat herrialdetako sarrera-portuak dibertsifikatzearekin. Droga banatzeko bideak eta metodoak aldatu egin direla ikusten da, kontrabandoan mendekotasun handiagoa dago edukiontzi intermodalen eta hornidura-kate komertzialen bidez, eta eragin txikiagoa dute pertsonak postako gisa erabiltzean, ziurrenik COVIDen krisiak eragindako mugimenduak mugatzearen ondorioz.

Espainiaren kokapen geografikoari esker, Latinoamerikatik datorren kokainaren eta Marokotik datorren haxixaren banaketan helmugako eta igarotzeko herrialdea da. Espainian ere nabarmen hazi da marihuana-laborantza eta -zirkulazioa, eta, gaur egun, antolatutako kriminalitateari lotutako hirugarren delitu-jarduera garrantzitsua da.

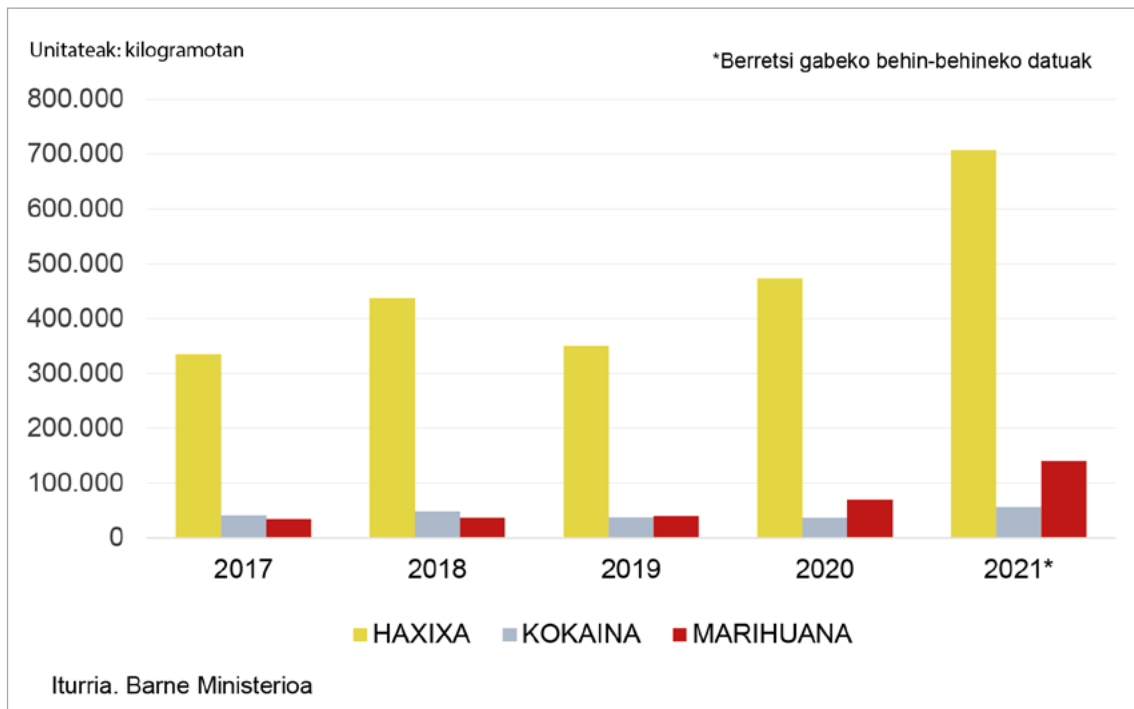
Edukiontzien bidezko kokaina-zirkulazioa oso garrantzitsua izaten jarraitzen du, baina ontzien bidezko garraioaren dinamikari eusten zaio. Alde horretatik, nabarmentzekoa da Polizia Nazionalak Portugalgo, Erresuma Batuko, Estatu Batuetako, Europako Batasuneko eta Kolonbiako agentziekin lankidetzan egindako operazioa, Cadizetik hurbil dauden nazioarteko uretan egina, non 5.200 kg kokaina konfiskatu baitzituzten Espainiako pabiloiko belaontzi batean.

Europol-ek droga-trafikoaren aurkako borrokan nabarmendu duen beste operazio garrantzitsu bat JUMITA/AELAA izenekoa da, Guardia Zibilak FBI agentzia estatubatuarrekin eta Europoleko Delitu Ekonomiko eta Finantzarioen Europako Zentroarekin lankidetzan garatutakoa. Zentro horretan, nazioarteko kokaina-trafikoan aritzen zen erakunde kriminal bat desegin zen, eta 28 milioi tona atxilotu ziren, eta 5 pertsona operatu ziren.

Haxix-trafikoari dagokionez, eta Espainiako hegoaldean diharduten erakunde transnaziionalen jarduerarekin batera, Atlantikoko Bidean arrantzaleek, ontziek eta atoiontziek egiten duten droga-garraioa ere nabarmentzen da. Esparru horretan, Zerga Agentziako Aduana Zaintzak (AEAT) ontzi horietako bosti egindako esku-hartzeak nabarmentzen dira; horiei esker, 60.000 kg haxixa baino gehiago harrapatu ahal izan ziren.

Guardia Zibilaren beste operazio batean, Europol-en eta Portugalgo Polizia Judizialaren laguntzarekin, haxixen nazioarteko trafikoan eta kapitalen zuriketan aritzen den erakunde kriminal bat eraitsi zen, eta 60 pertsona atxilotu, 10.300 kg haxixa konfiskatu, hamahiru ontzi erdizurrun, 40 ibilgailu (turismo, lur orotako ibilgailu, trakzio buru eta atoiaren artean), 2.400 litro gasolina eta zortzi su arma.

Esparru horretako eraginkortasunaren berme nagusia ikerketen ikuspegi integrala da, erakunde kriminalen, logistikoen eta, bereziki, ekonomikoen zuzendaritza-egiturak eraisteko, eta nazio mailako koordinazioa eta nazioarteko lankidetzak sustatzeko. (3.3 irudia)

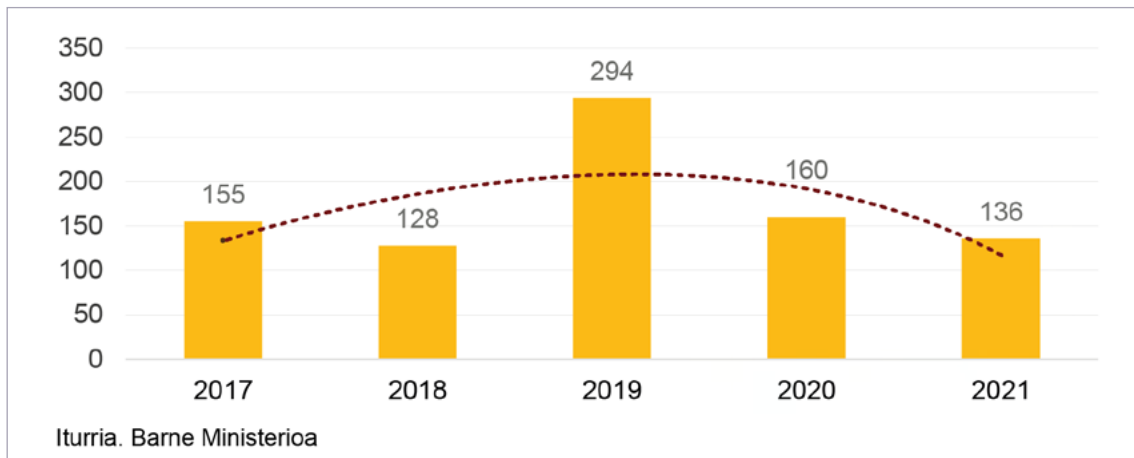

3.3 irudia. Konfiskatutako drogaren bilakaera Espainian (kilogramotan) 2017-2021

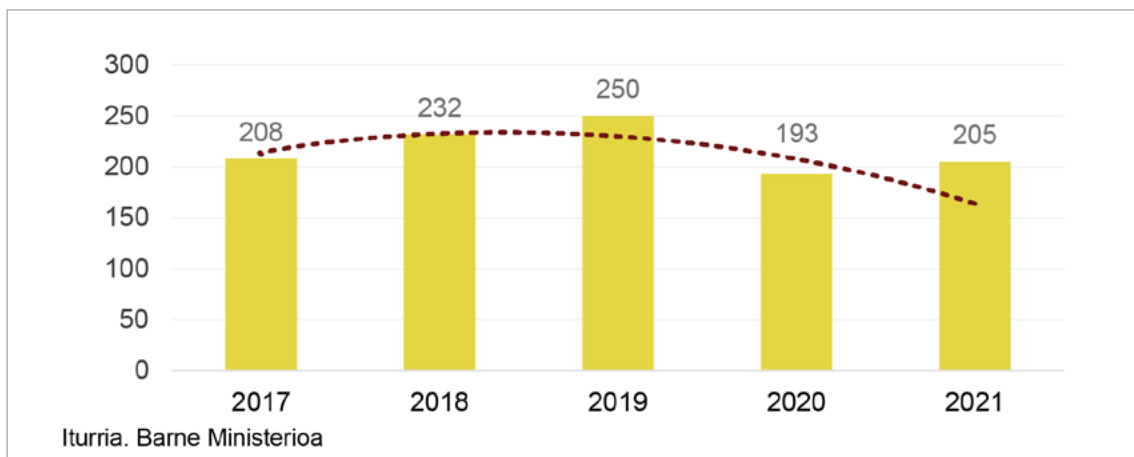
Espainian legez kanpoko tabakoa ezagutzen diren bide eta prozeduretatik sartzearekin batera (itsasokoak eta lurrekoak), tabakoaren fabrikazio eta banaketa klandestinoa ere nabarmentzen da. Horretarako, erakunde kriminalek, sarritan Europako Ekialdekoak, industria-instalazio handiak erabiltzen dituzte orria zigarrilotan prozesatzeko eta paketatzeko.

Gizakien salerosketa delinkuentzia antolatu eta larriaren modu bat da, forma guztietan giza eskubideen, duintasunaren eta biktimen askatasunaren bortxaketa sakona dakarrena.

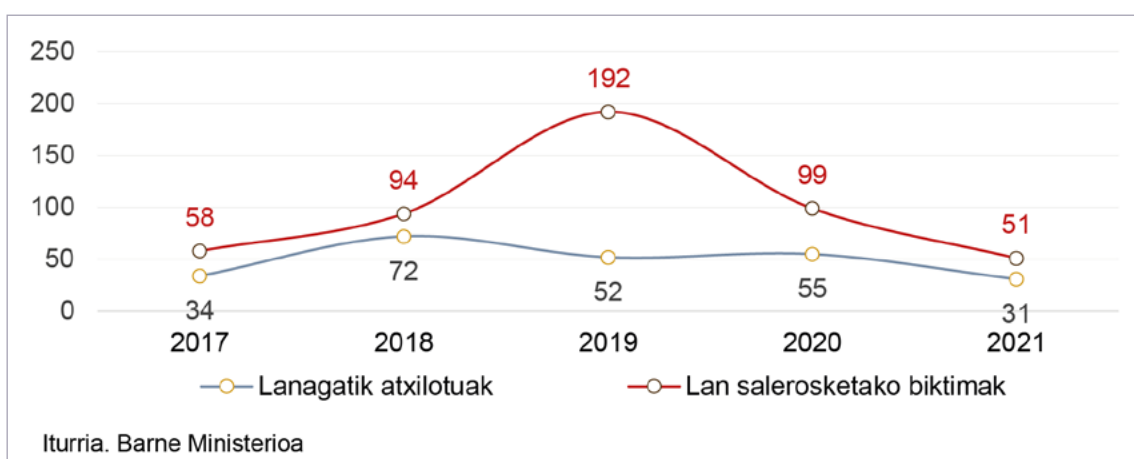
Europar eta Espainian errealitate bat da, eta, beraz, funtsezkoa da biktimaren beharretan oinarritutako jarduerak sustatzea, Estatuko eta nazioarteko araudiarekin bat datozenak; nazioarteko babes-prozeduraren esparruan gerta daitezkeen salerosketen detekzio proaktiboa bultzatzea; eta etxeetan, etxeko langileen eta lotutako enpresa eta zerbitzuen sektorean eta nekazaritza-ustiategietan gerta daitezkeen salerosketa- eta esplotazio- kasuak atzemateko jardunak indartzea. Bereziki kezagarria da, halaber, delituak egiteko (lapurretak, droga-hazkuntza), batzuetan biktima adingabeei eragiten baitie. (3.4 iruditik 3.6 irudira)

3.4 irudia. Sexu-erasoen biktimak 2017-2021

3.5 irudia. Sexu-salerosketagatik atxilotuak 2017-2021

3.6 irudia. Biktimak eta atxilotuak lan-kontuengatik 2017-2021

Era berean, interesgarria da sare sozialetan eta Interneten jarduera kriminala atzemateko kontrola areagotzea, bereziki Internet sakonean, haurren sexu-abusuko materiala ekoizteko eta zabaltzeko erabil baitaiteke.

Eraldaketa digitalaren prozesuak ziberdelinkuentziarekin lotutako delituen kopurua asko handitzen ari da, erakunde batzuen jarduera kriminala mundu “fisikotik” mundu “birtuale-ra lekualdatzearen ondorioz. Ildo horretatik, lineako iruzurren goranzko joerari eusten zaio, eta, bereziki, Internet bidez egindakoak, gizarte-ingeniaritzako teknika gero eta konplexuagoak erabiliz iruzur-prozesuak sinesgarriago bihurtzeko.

Informatikan ezagutza handia duten adituek parte hartzen dutenez, erakundeek berariazko programa informatikoak sortu eta erabil ditzakete horrelako jarduerak egiteko (birusak, *malwarea* edo “ponpa logikoak”). Era berean, sistema informatikoei eraso masiboak egiteko aukera ematen du, “mail bombers” edo “bombas ansi” bezalako sistemen bidez, sistema horiek balizko biktima kopuru handia lortzeko gaitasuna baitute.

Praktika horiek guztiak beste delitu-mota batzuekin osatzen dira, hala nola kapitalak zuritzea, agiri-faltsutzea, egoera zibila usurpatzea eta sekretuak azaltzea.

Kapitalak zuritzea zeharkako delitu-jarduera bat da, eta, haren bidez, erakunde kriminalak legez kanpo lortutako irabaziak erregulatzen saiatzen dira, legez kanpoko irabaziak garbituz. Azken urteotan, nabarmen hazi da delitu-modalitate horretan jarduten duten erakundeen kopurua, jarduera nagusi gisa, edo beste erakunde kriminal batzuentzat lan egiten duten erakundeen kopurua.

Erakunde kriminalen globalizazioa, eraldaketa digitala eta profesionalizazioa direla eta, zuritze-metodo tradizionalak eta metodo konplexuagoak batera erabiltzen dira, hala nola kriptomonedak, blockchain teknologia eta txanpon birtualak.

Erronka garrantzitsua da erakunde kriminalen ekonomia- eta finantza-egiturak neutralizatzea, batez ere jarduera kriminaletarako merkataritza-egitura legalen erabilera orokorra saihesteko; izan ere, erakunde horiei kapital- eta inbertsio-mugimenduak errazteaz gain, legezko ekonomia higitzen du. Legez kanpo metatutako ondareak atzematea da ikertzaileek duten erronketako bat. Horretarako, big datan oinarritutako ondare-analisiko teknikak erabiltzen dituzte.

Gauzatzeak

2019-2023 Krimen Antolatuaren eta Delinkuentzia Larriaren aurkako Estrategia Nazionala da mehatxu polifazetiko horri modu koordinatu eta integralean aurre egiteko jarduera-esparru nagusia.

Plangintza estrategikoa eta operatiboa

Gizakien Salerosketaren eta Ustiapenaren Aurkako Plan Estrategiko Nazionala (PENTRa), Terrorismoaren eta Krimen Antolatuaren aurkako Inteligentzia Zentroak koordinatua (CITCO), Segurtasun Nazionalako Kontseiluari aurkeztu zitzaion 2021eko azaroaren 18an. Planak inplikaturako eragile guztiekin lankidetzan aritzea aurreikusten du, biktimak atzematen, laguntzen eta berreskuratzen espezializatutako hirugarren sektoreko erakunde, organismo eta erakundeekin barne.

Era berean, CITCOren koordinaziopean eta erakunde eskudun guztien partaidetzarekin, Aberaste Bidegabearen Aurkako Plan Estrategiko Nazionala (PENCEIL) prestatzen ari dira. Plan horrek Gobernuak hartutako konpromisoari erantzuten dio, Espainiako arau- eta erantzun-esparruari tresnak emateko, edozein delinkuentzia-modutan irabazitako sareen edo banakoen aurkako borrokan eraginkortasun handiagoa izan dadin.

Era berean, CITCOk, estatuko eta autonomia-erkidegoetako segurtasun-indar eta -kidegoekin, Aduana Zaintzako Zuzendaritza Albokoak eta Drogen Legez Kanpoko Trafikoa Prebenitu eta Zigorrezko Fiskaltza Bereziak, marihuanaren ekoizpen eta trafikoarekin lotutako kriminalitate antolatuaren aurkako Jarduera Plan Nazionala egin dute. Ekimen estrategiko horretan oinarrituko dira Guardia Zibilaren Polizia Nazionalaren eta MILLER Operazioaren Eragiketa Berdea.

Gibraltarko landa-eremukoko droga-trafikoaren aurkako Segurtasun Plan Bereziari dagokionez, Barne Ministerioak neurri berriak ezarri ditu Planari jarraipena eta segimendua egiteko, eta tresna eta gaitasun gehigarriak eman dizkie (aurrekontu-zuzkidura garrantzitsua barne) Estatu Segurtasun Indar eta Kidegoei (ESIK). Planaren aplikazio eremua ere zabaldu da.

Plan bera gauzatzeari dagokionez, Kapitalak Zuritzea eta Moneta Arau-hausteak Prebenitzeko Batzordeko Zerbitzu Betearazleak (SEPBLAC) honako jarduera hauek egin ditu: (1) behartutako subjektuak kontzientziatzea, (2) ikuskapena areagotzea, eta SEPBLACen ikuskapen-planean lurralde-eremu horretako berriazko ikuskapen-ekintzak sartzeari, (3) sektore pribatuaren gaitasunak indartzea eta (4) beste unitate batzuekiko lankidetzaren areagotzea, finantza-adimenari buruzko txostenak bidaliz.

Kontrabandoaren aurkako prebentzio eta borroka arloan, Zerga Agentzia (AEAT) Ontziak eta Pasadizokoak Kontrolatzeko Plan Integrala garatzen ari da, aisialdiko ontziei eta haien tripulanteentzako informazioa eta kontrola emateko, kontrabandorako erabil daitezkeen ontzien zantzuak lortzeko eta iruzur ugari eragin ditzaketen gertaerak ikertzeko eta egiaztatzeko.

Plan horri esker, portu askotako segurtasun-kontrolak eta -neurriak indartu ahal izango dira, bereziki kirol-portuetakoak.

Aduanei dagokienez, Zerga Agentziak (AEAT) ekimena sustatu du Espainiako portuetan edukiontzietan dagoen merkataritzaren kontrolaren segurtasuna areagotzeko, eta horretan parte hartzen duten eragile guztiak sartu ditu: aduana, guardia zibila, drogaren aurkako fiskaltza, portuko agintaritzak eta edukiontzien terminalak. Ekimen horren bidez, edukiontzien terminalen segurtasun eta zaintza neurri osagarriak indartu nahi dira, edukiontzia erabiliz egiten diren legez kanpoko trafikoen zifrak murrizteko.

Kapitalak zuritzearen aurkako borrokan, Zerga Agentziak beste ekintza operatibo batzuk ere garatu ditu, bakarrik dauden ordainbideen mugimenduak kontrolatzeko, eta ondarea ikertzeko eta kapitalak zuritzearen aurka borrokatzeko prozedura finkatu da, big datako teknikak eta datu ekonomikoen tratamendu masiboa erabiliz (NIDEL proiektua). Hainbat plan bereziki lotutako aplikazio espezifikoak da, hala nola, Gibraltarko Landarako Plan Bereziari, legez kanpoko aberastasunaren aurkako Borrokarako Plan Estrategikoari eta Terrorismoa Finantzatzeko Plan Estrategiko Nazionalari.

Lege eta arauen garapena

En términos legislativos, el Real Decreto-ley 7/2021, de 27 de abril añade como nuevos sujetos obligados a los proveedores de servicios de monedas virtuales, incluyendo los servicios de cambio de moneda virtual por moneda de curso legal, o viceversa, y los proveedores de servicios de custodia de monederos electrónicos o de salvaguardia de claves; y crea un sistema registral único de los titulares reales de las personas jurídicas en el que se incluirá la información ya existente de los mismos en el Registro Mercantil y en las bases de datos notariales.

Era berean, apirilaren 28ko 6/2021 Lege Organikoak aldatu egin ditu Zigor Kodeko artikulua, Zigor Zuzenbidearen bidez kapitalak zuritzearen aurkako borroka buruzko *Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2018/1673 (EB) Zuzentaraua, 2018ko urriaren 23koa, ordenamendu juridiko nazionalera aldatzeko kapitalak zuritzearen delitua arautzen dutenak*. Erreformaren bidez, bi astungarri berri sartu dira delitu horretarako, zuritzearen xede diren ondasunak honako delituetatik datozenen: gizakien salerosketa, atzerriko herritarren aurkako delituak, prostituzioa, sexu-esplotazioa eta adingabeen ustelkeria, eta negozioetako ustelkeriari lotutako delituak; eta, orobat, delituaren subjektu aktiboa kapitalen zuritzea eta terrorismoa finantzatzea prebenitzeko araudiak behartuta dagoenean.

Iruzur fiskalari aurrea hartzeko eta haren aurka borrokatzeko neurriei buruzko uztailaren 9ko 11/2021 Legeak lege-neurriak hartu ditu Estatuko organoek iruzurrezko portaera-mota horiei, Espainian zigarroen fabrikazio klandestinoak barne, aurrea hartzeko eta zigortzeko dituzten gaitasunak indartzeko.

Aurten ere hasi dira Gizakien Salerosketaren aurkako Lege Integrala egiteko lanak. Lege horren barruan, kontsulta publikoa egin da, aurretiazko txosten juridikoa egiteko kontratu bat lizitatu da eta sexu-esplotaziorako helburua duten emakumeen salerosketari buruzko lantal-

de teknikoak berriro aktibatu da. Talde horretan, autonomia-erkidegoetako ordezkariak parte hartzen dute, 2019ko urriaren 17an egindako Berdintasunaren Konferentzia Sektorialean sortutakoa.

Nazioarteko lankidetzak eta koordinazioak

2021ean amaitu da Europar Batasuneko 2018-2021 Ziklo Politikoa, eta hurrengo ziklorako prestakuntzak hasi dira, 2022-2025 aldirako, EMPACT 2022+ izenekoak. Krimen antolatuen aurka borrokatzeko EBko tresna nagusia da. EMPACTen (Delituzko Mehatxuen aurkako Europako Diziplina Anitzeko Plataforma) esparruan, estatu kideek, EBko agentziek eta beste eragile batzuek lankidetzak estua dute delituzko mehatxuei aurre egiteko. Horretarako, polizia-prestakuntza eta ekintza bateratuak erabiltzen dituzte delitu-sareak, haien egiturak eta negozio-ereduak desegiteko.

Espainiak, CITCOren koordinaziopean, agintaritzak nazional gisa, eta ESIKn partaidetzarekin, eginkizun garrantzitsua izaten jarraitzen du aurreikusitako ekintza operatiboetan eta Ekintza Operatiboan Egunetan parte hartzeari dagokionez. Hain zuzen ere, denboraldi berrirako, Espainia izango da, Europan, suzko armen, drogen eta ingurumenaren lehentasunen buru, 2024-2025 aldiran, eta arrisku handiko delitu-sareen, gizakien salerosketaren, adin txikikoen sexu-esplotazioaren, migratzaileen legez kanpoko trafikoen, jabetza intelektualaren aurkako delituen eta jabetzaren aurkako delinkuentzia antolatuen lehentasunen buru izango da.

Krimen antolatuen aurkako prestakuntza eta trebakuntza emateko Europako Batasunak finantzaturako proiektuen esparruan, Espainia hainbat eremu geografikotan dago.

Latinoamerikan, Espainia Krimen Transnazional Antolatuen aurkako Laguntza Programaren (EL PACCTO) buru da Frantziarekin, Italia eta Portugalen parte-hartzearekin. Programa horren helburua da Zuzenbideko Estatuak eta herritarren segurtasuna indartzea eskualdean. Era berean, Espainia EL-PACCTO proiektuaren buru da, AMERIPOLI laguntzeko. Proiektu horretan, nortasun juridiko osoa lortzeko eta Amerikako Polizien Komunitatea (AMERIPOL) sendotzeko lan egiten da.

Delinkuentzia antolatuen eta droga-trafikoaren aurkako borrokan (ICRIME) eta Peruko droga-trafikoaren eta krimenaren aurkako laguntza-proiektuaren (EU-ENLCD) Erdialdeko Amerikako zigor-ikerketaren arloko EBren proiektuaren buru ere bada Espainia.

Polizia Nazionalak eta Guardia Zibilak Portuko Lankidetzarako Proiektuan (SEACOP) parte hartzen dute. Europako Batzordeak finantzatzen du proiektua, eta legez kanpoko itsas trafikoen (substantzia estupefazianteak) eta nazioarteko sare kriminalen aurkako borroka babestea du helburu Afrikako mendebaldeko eta hegoaldeko herrialdeetan, baita Latinoamerikan eta Karibearen ere.

Era berean, Polizia Nazionala Dominikar Errepublikan, Haitin eta Jamaikan krimen antolatuen aurka (MCBS Karibe) borrokatzeko mugako segurtasun-proiektuaren buru da. Helburua da lurreko eta itsasoko mugak gainbegiratzeko gaitasunak hobetzea eta agentzien ikerketa-trebetasunak indartzea, ESIK.

Espainiak zeregin nabarmena izan du EU-ACT proiektuan, heroinaren ibilbidean drogarekin zerikusia duen krimen antolatuari aurre egiteko lankidetzak hobetzeko eta gaitasunak indartzeko, Polizia Nazionaleak, Guardia Zibilak eta Espetxeetako Idazkaritza Nagusiak parte hartuta.

Albanian, krimen antolatuaren eta droga-trafikoaren aurkako borroka hobetzeko proiektu baten buru da polizia nazionala, inteligentzian eta metodo proaktiboetan oinarritutako ikerketa penalen eta finantzarioen bidez. Espainiako epaile eta fiskal adituek parte hartzen dute. Era berean, Nigeriako EBko Gizakien salerosketaren eta immigrazio irregularra (A-TIPSOM) bultzatzeko sarean aurkako ekintza proiektuaren buru da.

EGFek nazioarteko lankidetzak eta koordinazioa sustatzen jarraitzen dute, "ONNET proiektua" bezalako proiektuetan adituak diren pertsonen partaidetzaren bidez, mafia-motako delitu-taldean arloko nazioarteko poliziaren lankidetzak indartzeko, ikertzaile espezializatuak hedatuz; eta WHITESNOW proiektua, droga-trafikoarekin zerikusia duten erakunde kriminaletan aurre egiteko.

Europol-en esparruan, EGFek hainbat delitu-eremurekin lotutako Analisi Proiektuetan (EUROPOL AP) parte hartzen dute, eta horiek esparru bakarra osatzen dute Europako herrialdeetako polizia-gorputzen artean informazio estrategikoa, praktika onak eta ezagutza teoriakoak bateratzeko.

Espainiako EGFek, Europolekin eta munduko hainbat herrialdeetako agentziekin lankidetzan, Operational Task Forces (arazo zehatzei aurre egiteko talde multinazionalak) lanean parte hartu dute, munduko krimen antolatuen erakunde garrantzitsuenek erabiltzen dituzten komunikazio-sistema enkriptatuen interzeptazioa eta desartikulazioa ahalbidetu duen informazioa aztertzen eta ustiatzen. Nabarmentzekoa da, halaber, OTF Balkan Cartel-en edo OTF BLENDER II-n parte hartu izana, balio handiko helburuek osatutako talde antolatuetan jarduteko.

Bestalde, Zerga Agentziako Aduanen eta Zerga Berezien Saila (AEAT) lotura-ofizialen presentzia bultzatzen ari da nazioarteko bulego edo proiektuetan, inteligentzia eta lankidetzak-prozesuak eta informazio-trukeak sortzeko, bereziki mugaz gairikotako krimen antolatuaren aurkako borrokan eta itsas zaintzan. Hala, 2021ean, lehen aldiz, lotura-ofizial bat nabarmendu zen Espainiako Bulegoan, Europolen, polizia- eta aduana-lankidetzak indartzeko. Bestalde, Errusiako aduana-zerbitzuarekin ulermen-memorandum bat negoziatzen ari dira legez kanpoko trafikoaren aurkako borrokan nazioarteko aduana-lankidetzak indartzeko.

Terrorismo-delituak eta delitu larriak prebenitzeko, detektatzeko, ikertzeko eta epaitzeko Bidaiarien Izenen Erregistroko (PNR) datuak trukatzeari dagokionez, estatu kideetako edo Europoleko Bidaiariei buruzko Informazio Unitateekin (PIU), prozedura bat ezarri da SIENA kanal aseguratuen bidez, eta, era berean, trukeak egin dira atzerriko beste kanal batzuen bidez. Truke horren ondorioz, guztira 1.088 informazio-eskaera izapidetu dira terrorismoari edo krimen antolatuari lotutako pertsonen buruz, 101 Espainiatik kanpora eta 987 beste PIUetatik Espainiara.

2021ean, datuen erabilera eta PNR datu-trukea eraginkorrek izan dira ESIKk egindako ikerketei laguntzeko, bai eta Zerga Agentziako (AEAT) aduana-zaintzari dagokionez ere, estatuan eta nazioartean. Nabarmentzekoa da tresna horren horizontaltasuna, delinkuentzia larriko eta terrorismoko hainbat tipologiari aurre egiteko aukera ematen baitu.

Interpolen esparruan, ESIKk hainbat ekimenetan parte hartzen jarraitzen du, hala nola, Project Millenniumean, Legean Lapurretan espezializatua, edo Krimen Antolatu Errusiar eta Georgiarreko buruzagi gorenetan, Europa osoan delituak behin eta berriz egiten dituen, Fortaleza Proiektuan, jatorria Latinoamerikan duten delitu-egituretara bideratuta, baina mundu mailan eragina du, bai eta CRIMJUST proiektua ere, Latinoamerikako, Karibeko eta Mendebaldeko Afrikako herrialdeei kokaina-trafikoko ibilbideetan antolatutako delinkuentziaren aurkako borrokan laguntzen diena eta Europar Batasuneko Kokainaren Ibilbidea programak finantzatzen duena.

Bi aldeetatik, nabarmentzekoa da Guardia Zibilak eta Serbiako Poliziaren Krimen Antolatua-
ren aurkako Zerbitzuak eta agintari judizialek (lehenengoa bi herrialdeen artean eta Espainiakoa ez den herrialde batekin) osatutako Ikerketa Talde Bateratua eratu izana. Horri esker, Espainiatik marihuanarekin trafikatzeko erakunde serbiarra eraitsi zen. Era berean, Polizia Nazionalek OIIAAT (Office anti-stupéfiants) frantsesarekin edo Italiako DIA (Antimafia Ikerketa Zuzendaritza) erakundearekin duen etengabeko lankidetzari eusten zaio, EPI Costa del Sol eta I-CAN proiektuen bidez.

Arma ez-zilegien fluxuaren monitorizazioari dagokionez, Arma Puntu Fokala Nazionalek eratu da Guardia Zibilean. Horrela, bada, nazio-legeria eta Nazio Batuen Programa betetzeko legez kanpoko su-armak ezabatzeko egindako jardueren artean, 2021ean 69.732 su-arma suntsitu dira guztira.

Bestalde, Zerga Agentziak (AEAT), 2020-2021 biurtekorako, Europar Batasuneko Kontseiluko Aduana Lankidetzarako Taldearen ekintza gidatu du su-armen legez kanpoko trafikoari dagokionez, EMPACTekin koordinatuta.

Kapitalak zurtzeari eta terrorismoa finantzatzeari buruzko EBko adituen taldean parte hartzen jarraitzen du Espainiak, baita Nazioarteko Finantza Ekintzako Taldean (GAFI) ere. Talde horretan, kapitalak zurtzeari aurkako nazioarteko estandarren aldaketak onartu dira.

CITCOk, ESIKk eta ORGk informazioa trukatzeko sare nagusietan parte hartzen dute aktiboak aurkitzeko eta kapitalak zurtzeko nazioartean, hala nola GAFILAT, CARIBE, CARIN edo AMONen aktiboak berreskuratzeko sarea, eta azken bi horien zuzendaritza-taldeko polizia nazionalaren parte dira.

Prestakuntzaren eta trebakuntzaren arloan, Zerga Agentziako (AEAT) ESIKk eta aduana-zaintzeki Polizia Prestakuntzarako Europako Batasuneko Agentziarekin (Cepol) koordinatuta parte hartzen dute eta prestakuntza-ekintzak antolatzen dituzte. Espainia da agentziaren laguntzaile nagusietako bat.

Hurrengo urratsak

Ikerketa kriminalerako behar diren informazio sistemen elkarreragingarritasuna edo integrazioa hobetzea, biltegi publikoetan dagoena barne, horretarako behar diren arau egokitzapenak eginez.

EBren gomendioei jarraiki, Harremanetarako Puntu Bakarraren (SPOC, *Single Point of Contact*) kontzeptua EBko estatu guztiek jarraitu beharreko jardunbide egoki gisa ezartzeko bidean aurrera egitea, nazioarteko polizia-lankidetzarako eskaeren kudeaketaren eraginkortasuna hobetzeko, eta horretarako erabilitako komunikazio-bide guztiak biltzea.

Lankidetzaren sareak eta operadore espezializatuen prestakuntza indartzea, lotura-magistruak eta -magistruak zabaltzea eta arau-tresnak sustatzea krimen antolatuen aurkako arrazoien amaiera eraginkorra azkartzeko, eta benetako jazarpen penala lortzeko, eta jardura kriminalaren xede diren ondasunak eraginkortasunez berreskuratuzeko.

SUNTSIPEN MASIBOKO ARMAK EZ UGARITZEA

NAZIOARTEKO TESTUINGURUA:

- Estatu Batuen eta Errusiaren arteko START Itun Berria bost urtez luzatzea.
- Estatu Batuen eta Iranen arteko zeharkako negoziazioak, Ekintza Integral Bateratuari buruz.
- Txinako armategi nuklearra modernizatu eta handitzea.

Erronkak

Espainiak aktiboki parte hartzen du suntsipen masiboko armak ez ugaltzeko nazioarteko erregimena osatzen duten hainbat itun, akordio eta hitzarmenetan, bai horiek zorrotz betez, bai mota horretako armak ez ugaritzearen bidez bakea bilatzen saiatzen diren nazioarteko ekimenei lagunduz. (4.1 irudia)

Ez ugaritzeko erregimenak 2020an eragindako atzerakadaren ondoren, Estatu Batuek Bitarteko Indar Nuklearren Tratatu (INF) eta Zeru Irekien Tratatu alde batera utzi zituztenean, badirudi 2021ean nazioarteko erregimenaren narriadura gelditu zela, ez ugaritzeari dagokionez. Hala ere, abiadura hipersonikoko eta maniobragarritasun handiko misilen eredu berriak agertzea eta gero eta autonomia handiagoa duten erantzun-sistemak sartzeari gora egiteko arrisku berria da. (4.2 irudia)

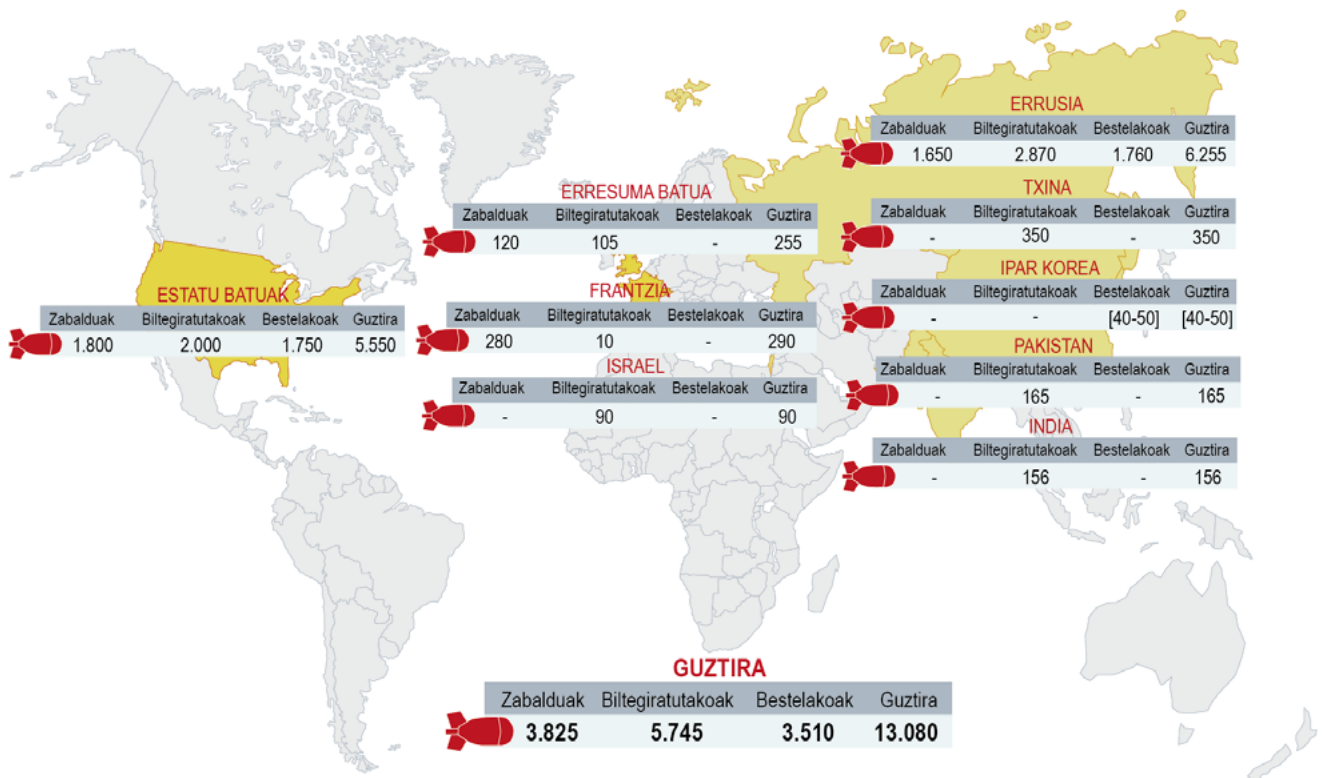
Otsailean, Estatu Batuek eta Errusiak START Itun Berria bost urtez luzatzea erabaki zuten, eta ordeko beste tresna bat negoziatzeko aukera ireki zuten. Bi urteko atzerapenaren ondoren, badirudi Arma Nuklearrak Ez Ugartzeko Tratatuaren Hamargarren Azterketarako Konferentzia 2022an izango dela, eta desarmatze nuklearra berriz dinamizatzeko aukera eskainiko duela. Arrakasta bermatzeko prozesuek, hala nola Armagabetze Nuklearrerako Stockholmeko Ekimenak, ministerio-bilerak egiten jarraitu dute (horietako bat uztailean Madrilen). Bestal-

de, Arma Nuklearrak Debekatzeko Ituna, Espainia ez da horren kidea, 2021eko urtarrilean sartu zen indarrean, berrogeita hamar berrespen gaudituz ondoren. Bestalde, Estatu Batuetako administrazio berria ez zela berriz sartuko baieztatu ondoren, Errusiak jakinarazi zuen Zeru Irekien Tratatuaren bertan behera utzi zuela. Uztea, 2021eko abenduan gauzatu zen.

4.1 irudia. Espainiak parte hartzen duen suntsipen masiboko armak ez ugartzeko esparruan indarrean dagoen araudia

ESPAINIAK PARTE HARTZEN DUEN SUNTSIPEN MASIBOKO ARMAK EZ UGARITZEARI BURUZ INDARREAN DAGOEN ARAUDIA			
TRATATUA	EREMU NUKLEARRA	ESPARRU KIMIKOA	EREMU BIOLOGIKOA
Nazio Batuen Segurtasun Kontseiluaren 1540 (2004) Ebazpena (estatuaz kanpoko eragileek suntsipen masiboko armak eta haien bektore edo aitzindariak eskuratzearen aurkakoa)	✓	✓	✓
Gas itogarri, toxiko edo antzekoen eta baliabide bakteriologikoen gerran erabiltzeko debekuari buruzko protokoloa (Genevako protokoloa)		✓	✓
Arma nuklearrak ez ugartzeko ituna	✓		
Arma nuklearrik ez duten Europako herrialdeen eta Energia Atomikoaren Nazioarteko Erakundearen arteko Babes Akordioa, akordio horren Protokolo Gehigarriak osatua	✓		
Material Nuklearren Babes Fisikorako Konbentzioa (2005ean zuzendua)	✓		
Terrorismo Nuklearreko Ekintzak Ezabatzeko Nazioarteko Hitzarmena	✓		
Arma kimikoak garatu, ekoitzi, biltegiatu eta erabiltzeko debekuari eta haien suntsipenari buruzko hitzarmena		✓	
Arma bakteriologikoak (biologikoak) eta toxinikoak garatzeko, ekoizteko eta biltegiatzeko eta horiek suntsitzeko debekuari buruzko hitzarmena			✓

Iturria: Stockholmeko Bakerako Azterlanen Nazioarteko Institutua (SIPRI)

Iturria: Stockholmeko Bakerako Azterlanen Nazioarteko Institutua (SIPRI)

4.2 irudia. Munduko buru nuklearren inbentario zenbatetsia 2021

Gaur egun, egoera jakin batzuek arreta guztia hartzen dute eta ahalegin multilateralak eskatzen dituzte, bai eta beste mota batzuetako ahaleginak, arma horiek ez ugaritzeko lan egiten duten eragileei ere.

Apirilean, elkarrizketak hasi ziren Vienan, Estatu Batuak berriro sartzeko Irango programa nuklearrari buruzko Ekintza Integral Bateratuko Planean, eta honek bere konpromisoak berriro bete ditzan. Ekainera arte sei negoziatio-txanda egin ziren EBko Atzerri Politika eta Segurtasuneko goi-ordezkariek bultzatutako zeharkako harremanen bidez, eta aurrerapen handiak egin ziren. Hala ere, Teheranen gobernu berri bat etorri izanak atzeratu egin zituen negoziatioak, azaroaren amaieran berriz hasi ziren arte. Prozesu osoan zehar, Iranek uranio baimendutako mailetatik gora aberasten jarraitu zuen, uranio metalikoa sortuz eta zentrifugatzaile aurreratuagoak garatuz. Baina garrantzitsuagoa izan da Energia Atomikoaren Nazioarteko Erakundearekin (OIEA) duen lankidetzaren pixkanakako narriadura. Elkarrizketak aurrera doaz, baina denborak estutzen du.

Irailean AUKUS segurtasun-hitzarmena sinatzeak (Australiako, Erresuma Batuko eta Estatu Batuetako ingelesezko akronimoa) dakar oso aberastutako uranioa eta teknologia nuklear sensiblea (itsas propultsiorako errektore nuklearra) Australiara transferitu behar izatea, militariki erabiltzeko, arma nuklearra ez duen estatua baita. Horrek erronka bat planteatzen dio ugariketa kontrolatzeko nazioarteko sistemari. Inplikaturako alderdiek eta OIEAk 18 hilabeteko epea adostu dute nazioarteko araubide juridikoarekin bat datorren irtenbide egokia aurkitzeko.

2021ean eta 2022. urtearen hasieran, Nazio Batuen Segurtasun Kontseiluaren hainbat ebazpen urratuz, Koreako Herri Errepublikak Demokratikoak hainbat motatako misilen hogeitabat saiakuntza egin ditu. Horien artean daude bektore hipersonikoen lehen saiakuntzak, zeinak, eraginkorrak izatera iritsiz gero, nabarmen aldatuko bailituzke eskualdeko oreka estrategikoak. Gainera, Energia Atomikoaren Nazioarteko Erakundeak berretsi zuen 2021ean Yongbyongon errektore nuklearra berrabiarazi zela. Errektore hori Ipar Koreako erregimenak iraganen arma nuklearrak egiteko erabili duen material fisiagarriaren jatorria da.

Bestalde, Txinak arma ez-konbentzional nuklearraren esparruan egindako aurrerapenak beharrezkoa egiten dute herrialde hori inplikatzea arma nuklearrak kontrolatzeko nazioarteko mekanismoetan. (4.3 irudia)

4.3 irudia. Munduko indar nuklearrak. 2021eko urtarrila

MUNDUKO INDAR NUKLEARRAK. 2021EKO URTARRILA					
HERRIALDEA	1. urtea: test nuklearra	Buru nuklearrak zabaldua	Gordetako buru nuklearrak	Beste buru nuklear batzuk	Inbentarioa guztira
Estatu Batuak	1945	1.800	2.000	1.750	5.550
Errusia	1949	1.625	2.870	1.760	6.255
Erresuma Batua	1952	120	105	-	225
Frantzia	1960	280	10	..	290
Txina	1964	-	350	-	350
India	1974	-	156	..	156
Pakistan	1998	-	165	..	165
Israel	..	-	90	..	90
Ipar Korea	2006	-	..	[40-50]	[40-50]
GUZTIRA		3.825	5.745	3.510	13.080

.. = ez dagokio edo ez dago erabilgarri - = zero [= zenbaki ezezaguna

Iturria: Stockholmeko Bakerako Azterlanen Nazioarteko Institutua (SIPRI)

NRBQ arloko erronka nagusiek zerikusia dute mehatxua ebaluatzearekin eragile kimiko, biologiko eta nuklearren potentzialitatearen ikuspegitik; eragile ez-estatalek, terroristek edo kriminalek sarbidea izan ez dezaten kontrolatzearekin; nahita egindako eraso bat saihesteko jarraibide eta prestakuntza-ekintzak ezartzearekin, agente horiekin armak erabiliz; bai eta gaitasun operatiboak mobilizatzea ahalbidetuko duten antolaketa eta jarduteko prozedurak zehaztearekin ere, baliabide horiek eragindako eraso baten aurrean erantzun egokia bermatzeko.

Bestalde, teknologia berrien bilakaerak lagun dezake segurtasun-egoera ezegonkortzen, agente kimiko eta biologiko eraginkorrak edo hilgarriak garatzeko aukera ematen duelako; fabrikazioa erraztea aitzindariak eta ekipoak erabili eta esportatzeko kontrolak saihesten dituzten prozesuen bidez; NRBQ agenteak erabiltzen uztea tripulaziorik gabeko aireko ibilgailuak edo kostu txikiko bestelako plataformak erabiliz.

NATO 2021ean, NRBQ politika berri bat egiteko prozesuan murgilduta egon da arma nuklearrak, biologikoak, kimikoak eta erradiologikoak ez ugaritzeko, eta bere helburua da malgua, asmo handikoa eta iraunkorra izatea. Aurrekusten da 2022ko Madrilgo Goi-Bilera baino lehen aurkeztea.

Nahiz eta 2021ean afizialki ez egon agente kimiko edo biologikoekin egindako erasorik gatazka armatuan edo helburu terroristekin, arma kimikoak ugaritzea eta erabiltzea mehatxu handia da oraindik Espainiako eta nazioarteko segurtasunerako. Europak orain arte eraso terroristarik jasan ez duen arren NRBQ armak erabiliz (Nuklearra, Erradiologikoa, Biologikoa eta Kimikoa), badakigu estatukoak ez diren aktoreek agente kimikoak edo biologikoak erabili nahi izan dituztela Europar egiten dituzten erasoetan.

Debekatuta egon arren, arma kimikoak erabiltzen jarraitzen dira, adibidez: Siriako gerran, DAESHek Iraken edo, pozoitze selektiboaren bidez disidente politikoak edo goi-mailako funtzionarioak hiltzeko saiakuntzetan (A. Navalni, S. Skripal, Kim Jong Nam).

Arma Kimikoak Debekatzeko Erakundeak (OPAQ) lanean jarraitu zuen. OPAQko Ikerketa eta Identifikazio Taldeak bigarren txostena egin zuen, eta Siria Arabiar Aireko Indarrari leporatu zion, 2018ko otsailaren 4an helikoptero batetik kloro-gasezko zilindro bat Saqarib herrian bota izana. Gainera, erabaki historiko bat hartu zen: Siriako Errepublika Arabiarrari kentzea erakundearen sufragio aktibo eta pasiborako zeuzkan eskubideak, ez zuelako argitu bere armategi kimikoei buruzko informazioa ez eta bere parte-hartzea debekatutako arma horiekin egindako erasoetan.

Arma biologikoen eremuan, munduan azaleratzen ari diren eta berrsortzen ari diren patogeneoak, planetako hainbat lekutan gaixotasunak sortzen dituztenak, arriskuan daude oraindik, bai istripuz, bai estatuz kanpoko aktoreen eta, bereziki, erakunde terroristen eskutik. Badakigu badirela eskuliburu zientifikoak eta ez-zientifikoak purutasun handiko errizina lortzeko, eta duela hamarkada batzuetatik elementu interesgarria dela talde terroristentzat. Azken urteotan, ustezko terroristak atxilotu dituzte Alemanian, Frantzia eta Italian, ekintzak arma-mota hori erabiliz egin baino lehen.

Pandemiak eragindako geldialdiaren ondoren, berriro hasi ziren Arma Biologiko eta Toxikoen Konbentzioaren (CABT) esparruko lanak azaroan egindako Estatu Kideen Bilerari esker. Bere IX. Azterketa Konferentziarako (2022an aurreikusita), erronka nagusia da juridikoki loteslea den protokolo bat ezartzea, horren bidez, protokoloa betetzen dela egiaztatuko duen mekanismo eraginkor bat ezartzeko.

Eremu nuklearrean, instalazio eta material nuklearren eta iturri erradioaktiboen babes fisikoari buruzko irailaren 26ko 1308/2011 Errege Dekretuarekin bat etorriz, Barne Ministerioak instalazio eta material nuklearren kontrol eta babes fisikorako sistema oso bat jartzen eta mantentzen laguntzen du. Horretarako, instalazioak, materialak eta iturri erradiaktiboak babestu eta ikuskatzen ditu eta gauza bera material nuklearrekin eta iturri erradiaktiboekin. Hamar urte igaro dira 1308/2011 Errege Dekretua onartu zenetik, eta instalazio nuklearren, iturri erradioaktiboen eta horien garraioen babes fisikorako baimenak izapidetzean lortutako praktika kontuan hartuta, beharrezkoa da Errege Dekretu honen zenbait alderdi aldatzea.

Energiaren Estatu Idazkaritzako Energia Nuklearreko Zuzendariorde Nagusiak NPLren aplikazio-eremuan dituen eskumenen barruan, babes-akordioari erantsitako protokoloaren 14. artikulua betetzeko, eta negoziazio-prozesu luze baten ondoren, Espainiak onartu zuen datuen urruneko transmisioa ezartzea (ingelesez RDT- Remote Transmission Data). Datuak urrunetik ofizialki bidaltzen hasi dira Luxenburgora Trillo, Ascó I eta Ascó II eta Vandellós II zentral nuklearretatik. Beraz, egiteke geratuko litzateke Espainiako gainerako zentral nuklearretan ezartzea.

Europako Batzordeak estatu kideei bidali die Europako Batzordearen 2005eko otsailaren 8ko 302/2005 Euratom Erregelamendua (Euratom) ebaluatzeko galdeketa bat, Euratom segurtasun-kontrolaren aplikazioari buruzkoa, eta baliteke prozesuaren abiapuntua izatea hori aldatzeko. Energia Politikako eta Meatzeetako Zuzendaritza Nagusiak prozesu horren jarraipena egingo du eta prozesuan aktiboki parte hartuko du.

Bestalde, Espainiak nazio mailan jarraitu behar du antolatzen Indar Armatuen gaitasunak suntsipen masiboko armak atzemateko ekimen eta eragiketetan integratzeko prozedurak, kontuan hartuta, kasu batzuetan, gaitasun horiek bakarrik direla eta balio handia eman diezaioketela ahalmen nazionalari.

Gauzatzeak

Espainiak aktiboki parte hartzen du nazioarteko mekanismoetan, eta betetzen ditu arma nuklearrak eta arma kimiko eta biologikoak prebenitzeko, detektatzeko eta kontrolatzeko mekanismoei dagozkien jarduerak.

Ez ugaritzeko nazioarteko erregimena indartzea

Tratatuez gain, nazioarteko erregimenean arma nuklearrak ez ugaritzea prebenitzeko, detektatzeko eta kontrolatzeko funtsezko mekanismoak babes nuklearren nazioarteko sistema dira -OIEAren erantzukizuna-, eta material eta teknologia sentikor nuklearren transferentzien nazioarteko kontrola -Hornitzaile Nuklearren Taldearen (GSN) erantzukizuna-. Espainian, babes nuklearreko hitzarmenak eta beren protokolo gehigarriak dira material eta teknologia nuklearrak erabiltzen dituzten herrialde guztiek nahitaez bete beharreko nazioarteko erreferentzia. Era berean, Espainiak aktiboki parte hartzen du GSNren garapenean eta kontrolatu beharreko material eta teknologien eguneratzean.

Espainiak 2021ean parte hartzen jarraitu du, Arma Nuklearrak Ez Ugaritzeko Tratatuen Hamargarren Azterketarako Konferentzian (TNP). Aurreikusita zegoen 2022ko urtarrilean New Yorken egitea, baina egoera epidemiologikoa dela eta, abuztura arte atzeratu da. Arrakasta lortzeko, urtean zehar areagotu zuen, Armagabetze Nuklearrerako Stockholmeko Ekimean parte hartzea eta uztailaren 5ean, Madrilen egin zuen laugarren ministerio-bilera, eta lagundu zuen kudeaketak egiten bere proposamenak ezagutarazteko eta TNPko gainerako estatu kideen artean laguntza lortzeko.

Espainia gainera, irailean, urtebetez OIEAko Gobernadore Batzordeko kide bihurtu zen. Era berean, Europako Batasunak beste estatu batzuen aurrean egindako hainbat gestiotan parte hartu zuen, babes-akordioa eta OIEAren protokolo gehigarria babes-arloko erreferentzia-estandar gisa konbinatzeko.

Era berean, Espainiak aktiboki parte hartu du arlo horretako gainerako foroetan, bereziki OPAQn, zeinaren Zuzendari Nagusia den Fernando Arias diplomatiko espainiarraren agintaldia lau urtez berritu baitzen azaroan.

Halaber, Espainiak, Kanpo Arazoetako Ministerioa, Europar Batasuna eta Lankidetzaren bidez, borondatezko ekarpenak egin zizkien hainbat organo eta funts garrantzitsuri, suntsipen masiboko armak ez ugaritzeari eta armagabetzeari dagokienez, hala nola OIEAren Segurtasun Fisikorako Funtsa, Espainiako Programa OIEAren Babesei Laguntzeko, OPAQ, CABT Ezarri eta berari Laguntzeko Unitatea, Saiakuntza Nuklearrak Erabat Debekatzeko Tratatuen Erakundea, Nazio Batuen Idazkari Nagusiaren Mekanismoa Arma Kimikoen, Biologikoen edo Tokikomanoen Ustezko Erabilera Ikertzeko eta Nazio Batuen Erakundea Desarma Ikertzeko.

Indar Armatuak, Espainiako Egiatzapen Unitatearen bidez, honako hauekin lotutako jardueretan ere parte hartzen dute: 2011ko Vienako Dokumentua, Zeru Irekien Tratatua eta Europako Indar Armatu Konbentzionalei buruzko Tratatua.

Aurreko urteetan bezala, Indar Armatuak parte hartu zuten NATOren Sea Guardian itsas segurtasuneko operazioan. Operazio horren zeregin gehigarrien artean sartzen da suntsipen masiboko armen ugaritzearen aurkako borroka, nahiz eta gaur egun ezarrita ez egon eta Kontseilu Atlantikoaren onespenez politikoa behar duten.

Bestalde, ESIEK beren jarduerarekin jarraitu dute hainbat lantaldeetan, ugaritzearen arriskuei buruzko informazio-trukeak gauzatzeko, bai eta esportazioak kontrolatzeko ere: Hornitzaile Nuklearren Taldea (GSN), Australiako Taldea, Detekzio Kimikoko Europako Taldea, Misilen Teknologia Kontrolatzeko Erregimena, Wassenaar-en Konponketa, Ugaritzearen aurkako Segurtasun Ekimena, Terrorismo Nuklearrari Aurre Egiteko Ekimen Orokorra eta BULLSEYE Europako Proiektua, biologiaren eta kimikaren arloko prozedurazko harmonizazio operatiboa lortzeko.

Europako Batzordeko NRBQ Aholku Taldearen barruan NRBQ Detekzio Adituen Talde Teknikoa sortu zen, Barne Ministerioaren ordezkariak barne. Talde honetan lanean ari dira mehatxu kimikoa ebaluatzeko eraso terrorista potentzialaren ikuspuntutik.

Carlos III Osasun Institutuak (ISCIII), Epidemiologiako Zentro Nazionalaren eta RE-LAB Alerta Biologikoko Laborategien Sarearen bidez, erakunde afiliatu gisa parte hartzen du Europako Batzordearen Osasun eta Elikagaien Segurtasuneko Zuzendaritza Nagusiaren TERROR Ekintza Bateratuan, “arrisku terroristaren aurrean osasun sektorearen prestakuntza indartzeko”.

Espainiak, Ekonomia Gaietarako eta Eraldaketa Digitalerako Ministerioaren koordinazioarekin, nazioarteko estandar berriak onartzen lagundu du, suntsipen masiboko armak ugaritzeagatik nazioarteko finantza-zigorrek saihesteko. Estandar horiek Nazioarteko Finantza Ekintzako Taldeak (GAFI) onartu ditu nazioarteko finantza-zehapenei buruzko Europako Batzordeko Adituen Taldean.

Zerga Agentziak (AEAT) parte hartu du EBko Detekzio Teknologien Lan Taldeak egindako hiru bileretan. Talde horrek hainbat aduanatako adituak biltzen ditu, detekzio-teknologien erabilerari buruzko informazioa trukatzeko eta horri buruzko dokumentuak egiteko. Hala ere, aldizkako bilera egin ditu Estatu Batuetako Energia Sailarekin, MEGAPORTS sistemaren egoeraren jarraipena egiteko (Espainiako portu nagusietan kokatuta dauden detekzio erradiologikoko atariak). Gainera, Zerga Agentziako (AEAT) ordezkariak lankidetzan aritu dira Aduanen Munduko Erakundearekin gai horri buruzko prestakuntza-programetan, Hego Amerikako eta Erdialdeko Amerikako aduanetako beste ordezkari batzuk trebatzeko (Txile, Argentina, Brasil, Panama, Mexiko eta Uruguai).

Nazioarteko lankidetzak esportazioak kontrolatzeko

Espainiak normaltasunez parte hartzen jarraitu du esportazioak kontrolatzeko erregimen guztietan, Hornitzaile Nuklearren Taldearen osoko bilkuretan (Brusela, ekaina) eta Misilen Teknologia Kontrolatzeko Erregimenean (Sochi, iraila) barne.

Europako Legebiltzarraren eta Kontseiluaren 2021eko maiatzaren 20ko 2021/821 (EB) Erregelamenduko zerrendak, Batasunaren esportazioak, artekaritza, laguntza teknikoa, iragaitea eta erabilera bikoitzeko produktuen transferentzia kontrolatzeko araubidea ezartzen dutena, etengabe aztertzen dira, eta industriaren errealitatearen eta aurrerapenen arabera eguneratzen dira.

ESIKek eta CNIK kontribuzioak egin dituzte erabilera zibil edo militarreko produktuak eta teknologiak legez kontrako helburuekin ez erabiltzeko, Defentsako eta Erabilera Bikoitzeko Materialaren Kanpo Merkataritza Arautzen duen Ministerio arteko Batzordeko lan-taldeetan dituzten ordezkarien bidez, eta Suntsipen Masiboko Armak Ez Ugaritzearen bidez.

Bestalde, ESIKek parte hartzen dute produktuen eta materialen eta erabilera bikoitzeko esportazioen kontrolean, besteak beste, arma kimikoen eta patogenoen aitzindarien zerrendak, estatuko agenteen edo estatukoak ez diren agenteen arma kimiko edo biologikoak sortzea ez sustatzeko.

AEATk koordinazio-jarduerak egin ditu EBko beste aduana-agintaritza batzuekin, erabilera bikoitzeko produktuen eta teknologiaren legez kontrako mugimenduak saihesteko, batez ere, igarotzeak.

Adimenaren esparruan, mendebaldeko Inteligentzia Komunitatea osatzen duten Zerbitzuak koordinatuta dago. Zerbitzu horiekin gero eta informazio gehiago eta hobea partekatzen da, eta eraginkortasunez gauzatu dira ekintza bateratuak.

Gaitasun nazionalak indartzea ez ugaritzean

Suntsipen Masiboko Armak Ez Ugaritzeko Batzorde Espezializatuan, Suntsipen masiboko Armak, bere bektoreak edo material lotetsiak Ugaritzearen aurkako Intertzeptazio Lan Taldeak (ADM) legezko hobekuntzak identifikatu ditu, eta jarduteko protokolo bat prestatzen ari da, parte hartzen duten erakunde guztien erantzun-gaitasunak errazteko, ugaritze-programetarako materiala atzemanaz gero.

Lantalde hori organo espezializatu bat da, eta ADMren ustezko desbideraketak ebaluatu nahi ditu, erantzun koordinatu eta eraginkorra emateko (Espainian aplikagarri den araudiaren arabera) gorantz doan ADMen, bere sistema bektoreen eta horiei lotutako materialen ugaritze-arazoari, arma edo material horiek estatu sentikorretan ez bukatzeko, ez eta estatukoak ez diren kezka-eragileen eskuetan ere (talde erradikalak edo terroristak). Era berean, Lan Taldearen helburua da ADM kontrolatzeko esparruko informazio garrantzitsua trukatzeko, eta legez kanpoko trafikoen aurka borrokatzea.

Biozaintzako Lan Operatiboko Taldeak, Suntsipen Masiboko Armak Ez Ugaritzeko Batzorde Espezializatuaren barruan sortu zenak, lanean jarraitu du Biozaintzako Plan Nazionala garatzeko eta Biozaintzako Batzorde Nazionala abian jartzeko. Batzordearen eginkizunak adostu dira, eta zaindu daitezkeen patogeno eta toxinen zerrrenda egiten jarraitu da, bai eta agente mota horiek maneiatzeko gaitasuna duten instalazioen zerrrenda ere.

Suntsipen Masiboko Armak Ez Ugaritzeko Batzorde Espezializatuak, gainera, “Biozaintzaren Mapa” argitaratu du. Dokumentu horren helburua da, gai horren inguruko nazioarteko eta nazioko erregimenari buruzko gida izatea, Administrazioaren barruan edo kanpoan, beren jarduera-eremuan gai horiei aurre egiten dieten pertsonentzat.

Arma Kimikoak Prebenitzeko Agintaritza Nazionalaren (ANPAQ) helburua da, Espainian Arma Kimikoak Debekatzeko Konbentzioa aplikatzea, eta hainbat ministerio-sailek osatutako kide anitzeko organoa denez, bilerak aldizka egiten ditu, gomendioak ematen ditu eta arma kimikoen programak garatzea saihesteko jarduera-gidak sortzea proposatzen du.

Esparru horretan bertan, CNik sentsibilizazio eta informazio saioak egin ditu Administrazio zentrolean eta erabilera bikoitzeko teknologia esportatzen duten enpresekin, esparru horretan nazioko eta nazioarteko legedia aplikatzeko gaitasun nazionalak indartzeko.

Kapitalen Zuritzea Prebenitzeko Batzordearen web-orrian eguneratu eta argitaratu dira, Iran eta Ipar Korea aldean suntsipen masiboko armak ugaritzeagatik ezarritako nazioarteko finantza-zehapenei buruzko gidak.

Material eta instalazioen segurtasun fisikoa bermatzea

Espainiak aktiboki parte hartu du Vienan 2022ko apirilean egingo den Material Nuklearren Babes Fisikorako Konbentzio zuzenduaren lehenengo Azterketa Konferentziaren prestakuntzan.

ESIKek lanean jarraitu dute instalazio erradioaktiboen Ikuskapenen Plan Nazionala betetzeko eta instalazio horiek babesteaz arduratzen diren segurtasun-neurri eta -zerbitzuak behar bezala hartzeko aholkularitza emateko.

2021. urtean, benetako hiru alarma sortu dira MEGAPORTen sisteman. Sistema hori jardueraprotokoloa da, interes orokorreko portuetan material erradioaktiboaren trafiko bidegabekoa edo ohartu gabeko mugimendua atzemateko. Aipatutako hiru alarma horiek arrisku txikiak izan dira.

Estatu osoan Arma Kimikoen Debekuari buruzko Konbentzioa aplikatzeak, Arma Kimikoak Debekatzeko Agintaritza Nazionalaren Idazkaritza Nagusiak honako hauek egitea dakar:

- Industria-jardueren eta behartutako subjektuen aitortpena garaiz eta behar bezala zerrrendatuta entregatzea, konfidentzialtasun-maila egokia gordez, horrek, ia 200 industria-instalaziori eragiten baitie.

- OPAQk in situ ikuskatu beharreko industria-instalazioak egiaztatzea (jarduera hori 2021. urteko azken hiruhilekoan hasi zen berriro). 2021ean 6 instalazio ikuskatu ziren. Ikuskapen guztiak arazorik gabe egin ziren, eta ikuskatutako enpresek modu garde-nean, egokian eta eraginkorrean lagundu zuten.

Barne Ministerioa buru, Ministerio arteko Lan Talde bat eratu da Arma Kimikoetatik Babesteko Plan Nazionala prestatzeko, EBren Planak NRBQ babesteko ezarritako eskakizunekin bat etorritz.

Hurrengo urratsak

Lanean jarraitzea Armagabetze Nuklearrerako Stockholmeko Ekimeneko bazkideekin eta Europar Batasunarekin, Ez Ugaritzeko Tratatuaren Hamargarren Azterketarako Konferentziak arrakasta izan dezan eta desarmatze nuklearra dinamizatzen laguntzeko.

Suntsipen Masiboko Arma Ez Ugaritzeko Batzorde Espezializatutik, Biozaintzako Batzorde Nazionala ezartzen laguntzea eta Arma Kimikoetatik Babesteko Plan Nazionala egiten laguntzea.

NBQ ahalmenak integratzeko mekanismoak optimizatzea, bai eta Krisiak Kudeatzeko Sistema Nazionalan indar armatuen suntsipen masiboko arma ez ugaritzen lagun dezaketen beste batzuk ere, eta agintari eskudunen esku jartzea.

KONTRAINTELIGENTZIA

NAZIOARTEKO TESTUINGURUA:

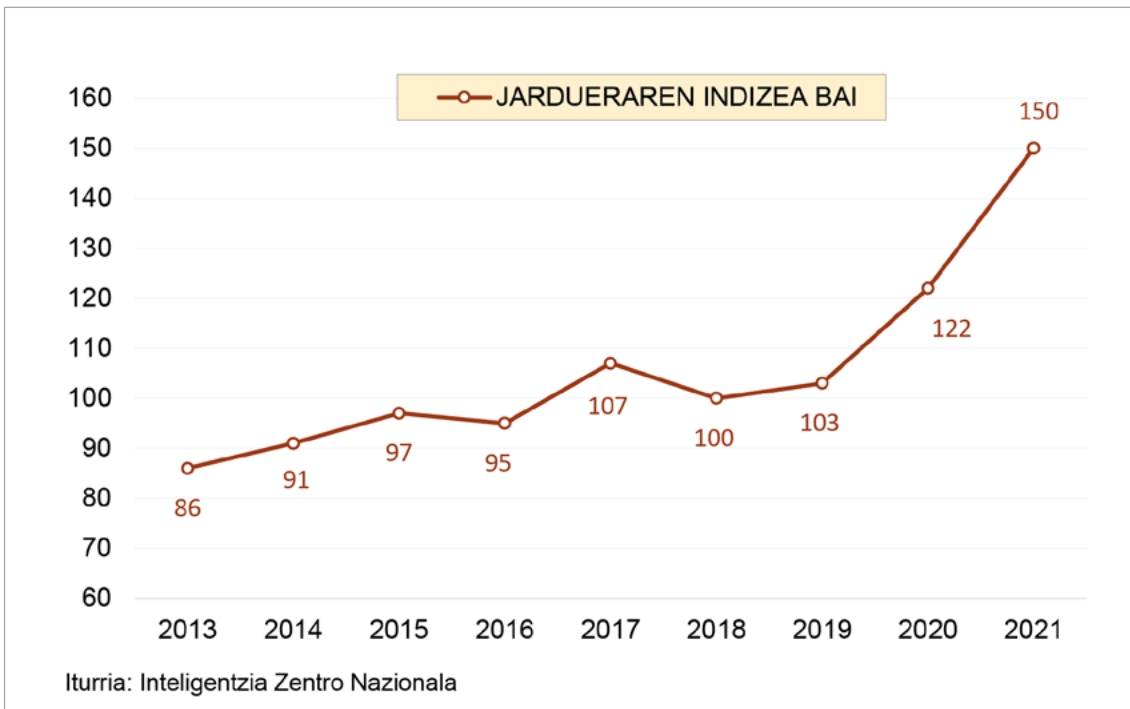
- Ziberespazioko zaintza-tresnen erabilera areagotzea, telefono mugikorrek spyware-rekin infektatzea barne.
- Bielorrusiak legez kanpoko immigrazio-fluxuak instrumentalizatzea, estrategia hibridoaren erabilera gero eta handiagoaren adierazgarri
- NATOk akreditazioa kentzea Errusiako ordezkariak diplomatikoko zortzi kideri Aliantzaren Bruselako egoitzan.

Erronkak

Azken urteetan ikusi da, atzerriko inteligentzia-zerbitzuen (SI) jarduerak Espainian gehitu egin direla. Gaur egungo nazioarteko egoeraren arabera, ibilbide hori gorantz mantenduko da. Slek Espainian dituzten interés nagusiak eremu politikoan, finantzarioan, energetikoan, teknologikoan, aeroespazialean eta segurtasunean eta defentsan daude. (5.1 irudia)

SIko kide akreditatuen ekintzei eragile ibiltarienak gehitu behar zaizkie, Espainia iturriak hartzeko eta ustiatzeko ez ezik, legezko edo iruzurrezko baliabideen bidez gobernuentzako finantziakzioa lortzeko ere erabiltzen dutenak. Horietako batzuk metodoak bilatzen dituzte beren herrialdeetan indarrean dauden nazioarteko zigorrak saihesteko, batez ere beren defentsa-industriarako eta armamentua esportatzeko behar den erabilera bikoitzeko materiala erostean.

Batzuetan, Slek Espainia operazio-oinarri gisa erabiltzen dute mugetatik kanpo dauden informazio-helburuak lortzeko. Kasu batzuetan, SIko kideek egoitza herrialdean lortzen dute, baita nazionalitate espainiarra ere, Schengen espaziora sarbide librea izateko, Europako edozein herrialdetan inteligentzia-lana egiteko.

5.1 irudia. Atzerriko intelentzia-zerbitzuen jarduera-indizea

Kontrako Slen beste jarduera-eremu bat da beren nazionalek erbestean egiten dituzten jarduerak jarraitzea eta kontrolatzea, bereziki oposizioko liderrena eta gobernuen aurkako mugimendua. Era berean, babes politikoa aktiboki bilatzen dute, bai Espainian bai EBn, beren erregimenak nazioartean legitimatzeko.

Kontrako Siko kideek estaldura desberdinak erabiltzen dituzte beren jarduerak Espainian egiteko, batez ere enpresa-sektoreetan, komunikabideetan eta esparru akademikoan, bai pent-samendu-zentroetako aholkulari gisa, bai irakasle gisa, bai unibertsitario gisa. Pandemiak eragindako urruntze sozialak zaildu egin du bere helburuetara aurrez aurre hurbiltzea. Hori dela eta, lineako mintegien edo bideokonferentzien formatu berriek beste bide batzuk ireki dituzte hurbilketa diskretuagoak eta atzematen zailagoak egiteko.

Kontrako Slek Espainian burutzen dituzten ekintzak detektatzeko eta neutralizatzeko, beren teknika, taktika eta prozeduren eta helburu nagusien jarraipena egin behar da.

Gorantz jarraitzen du Kontrako Slek zibererasoak erabiltzea ere, bai eragin-ekintzetan, bai ziberespioitzan. Eraso horiek barneratzeko gaitasun handia ematen dute, eta arrisku txikiak dituzte, zaila baita horiek detektatzea eta ondoren leporatzea. Ziberespazioaren bidezko komunikazioaren eta elkarrekintzaren hazkundeak handitu egin du espazio-azalera, eta, beraz, zibererasoak jasateko arriskua.

Kontrako Slen zibererasoen helburu nagusiak administrazio publikoa, nazioarteko erakundeak eta enpresa-sektorea dira, Zibereraso konplexu horiek gero eta zailagoak dira hautemateko eta neutralizatzeko.

Gaur egun, zaila da bereiztea Estatuak babestutako zibererasoak eta beste interesek bultzatutakoak (batez ere delinkuentzia-jatorrikoak edo “hacktivismo” finantzario jatorrikoak). Horrela, bada, estatu jakin batzuen portaerak bilakaera bat izan du. Estatu horiek, gero eta maizago, komunitate ziberkriminalari lotutako egitura eta gaitasunetan oinarritzen dira, helburuak betetzeko bitarteko gisa.

Alde horretatik, nabarmen hazi dira *ransomware* motako zibererasoak. Eraso-mota hori ziberkrimenari lotuta egon ohi da, baina ez da baztertzen, batzuetan, aktore kriminal horien ekintzak Slek zuzenduta egotea administrazio eta gizarte objektiboetan eragiteko ahaleginetan. Esparru horretan, arreta berezia jarri behar zaie helburu sentikorren edota azpiegitura kritikoen aurkako *ransomware*-zibererasoei, segurtasunaren aurkako eragin larria eragin baitezakete, eta, hala badagokio, eraso horiei erantzun egokia eta egokia eman behar zaie.

Tresna komertzialak erabiltzeak eta “zero eguneko ahultasunak” ustiatzeak (estatuko eta estatuz kanpoko erasotzaileen merkatuan oso zabaldua daude) zibereraso horien leporatze zuzena oztopatzen du.

Eraso-mota horiek egiteko ez dira gai bakarrik teknologikoki aurreratuenak diren herrialdeetako Slak, Mediterraneoko, Sahelgo eta Ekialde Ertaineko herrialdeetako Sletako ziberespazioko eraso-gaitasunak nabarmen handitzen ari baitira. Zerbitzu horietako batzuek eraso informatiko oso konplexuak eta neutralizatzen zailak direnak egin dituzte, Europako eta, zehazki, Espainiako informazioa lortzeko.

Slen zibererasoei aurre egiteko, garrantzitsua da erakunde nazionalen eta nazioz gaindiko erakundeen IKT sareak babesteko inbertsioa handitzea, nazioarteko lankidetzaren areagotzea eta salaketa publikoa eta jarduera horiek zigortzeko lege-esparrua garatzea, eta, horrez gain, administrazioak, erakundeak eta herritarrak kontzientziaztea, giza faktorearekin lotutako praktika txarrak eta arriskuak murrizteko.

Bestalde, maila globalean estrategia hibridoak erabiltzen dituzten aktoreak beren gaitasunak handitzen ari dira, eta eremu grisak sortzeko borondateari eusten diote, eskura dituzten tresna guztiak erabiliz, egoeraren eta interesen arabera. EBren mugako eskualdeak, Europako erakundeak eta NATOK dira estrategia hibrido etsaien helburu nagusiak.

Espanian, herrialde horien tresna hibridoak —eragin-agenteei, inteligentzia-zerbitzuei, oligarkak, krimen antolatuei, fundazioei, GKEei eta abarrei— politika, gizarte zibil eta sektore pribatuarekin dituzten loturak indartzen jarraitzen dute, barne-arazoetan sartzeko eta eze-gonkortasuna sustatzeko.

Era berean, Slak desinformatzeko eta doktrinatzeko kanpainak hedabideetan eta nazioarteko erakundeetan hazten ari dira.

Munduko pandemiaren egoerak are gehiago indartu ditu pertsonen arteko harremanak baliabide telematikoaren bidez, sare sozialak eta berehalako mezularitzako aplikazioak barne, non desinformazioa ugaltzen baita. Desinformazioa beste jardura ezegonkortzaile batzuei laguntzeko erabiltzea, hala nola migrazio-fluxuen kontrolari eragiten diotenei, arrisku handieneko bektorea da.

Mehatxu horri aurre egiteko lehentasunetako bat da, desinformazio-kanpainetako eragileak eta proxy baliabideak identifikatzea. Horrez gain, disuasio-neurriak behar dira Europan, baita komunikazio estrategiko egokia ere.

Gauzatzeak

Atzerriko Slek egiten dituzten inteligentzia-jardueren jarraipena eta kontrola, informazio sailkatuaren babesa eta nazioarteko lankidetzaren funtsezkoak dira Espainiaren interes estrategiko, politiko eta ekonomikoak defendatzeko, beste estatu batzuek edo haien inteligentzia-zerbitzuek ezkutuan egiten dituzten erasoaren aurrean.

Ahalmenak indartzea

CNIk prestakuntza-jarduerak egiten jarraitzen du administrazio publikoko erakundeetan eta sektore estrategikoetako enpresetan, dauden arriskuez eta segurtasun-neurriak areagotzearen garrantziaz jabetuz.

Bestalde, CNI ahalegin handia egiten ari da Espainiako enbaxadak, kontsulatuak eta kanpoan dauden enpresak ere babesteko, kontrako Slek egin ditzaketen ekintza agresiboetatik.

Guardia Zibilak, CNIk eta beste erakunde batzuek jarraitzen dute IIAAen Inteligentziako Goi mailako eta Maila Aurreratuko ikastaroetan parte hartzen. IIAAetako ofizialei zuzendutako ikastaro hauen helburua da Eragiketa Bateratuen Inteligentzia, Kontrainteligentzia, Segurtasun eta Plangintza Operatiboari buruzko ezagutzak ematea.

Ere jarraitzen du IIAAetako langileak TESSCO mehatxuaz kontzientziatzeko ahalegina (Terroismoa, Espioitza, Sabotajea, Subertsioa eta Krimen Antolatua), batez ere espioitzari, sare informatikoen erabileraren segurtasunari eta informazio sailkatuaren babesari dagokienez.

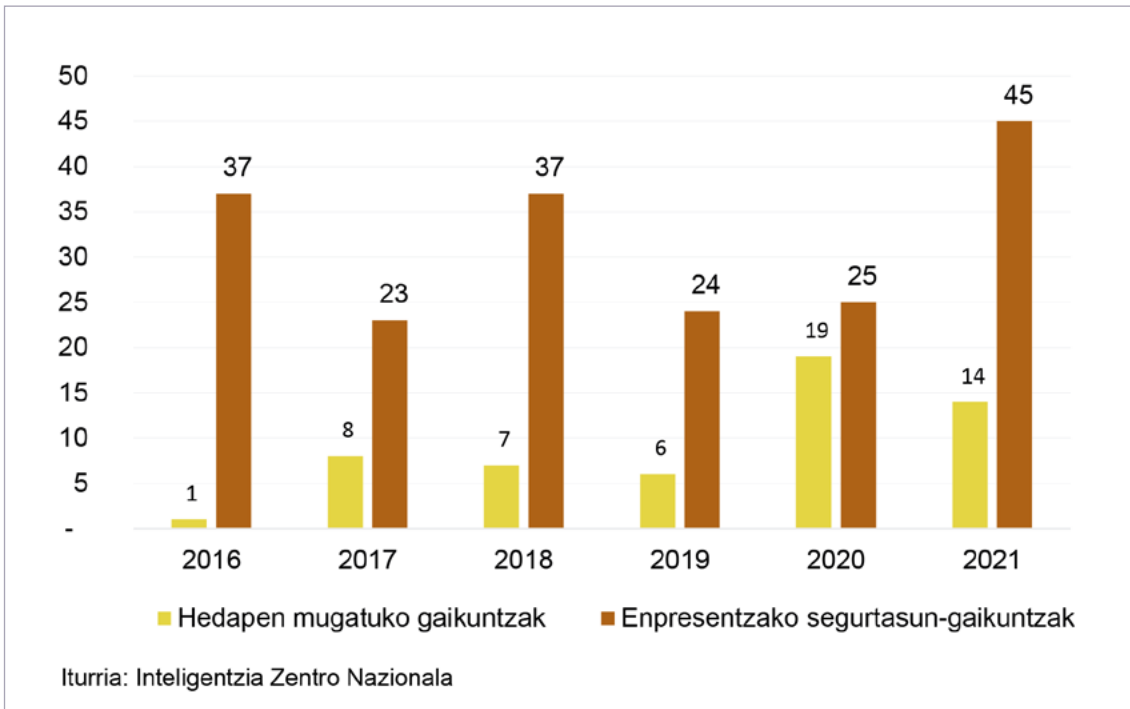
Informazio sailkatua babestea

Segurtasun Bulego Nazionalean (ONS) ezartzen ari den eraldaketa digitala funtsezko elementua da enpresen eta pertsonen gaikuntza-eskaera gero eta handiagoari aurre egiteko, kontrol-organoak eratzeko eta instalazioak egiaztatzeke. (5.2 eta 5.3 Irudiak)

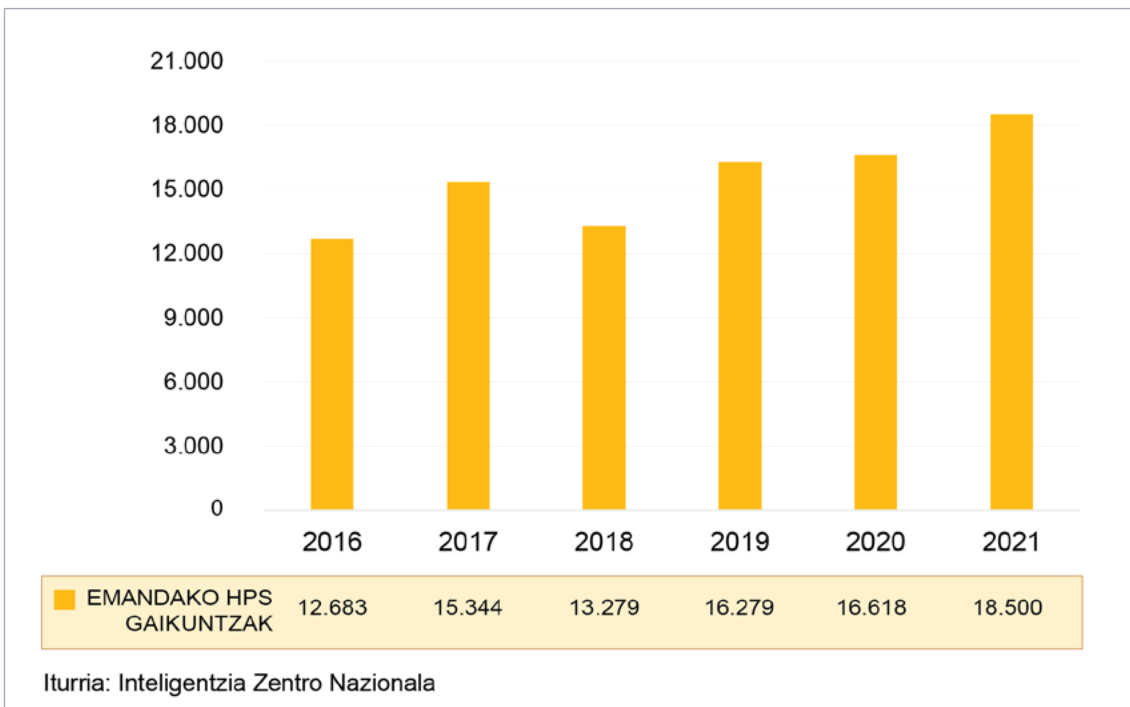
COVID-19ren pandemia dela eta, aurten ere honako hauei zuzendutako lineako ikastaroak ematen jarraitu da: kontrol-organoetako segurtasun-buruak, sektore pribatuko erakunde kontratistak, sektore publikoko erakundeak, baina murriztu egin dira informazio sailkatua babesteko kontzientziazio-saioak.

Onargarria izan da erakunde publiko eta pribatuetako informazio sailkatuaren babes-maila eta hori lortu da, kudeaketa-prozesuak hobetuz, lotura elektronikoko baliabideak gehiago erabiliz eta prozesuak estandarizatuz.

Informazioa eta adimena trukatzeko sistema finkatu da Kontrainteligentziari lotutako interes komunekoa gaitan, Inteligentzia Zerbitzuen eta Indar Armatuak Informazio Zerbitzuen eta ESIKen artean. Badaude ere, lankidetzaren hori errazten duten bitarteko-ofizialak.

5.2 irudia. Enpresei emandako segurtasun-gaikuntzen kopurua

5.3 irudia. ONSk emandako segurtasun-gaikuntza pertsonalen kopurua 2016-2021

Defentsa Ministerioaren kontratu eta proiektuen esparruari dagokionez, enpresek “kontratu sailkatu” baten esleipendunak izateagatik erabiltzen duten informazio sailkatua trukatzeko, kontrolatzeko eta kudeatzeko hobekuntza-prozesuan jarraitzen da, bai eta Ministerioaren Programa eta Proiektuetako jarduera sailkatuetan ere. Hala, gero eta enpresa gehiago dira baliabide seguruak erabiltzen dituztenak Defentsa Ministerioarekin informazioa trukatzeko, “kontratu sailkatuetan” eta Industria Segurtasunaren arloan parte hartzen baitute.

Enpresekin lanean jarraitzen da enpresa horiek izan ditzaketen barruko zein kanpoko mehatxuak identifikatzen, Defentsa-industrian beharrezkoak diren kontraneurriak ezarri ahal izateko.

Halaber, mehatxuak eta arriskuak ebaluatzeko prozesu bat garatzen ari dira, Defentsa Ministerioaren informazio sailkatua duten enpresetako funtsezko langileak identifikatuta edukitzeko. Funtsezkoak izan daitezke, bai informazioaren bolumenaren arabera, bai garrantziaren arabera.

Krimen Antolatuaren aurkako Inteligentzia Zentroa (CITCO) instalazioak egokitzen ari da, sarbide murriztuko eremu gisa kreditatzeko (ZAR).

Estrategia hibridoaren eta desinformazioaren aurkako borroka

Estrategia hibridoaren aurkako borrokaren esparruan, CNIk parte hartzen du nazio mailako jarduerak eta koordinazio-prozedurak ezartzeko ekimen guztietan, bai eta Europar Batasuneko Inteligentzia eta Egoera Zentroaren (INTCEN) ekimenetan ere. Horren helburua da Europar Batasuneko (EB) agintariak eta EBko estatu kideek estrategia hibridoari lotutako arriskuei buruz duten ezagutza areagotzea.

ESIKek, Europar Batasunak Desinformazioaren aurkako 2018ko Ekintza Planean emandako gomendioei jarraituz (plan horretan, estatu kideei eskatzen zitzaizkien desinformazioaren aurkako borrokan dituzten gaitasunak indartzeko), beharrezko aldaketak egin dituzte desinformazioaren eta zibererasoen aurkako talde espezifikoak sortzeko edota sustatzeko.

2021eko otsailean gauzatu zen Europako Batzordeak desinformazioaren aurkako jardueraren prozedurari emandako babesa. Prozedura hori Segurtasun Nazionalako Kontseiluak onartu zuen 2020an, eta Espainiako sistema eguneratzen du desinformazio-kanpainei aurrea hartzeko, antzemateko eta haiei erantzuteko eta koordinazio-egiturak ezartzeko. Prozedurak Desinformazioaren Aurkako Batzorde Iraunkor bat sortzea xedatzen du. Batzorde horrek online-eko desinformazioko kanpainak gainbegiratu eta ebaluatuko ditu, horien jatorria ikertuko du eta kasua Segurtasun Nazionalako Kontseilura bidali behar den zehaztuko du, erantzun politikoa izan dezan.

Bestalde, Defentsa Nazionalen eragina duten funtsezko operadoreen zerrenda definitzeak, urtarrilaren 26ko 43/2021 Errege Dekretuan ezarritakoarekin bat etorritik (dekretu horren bidez garatzen da irailaren 7ko 12/2018 Errege Lege Dekretua, informazio-sare eta sistemen segurtasunari buruzkoa), erresilientzia nazionala hobetzea ahalbidetuko du estrategia hibri-

doen aurrean, eta, horren ondorioz, jakinarazpen sistema nazionalaren eta gertakarien kudeaketaren eraginkortasuna handituko da. Gainera, aukera emango du hobeto ezagutzeko ziberespazioko egoera eta adierazleen eta alerten sistema, bereziki Defentsa Nazionalarekin zerikusia duten gaitasunak zeharka higatu nahi dituzten ahultze-kanpainei dagokienez.

Nazioarteko lankidetzak

Kontrainteligienciaren esparruan, Europako Inteligentzia Zerbitzuek lankidetzak indartuak dute aspalditik, kontrako Zerbitzuen mehatxu komunari aurre egiteko. Zerbitzu horien helburua estatu kideak dira, baina baita EB eta bere erakundeak ere. Etengabeko lankidetzak, osoko bilkurek, aldebiko trukeek edo datu-truke arinek Kontrainteligentzia helburuari laguntzen diote; hau da; interes nazionalak eta Europako nazioz gaindiko erakundeari kalte egin diezaieketen ekintzak neutralizatzen.

Espainia parte aktiboa da Eragin-lantaldean, Konpromiso Estrategikorako Europako Ekimenaren esparruan (E12). Bere helburu nagusia da aztertzea Errusiak eta Txinak Afrikan eta, zehazki, Mendebaldeko Afrikan eta Sahelen duten eragina.

Espainiak 49 nazioarteko akordio ditu indarrean informazio sailkatua elkarri babesteko.

Hurrengo urratsak

Sekretu ofizialei buruzko legeria eguneratzea, egungo beharrei erantzuteko eta Espainiak informazio sailkatua trukatzeko duen nazioarteko erakundearen eskaerak betetzeko. Horrez gain, material sailkatuaren babesari buruzko araudia eguneratu behar da, dokumentazio digitalaren gehikuntza kontuan hartzeko eta kontrola errazteko duten irtenbide teknikoak ezartzeko.

Egiatzatutako informazio eta komunikazio sistemak indartzea, informazio sailkatua Estatuko Administrazio osoan erabiltzeko.

Ekintzak egitea gizartea oro har kontzientziatzeko eta sentsibilizatzeko, eta, bereziki, kontrako Slen lehentasunezko helburu diren sektoreak edo esparruak. Ekintza horien artean prestakuntza-ekintzak egon behar dira Slak komunikabideetan eta nazioarteko erakundeetan desinformatzeko eta doktrinatzeko egiten dituzten kanpainak identifikatzeko, eta tresnak garatu behako dira ingurune digitalean hedatu ez daitezen.

ZIBERSEGURTASUNA

NAZIOARTEKO TESTUINGURUA:

- Ransomware-aren erabilera nabarmen handitzea
- Hornidura-kateei egindako erasoen kopurua eta irismena handitzea.
- Jakitera eman da Apatxeko Log4j softwarearen zaurgarritasuna, oso kritikotasun handikotzat katalogatu baita.

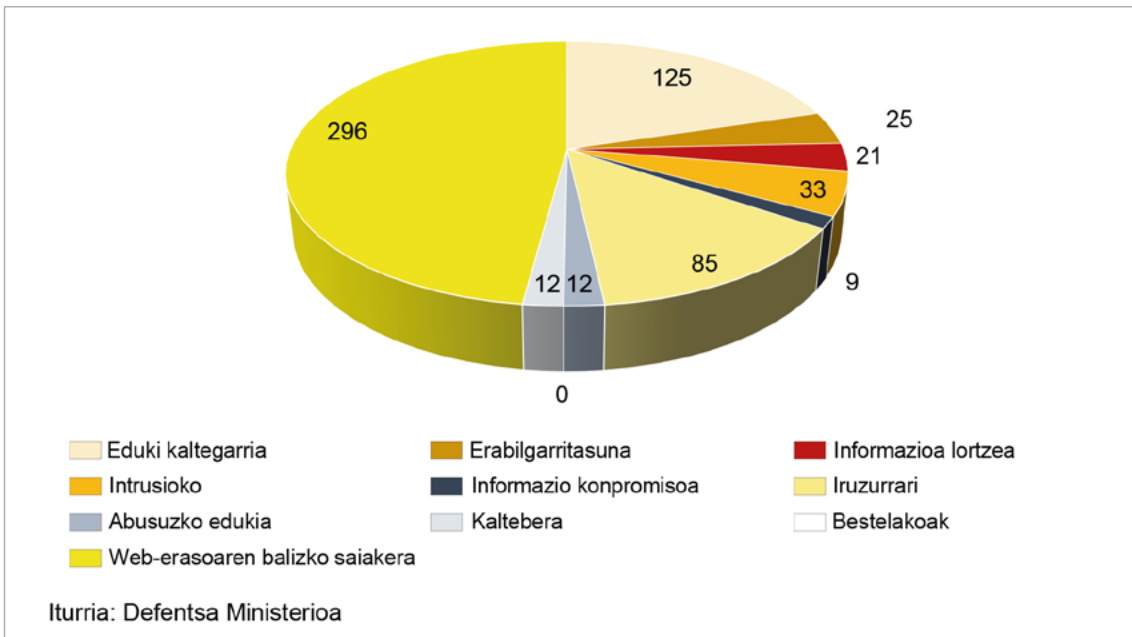
Erronkak

Ziberespazioa, eremu estrategiko gisa, funtsezko elementua da Segurtasun Nazionalerako. Zibererasoen kopurua eta arriskua handitzea, ziberespazioaren erabilera ez-zilegia eta maltzurra, mendekotasun teknologikoa edo gero eta tentsio geopolitiko handiagoa dira esparru honetan aurre egin beharreko segurtasun-erronkak.

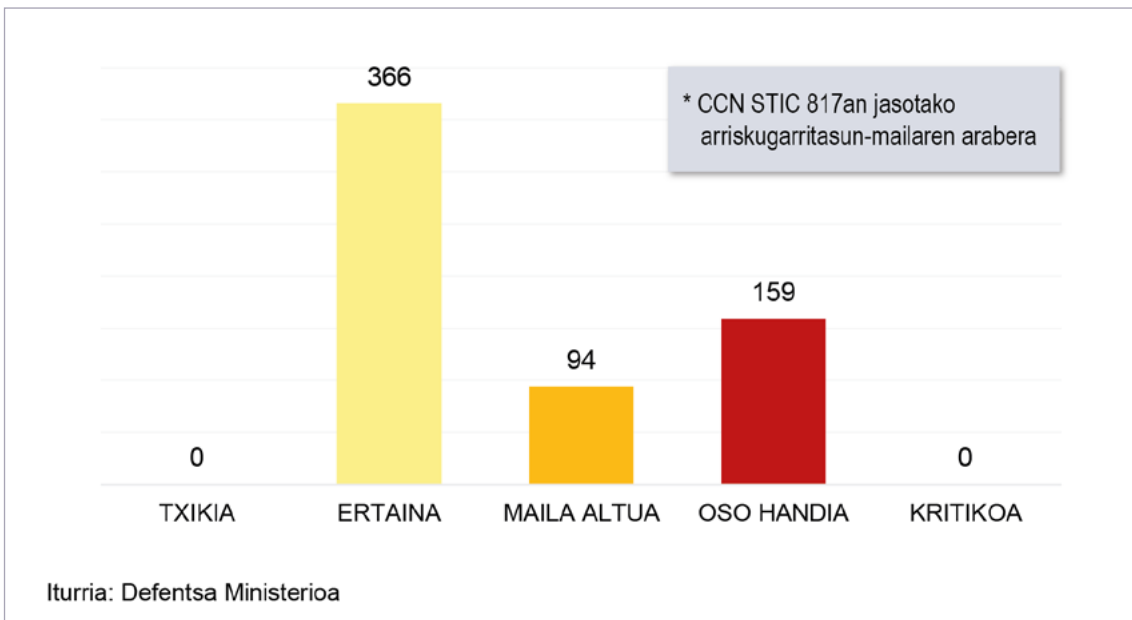
COVID 19ren pandemiaren ondorioz eraldaketa digitalaren prozesua azkartu egin da, eta prozesu horrek eremu horretako aukerak eta erronkak areagotu ditu. Teknologia disruptibo eta berriak edo 5G teknologia aukera eta erronka horien biderkatzaile gisa aritzen dira. Telelana gehitzea, sareen mugaz gaindiko lotura indartzea eta teknologia berriak sartzea arrisku-faktoreak dira. Denbora laburrean, erakunde askok migratu egin behar izan dute modu masiboan ingurune deszentralizatuagoetara edo hodeira, eta gaitu dituzte urruneko sarbiderako azpiegitura ez ikuskatuak, ez behar bezala segurtatuak. Bestalde, mehatxu gehigarria da gailu konektatuen kopurua handitzea (IoT, *Internet of Things*).

Ziberjazoerei dagokienez, 20231ean beren kopurua, arriskua eta eragina gero eta handiagoak izan dira sektore batzuetan. ESPDEF-CERT zentroak gutxieneko eragin-maila gainditu duten 619 ziberjazoera kudeatu ditu Defentsa Ministerioaren sare eta sistemetan, (azaroaren 25eko datuak). INCIBE-CERT zentroak 93.483 jazoera kudeatu ditu (urriaren 31ko datuak) eta ho-

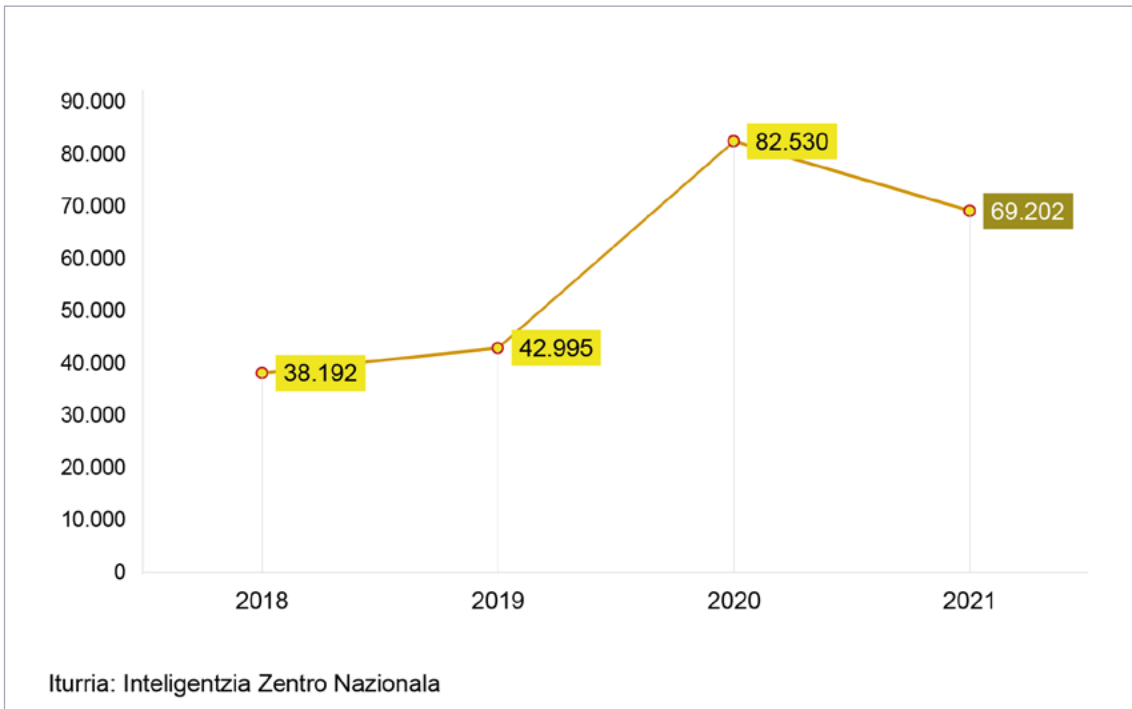
nako hau izan da beren arrisku-maila: %1,43 oso handia, %41,70 handia, %37,90 ertaina, %18,97 txikia. CCN-CERT zentroak 69.202 jazoera kudeatu ditu, eta horietako 139 gertaera kritiko izan dira. (6.1 etik 6.6ra bitarteko Irudiak)

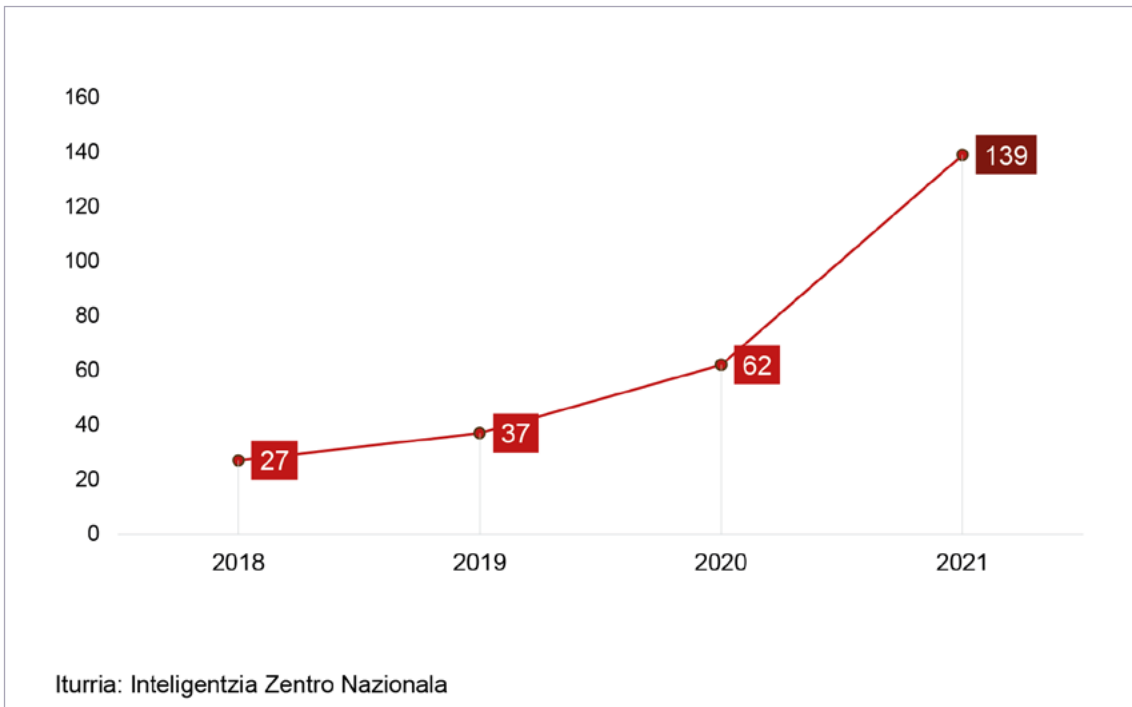
6.1 irudia. 2021ean ESP-CERT-DEFk kudeatutako gorabeherak (azaroaren 25eko datuak)

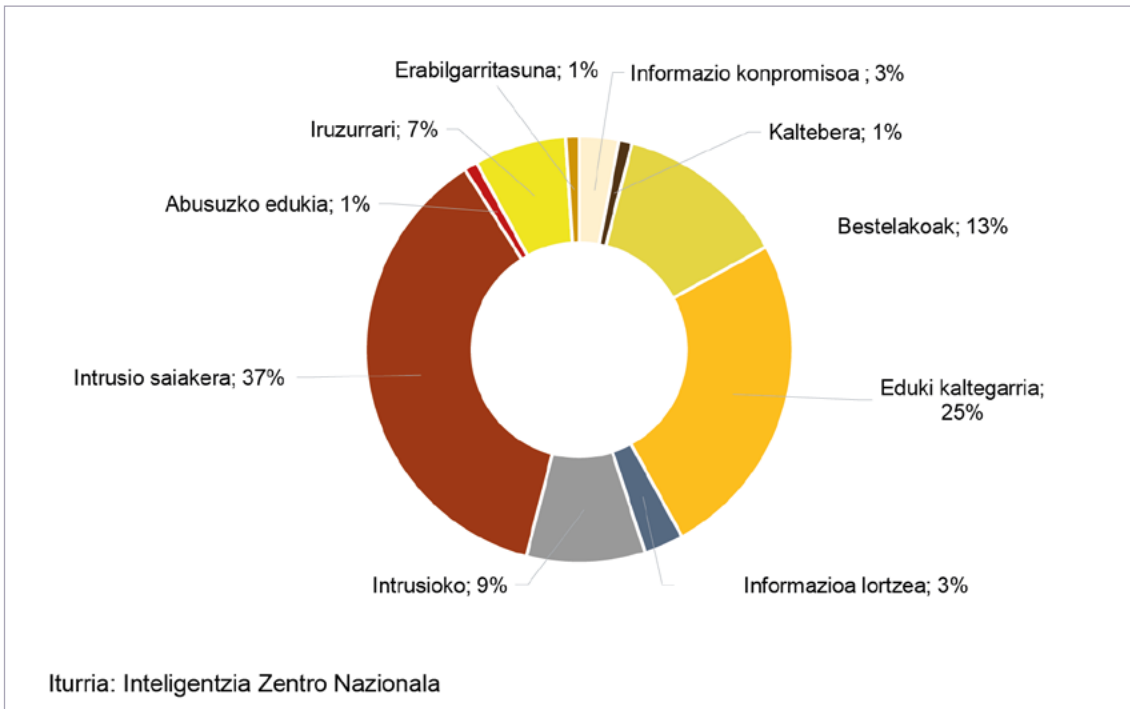
6.2 irudia. ESP-CERT-def-k 2021ean kudeatutako zibergertaeren arrisku-maila (Azaroaren 25eko datuak)

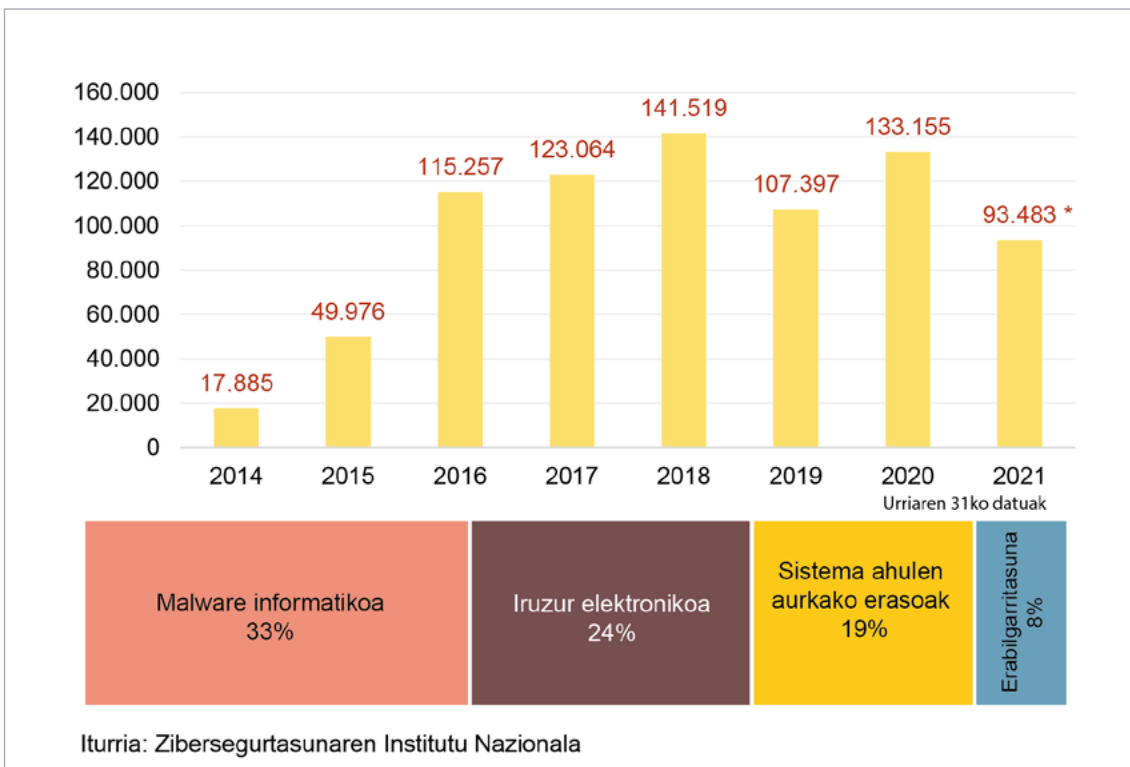
6.3 irudia. CCNk kudeatutako gertakarien kopurua, guztira

6.4 irudia. CCN-CERTek kudeatutako gorabehera kritikoak

6.5 irudia. CCN-CERT zentroak 2021ean kudeatutako gorabehera nagusien tipologia

6.6 irudia. INCIBEk kudeatutako gertakari-kopuruaren bilakaera eta tipologia 2021ean

Eraso gehienak sortzen dira software kaltegarria injektatzetik, ordezkatzetik eta engainutik, eta herritarren eta langileen segurtasunik gabeko jardueraz baliatzen dira (ez daude ohituta erabiltzen duten informazioa babesten).

Ransomware da, oraindik ere, sistemen eta informazioaren aurkako mehatxurik handiena. Urtearen lehen zatian, *ransomware*-zibererasoek eragin handia izan zuten zenbait erakunde publikotan (Estatuko Enplegu Zerbitzu Publikoa, Lan eta Gizarte Ekonomia Ministerioa, Ekonomia Gaietarako eta Eraldaketa Digitalerako Ministerioa, Industria, Merkataritza eta Turismo Ministerioa, Hezkuntza eta Lanbide Heziketaren Ministerioa eta Kultura eta Kirol Ministerioa - Goi Kontseilua).

Zibergaizkileek mota horretako zibererasoa hautatzen dute erreza delako arrakasta izatea eta diru-kopuru handiak lor ditzaketelako. Hori dela eta, irabaziak lortzeko tresna nagusietako bat da. Biktimak estortsionatzeak (batez ere enpresa handiak), beren sistemak zifratuz eta bezero, hornitzaile edo sekretu korporatiboen datu pertsonalak agertzeko mehatxuaren bidez, kalte handia egin dio sektore publikoaren eta pribatuaren jarduerari, funtsezko zerbitzuen operadoreak eta zerbitzu digitalen hornitzaileak barne. Horri gehitu behar zaio fenomeno hori etengabe aldatzen ari dela (eragin handiena izan duten *ransomware* familiek urtebete eskaseko bizitza dute), eta joera da *ransomware* eredia zerbitzutzat hartzea.

Spear phishing motako erasoak, sarrerako hasierako bektore gisa erabiltzen jarraitzen da. Horregatik, funtsezko erronkatzat hartzen dira erabiltzaileen kontzientziazioa eta prestakuntza sarearen segurtasunerako, eta beste neurri batzuekin batera hartu behar dira, hala nola faktore bikoitzeko legeztatze-sistemen ezarpen orokorra.

Espainiak Estatu Batuak buru dituen ekimen global batean parte hartzen du, nazioarteko komunitatea *ransomware*-aren aurka mobilizatzen saiatzeko. *Ransomware* ez da arazo ekonomiko bat soilik, baizik eta Estatuaren subiranotasunari mehatxu egiten diona. Beraz, lehenetasuna da zibererasoen aurrean erantzun globala koordinatzea eta erakunde edo estatu erantzuleen egozpen eta kontu emateko bideak hobetzea.

Bestalde, ikusten da helburu hacktibista duten erasoak gutxitu egin direla; aldiz, enpresen estortsiari lotutako erasoen eragin hasiberria hauteman da, izaera ekonomiko hutsekoa, zerbitzua ukatzeko erasoen mehatxuan oinarrituta.

Nabarmen eta etengabe handitzen ari dira iruzur informatikoekin lotutako delituak. Azken urtean iruzurraren arloan azaleratzen ari den fenomeno gisa, honako maula hauek nabarmentzen dira: banku-txartelekin lotutakoak, banku elektronikoko iruzurrak, merkataritza elektronikoko iruzurrak, ustezko euskarri teknikoekin lotutakoak, errentagarritasun handiko eskaintza engainagarrien bidezko iruzurrak—bai hainbat estatutan indarrean dagoen mone-tan, bai kriptomonetan— eta SIM *swapping*-ekin lotutakoak. Era berean, engainu-bektore gisa, COVID-19 katearen pandemiarekiko sentikortasuna erabiltzen jarraitzen dute.

Gorantz doan delituzko fenomenoak da babes berezia behar duten biktima ahulen (adingabeak, adimeneko ezgaitasuna duten pertsonak, etab.) sexu-abusu eta ustiapenaren ondo-

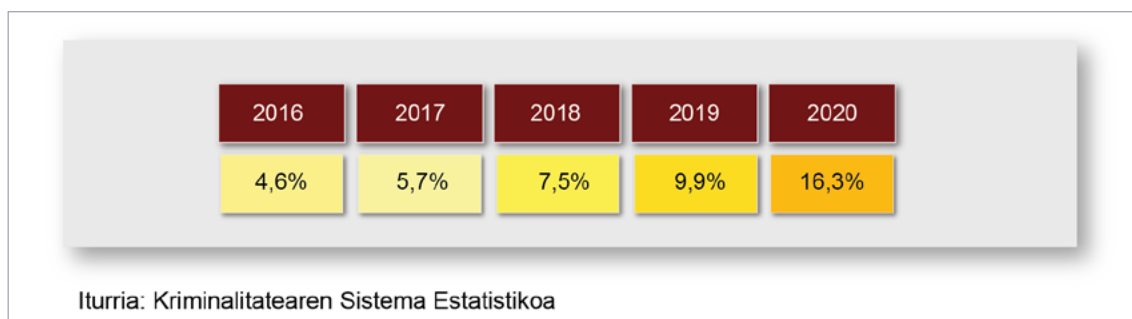
riozko materiala ekoitzi eta zabaltzea), bai P2P-ren kanal klasikoak (*peer to peer*, berdinen sarea), bai Internet Ilunaren merkatu berriak erabiliz.

Internet Ilunean, zeinetan legez kanpoko produktu eta zerbitzu guztiekin merkaturatzen den, gero eta erabiltzaile eta azpiegitura gehiago dago. Hazkundera ikusi da ere merkatu klandestinoetan eta eztabaida-foroetan. Aipatutako horietan, ziberkriminalek beren zerbitzuak eta produktuak eskaintzen dituzte (ziberkrimena zerbitzu gisa), eta, ohiko erakunde kriminalek ziberespaziora eramaten dute beren jarduera ez-zilegia ezagutza teknikorik izan gabe.

Bestalde, DeepFake teknikak (bai audiokoak, bai bideoak) iruzur informatikoetarako eta desinformazioko ekintzetarako erabiltzen ari dira, eta ez da baztertzeko eremu horretan erabiltzea, ekintza hibridoen barruan, osperei edota ziberespioitzari kalte egiteko.

Datozen urteetan, adimen artifiziala (IA) gero eta gehiago erabiliko da zibererasoak optimizatzeko eta delituak egiteko. Hori erabiltzeak, honako hauek ahalbidetuko ditu: ohiko segurtasun-sistemak saihestea, ahultasun ezagunak ustiatu edo beste ezezagun batzuk aurkitzea, erabiltzaileen portaera-ereduak ezagutzea eta delitu-ekintza arrakastatsu bat egiteko unerik onena zein den identifikatzea, edo pertsona ospetsuak ordeztu ahal izatea, desinformazioa sortuz audio, bideo eta testu faltsuen bidez. Horregatik, administrazioek aurrera egin behar dute IA erabiltzen, prebentzio, detekzio, defentsa eta ikerketa mekanismoak hobetzeko.

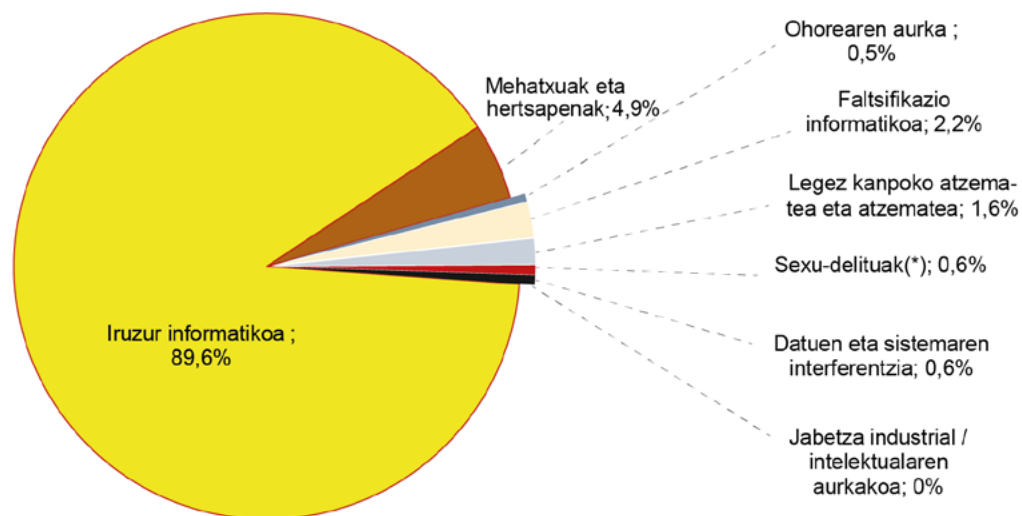
Oro har, ziberdelituak ikertzeko eta zigortzeko, eta, beraz, beren jazarpen penala eraginkorra izateko, beharrezkoa da arau-esparru nazionala eta konbentzionala oso teknikoa eta etengabe eguneratzen dena izatea. Oraindik ere arazo bat da ebidentzia digitalaren tratamendua legez ez zehaztea. Beharrezkoa da ikerketa eta auzitegi ahalegina egokitzea eskatutako errekerimendu kopuru handiari; datu-bolumenak deszifratzeko gaitasunak hobetzea, eta gailu edo prestazio teknologiko berriak aztertzea, bai lehendik dauden gailuetan, bai merkataritza-eremuan sortzen diren eta auzi judizialeterako garrantzitsuak izan daitezkeen gailu berrietan. Funtsezkoa da prestatu eta espezializatzea, epailetza, fiskaltza eta Justizia Administrazioiko eta Estatuko Segurtasun Indar eta Kidegoetako kideak. (Figuras 6.7 a 6.9)

6.7 irudia. Ziberkriminalitatea arau-hauste penal guztiekiko

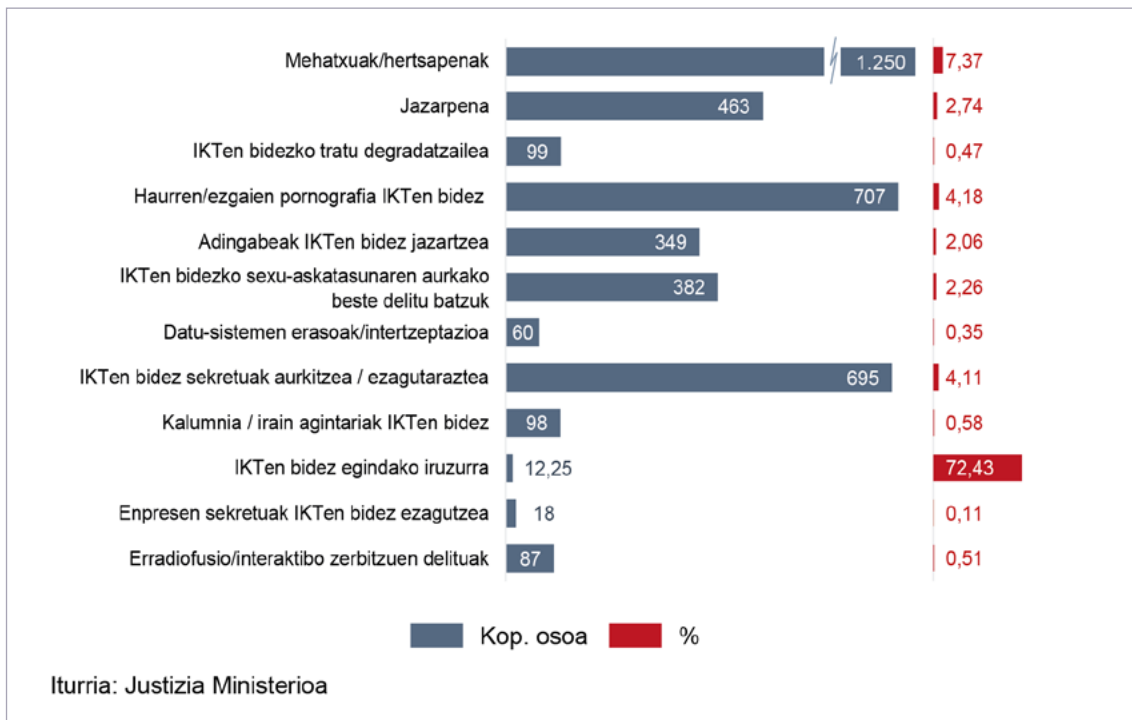
GERTAERA EZAGUNAK	2016	2017	2018	2019	2020
LEGEZ KANPO ATZEMAN ETA OHOREAREN	3.243	3.150	3.384	4.004	4.653
MEHATXUAK ETA HERTSAPENAK	12.036	11.812	12.800	12.782	14.066
OHOREAREN AURKA	1.546	1.561	1.448	1.422	1.550
JABETZA INDUSTRIAL / INTELEKTUALAREN AURKA	129	121	232	197	125
SEXU-DELITUAK (*)	1.231	1.392	1.581	1.774	1.783
INFORMATIKA FALTSUTZEA	3.017	3.280	3.436	4.275	6.289
IRUZUR INFORMATIKOA	70.178	94.792	136.656	192.375	257.907
DATUEN ETA SISTEMAREN INTERFERENTZIA	1.336	1.291	1.192	1.473	1.590
GERTAERA EZAGUNAK, guztira	92.716	117.399	160.729	218.302	287.963

(*) Ez dira sartzen diren/ez diren sexu-erasoak eta sartzen diren sexu-abusuak.

Iturria: Kriminalitatearen Sistema Estatistikoa

6.8 irudia. Gertaera ezagunen bilakaera, delituzko kategorien arabera

6.9 irudia. Kriminalitate informatikoa: prozedura abiaraziak 2020

Agertzen ari diren teknologiei eta teknologia disruptiboek dagokienez, beren garapenak zenbait erronka ditu, sarritan araudiarekin eta faktore teknikoekin zerikusia dutenak.

IA identifikatutako erronka nagusia da EBn humanismo teknologikoan oinarritutako erregulazioa abian jartzea, hau da, oinarritzko eskubideak bermatzea, betiere, kontuan hartuta horren erabilera-kasuak eta aplikazio ugariak. Ildo horretatik, eta EBren eta NBERen esparruan, beharrezkoa da aipatzea Adimen Artifizialari buruzko Batzordearen Liburu Zuria; izan ere, Batzordeak adierazi du teknologia horren erabilera jakin batzuek zenbait arrisku ekar ditzaketela. 2020-2025erako EBko Arrazakeriaren aurkako Ekintza Planak eta NBERen Arraza-be-reizkeria Ezabatzeke Batzordearen 36. Gomendioak adierazten duten bezala, algoritmoen erabilerak arraza-aurreiritziak betikotu edo are sustatu ditzake.

Gainera, gogoratu behar da Espainiak 2020ko abendutik duela Adimen Artifizialaren Estrategia Nazionala, eta bere neurri nagusietako bat dela 2021eko uztailean aurkeztutako Eskubide Digitalen Gutuna. Dokumentu ez-arauemailea da, eta bere helburua da herritarren eskubi-deak babestea Interneten eta Adimen Artifizialaren aro berrian.

5G-ari dagokionez, funtsezko erronketako bat da bere zibersegurtasuna indartzea, bereziki hornidura-katearen ahultasunaren aurrean eta kanpoko esku-hartzeek dagokienez. Halaber, lehentasuna dute gaitasun eraginkorren jasangarritasunak eta funtsezko aktiboen hornidurako hornitzaileen aniztasunak.

Datozen urteetan, konputazio kuantikoak bere garapena sendotuko du, nahiz eta oraindik aurre egin beharreko erronka garrantzitsuak egon (muturreko baldintza fisikoak, akatsen murrizketa edo gakoen banaketa). Aldi berean, erabiltzaile, enpresa edo estatuen erabilera desegokia eragin dezake, helburu maltzurerekin. Alde horretatik, AEBetako *National Institute of Standards and Technology* erakundearen deialdia, konputazio kuantikoaren aurkako estandar berriak ezartzeko, algoritmoak argitaratzeko azken IIAAean dago.

Banatutako erregistroen teknologia (bereziki *blockchain*) ardatz egituratzailea izango da, eta, bere inguruan garatu ahal izango dira pribatutasun eta segurtasun maila handiagoko aplikazioak, bereziki sentikorrek diren gizarteko hainbat esparrutan (finantza-sektorea, osasun-sektorea, administrazio publikoa, etab.). Horretarako, zibersegurtasuna funtsezkoa izango da horrelako aplikazioen erabilera segurua bermatzeko.

Bestalde, kriptobalioak lehen mailako erronka dira ESIKrentzat, ziberkriminalitateari aurre egiteko. Araudia arautu eta ezarri behar da, ziberkriminalak legez kanpoko jarduera egin ondoren kriptobalio horiek zigorrik gabe ez erabiltzeko. Alde horretatik, EB kriptomonedei buruzko Europako lehen araudia garatzen ari da.

Garatzen ari diren beste teknologia batzuk dira ibilgailuen elektrifikazioarekin eta automatizazioarekin lotutakoak. Horiek Europako Kooperatiben Mugikortasuna, Konektatua eta Automatizatua deritzon kontzeptuan konbinatzen dira, eta hor ere, zibersegurtasuna bermatzea ere erronka garrantzitsua izango da.

Datuak aktibo estrategiko eta enpresarial gisa finkatu dira, eta Espainia nazioarteko hub eta hodeiko informazio eta biltegiatze fluxuen helmuga seguru gisa finkatzen hasi da. Horren froga gisa, Espainiako Gaia-X Elkartearen eraketa aipa daiteke. Elkarre horrek izen bereko Europako ekimenaren hub nazionala sortuko du, eta bere helburu nagusia da Europa mailan datu-espazio bakarra sortzea. Gainera, Ekonomia Gaietarako eta Eraldaketa Digitalerako Ministerioaren Datuaren Bulegoa funtsezko atala izango da Espainiako datu-ekosistemaren gobernantza argia ezartzeko. Zibersegurtasunari dagokionez, erronka nagusia izango da azpiegituren integrazio egokia bermatzea.

Era berean, hasi behar da kontuan hartzen satelite-operadore berriek zer zeregin izan dezaketen konektibitatearen munduko mapan, batez ere enpresa teknologiko handiei lotutako proiektuek, horrek EBk teknologia horrekiko mendekotasuna bait dakar.

Beste erronka bat da zibersegurtasuna sustatzea OT munduan (*operational technology*, teknologia operazionala), IT munduan (*informational technology*, informazioaren teknologia) lortutako zibersegurtasunaren heldutasun-maila bera emanez. Horretarako, Renfe Taldea zibersegurtasun-proiektu bat egiten ari da geltokietan, zunden eta industria-ingeniaritzako elementuen bidez. Era berean, beharrezkoa da hornidura-kateko zibersegurtasuna indartzea, eta hornitzaileei eskatzea segurtasun-erakunde bat edukitzeko eta Segurtasun Eskema Nazionala (ENS) betetzeko. Hornidura-kateari egindako eskakizun horiek zibersegurtasuna bultzatuko dute enpresetan eta ematen dituzten zerbitzuetan.

Europa mailan, proposamen bat aurkeztu da 2016ko ekaineko NIS Zuzentaraua (*Network and Information Security Directive*) ordezkatzeko, eta, horren bidez, segurtasun-baldintzak indartu, hornidura-kateen segurtasunari heldu, informazio-betebeharrak sinplifikatu eta gainbegiratzeko neurri eta betearazte-baldintza zorrotzagoak sartzea, EB osoan bateratutako zehapenak barne. Aplikazio-eremua zabaltzeko proposamenak epe luzera lagunduko du Europako zibersegurtasun-maila handitzen, baina erronka handia izango da behartutako subjektuen kopurua handitzeari eta gaitasunak indartzeari dagokienez, baita Agintaritza Eskudunek beren gain hartu beharko dituzten ikuskapen-betebehar berriei dagokienez ere.

Nabarmentzekoa da, halaber, Europako Identitate Digitalaren (eIDAS) esparru berria ezartzeko araudia berrikusteko proposamena. Esparru horrek paradigma aldatzea ekar dezake Europako herritarren eta enpresen identifikazio digitalean, eta potentziala eskaintzen du dirua zuritzea eta terrorismoa finantzatzea prebenitzeko prozesuei dagokienez.

Erronka garrantzitsu bat Europako *Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2021/784 (EB) Erregelamendua, eduki terroristak on line zabaltzearen aurkako borrokari buruzkoa, argitaratzeak zehazten du*. Erregelamendu hori 2022ko ekainaren 7tik aurrera jarriko da indarrean, eta bertan zehazten da estatu kide bakoitzak agintaritza eskuduna izendatuko duela edukiak kentzeko aginduak emateko, hartutako neurrien aplikazioa gainbegiratzeko eta zehapenak ezartzeko.

Halaber, garrantzitsuak dira EBko zerbitzu digitalak arautzen dituzten arauak eguneratzeko bi ekimenak: Digital Services Act, kontsumitzaileak ondasun, zerbitzu eta edukiekin lotzen dituzten bitartekari gisa diharduten zerbitzu digitalen betebeharrak arautzen dituen; eta Digital Markets Act, eduki-kontrolatzaileei betebehar berriak ezarriko dizkiena; eta Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren araudi-proposamenak, zerbitzu digitalen merkatu bakarrari eta kriptoaikiboen merkatuei buruzkoak (Zerbitzu Digitalen Legea).

Baita ere, aireko segurtasunerako oinarritzko arau komunak aplikatzeko neurri zehatzak ezartzen dituen 2019/1583 Betearazpen Erregelamendua (EB) indarrean sartzeak zibersegurtasun-neurriei dagokienez, berariazko erregulazioa garatu behar izatea ekarriko du, Abiazio Zibilerako Segurtasun Programa Nazionalean eta horri lotutako material gidarian sartzeko.

Gauzatzeak

2021ean, Zibersegurtasunaren Kontseilu Nazionala (CNCS) bi aldiz bildu zen eta bilera horietan, Zibersegurtasunaren Foro Nazionalaren lanak, Zibersegurtasunaren Estrategia Nazionalaren urteko ebaluazio-txostena eta Zibersegurtasunaren Plan Nazionala onartu ziren. Halaber, NIS Lankidetzaren Taldearen jardueraren jarraipena egiten jarraitu du eta Lan Talde bat ezarri da Zibersegurtasunaren Europako Estrategiaren ezarpenaren jarraipena egiteko. Zibersegurtasuneko Batzorde Iraunkorra, CNCSko lan-taldea, 2021ean lau aldiz bildu da, gai operazionalagoak aztertzeko.

2021ean, Zibersegurtasunaren Foro Nazionalak “Zibersegurtasunaren Foro Nazionala: lankidetzaren publiko-privatuaren motorea” izeneko lehen txostena onartu zuen. Erregulazioko Lan Talde berri bat ere onartu zen, lehendik zeuden lauekin bat egiten duena: zibersegurtasuneko kultura-taldea, Industriari laguntzeko taldea eta I+G+B, zibersegurtasuneko trebakuntza, gaikuntza eta talentu taldea, eta ziberdefentsa-industria aztertzeko eta bultzatzeko taldea.

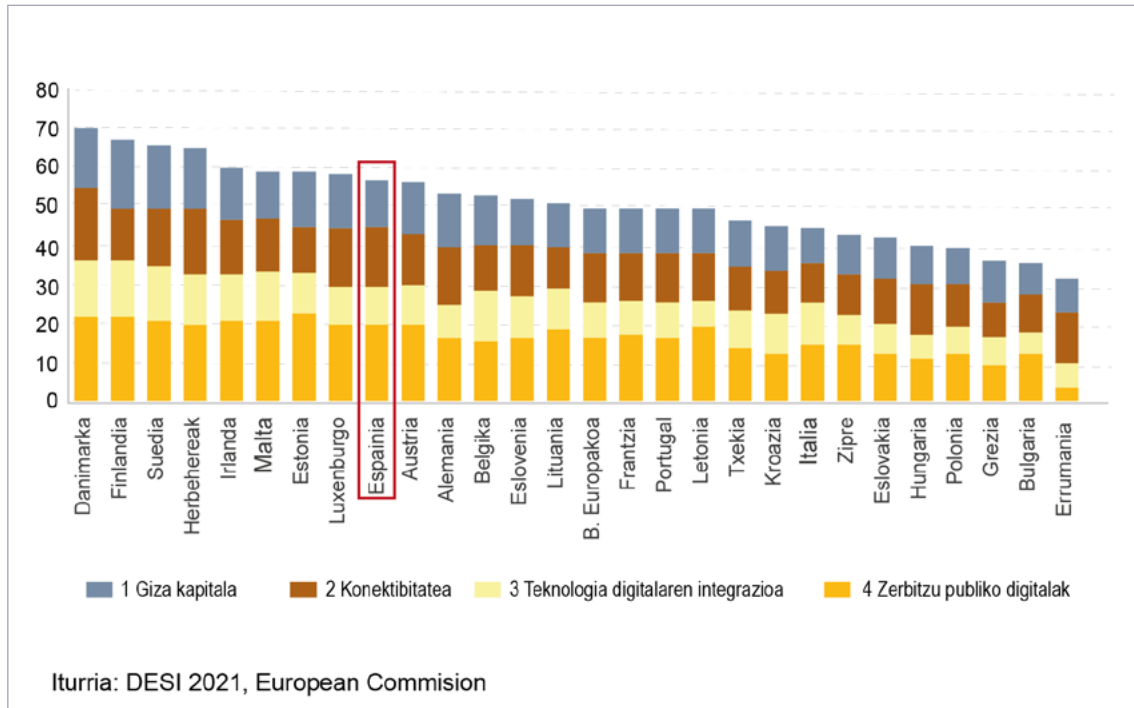
Espainia munduko 4. postuan dago Telekomunikazioen Nazioarteko Batasunak argitaratutako Zibersegurtasunaren Indize Globalean. Bere aurretik bakarrik daude AEBak, Erresuma Batua, Saudi Arabia eta Estonia, eta Hego Korearekin eta Singapurrekin berdinduta dago. (6.10 irudia)

6.10 irudia. Zibersegurtasunaren indize orokorra

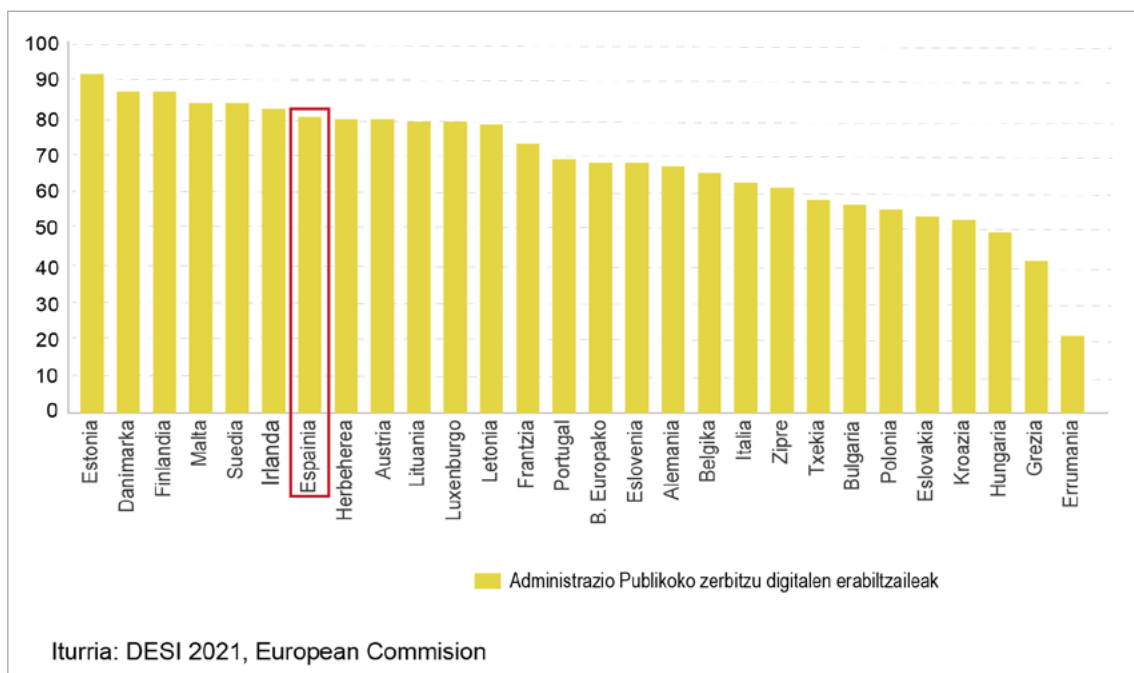
HERRIALDEA	PUNTUAZIOA	RANKINGA
ESTATU BATUAK	100	1
ERRESUMA BATUA	99,54	2
SAUDI ARABIA	99,54	2
ESTONIA	99,48	3
KOREAKO ERREPUBLIKA	98,52	4
SINGAPUR	98,52	4
ESPAINIA	98,52	4
ERRUSIAR FEDERAZIOA	98,06	5
ARABIAR EMIRERRI BATUAK	98,06	5
MALAYSIA	98,06	5
LITUANIA	97,93	6
JAPONIA	97,82	7
KANADA	97,67	8
FRANTZIA	97,6	9
INDIA	97,5	10
TURKIA	97,49	11
AUSTRALIA	97,47	12
LUXENBURGO	97,41	13
ALEMANIA	97,41	13
PORTUGAL	97,32	14

Iturria: Nazioarteko Komunikazio Batasuna

Gainera, Espainia bederatzigarren postuan dago, Europako Batzordeak argitaratutako hogei-ta zazpi estatu kideetako Ekonomia eta Gizarte Digitalen 2021eko Indizean (DESI), eta zazpi-garren postuan, zerbitzu publiko digitalak dagokion arloan. (6.11 eta 6.12 Irudiak)

6.11 irudia. Ekonomiaren eta gizarte digitalaren indizea (DESI), 2021eko sailkapena

6.12 irudia. Ekonomiaren eta gizarte digitalaren indizea (DESI) 2021, zerbitzu publiko digitalak

Ziberespaziotik datozen mehatxuei aurre egiteko ahalmenak indartzea

Aurten 43/2021 Errege Dekretua aldarrikatu da, informazio sare eta sistemen segurtasunari buruzko 12/2018 Errege Lege Dekretua garatzen duena. Arau horrek, besteak beste, zehaztu egiten du agintari eskudunen izendapena, garatu egiten ditu erreferentziako CSIRTen eta agintari eskudunen arteko lankidetzak eta koordinazio kasuak, gertakariak jakinarazteko prozedura formalizatzen du eta zerbitzu digitalen hornitzaileek agintari eskudunekin duten betebeharra garatzen du. 11. artikuluan ezartzen du Ziberjazoerak Jakinarazi eta Jarraitzeko Plataforma Nazionala sortu behar dela, funtsezko zerbitzuen operadoreen edo zerbitzu digitalen hornitzaileen, agintari eskudunen eta erreferentziako CSIRTen arteko jazoeren jarraipena modu seguru eta fidagarrian egiteko.

Zentro Kriptologiko Nazionala (CCN-CERT) Zibersegurtasuneko Operazio Zentroen Sare Nazionala (SOC) garatzen ari da. Sare horrek aukera emango du kide guztien artean koordinazio handiagoa eta informazioa hobeto eta arinago trukatzeko, SOCren bidez hainbat eremutan kudeatutako segurtasuneko zerbitzu horizontalak garatuz: Estatuko Administrazio Orokorra, autonomia erkidegoak, tokiko erakundeak eta erakunde sektorialak. Sare horretako kide diren SOC guztiak CCN-CERT zentroarekin integratuko dira, LUCIA eta REYES tresnen bidez. Tresna horiek izango dira Ziberjazoerak Jakinarazi eta Jarraitzeko Plataforma Nazionalaren oinarria. Plataforma hori erreferentziazko hiru CERT zentroen tresna izan behar da, (CCN-CERT, sektore publikoan; INCIBE-CERT, sektore pribatuan; ESP-CERT-DEF, Defentsan) arreta jasotzen duten erakundeekin informazioa arin koordinatu eta trukatzeko. Erakunde horiek, era berean, SOC publiko edo pribatu batek babestuta egon beharko dira. (6.13 irudia)

Iturria: Inteligentzia Zentro Nazionala

6.13 irudia. Zocosko Sare Nazionala (Security Operations Centros)

Arkitektura horren funtsezko osagai bat da, Estatuko Administrazio Orokorreko eta Erakunde Publikoetako Zibersegurtasuneko Operazioen Zentroa (COCS). Zentro horren tramitazioa Europako Berreskuratze eta Erresilientzia Funtzen kargura egiten ari da. Halaber, lankidetzaz-hitzarmena sinatu da Digitalizazioko eta Adimen Artifizialeko Estatu Idazkaritzaren (SE-DIA) eta Zentro Kriptologiko Nazionalaren artean, COCS ezartzeko eta operatzeko lankidetzaren baldintzak eta irismena ezartzeko.

Ransomware ugarien aurrean, Ministroen 2021eko maiatzaren 25eko Kontseiluak premiazko jarduera-multzo bat adostu zuen, sektore publikoa eta sektore horri teknologia eta zerbitzuak ematen dizkieten erakundeak zibermehatxuei aurre egiteko defentsa-gaitasunak berehala indartzeko, eta aldi berean onartu zuen, Zibersegurtasuneko Talka Plana. Neurri horiek indartu egin dira zibersegurtasuneko tresnak ezarrita. Tresna horiek sarera konektatutako edozein gailu informatikoren monitorizazioa eta etengabeko analisia eskaintzen dute, EAO-ren 150.000 erabiltzaileen gailuak babesteko. Aurrera egin da ere urruneko sarbide-zerbitzuetan faktore bikoitzeko autentifikazio-sistemak ezartzeko, zundak eguneratzeko eta erakunde monitorizatuak gehitzeko.

Bestalde, ENSaren eguneratzea azpimarratu behar da. Horretarako, 3/2010 Errege Dekretua ordezkaturako duen Errege Dekretu bat izapidetzen ari da berehala, erabilitako informazioaren eta emandako zerbitzuen babesa hobetzeko, eta zerbitzuen konfiantza eta jarraitutasun handiagoa lortzeko.

2021ean, CCNk hiru soluzio berri garatu ditu: ADA kode kaltegarriaren azterketa aurreraturako, CARLA, erakundeek informazioa eta dokumentuak beti babestuta eta kontrolpean izan ditzaten edozein lekutan, eta ELENA, profesionalak zibersegurtasunean gaitzeko. Gainera, CCNk 38 txerto berri garatu ditu mikroCLAUDIA erakundearen (*ransomwarearen* aurkako txertaketa-zentroa, Administrazio 530.000 ekipotan hedatua eta 1.400 organismo baino gehiagori zerbitzua ematen diona), eta hobetu dira ENSa ezartzeko eta egokitzeko tresnak.

Sektore pribatuari dagokionez, indartu dira INCIBERen zaintza digitaleko ekipoa eta zerbitzua eta INCIBE-CERTen ekipoak gertaerei erantzuteko, mehatxuak detektatu, aztertu eta horiei eusteko kontraneurriak kudeatu eta sortzeko, bai eta zibersegurtasuneko laguntza-lerroa ere, herritarrei eta enpresei aholku prebentibo eta erreaktiboa emateko (Lerro honek 58.227 kontsulta erantzun ditu).

Espainiarentzat estrategikoak diren aktiboen segurtasuna eta erresilientzia bermatzea

Segurtasuneko Estatu Idazkaritzako Zibersegurtasuna Koordinatzeko Bulegoak (OCC), atzerriko inbertsioak zibersegurtasunaren arloan aztertuz, babesten laguntzen du Espainiak merkataritza-arloan dituen interesak. 2021. urtean zehar OCCk lan egin du ziurtapen-eskema bat garatzeko. Eskema hori nahitaez aplikatu beharko litzaieke kritikotzat hartzen diren funtsezko zerbitzuen operadoreei.

Adierazleak ere ezarri dira Ziberresilientzia hobetzeko (GMI). Ekimen horren bidez, kontsulta bat zabaltzen da, Espainiako operadore estrategikoetako eta azpiegitura kritikoetako berresilientziaren egoera neurtzeko.

Berreskuratze, Eraldaketa eta Erresilientzia Planaren barruan, Telekomunikazio eta Azpiegitura Digitalen Estatu Idazkaritza (SETELECO) 5G Zibersegurtasunari buruzko Lege Aurreproiektu bat prestatzen ari da (EBko erreminta-kutxan oinarritua), zibersegurtasuneko neurri teknikoak hedatzearen eta, puntu estrategiko batetik, 5g teknologian benetako lehia mantentzearen arteko oreka lortzeko. Gainera, Komunikazio Elektronikoen Europako Kodearen transposizioaren zati gisa, Telekomunikazioen Lege Orokor berriak errefortzu-neurriak hartuko ditu komunikazio elektronikoaren zerbitzuen sareen osotasuna eta segurtasuna bermatzeko.

Bestalde, SEDIAK, zerbitzu digitalen hornitzaileak gainbegiratzearen arduraduna den aldetik, lehenengo kontaktua izan du zerbitzu digitalen hornitzaile gisa identifikatutako erakundeekin, eta INCIBE-CERT zentroak eskaintzen dituen zerbitzuak eta gorabeherak jakinarazteko kanalei buruzko informazioa eman die, hala nola erreferentziako CSIRT. Halaber, ebaluatu dira ikertutako gertakarien esparruan gainbegiratze-lanak egin dituzten erakundearen segurtasun-neurriak, eta kasu guztietan hobetzeko jarraibideak eman dira.

CCN-CERT zentroak IRIS garatu du, sektore publikoko zibersegurtasunaren egoera eta ziber-mehatxuaren egoera denbora errealean ezagutzeko plataforma, mapa interaktiboaren eta irudikapen grafikoaren bidez. Halaber, Alerta Goiztiarreko Sistemetan banatutako zunda-arkitektura berri bat garatu du eta horri esker, gertaera gehiago monitorizatu eta kudeatu daitezke. Era berean, APT mehatxuen detekzioa hobetu egin da CARMEN tresnaren bidez. ANA tresna ere garatu du, ekipoen konfigurazio-akatsak eta ahultasunak aztertzeko eta sistemen espazio-azalera neurtzeko.

IIAAek agintari zibilei laguntzeko egindako eragiketen barruan, eta Baluarte Operazioan sartuta, Ziberdefentsako Aginte Bateratua (MCCE) Aginte Operatibo Osagai gisa eratu da., ziber-espazioan defentsa-zibereragiketak eta ziberadimena planifikatu eta gauzatzeko gaitasuna emanez, eta Ziberespazioa bosgarren esparru militar gisa finkatuz. Besteak beste, jarduera hauek egingo dira: ziberespazioa zaintzea, operazioari eragin diezaioketen kanpaina maltzurak detektatzeko; ziberdefentsaren arloko kontzientziario-jarduerak, CIS sistemen erabiltzaileei (*Communication and Information Systems, Informazio eta Telekomunikazio Sistemak*); eta segurtasun-ikuskaritza bat egitea, CIS zerbitzu-hornitzailearekin koordinatuta, Gomez

Ulla Defentsaren Ospitale Nagusian, non Segurtasun Operazioen Zentro bat, Orad y Gajías Defentsaren Ospitale Orokorra, eta IIAAen Farmaziako Zentro Militarra zabaldu ziren.

Bestalde, CSICek Informazio Sailkatu Nazionala Babesteko Zerbitzu Nagusia sortu du, bere zentroetara iristen den informazio sailkatua gorde eta babesteko. Carlos III. Osasun Institutuak (ISCIII) ISCIIIren Azpiegitura Kritikoaren Kontingentzia Plana egin du.

Enpresa-arloari dagokionez, ENAIREk Zibersegurtasuneko 2020-25 Plan Estrategikoa eguneratu du. Planaren edukia 2022 Plan Operatiboan banakatu du, eta monitorizazio-mekanismoak berritu ditu Aginte-koadroen eta adierazle eguneratuen bidez. Gainera, ENAIREK ENSaren araudia betetzen sakondu du, Adostasun Ziurtagirien irismena mantendu eta zabaltzeko herlburuaz.

ADIFek Informazioaren Segurtasuna Kudeatzeko Sistema bat ezarri du ENSa betetz, hainbat forotan parte hartzen du trenbide-inguruneetako segurtasuna sustatzeko, eta RENFErekin eta INCIBErekin batera, trenbide-zibersegurtasun nazionalako HUB sustatzen du. Renfek Informazioaren Segurtasuna Kudeatzeko Sistema bat ezarri du ENS betetzeko, eta murgilduta dago trenetako zibersegurtasun-neurri egokiak emateko proiektuan, hainbat ekimenetan parte hartuz, hala nola Trenbide-zibersegurtasunari buruzko lan-taldean (INCIBEk kudeatuta eta ADIFek eta Renfek bultzatuta), TestBed proiektuan (ziber-erasoen simulazioari buruzko Europako funtsekin garatutako proiektua), eta trenetako zibersegurtasunari buruzko lan-taldean (CCNek, Talgok eta Renfek osatuta). AESAk protokolo bat sinatu du OCCrekin, erakundeak monitorizatzeko, eta zibersegurtasuneko taldeango auditoretza pilotuak egin dira funtsezko erakundeentzat.

Aenak Informazioaren Segurtasunerako Plan Estrategikoa onartu du 2022-2026 bosturtekorako. Plan horren helburua da beharrezko estrategiak zehaztea, informazioaren segurtasunaosatzen duten prozesuek erakundearentzat egokia den helburu-egoera lor dezaten, jardunbide egokien eta informazioaren segurtasunaren erreferentzia-arauen arabera. Halaber, Plan Estrategikoak Zibersegurtasunaren gobernu-eredu berria ezarri du, informazioaren segurtasun-arriskuen kudeaketa hobetzeko.

2021. urtean, Aena segurtasun fisikoko sistemen zibersegurtasunaren gobernu eta kudeaketa egokitzen aritu da, 2021eko abenduaren 31n indarrean sartuko baita, 2019/1583 (EB) Beteazpen Erregelamendua, 2015/1998 (EB) Beteazpen Erregelamendua aldatzen duena, zibersegurtasun-neurriak bere barne hartuz.

Bestalde, Estatuko Portuak SOC Proiektua egiten ari da (*Security Operations Centre*) interes orokorreko Espainiako portu-sistamarako, eta bere egitura definitu du. Egitura hori oinarritzen da portu guztietarako, gertakarien kudeaketa 24/7 eta ENSera egokitzeko zerbitzuak ezartzen.

Ziberkriminalitatea ikertzeko eta jazartzeko gaitasunak indartzea

2021. urtean Barne Ministerioak Ziberkriminalitatearen aurkako Plan Estrategikoa egin eta abian jarri du. Plan horrek biltzen ditu Zibersegurtasunaren Estrategia Nazionalean jasotako neurriekin bat datozen neurriak, eta lau urterako oinarria da ESIKren eta Barne Ministerioko gainerako erakundeek ekintzetarako. Polizia Nazionalak eta Guardia Zibilak beren jardueraren planak egin dituzte PECCen aurreikusitakoa garatzeko.

Halaber, alerta goiztiar eta ziberadimen gaitasunak indartu dira, 24/7 zerbitzua ezarriz eta zerbitzu horrek gaitasuna du ESIKei ohartarazteko ziberespazioan atzemandako edozein delitu-tipologiaz. Gainera, talde eta zibermehatxu zehatzak aztertze hainbat ekintza gauzatu dira, bereziki ransomware motako malware-en eta Mehatxu Iraunkor Aurreratuen (APT) banaketan, Txosten Teknikoak eginez.

OCCk tresna eta plataforma propioak garatu ditu zibersegurtasunaren arloko informazio teknikoa tratatzeko, eta gauzatu eta indartu dira koordinazio operatiboko gune nazionalaren funtzioak Europako Batzordearekin eta estatu kideekin informazioa trukatzeko. Ere egin ditu zibersegurtasunari buruzko hainbat prestakuntza-ekintza ESIKrentzat eta beste erakunde publiko batzuentzat. OCCn, INCIBErekin koordinatuta mekanismo bat martxan jarri da, ESIKi jakinarazteko Red INHOPE nazioarteko ekimenaren esparruan komunikatutako haur-pornografiako kasuak.

Guardia Zibilak, ziberdelinkuentziaren aurkako borrokan gaitasun operatiboak eta teknikoak indartzeko asmoz, 84 @ Talde sortu ditu. Talde horiek dira mehatxu horri ematen zaion lehen erantzun espezifikoa. Era berean, kriptoaaktiboak ikertzeko egitura bat eratu du.

Kriminaltasun Informatikoaren Fiskaltzarekiko koordinazioari dagokionez, Barne Ministerioko unitateak, eta bereziki ESIKak, eraginkorrak izateko ziberkriminalitatea jazartzen, 2021. urtean zehar hasi dira ziberkriminalitatearen sistema estatistikoa delinkuentzia-errealitate berrira egokitzen eta hobetzen.

7/2021 Errege Lege Dekretua, Europar Batasuneko zuzentarauen transposizioari buruzkoa, honako arlo hauetan: lehia, kapitalen zurtzearen prebentzioa, kreditu-erakundeak, telekomunikazioak, zerga-neurriak, ingurumen-kalteak prebenitzea eta konpontzea, nazioz gairikoa zerbitzuak emateko langileak lekuz aldatzea eta kontsumitzaileak defendatzea. Errege Dekretu hori, urrats garrantzitsua da kriptoaaktiboak arautu eta kontrolatzeko, moneta fiduziaro bidezko zaintza birtualeko zerbitzu-hornitzaileak sartzeko dituelako kapitalen zurtzearen eta terrorismoaren finantzaketaren prebentzioari buruzko 10/2010 Legeak aurreikusten dituen subjektu behartuen artean.

CSICek, Teknologia Fisikoen eta Informazioaren Institutuaren bidez, Espainiako Normalizazio Elkartearen (UNE) lan-taldean parte hartzen du. Elkarte horrek Blockchain Teknologia digital gaitzaileei eta erregistro banatuko teknologiei buruzko araua prestatzen du ebidentzia digitalak erabiltzeko, eta horrek garrantzi berezia du, tartekatze banatuaren bidezko probek balio juridikoa izan dezaten.

2021eko maiatzean amaitu zen Europako Kontseiluaren Ziberdelinkuentziari buruzko Hitzarmenaren (Budapesteko Hitzarmena) Bigarren Protokolo Gehigarriaren negoziazioa. Protokolo hori ziberkrimenaren aurkako nazioarteko lankidetzaz hobetzeari buruzkoa da, eta bi alderdien arteko laguntza judizial eraginkorrago bati buruzko xedapenak biltzen ditu; beste jurisdikzio batzuetako hornitzaileekiko lankidetzaz zuzenari buruzkoa; mugaz gaindiko babes-eskubideak zabaltzeko praktiketarako esparrua eta babesak eta Zuzenbide Estatuari eta datuen babesari buruzkoa.

Nazio Batuen esparruan, batzorde bat ad hoc sortzea onartu zen, “Delituzko helburuak dituzten informazio eta komunikazio teknologien erabileraren aurkako borrokari buruzko nazioarteko konbentzio zabala” egiteko.

Herritarren eta enpresen zibersegurtasuna sustatzea

INCIBEk 273 milioi euroko aurrekontua izan du 2021erako (horietatik 249,6 milioi Berreskuratze eta Erresilientzia Mekanismitik datoz), eta, hala, hobetzen jarraitu du mehatxuen identifikazioari, dokumentazioari eta jarraipenari eta zaintza digitalari buruzko zerbitzuak eta atzemandako alertak jakinarazteari buruzkoak, Antibotnet zerbitzua eta ICARO zerbitzuak (zibermehatxuei buruzko informazioa partekatuzko zerbitzua). CERT zentroaren zaintza digitaleko taldea eta zerbitzua ere indartu ditu. 2021ean International CyberEx izeneko ariketa-aren beste edizio bat egin du, eta 80 taldek parte hartu dute, 33 herrialdeko 320 parte-hartzaileekin.

CSICek hurrengo 20 urteetarako bere erakundean identifikatu dituen lehentasunezko ikerketa-ildoen artean, zibersegurtasunarekin bereziki zerikusia duten bi ildo nagusi daude: Digitalizazioa eta Adimen Artifiziala, Satu-zientzia eta Robotika. Gainera, Diziplinarteko Plataforma Teknologikoak ikerketa-tresna gisa garatzen jarraitzen dute, ikerketaren eta enpresaren ahalginak bateratzeko. Bereziki aipagarria da bai komunikazio kuantikoei Teknologia Fisikoen eta Informazioaren “Leonardo Torres Quevedo” Institutuan eskainitako zatia, Komunikazio Kuantikoen Laborategi bat eraikitzearen ondorioz (hasita dago), mota horretako komunikazioen erreferentzia nazionala izan nahi duena, bai eta datuen zenbaketa intentsiboko arkitektura bat hedatzea ere, zibersegurtasuneko adimen artifizialeko teknikak garatzeko.

Espainiako zibersegurtasun-industria, eta talentua sortu eta bertan geratzea sustatzea

Berreskuratze, Eraldaketa eta Erresilientzia Planaren barruan, *1040/2021 Errege Dekretua onartu da; horren bidez, Espainiako ikerketa-zentro eta fundazio publikoei eta unibertsitate publikoei zuzeneko diru-laguntza ematea arautzen da, 5G teknologia aurreratua eta 6G teknologiak zabaltzeko proiektu berritzaileak egiteko. Halaber, aurreikusi da 5G zibersegurtasunaren inguruko ekosistemak garatzea, azpiegituren proba, balidazio, ikerketa eta testei dagokienez erreferentziatzeko polo bat sortzeko.*

Defentsa Ministerioak, MCCEn bidez, zuzendaritza teknologikoa eman du Ziberdefentsarekin lotutako zazpi I+G+B proiektutan, eta beste hiru proiektu berri sinatzeko prozesuan dago.

Nazioartean aktiboki parte hartzen du Ziberdefentsaren Iberoamerikako Foroan, NATOren Ziberdefentsa Kooperatiboaren Bikaintasun Zentroko Ciber Gatazkari buruzko Nazioarteko Konferentzian eta 5+5 Ekimenean. Halaber, enpresa txikien (start-ups) eta ikertzaileen bilaketa, harremanak eta jarraipena egiten ditu, independentzia teknologikoari eusten lagunduko duten proiektu disruptiboak edo garapen nazionalakoak bilatzeko. MCCEk hitzaldiak eman ditu ikerketa-foroetan, hala nola RENICen (Zibersegurtasuneko Ikerketarako Bikaintasun Nazionalaren Sarea) eta NATOren Zientzia eta Teknologiaren Antolakundean, baita uni-bertsitateetan ere, eta tituludun berriei zuzendutako ziberdefentsa-praktikak egiteko programarekin jarraitzen du.

Barne Ministerioaren esparruan, ESIKk zibersegurtasunarekin eta ziberkriminalitatearekin zerikusia duten edukiak dauzkate, eskala ezberdinetan sartu eta sustatzeko prestakuntza-planetan. Era berean, aldizkako prestakuntza-jardurekin jarraitzen dute, hala nola CIB3RWALL ACADEMY, CIB3RWALL CHALLENGE eta Polizia Nazionalaren PHYTON argitalpenak, Polizia Nazionalaren Eskola Nazionaleko ikasleei eta etorkizuneko ikertzaileei zuzenduta, hurrenez hurren.

Guardia Zibilaren ziberespazioko Erronka Liga Nazionalaren beste edizio bat egin da, zibersegurtasunaren kultura zabaltzeko eta ikasle gazteen talentua bultzatzeko.

CSICEk Espainiako industriarekin eta beste erakunde batzuekin lankidetzan dihardu, laguntza teknologikoko kontratuen bidez. Bestalde, talentua sortzen eta bertan geratzen laguntzen du, graduondoko ikastaroetan eta masterretan klaseak emanez eta gradu-amaierako, master-amaierako eta doktorego-tesietako lanen zuzendaritzan arituz. CSIC bost proiektu garatzen ari da eta beren helburua da gaur egungo eta etorkizuneko testuinguru teknologikoan zibersegurtasuna hobetzen laguntzea. Azpimarratzekoa da P2QProMeTe proiektua, algoritmo eta protokolo kriptografikoak garatu nahi dituen, bereziki kriptografia arinarekin, goiztiarrekin eta postkuantikoarekin zerikusia dutenak.

Garapen Teknologiko eta Industrialerako Zentroak (CDTI), Espainiako industriaren rola indartu eta bultzatzen du zibersegurtasunaren arloko deialdien bultzatzaile, mobilizatzaile eta sustatzaile den aldetik, eta, horrez gain, haren lehiakortasuna eta kokapen globala hobetzen saiatzen da.

Bestalde, INCIBEK Kontsulta bat argitaratu zuen Merkatuari Erosketa Publiko Berritzailea (CPI) sustatzeari buruz, Espainiako enpresen digitalizazio-prozesua azkartzen duten jarduerak eta proiektuak gauzatzeko tresna gisa, zibersegurtasunari dagokion arlo guztietan, bai eta esparru horretan lehiarako industria nazionala garatzen laguntzeko ere. Horretarako, INCIBEK 224 milioi euroko kontratuak egingo ditu hurrengo hiru urteetan.

Industria Konektatuaren 4.0 Estrategia Nazionalaren esparruan, ACTIVA Zibersegurtasuna diseinatu da, ETEaren zibersegurtasuneko berrikuntza-programa bat, Industriako Idazkaritza Nagusiak sustatua, ETEek gaur egun duten segurtasun-maila zehazteko. 2021ean, Espainiako 149 ETEk parte hartu zuten -321 eskaera aurkeztu ziren-. Parte hartu zuten enpresen erdiak baino gehiagok (%66) arrisku orokor ertaina izan zuten, %32k arrisku handia, eta %2k arrisku orokor txikia.

Nazioarteko ziberespazioaren segurtasunari laguntzea

Europar Batzarrek, Espainiak aktiboki jarraitu du estatu kideek, Europako Batzarrek eta Zibersegurtasuneko Europako Agentziak (ENISA) osatutako NIS Lankidetzaren Taldean parte hartzen. Talde horren helburua da lankidetzaren estrategikoa erraztea, informazioa trukitzea, esperientziak partekatzea eta praktika onak garatzea NIS Zuzendaritza EB osoan modu koherentean ezartzeko.

Espainiak ere aktiboki parte hartu du, INCIBE-CERT eta CCN-CERT bertan zirela, CSIRTen Sarean, Europar Batzarren Gertaerei Erantzuteko Taldeek (CSIRTEk) eta Lotura Bulego Nazionalen Sareak eta ENISAko Administrazio Kontseiluak osatzen duten horretan.

Bestalde, azpimarratu behar da Europako Gaitasun Zentroa ezarri dela zibersegurtasuneko ikerketa, teknologia eta ikerketaren arloan, eta Koordinazio Zentro Nazionalen Sarea ere ezarri dela. Espainia kontseilu horretan ordezkaturik dago Administrazio Digitalaren Idazkaritza Nagusiaren bidez.

Era berean, aipatzekoa da Europako Batzarrek onartu duela haririk gabeko gailuen zibersegurtasunari buruzko RED Zuzendaritza Ekintza Delegatua. Horren bidez indartu ahal izango da Internet bidez konektatzeko gai diren gailu horien zibersegurtasuna (IoT gailuak, jostailuak eta haurrak zaintzeko ekipak), funtsezko baldintza batzuk ezartzen baititu.

2021ean, Espainiak sustatua eta koordinatua, EBko Krimeen Transnazional Antolatuen aurkako Laguntza Programan (PACcTO), CIBEL@ sarea (Ziberkrimenaren Aurkako Borrokan Espezializatutako Polizien Sarea) finkatu da. Sare hori osatzen dute Lationamerikako eta EBko ziberdelituen ikerketan adituak diren ikertzaileek. Sare horren helburua da Latinoamerika-EB eskalderako talde egonkor bat sortzea, ziberkrimenaren aurkako ekintzak bultzatzeko tresna eraginkor eta erabilgarri izan dadin.

ESIKek aktiboki parte hartzen dute EMPACT lan-taldeetan, EBko Ziklo Politikotik 2018-2021 aldirako eratorriak, eta beren helburua da delinkuentzia antolatuen kontra egitea, lehentasuna ziberdelinkuentziak izanik .

Polizia Nazionalak EBko hainbat talde antolatu ditu eta horietan parte hartu du, hala nola Europako Polizia Eskola (CEPOL), *Webinar Analyzing the Latest Cyber-Threats* eta *OSINT Tools for Cyber-investigation* erakundeekin.

Guardia Zibila, 2021eko urriaren amaieran Madrilen egindako Ziberdelinkuentziari buruzko Prestakuntza eta Hezkuntzarako Europako Taldearen Urteko Batzar Orokorraren anfitrioi eta antolatzailea izan da. Europako Batzarrek finantzaturako nazioarteko elkarte bat da, poliziaren eta mundu akademikoaren indarrek osatua, Europol-EC3 eta CEPOLekin lankidetzaren estuan.

Espainiak, Segurtasun Nazionaleko Sailak ordezkaturik, beste urte batez BlueOlex ariketan parte hartu du. Bere helburua da EBn zibersegurtasun-krisiak kudeatzeko dauden koordina-

zio-mekanismoak probatzea, CyCLONE (*Cyber Crises Liaison Organisation Network*) sarearen bidez.

IIAAek NATOren Ziberdefentsako Bikaintasun Zentroaren (Tallin-eko CCD COE) eta Europako Defentsa Agentziaren ikastaro, jarduera eta ariketetan parte hartu dute.

2021eko martxoan, CCNk, INCIBERen lankidetzarekin, Latinoamerikako STIC Jardunaldien lehen kapitulua antolatu zuen Kolonbian. Jardunaldi horien bidez sustatu zen, Espainiaren eta Latinoamerikaren arteko aliantza, zibersegurtasunaren arloan eta nazioarteko lankidetzak publiko eta pribatua. Nazioarteko parte-hartzea eta Estatu Batuetako Erakundearen eta sektoreko 16 enpresaren laguntza izan zuten.

CSIC Espainiako eta nazioarteko estandarizazio eta eztabaida organoetan dago, hala nola Espainiako Normalizazio Elkartean eta *European Cyber Security Organisation* delakoan. Horrek lagundu egiten du bere lege-esparruak zabaltzen, bai eta horiek aplikatzea eskatzen duten elementu zientifiko-teknikoak ezartzen ere.

ADIFek nazioarteko hainbat forotan parte hartzen du trenbide-inguruneetako segurtasuna sustatzeko. Era berean, Trenbideko zibersegurtasuna ezartzen ari dira, bai Espainian bai nazioartean, hainbat ekimen eta lantaldetan parte hartuz eta Europako Zibersegurtasun Agentziarekin (ENISA) lankidetzan arituz.

Renfe Taldea nazioarteko hedapen-proiektuetan murgilduta dago, hala nola *Renfe of America* (Houston eta Dallas lotuko dituen abiadura handiko trena kudeatu eta operatzeko) eta Haramain proiektua (AVE La Mecara eramateko proiektua, Saudi Arabian). Proiektu horietan zibersegurtasuna ezartzeko hainbat ekintza egiten ari dira.

Zibersegurtasunaren kultura garatzea

Ministroen Kontseiluak Segurtasun Nazionalaren Kulturaren Plan Integrala onartu zuen. Plan horren helburu nagusia da “gizartea gehiago kontzientziatzea Segurtasun Nazionalaren ezinbesteko izaerari buruz, eta guztion erantzukizuna areagotzea gizarteak eta herrialdeak aurre egin beharreko arronka, arrisku eta mehatxuei aurrea hartzeko, prebenitzeko, aztertzeko, erantzuteko, aurre egiteko eta berreskuratzeko neurrietan”. Planarekin bat etorritik, eta zibersegurtasunari dagokionez, Zibersegurtasunaren Foro Nazionalak Zibersegurtasunaren Kulturari buruzko txostena egin du, helburu hori lortzeko 65 neurri zehatz biltzen dituena.

INCIBEk zibersegurtasunaren kultura areagotzeko jarduerekin jarraitu du. Horretarako, hainbat herritartasun-sektoreri zuzendutako ekintzak egin ditu, besteak beste, argitaratu eta zabaltzeko pribatutasuna kontrolatzeari, Interneten adingabeen abusua eta sexu-esplotazioa prebenitzeari eta gurasoen kontrolerako tresnei buruzko kanpainetako edukiak. Bestelako ekintzak ere egin ditu, hala nola, prestakuntza-tailerrak, zibersegurtasuneko jardunaldiak eta online hitzaldiak gurasoei edota tutoreei eta hezitzaileei zuzenduta.

Ekainean, CCNk Segurtasun Eskema Nazionalaren 3. Topaketa egin zuen, Espainiako Probintzien eta Udalerrien Federazioarekin eta sektoreko 39 enpresaren laguntzarekin antolatuta. Alerta Goiztiarreko Sistemaren Jardunaldien 10. edizioa ere egin da.

Halaber, 2021ean, STIC CCN-CERT Jardunaldien 15. edizioa egin zen. Bertan, besteak beste, zibermehatxu, eraso eta erronka teknologiko berriak eta eraldaketa digitalaren erronkak aztertu ziren. Jardunaldietara, 2.500 lagun bertaratu ziren, eta 14.584 erabiltzaile online konektatu ziren.

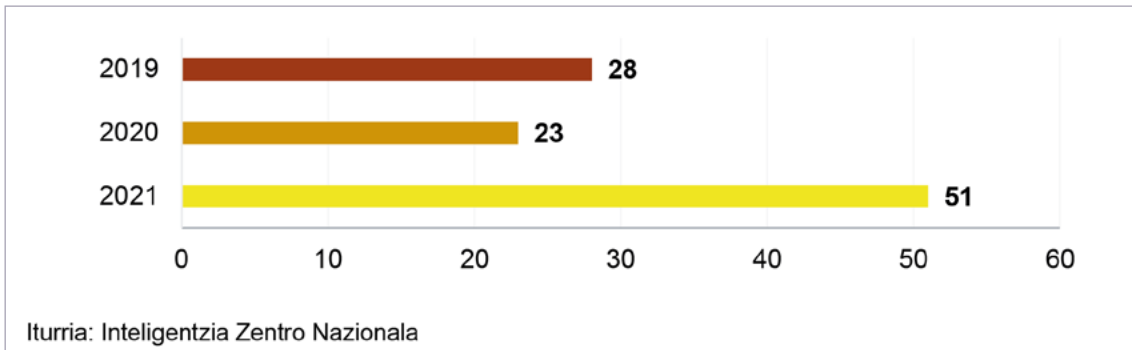
2021ean, CCNk 51 ikastaro antolatu ditu sektore publikoko 1.830 ikasle trebatzeko. Prestakuntza osagarriko 32 mintegi eman ditu (9.179 erabiltzailerekin), eta lanean jarraitzen du ÁNGELES trebakuntza, trebakuntza eta talentu atariaren bidez. Atari horrek 5.900 erabiltzaile baino gehiago ditu erregistratuta. (6.14 eta 6.15 irudiak)

CCNk ere, kode kaltegarriari buruzko 14 txosten, 65 txosten tekniko eta 34 mehatxu-txosten egin ditu, eta informazio eta komunikazio teknologien segurtasunerako 52 gida garatu eta eguneratu ditu.

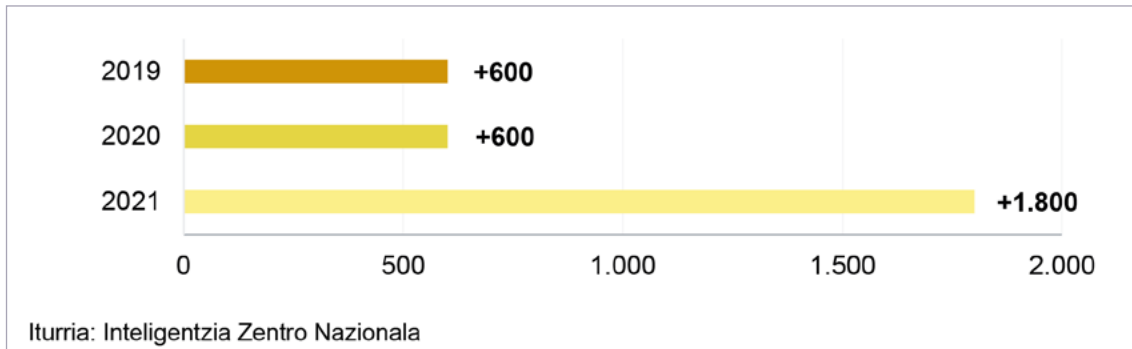
OCCK gomendio eta kontrolak biltzen dituen IoT gida prestatu eta zabaldu zuen. ESIKko Unitateek, teknologia berrien erabilera segurua sustatzeko jarduerak egiten jarraitu dute, Segurtasun Plan Nagusiaren eta ikastetxeetako eta beren inguruetakoko bizikidetzarako eta segurtasuna hobetzeko Plan Zuzentzailearen esparruan.

Hezkuntza eta Lanbide Heziketako Ministerioak zibersegurtasuneko bi ikastaro espezifiko eman dizkie 1.000 irakasleri. Urteko prestakuntza-programa bat garatzen ari da produkzio-sektoreari aplikatutako digitalizazioan, 125.000 langilerentzat. Ekoizpen-sektoreari aplikatutako digitalizazio-modulu bat ere egiten ari dira, zibersegurtasuneko berariazko edukiekin, eta lanbide-heziketako titulu guztien curriculumean sartuko da.

ObservaCIBER sortu da, zibersegurtasunean espezializatutako espazio berria, Ekonomia Gaietarako eta Eraldaketa Digitalerako Ministerioak sustatua, herritarrek eta enpresek gero eta informazio gehiago eskatzen baitute eremu horri buruz.

6.14 irudia. CCNk emandako ikastaro-kopurua

6.15 irudia. CCNk eratutako ikasle-kopurua

Hurrengo urratsak

Zibersegurtasunaren Europako Estrategia ezartzen jarraitzea, bereziki NIS 2 Zuzentarauari, krisiak kudeatzeko markoaren eta Ziberarmarriaren garapenari eta beste lege-garapen batzuei dagokienez.

Zibersegurtasunaren Estrategia Nazionalaren inplementazioarekin jarraitzea, Zibersegurtasunaren Plan Nazionala eta Ziberkriminalitatearen aurkako Plan Estrategikoa gauzatuz.

Zibersegurtasuneko Operazio Zentroen Sare Nazionalaren sorrera bultzatzea. Sare hori koordinatuko da Ziberjazoeren Jakinarazpen eta Segimendurako Plataforma Nazionalaren bidez. Plataforma horrek aukera emango du informazioa trukatzeko eta gertaeren jarraipena modu seguru eta fidagarrian egiteko, eta sustatuko du EAOn Zibersegurtasuneko Operazio Zentroaren hedatzea, bai eta ziberdefentsa-sistemaren gaitasunak garatzeko proiektuak ere, zehazki, ziberespazioan borroka-sistema bat garatzea.

ITSAS-SEGURTASUNA

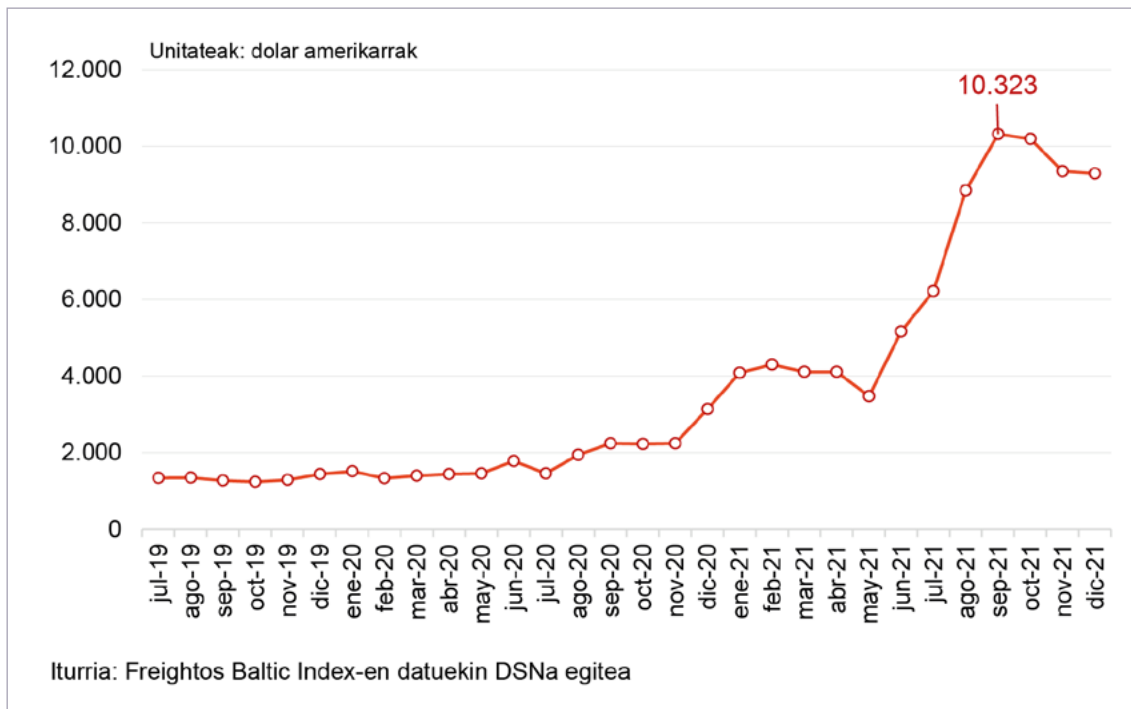
NAZIOARTEKO TESTUINGURUA:

- Suezko kanalaren blokeoa, Ever Given edukiontzi-ontzia hondartuta egoteagatik.
- Munduan itsas industriako zibererasoak areagotu dira, bai kudeaketa-sistemetan bai nabigatzeari laguntzekotan.
- Europar Batasunak luzamendu bat proposatu du Artikoan hidrokarburoak esploratzeko.

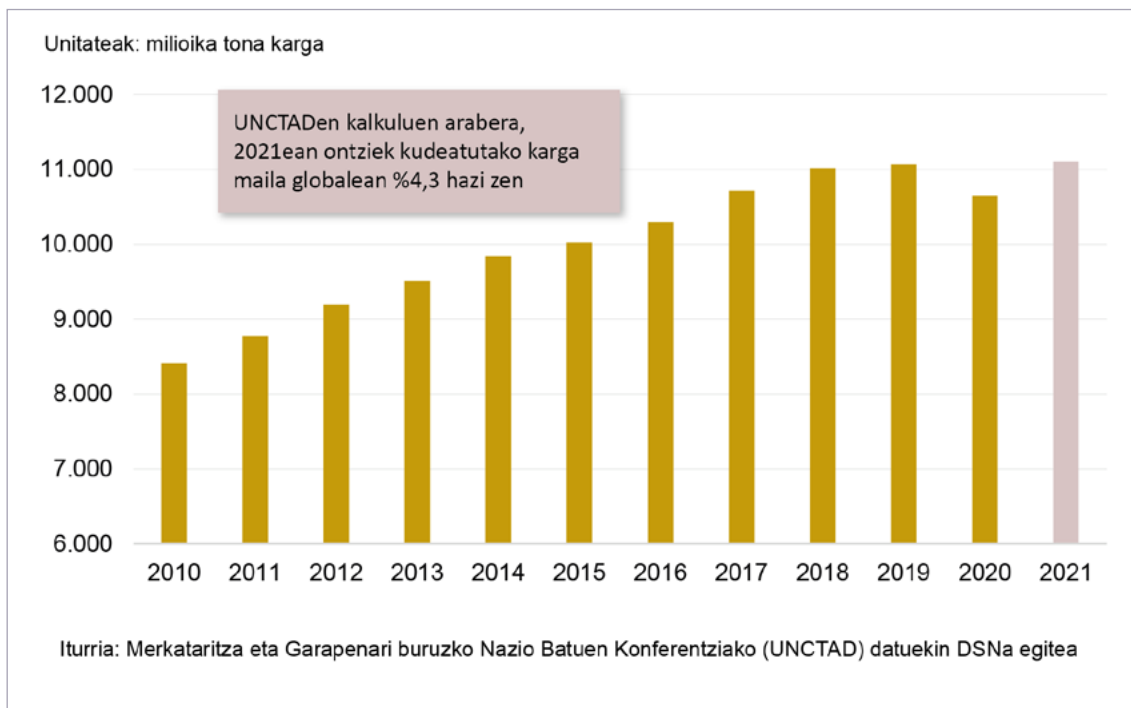
Erronkak

Nazioarteko merkataritzaren 2021eko desorekak itsas garraioan proiektatu dira (munduko merkataritzaren %80), eta portuetan, denbora luzez edukiontziak gordetzen baitira eta ontziek bizpahiru aste itxaron behar baitute deskargatzeko. Gainera, 2021ean nabarmen igo da pleiten prezioa.

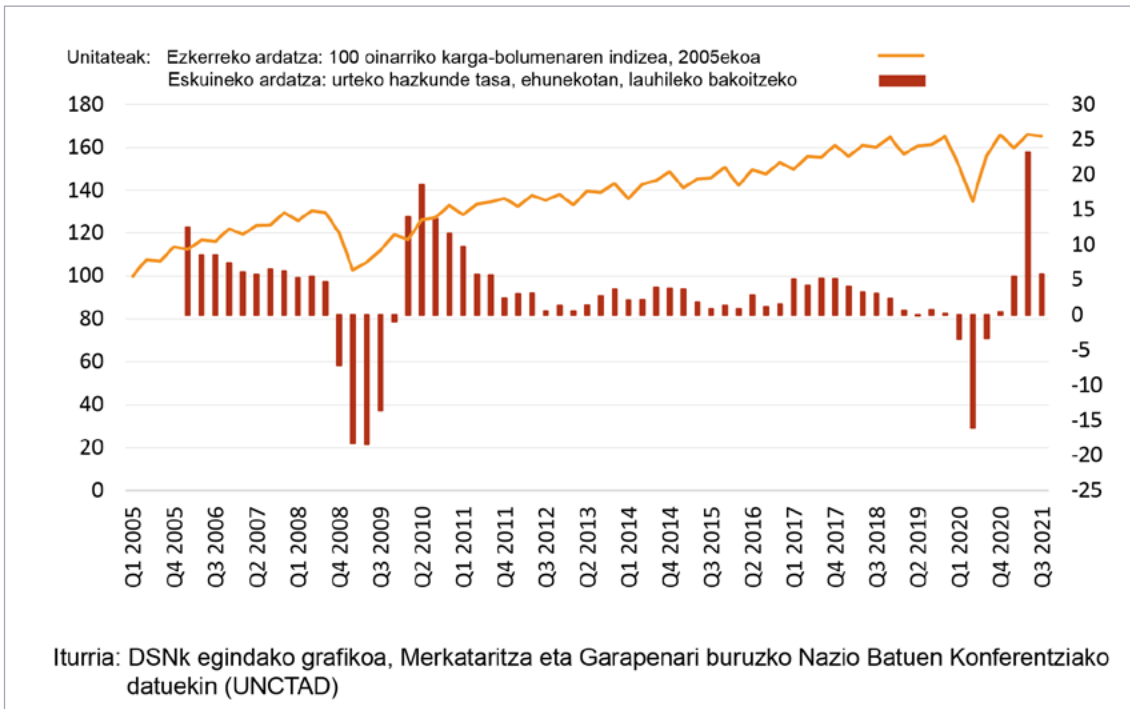
Hainbat arrazoi daude igoerarako, besteak beste, erregaien prezioaren igoera; nazioarteko merkataritzan eskaintza-eskari harremana desdoitzea; Asian edukiontzi hutsik ez egotea eta munduko beste leku batzuetan pilatzea, eta trafikoaren pilaketa eremu geografiko jakin batzuetan. Edukiontzi bat Asiatik Europara garraiatzeko kostuaigaro da 1.000 \$/TEU baino gutxiagotik (2017-2020 urteetan) gaur egun 8.000 \$/TEU izatera (TEU, Twenty-foot Equivalent Unit, Hogei oinen unitate baliokidea, edukiontzi normalizatu baten karga-neurria). (7.1etik 7.6ra bitarteko irudiak)

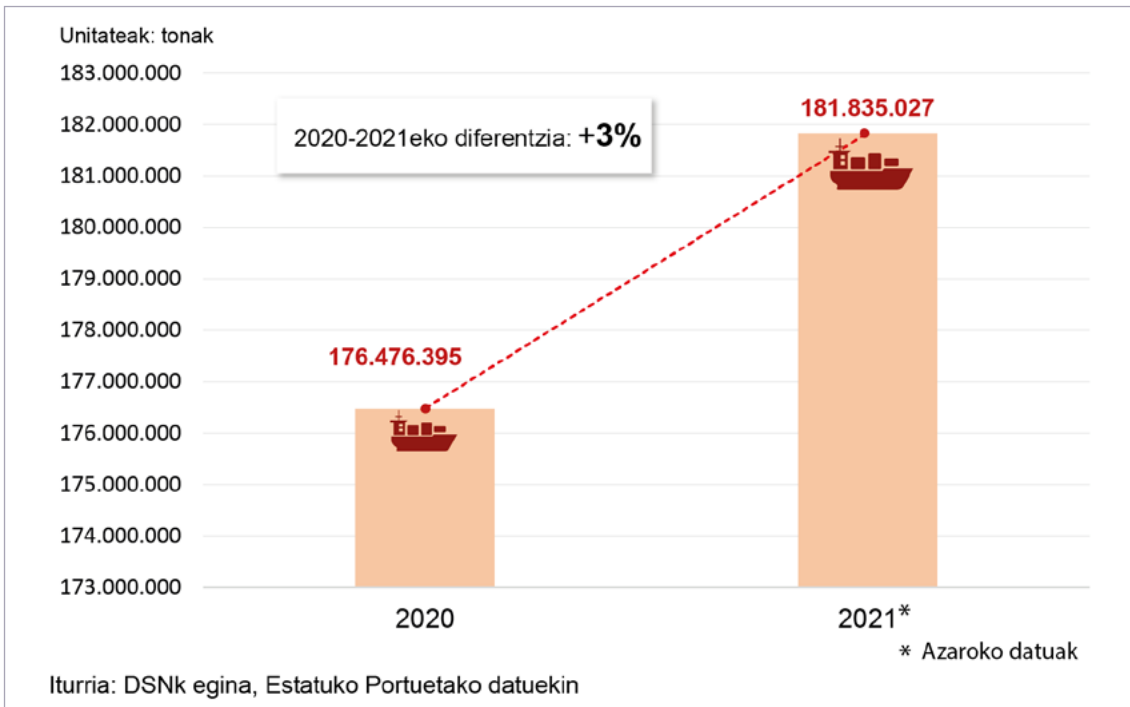
7.1 irudia. 2019ko uztailetik 2021eko abendura bitarteko edukiontzi-pleitaren tarifen munduko indizea

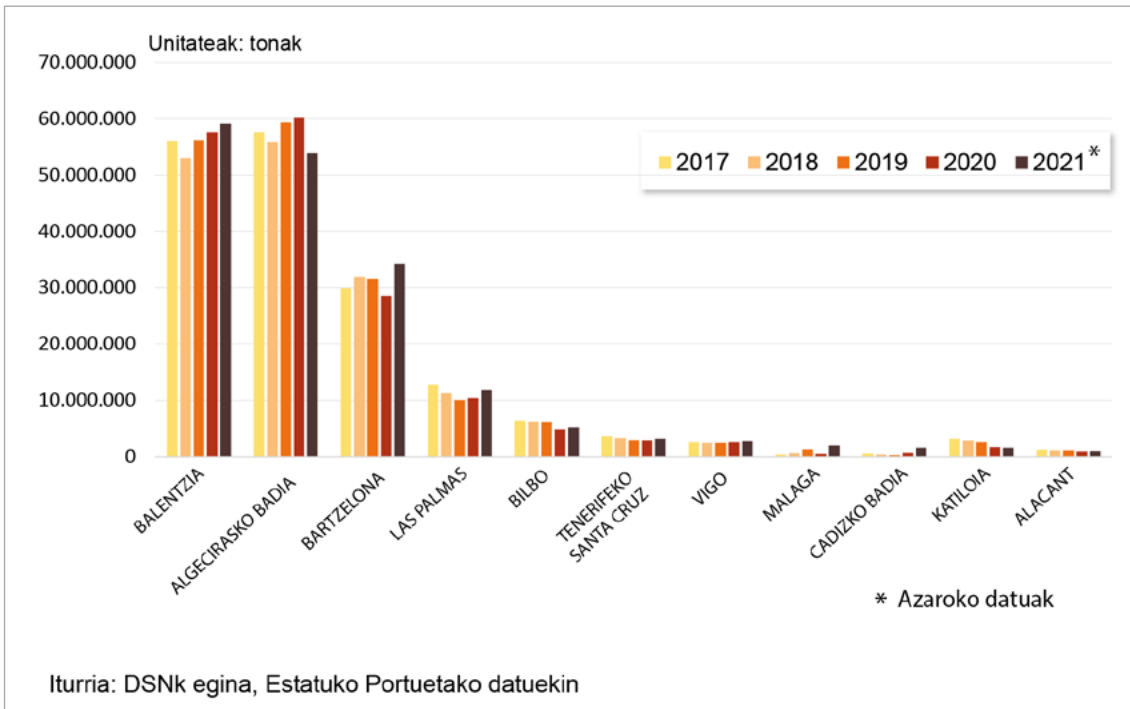
7.2 irudia. Karga-bolumenaren bilakaera 2010etik

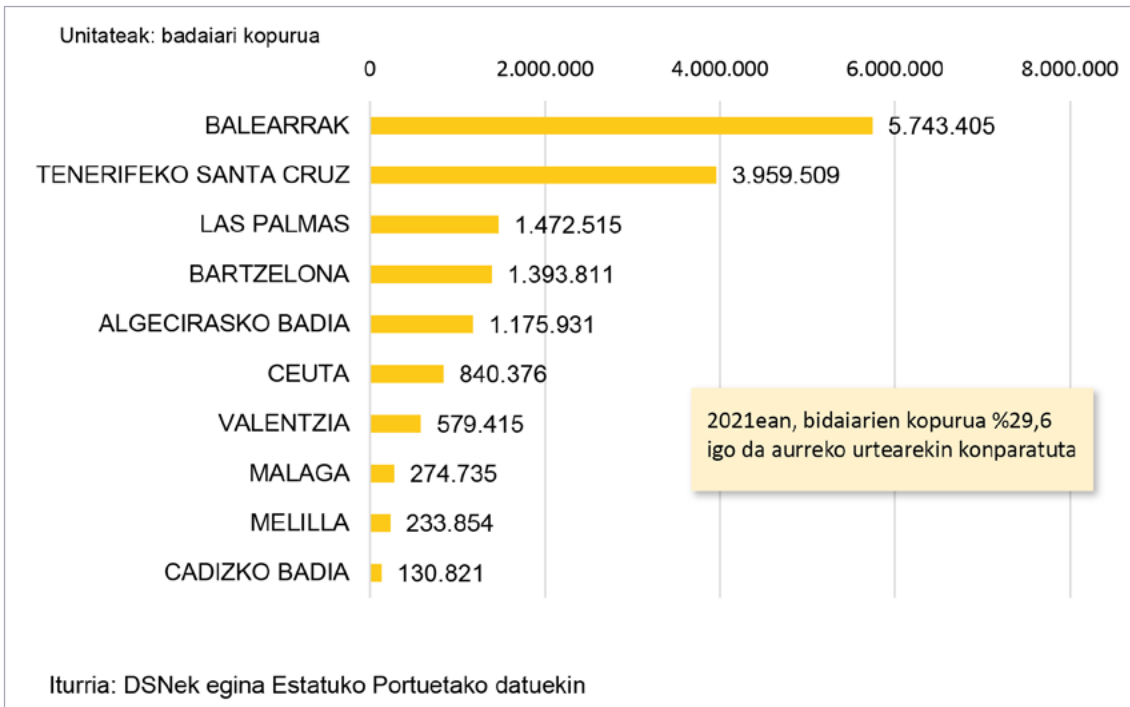
7.3 irudia. Nazioarteko itsas merkataritzaren bilakaera 2005-2021

7.4 irudia: 2020-2021 aldaketa Espainiako edukiontzi-trafikoan

7.5 irudia. Espainiako portuetako edukiontzien zirkulazioa, eragiketa-bolumen handienarekin

7.6 irudia. 2021ean badaiairi gehien izan dituzten Espainiako 10 portuak (azaroko datuak)

Mediterraneora sartzeko eta handik irteteko itsasarteak eta kanala (Gibraltar, Suez eta Bósforo) funtsezkoak izaten jarraitzen dute itsas zirkulaziorako eta ekonomia globalerako, 2021eko martxoan “Ever Given” edukiontzi-ontziaren istripuaren ondorioz Suezko Kanala blokeatzeak ekarritako eragin komertzial handiarekin ikusi genuenez.

Gainera, 2021an tentsio handiak egon dira intereseko itsas eremuetan. Mediterraneoan egondako eragile geopolitikoaren artean, Errusiako itsas armadako ontziak nabarmentzen dira. Beren asmoa zen euren influentzia areagotzea Egipton, Libian eta Aljerian, bai eta Siriako gatazkan ere.

Bestalde, ekialdeko Mediterraneoan Turkia, Zipre eta Greziaren artean eztabaidan dagoen lurralde-itsasoko gas-prospekzioek sortutako ezegonkortasunak zaildu egiten du Europar Batasunaren jarrera bateratua eta NATOren barruko adostasuna.

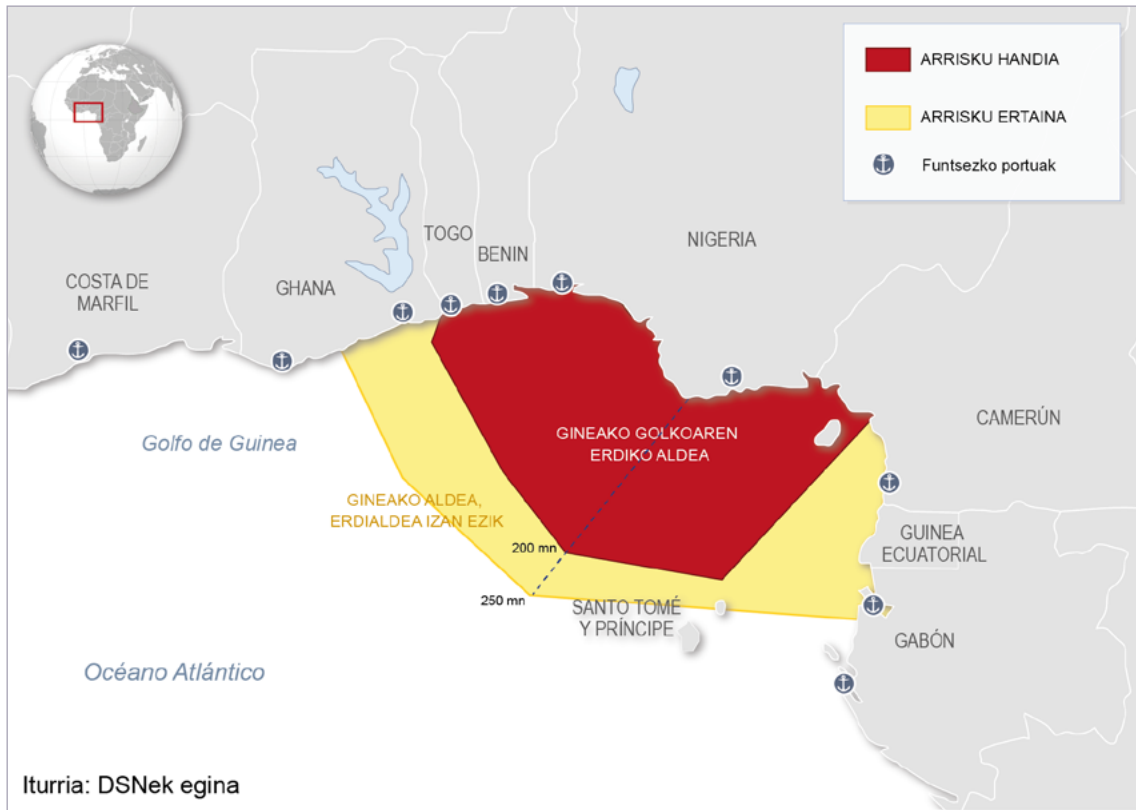
Kerch-en itsasarteak, Azov itsasoa eta Itsaso Beltza lotzen dituenak, Ukrainaren eta Errusiaren arteko borroka ugarien jatorria ere izan da. Horrek, bere garrantzi estrategiko handia islatzen du, Errusia eta Mediterraneoan lotzen dituen katearen funtsezko kate-maila baita.

Bestalde, legez kanpoko migrazioan eta droga-trafikoan sartuta dauden erakunde kriminalek Mediterraneoan eta Atlantikoko kontuan jarraitzen dute. Itsas bidezko immigrazio irregularrari dagokionez, 2021ean Espainiako kostaldera iritsitako kopurua 40.100 izan zen, hau da, 2020ko zifren antzekoa.

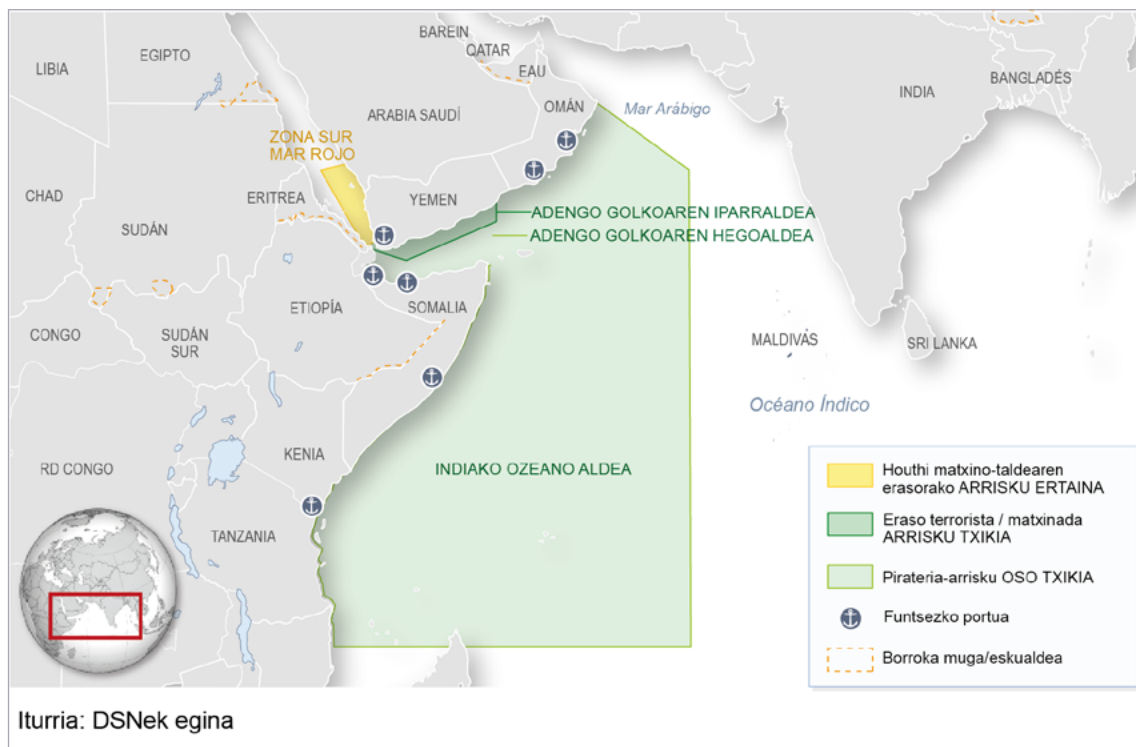
Gineako Golkoa, gehien kezkatzen duen munduko eskualdeetako bat da merkataritza eta arrantza ontziei egindako eraso piratengatik eta horrek nabigazio-askatasunean, Espainiako interesetan eta lotura nazionalen segurtasunean (besteak beste, arrantza, petrolio eta gas ontziena) duen eragin negatiboagatik. (7.7 irudia)

Gainera, ezegonkortasunak eta, batzuetan, eskualdeko estatuetan baliabide gutxi izateak mugatu egiten du beste herrialde batzuk alde horretan legez kanpo egiten ari diren arrantzaren aurrean erreakzionatzeko gaitasuna. Bestalde, epe ertain eta luzean, legez kanpoko arrantza-jarduerak Afrikako kalen gehiegizko ustiapena eragin dezakete, EBko eta Espainiako arrantzaren kaltetan. Iraunkortasunik ezak gatazkak sor ditzake ibaiertzeko herrialdeekin eta gainerako arrantza-ontziekin, eta alde horretako segurtasun-eza areagotu.

Afrikako Adarrean, pirateria maila berean mantentzen da, baina irauten du. Nazio Batuen Segurtasun Kontseiluak Somaliako egoerari buruz emandako 2608 Ebazpen berriak (2021eko abenduaren 3an onartu zen), oraingoz, hiru hilabetez luzatu du EUNAVFOR Atalantako ontzi eta aireontziei herrialdeko uretan jarduteko baimena. (7.8 irudia)

7.7 irudia. Eraso-arriskua Gineako Golkoan

7.8 irudia. Eraso terroristak gertatzeko arriskua Adengo Golkoan

Indiako Ozeanoko itsas ibilbideak oso garrantzitsuak dira Asiako hego-ekialdea eta Europa arteko merkataritzarako, baita Ekialde Ertainetik datorren hidrokarburo-fluxurako ere. Bab el Mandeb eta Ormuz bezalako itsasarteetatik nahitaez igaro beharrak zaugarritasuna dakar, eta, horrek, inguru horretako lehia estrategikoa areagotzearekin batera ekarriko du Indiako Ozeanoko itsas segurtasuna faktore garrantzitsua izaten jarraitzea datozen urteetan ere.

Eskualde indo-pazifikoak ere interes estrategiko handia du, merkataritza-jarduera handiagatik, lurralde-gatazkengatik (70 liskar baino gehiago irekita) eta inguru horretako munduko potentzia nagusien interes berrituagatik. Itsas segurtasuna ingurune geografiko horretan indartzeak ziurtatuko du mendebaldeko ekonomiak garatzeko eta hazteko behar den merkataritza-normaltasuna.

Ozeano Artikoan, izotza urtzea eta baliabide naturalen ustiapenari buruzko espekulazioak bat egiten dute eskualdeko militarizazioaren inguruko segurtasun-dilemarekin.

Itsas ingurunearen babesari eta kontserbazioari dagokionez, biodibertsitatea eta itsasoko baliabide naturalak arriskuan jartzen dituzten mehatxuetako batzuk dira, baliabide bizien legez kanpoko arrantza edo ustekabeko harrapaketak, eta baliabide naturalak legez kanpo ustiatzea, hala nola hidrokarburoak, arrisku geologikoak, itsas kutsadura, espezie exotiko inbaditzaileen hedapena eta klima-aldaketa.

Mendebaldeko Mediterraneoko uren tenperatura eta gazitasuna areagotu egin dira laurogeita hamarreko hamarkadaren erdialdeaz geroztik, eta horrek eragina izan du biodibertsitatearen galeran eta itsas habitaten degradazioan.

Gainera, legez kanpoko, deklaratu gabeko eta arautu gabeko arrantza-jarduerak kalte egiten diote itsas hondolari eta faunari, eta arrantza-tokiak neurritz gain ustiatu eta jasanezin bihurtzazake. Lehentasunezko erronka da Arrantza Politika Bateratuarentzat eta Espainiarentzat; izan ere, urtean mundu osoan legez kanpoko 26 milioi tona arrain kalkulatu dira, arrantza-produktuen urteko munduko ekoizpenaren %15 baino gehiago.

Beste erronka bat da itsaspeko kableak babestea. Kable horietatik Interneteko trafikoaren %97 zirkulatzen du, eta erabiltzen dira egunean hamar bilioi dolar inguruko finantza-transakzioak egiteko ibilgailu fisiko gisa.

Aurrerapen teknologikoak nabigazioko segurtasuna eta informazio-trukea hobetzen ditu. Teknologia berriek, *big data* eta Gauzen Internetek, esaterako, abantaila operatibo ukaezinak dituzte; esate baterako, itsas ibilbiderik onena zehaztea, ontziak iristeko denborak kalkulatzeko eta itsasontzien eta lurraren arteko konektibitatea hobetzea. Teknika horiek ere erabiltzen dira baldintza zailetan (eguraldi txarra eta kanaletan trafiko handia barne) nabigatzeko laguntza-sistemak sortzeko.

Bestalde, teknologia erabiltzeak erresilientzia ematen duten prozesuak garatzera ere behartzen du. Ziberdelinkuentzia da itsas sektoreak eta portuko kudeaketak duten arrisku nagusietako bat. Besteak beste, mehatxu hauek ditu: interferentziak karta elektronikoetan, haien bisualizazioan eta informazio digitalean, identifikaziorako sistema automatikoetan, GPS seinalearen perturbazioa eta karga-sistemen eta beste itsas eta portu-sistema batzuen manipulazioa, *malwarea* sartuz.

Gauzatzeak

2021ean, itsas segurtasunaren arloan legez esleitutako baliabide operatiboak eta eskumenak dituzten aktore nagusiek, bai Espainian bai nazioartean, neurriak hartu behar izan dituzte aldakortasun handiko testuinguru batera egokitzeko.

Ikuspegi integrala

Itsas Segurtasunerako Kontseilu Nazionalak bere jarduerarekin jarraitu du, Segurtasun Nazionalako Kontseiluak 2019an onartutako Ekintza Planean jasotako neurriak aurreratuz.

Azpimarratzekoa da Ministroen Kontseiluak, 2021eko abenduaren 7an onartu zuela, Itsasoan Giza Bizia Salbatzeko Zerbitzu Berezien eta Itsas Ingurunearen Kutsaduraren aurkako Borrokaren Plan Nazionala. Espainian garatutako bosgarren plana izango da, eta bat dator Europako garraio-estrategiaren helburuekin. 2021 eta 2024 artean zabalduko da, eta 173 milioi euroko aurrekontua izango du.

Planak mantendu nahi du Espainiak itsas salbamendurako eta kutsaduraren aurkako borrokarako duen sistema, orain arte itsasoan segurtasun eta babes zerbitzuak emateko erreferente global zibil gisa garatu baita. Beste administrazio eta erakunde batzuekin koordinatuta egongo da, berrikuntzaren aldeko apustua eginez eta garapen jasangarriari eta itsas ingurunea zaintzeari lagunduz.

Beste lehentasun bat da itsas zaintzako ekintzak bultzatzea, urrutitik tripulatutako aireko sistemak erabiliz sentsibilitate bereziko eremuetan, hala nola Gibraltarko itsasartean. Hala, 2021ean, erakunde nazionalak eta Itsas Segurtasuneko Europako Agentziak, droneekin egindako operazio eta prestakuntza proiektu bateratuetan parte hartu dute, eta baliabideak zabaldu dituzte Galizian eta Gibraltargo itsasartean.

Gibraltarko itsasartea da, hain zuzen ere, segurtasunerako garrantzi handiena duen eremu geografikoetako bat. Campo de Gibraltar aldean estupefazianteen trafikorako erabiltzen diren ontzi erdizurrunen inguruko errepresio-jarduerak areagotzeko ekintza-planaren barruan, Zerga Agentziako Aduanen Zaintzak (AEAT) mekanismo propio bat sortu du eta Andaluziako Eskualdeko Bulegoan kokatu, bere baliabideak koordinatzeko aire eta itsas baliabideetako beste agentzia batzuekin.

Kanariar Uharteetan arrisku sismo-bolkanikoarekin zerikusia duten ekintzei dagokienez, Ikerketa Zientifikoen Kontseilu Gorenaren (CSIC) Espainiako Institutu Ozeanografiakoak (IEO) programa bat du, El Hierro uharteko 2011ko urpeko erupziotik, itsaspeko bolkanismoa monitorizatzeko eta haren jarraipena egiteko, eta bi ikerketa-kanpaina egiten ditu, udazkenean eta urtean.

Horrez gain, La Palma uharteko erupzio bolkanikoa dela eta, PEVOLCAren (Kanarietako Larrialdi Bolkanikoen Plana) larrialdiko eta ohiz-kanpoko eskaerei erantzuteko, 2021ean, IEOK itsas ikerketako hiru kanpaina egin zituen irailean, urrian eta azaroan, La Palma uharteko hego-mendebaldeko eremuaren azterketa ozeanografiko eta diziplina anitzekoa egiteko,

arreta berezia jarritz ozeanoetako aldaketa morfologikoen azterketan, baita itsas ekosistemari eragin diezaiokeen ur-zutabeen anomalia kimiko eta biologikoen azterketan ere. Andaluziako Itsas Zientzien Institutuko Sea Drone taldeak gidatutako droneak ere erabili dira; horiei esker, laba-deltaren inguruko uraren azaleko tenperatura aztertu ahal izan da ganbara termiko bat erabiliz. Bestalde, IEOKo itsas geologiako taldeak La Palma uharteko mendebaldeko itsas hondoa kartografia eta karakterizazio osoa egin zuen laba iritsi aurretik eta ondoren: Guztira, 24.000 hektarea inguru kartografiatu zituen.

IEO ere lagungarria da itsas kutsaduragatiko arrisku eta mehatxuei aurre egiteko. Horretarako, itsas kutsaduraren jarraipena egiten du, Espainiako kosta osoaren ingurumen-egoera ebaluatzeko, hainbat ingurumen-matrizetako kutsatzaileen kontzentrazioan eta ekosisteman eragin ditzaketen ondorio biologikoetan oinarrituta. Gainera, kutsadura akustikoaren jarraipena egiteko programa gauzatzen da Espainiako bost itsas barrutietan. Horrek guztiak aukera ematen du ezagutza zientifikoa hobetzeko, erabakiak hartzeko orduan beharrezkoa den itsas kutsadurari dagokionez, eta kutsadura zabaltzea prebenitzeko eta ekosisteman eta gizartean dituen eraginak arintzeko.

Itsaso Txikiaren egungo egoerak dakarren ingurumen-mehatxuari dagokionez, IEOK aurkeztu du “Itsaso Txikiako itsas organismoen hilkortasun masiboaren gertaera berriari buruzko txostena: testuingurua eta faktoreak”. Txostenaren arabera, nekazaritza intentsiboko eta ibaiertzeko beste giza jarduera batzuetako ongarriak etengabe sartzen dira aintziran, eta horixe da, hain zuzen ere, mehatxuaren arrazoi nagusia. Azterlan horrek IEOK 2020ko uztailean egindako aurretiazko txosten zehatza eguneratzen du, eta berresten du erabakigarria dela elikagaiak eta materia organikoa ekartzea, albufera eutrofikatzeko

Legez kanpoko, aitortu gabeko eta arautu gabeko arrantzari aurre egiteko jarduerari dagokionez, Arrantzaren Jarraipen Zentroak jarraipena egiten die, satellite bidez, mundu osoan zehar sakabanatutako kaletan aritzen diren 15 metrotik gorako luzera duten Espainiako ontziei. 2021ean, 11.075 ikuskapen egin dira, eta horietatik 1.426 ustezko arau-haustea islatzen dute.

Itsas espazioa antolatzeari dagokionez, 2021ean amaitu da Espainiako bost itsas barrutietako itsas espazioa antolatzeko planak onartzen dituen Errege Dekretuaren proiektuaren kontsulta publikoko prozesua, itsas eremuetako erabilerak eta jarduerak batera egon daitezen laguntzeko, itsas ingurunearen ingurumen-egoera ona arriskuan jarri gabe.

Nazioarteko lankidetzaz

Europar Batasunaren esparruan, Espainiak Atalanta Operazioaren buru izaten jarraitzen du, Espainiako Armadaren ontziak eta Aireko Armadaren hegazkinak etengabe bertan daudela, eta Rotako Ontzi Baseko Operazio-Kuartel Nagusiaren agintea duela.

Gainera, EBk itsas segurtasunaren arloan bazkide gisa duen gaitasuna hobetzeko, “Itsas Presentzia Koordinatuak” kontzeptua ezarri da. Kontzeptu hori estatu kideen borondatzezko ekarpenean oinarritzen da, itsas ingurunearen ezagutza, EBren helburu politiko eta estrategikoen aldeko itsasontzien presentzia eta beste estatu batzuekiko nazioarteko lankidetzaz indartzeko. Espainiak, Gineako Golkoko proiektu pilotuaren barruan, patruilari bat bidali du zortzi hilabetez, lau hilabetezko aldiak eginez, eta trebakuntza-jarduerak egin ditu, defentsa-diplomaziaren esparruan, itsasertzeko herrialdeen itsas segurtasuneko gaitasunak hobetzeko.

Alde horretatik, eta arrazoen azterketa zehatza egiteari kalterik egin gabe, nabarmena da Gineako Golkoan izandako gertakarien murrizketa; izan ere, 2020an 81 kasu kontabilizatu ziren, eta 2021ean, berriz, 34 kasu. Arazo bera duten beste eremu batzuetan berriz (Singapur itsasarteak, Callaoko ainguralekua, etab.), atzemandako kasuen hazkunde esponentziala gertatu zen.

Polizia Nazionalak eta Guardia Zibilak “Portuko Lankidetzarako Proiektuan” (SEACOP) parte hartzen jarraitzen dute. Proiektu hori Europako Batzordeak finantzatu du, eta bere helburua da legez kanpoko itsas trafikoaren (substanzia estupefazianteak, bereziki kokaina) eta nazioarteko sare kriminalen aurkako borroka babestea Afrikako mendebaldeko eta Hegoaldeko herrialdeetan, baita Latinoamerikan eta Karibbean ere.

Era berean, EBren “Mauritaniako itsas segurtasunaren segurtasun-estrategiari laguntza” proiektua lideratzen da, herrialde horretako mugako kontrola eta itsas segurtasuna hobetzeko.

Nazioarteko lankidetzaren arloan, lanean jarraitzen da EUCISE 2020 proiektua ezartzeko, itsas segurtasunean eskumenak dituzten Europako agentzien artean informazioa trukatzeko.

Estatuko Segurtasun Indar eta Kidegoek (ESIK) nazioarteko hainbat operaziotan parte hartu dute. Nabarmentzekoa da INTERPOLEk 2021ean koordinatutako “30 egun itsasoan 3.0” operazioaren hirugarren edizioa. Aipatutako hori mundu osoan garatu zen, 56 herrialdek parte hartu zuten, eta bere helburua itsas kutsadura mota orori aurre egitea zen.

Era berean, EUROPOLEk emandako alerta-kopuru handia kudeatu da, hainbat delitutan parte har dezaketen ontziei buruz, hala nola arma-trafikoan edo droga-trafikoan.

Guardia Zibilak eta Portugaleko GNR Guardia Nazional Errepublikanoak garatutako Europako ESPÍAS Proiektua ezarri da, EUROSUREn esparruan itsas zaintzarako eta informazio eraginkorra trukatzeko aireko, itsasoko eta lurreko baliabideak indartzeko tresna berriei buruzkoa. Proiektuak egoera komuneko taula bat sortzen laguntzen du, Madril eta Lisboako

koordinazio zentro nazionaletan dagoen informazioa eta intereseko eremu komunean dauden baliabideak integratuz.

Nabarmentzekoa da, halaber, Espainiaren parte-hartzea PASCAL operazioan, Aduana Zaintzako Alboko Zuzendaritzaren bidez. Eskualde mailako itsas operazio bateratua da, eta Espainiako eta Frantziako aduanen artean egiten da, bi eremu geografikotan aireontziak hedatuz: Kanariar Uharteetatik Cádizko Golkoraino; eta Gibraltarko itsasartetik Ibizako kanaleraino. Horren ondorioz, estupefazianteen legez kanpoko trafikoa aritzen diren ontziak intertzepatatuz zaintza areagotzen da.

Urpeko ondare arkeologikoaren babesaren arloan, Espainiak 2021ean “Skerkiko bankuak” proiektuan parte hartu du. Proiektu hori nazioarteko uretan garatzen da, Sizilia, Sardinia eta Tunisiaren artean. Ekimen horri esker, nazioarteko uretan ondarea babesteko lehen adibidea sortu ahal izan da, batez ere Lehen eta Bigarren Mundu Gerrako hondoratzeak arpilatzen ari baitira.

Gaitasun nazionalak indartzea

Defentsa Ministerioa modernizatzeko programen barruan, 2021ean nabarmendu behar da S81 itsaspekoa uretan jartzea, bai eta salbamendu eta erreskaterako itsas ekintzako BAM-IS izeneko ontzi berriaren proiektuaren hasiera ere.

2021eko maiatzaren 8an, Espainian diseinatu eta eraikitako S81 itsaspekoa ur gainean jarri zen. Zerbitzuan sartzeak jauzi handia ekarriko du operazioan, itsaspeko berriaren operazio-ahalmenagatik.

BAM-IS ontziak eta urpeko esku-hartzeko ekipoak erosi eta integratzeak 166,46 milioi euroko aurrekontua du. Berre eraikuntza 1,3 milioi orduko lan-karga sortuko du hiru urte eta erdian, eta aurreikusita dago da 2025ean entregatzea.

Gainera, Berreskuratze, Eraldatze eta Erresilientziako Plan Nazionalaren esparruan, legez kanpoko arrantzaren aurkako borrokaren barruan, Espainiako Armadak egindako alturako hiru patruilariak modernizatzeari ekingo zaio, eta eraikuntza berriko lau patruila eskuratzeari, Guardia Zibilak erabil ditzan.

Aduana-zerbitzuko aireontzien modernizazioari dagokionez, 2021ean CONDOR ontzi berri bat jarri da martxan. Azken belaunaldiko sistema optronikoa eta D3 Dauphin serieko helikopteroa ditu, jomenak detektatzeko eta horien jarraipena egiteko, Gibraltar itsasartearen inguruko eragiketak indartzeko.

Bestalde, Guardia Zibilaren Aire Zerbitzuak King Air 350 hegazkin arin bat erosi du, itsas espazioak zaintzen eta kontrolatzen laguntzeko bereziki gaitua.

Zerga Agentzia (AEAT) birmoldatzen eta garatzen ari da Aduana Zaintzako Ekintzak Koordinatzeko Zentro Iraunkorra (CECOP), eta itsas bidezko legez kanpoko trafikoen aurkako bo-

rrokak eskatzen dituen behar teknologiko berrietara egokitzen ari da. Horretarako, aurrei-kusten da, itsas ingurunearen jarraipen, azterketa eta kontrolerako tresna berriak ezartzea, ekintza operatibo eta ikertzaileen kudeaketa seguru eta zentralizatua ahalbidetzeko.

Gainera, 2021ean, sendotu egin da Aduana Zaintzako Zuzendaritza Nagusiko Eragiketen Zuzendariordetza Nagusiko GEXCEN (Nabigazioko Aditu Teknikoen Taldea) unitatea sortzea, Europako proiektuetan parte har dezan, Adimen Artifizialeko plataformak sortzeko, iturri abangoardistetatik (tripulaziorik gabeko ontziak, altitude handiko plataformak, sateliteak eta aireko droneak) datorren informazioa integratuz.

Ekintzak Koordinatzeko Zentro berriak aztertuko du GEXCENek sortutako inteligentzia, sa-telite-plataformako produktu berriak sartuz eta 24/7 etengabeko laguntza emanez itsas es-pazioak zaindu eta kontrolatzeko. Gainera, GEXCENek alertak diseinatzen ditu ohiz kanpoko portaerak kontrolatzeko zaintza-eremu kritiko desberdinetarako. Horiei esker, informazio garrantzitsua lor daiteke itsas bidez egiten den legez kanpoko trafikoa ikertzeko, edo jardue-ra zehatzak egiteko aireontziak hedatzeko eremuetan.

Bestalde, 2021eko maiatzaren 27an, Zerga Agentziako Lehendakartzaren ebazpen berria onartu zen, 2021eko urtarrilaren 13koa, Aduana eta Zerga Berezien Arloko eginkizunen anto-laketa eta eskurantzei buruzkoa. Ebazpen berri horri esker, itsas koordinaziorako estrategia bat garatu ahal izango da Kantauri alderako, Asturiasko, Kantabriako eta Euskadiko ordezkari-terekin batera.

2021eko otsailean Guardia Zibilak “Portu Seguruak” Zerbitzu Agindua onartu zuen. Horren helburua da Europar Batasunak lurralde nazionalean dituen kanpo-mugak indartzea, portuko instalazioetako segurtasun-indarren gailuekin. Portu Seguruaren Zerbitzu Agindua lau aldiz ak-tibatu da Ceuta eta Algeciras portuetan.

Garraio, Mugikortasun eta Hiri Agenda Ministerioak, Merkataritza Itsasketako Zuzendaritza Nagusiaren bidez, 1.500 ikuskapen baino gehiago egin zituen 2021ean atzerriko ontziei, Parisko Memorandumaren esparruan. Ikuskapen horien ondoren, 29 atxiloketa izan ziren, nazioarteko hitzarmenetan ezarritako baldintzak ez betetzeagatik, itsas segurtasunari, itsas babesari, itsas ingurumenaren babesari edota ontziko bizitza eta lan baldintzei dagokienez.

2021ean, Itsas Salbamendurako Espainiako Elkarteak (SASEMAR) 36.073 lagun erreska-tea, laguntza eta bilaketa koordinatu ditu (batez beste, 126 lagun egunean), eta horietatik 26.502 SASEMAReko unitateek erreskatatu zituzten. Bestalde, itsasontziek sor ditzaketen kutsadurak saihesteko, 2021ean 264 milioi km²ko azalera zaindu da, hau da, 523 aldiz lurralde nazionala. Halaber, SASEMARek 2021ean 269.977 ontziren trafikoa gainbegiratu zuen itsas segurtasuna areagotzeko, bai trafikoa banantzeko gailuetan, bai portuko eremuetan.

Zientzia eta Berrikuntza Ministerioak, 2021ean lizitazio publikoaren prozesua hasi zuen, IEO-rako ikerketa ozeanografikoko ontzi berria eraikitzeko, 85,4 milioi euroko aurrekontuarekin.

Hurrengo urratsak

Arrisku eszenatokiak prestatzea bai eta Itsaso eremuan Segurtasun Nazionalerako interes bezikotzat jotzen diren egoeretarako prestatzeko eta erantzuteko planak ere, Segurtasun Nazionalaren 2021eko Estrategian jasotzen den bezala, sailen arteko lankidetzaren ikuspegitik.

Esparru berri bat aldarrikatzea itsas espazioa antolatzeko, horrek lagunduko baitu itsasoko eta itsas hondoko baliabide ekonomikoak optimizatzen eta itsas ekosistema zaintzen.

Sustatzea zentro operatiboen egungo digitalizazio-prozesuak eta departamentuen arteko informazioa trukatzeko sistemen modernizazioa, itsas ingurunearen ezagutza hobetzen laguntzeko eta sortzen diren krisien kudeaketari arrakastaz aurre egiteko.

AIREKO ETA LURREZ HARAINDIKO ESPAZIOAREN SEGURTASUNA

NAZIOARTEKO TESTUINGURUA:

- Aire-trafikoa berreskuratzea, COVID-19ren pandemiak 2020an eragindako murrizketa bortitzaren ondoren.
- Urrutitik tripulatutako aireko ibilgailuen ugaritzea.
- Europako aire-espazioa Bielorrusiako airelineei ixtea, hegaldi komertzial bat arrazoi politikoengatik lurreratu ondoren.

Erronkak

COVID-19ren osasun-krisiak eragin handia du aireko garraioan, eta erronka handiak ditu agintari arautzaileentzat eta zerbitzu-hornitzaileentzat. 2021ean abiazioarekin zerikusia duten jarduerak errekupeazio handia erakutsi duten arren, oraindik ez dira lortu pandemiaren aurreko mailak. (8.1etik 8.4ra bitarteko irudiak)

Hauek ziren 2021eko abenduan metatutako datuak:

- Eragiketa-kopurua: %37,9 igo dira 2020ko abenduan metatutako datuekin alderatuta, eta oraindik 2019ko ekitaldian baino -%35,7 gutxiago dira.
- Bidaiari kopurua: 2020ko abenduko datuekin alderatuta, %57,7 igo dira, baina 2019ko ekitaldian baino -%56,4 gutxiago dira oraindik.
- Merkantzia-bolumena: 2020ko abenduko datuekin konparatuta, %26,5 igo dira; 2019ko ekitaldian baino pixka bat gutxiago -%6,6.

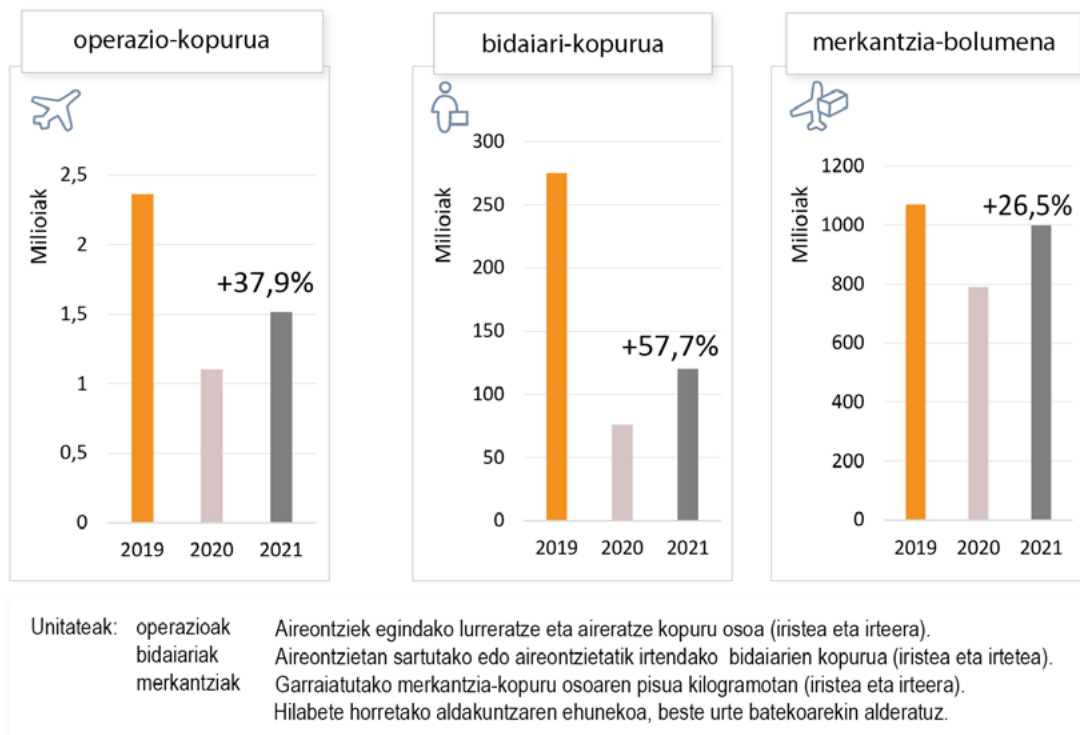
Espainiako aireportuetako eragiketak kopurua 1.518.713

2019ko eragiketak Operaciones año 2019 (milatan)	2020ko eragiketak (milatan)	2021eko eragiketak (milatan)
2.353	1.098	1.519

Espainiako aireportu nagusietako bidaiarien kopurua: 119.959.671

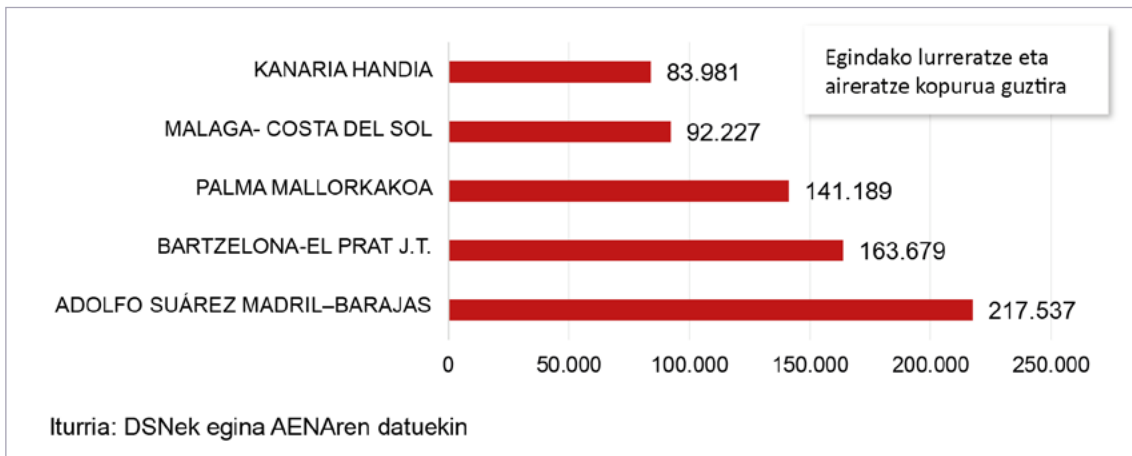
2019ko bidaiariak (milioiak)	2020ko bidaiariak (milioiak)	2021eko bidaiariak (milioiak)
274,16	75,85	120

Espainiako aireportuetan kudeatutako salgaien bolumena 998.470.938 Tm

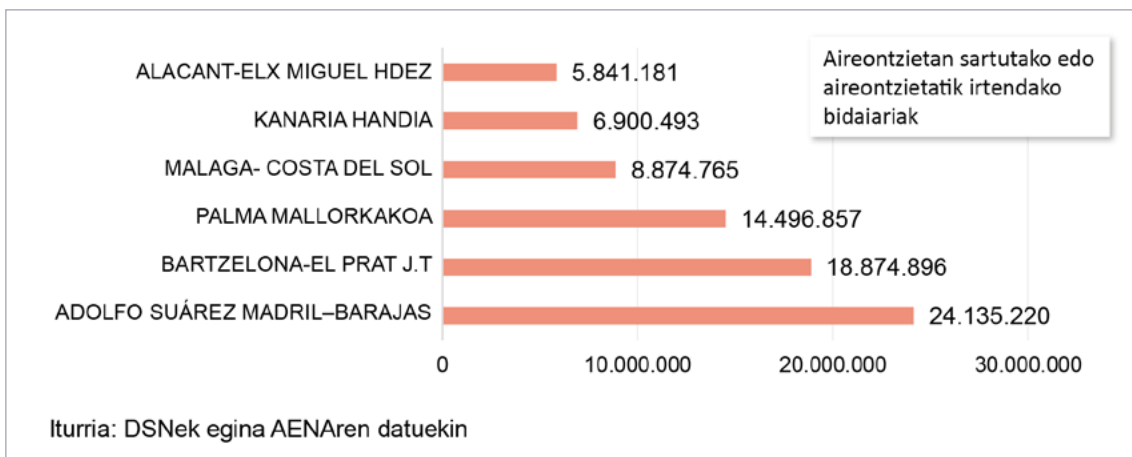

Iturria: DSNek egina AENAREN datuekin

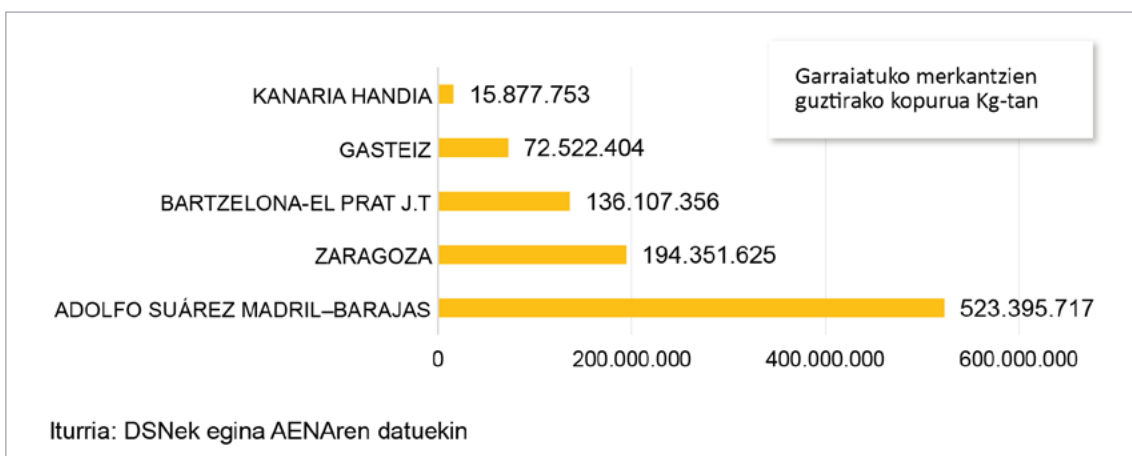
8.1 irudia. Espainiako aireportuetako operazioen, bidaiarien eta merkantzia-bolumenaren bilakaera azken hiru urteotan

8.2 irudia. Operazio-bolumen handieneko 5 aireportuak

8.3 irudia. Bidaiarien trafiko handiena daukaten 6 aireportuak

8.4 irudia. Merkantzien bolumen handiena daukaten 5 aireportuak

COVID-19ren aldaera berriak agertzeak ziurgabetasuna areagotzen du aire-trafikoaren mailak berreskuratzeari dagokionez, eta uste da galera-mailak handia izaten jarraituko duela hegazkin-konpainientzat, eta, ondorioz atzeratuko da, zerbitzutik kendutako aireontziak operatiboki itzultzea eta industria aeronautikoari eskaera berriak egitea.

Aireko eta lurrazaleko espazioa eremu bakar bat da, non mehatxuak eta erronkak abiadura handian garatzen baitira. Horrek erreakzio-denbora oso laburra izatea dakar, eta, beraz, erabaki-egiturak ia denbora errealean izatea eskatzen du, aginte eta kontrol sistema fidagarrietan oinarrituak, behar bezala koordinatuak, bai estatuan, bai nazioartean, eta etengabe eskuragarri egotea. Hori dela eta, aireko defentsa-sistema gaitasun handia duten sentsoare ugariz hornitu behar da mota guztietako aireontziak (baita detektagarritasun txikiko stealth teknologia dituztenak ere,) distantzia luzera detektatzeko. Zehaztasunez aurkitu behar ditu ere urrutitik tripulatutako aireontziak eta misil balistiko taktikoak, eta alerta goiztiarra garaiz ohartarazi behar du.

Horretarako, beharrezkoa da aire-espazioa zaintzeko eta kontrolatzeko gaitasunak modu integratzean kudeatzeko gai diren plataformak izatea; teknologia berrien erabilera areagotzea, informazioaren koordinazioa eta trukea hobetzeko; eta errendimendu operatiboa eta giza baliabideen eta baliabide teknikoaren eraginkortasuna sustatzea.

Aireko espazioa zaintzeko, kontrolatzeko eta defendatzeko gaitasunak (altuera txikiko drone-hegaldiak barne) eta eremu ultraterrekoa zaintzeko eta haren jarraipena egiteko gaitasunak integratzea erronka bat da, eta une bakoitzean eskatzen den arte-egoeran gaitasun nazionalak indartzea eskatuko du.

Erronka bat da integratzea aireko espazioa zaintzeko, kontrolatzeko eta defendatzeko gaitasunak (altuera txikiko drone-hegaldiak barne) eta lurrez haraindiko eremua zaintzeko eta bere jarraipena egiteko gaitasunak, eta eskatuko du une bakoitzean dagokion gaitasun nazionalak indartzea.

Urrutitik tripulatutako aireko ibilgailu gehiago egoteak gero eta mehatxu handiagoa da segurtasun nazionalerako, eta erronka teknologikoa eta instituzionala da: urrutitik tripulatutako aireko ibilgailuen aurkako sistema eraginkorrak garatu eta eduki beharko dira, etengabeko bilakaera teknologikoan dagoen mehatxuaren erritmoari egokitzeko gai izan daitezkeen.

Esparru horretako beste erronka handi bat da modu seguruan bateragarri egitea tripulaziorik gabeko edo urrutitik tripulatutako aireko sistemen operazioa aireko espazioaren gainerako erabiltzaileekin (aireontzi komertzialak, abiazio orokorra, ultra-arinak, etab.).

Beharrezkoa da ESIKek abian jarritako hedapena osatzea eta finkatzea, herritarren babes-eta segurtasun-misioetan, tripulaziorik gabeko aireontziak urrutitik detektatzeko, identifikatzeko, segimendua egiteko, monitorizatzeko eta, hala badagokio, neutralizatzeko (Polizia Nazionaleko Aireko Segurtasun eta Babeseko Unitate/Agenteak (ASPA) - eta Guardia Zibileko "Pegaso Taldeak").

Halaber, ezinbestekoa da lege-oinarria edukitzea eta hori, tripulaziorik gabeko aireko sistemen (UAS Unmanned Aerial System) eta funtsezkotzat jotzen diren fabrikazio-osagaien salerosketa kontrolatzeko sistema izango da.

Satelite-konstelazio txiki eta, kasu askotan, maniobratzeko gaitasunik ez daukatenak ugaritzeak, nabarmen handitu du atmosferan kontrolatu gabeko talkak eta birsarrerak izateko arriskua. Munduko espazio-zirkulazioa kudeatzeko sistemarik ez egoteak esan nahi du aktoreek, estatukoek eta pribatuek, elkarri leporatzen dizkiotela praktika txarrak edo asmo txarreko ekintzak. Horren erakusgarri dira Errusiako Federazioak 2021eko azaroaren 15ean egindako misil antisatelitearen probak eragindako kondena-adierazpenak Nazioarteko Espazio Estazioa arriskuan jarri izanagatik eta Txinak, 2021eko abenduaren 3an Nazioen Idazkari Nagusiari ahoz egindako oharra, Txinako Espazio Estazioak bi aldiz talka egiteko arriskua izan baitzuen Starlink konstelazioko sateliteekin.

Espainia Europako bazkideekin eta NATOrekin ituntzen ari da bere satelite-sistemen segurtasuna eta osotasuna indartzeko, eta neurriak hartzeko kontrako potentziek orbitan suntsitu ez ditzaten. Espainiak, besteak beste, lagundu eta parte hartu zuen UE27 aitortpena prestatzen, Nazioarteko Estazio Espaziala arriskuan jarri zuen errusiar antisatelitearen saiakuntza gaitzesteko.

Espazioko azpiegiturak babestea lehentasuna da Espainiako eta EBko espazio-politikaren barruan, nahiz eta oraindik ez egon Europar Batasunaren koordinazio-mekanismoak espazio-segurtasunerako. Ikuspuntu nazionaletik, uste da kanpoko espazioaren erabilerak iraultza ekarriko duela segurtasunaren eta defentsaren arloan, eta lehentasun gisa hartu behar dela EBk bere Iparrorratz Estrategikoan jasoko dituen gaitasunak garatzeko. Segurtasun eta Defentsa Politika Bateratuan integrazio handiagoa beharko da, defentsaren espazio-sektorean europar autonomia lortzeko.

Iparrorratz Estrategikoaren zirriborroan jasota dago onartzea Espainia Kontseiluko lehendakari dagoenean -2023aren amaieran- EBren Estrategia Espaziala Segurtasunerako eta Defentsarako (*EU Space Strategy for Security and Defence*). Estrategia horrek lagundu behar du espazioarekin zerikusia duten arrisku eta mehatxuen ulermen komuna sortzen, erantzun egokiak garatzen eta espazioa menperatzeari lotutako onurak eta aukerak hobeto erabiltzen.

Estrategia berri horren garapena Frantziak sustatutako hausnarketa-dokumentu bat idaztearekin hasi da -Espainiak ere parte hartu du-. Asmoa da Kanpoko Ekintza Zerbitzuaren lankidetzarekin, Txekiar Errepublikako eta Suediako lehendakariak aldietan egingo diren erredakzio-lanen abiapuntua izatea. Lan horiek onartu beharko dira Espainiaren lehendakariak aldiaren, 2023ko bigarren seihilekoan, hain zuzen.

Bestalde, *Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2021eko apirilaren 28ko 2021/696 (EB) Erregelamendua, Batasunaren Programa Espaziala eta Europar Batasunaren Programa Espazialerako Agentzia sortzen dituenak, zaintza eta jarraipen espaziala ezartzen ditu (SST, Space Surveillance and Tracking)* Batasunaren Espazio Programa gisa. Horrek esan nahi du kide izango diren 15 estatuk parte hartuko dutela eta 2021-27 aldirako SST programa definituko dutela. Estatu kide bakoitzari aurrekontu bat eta berariazko jarduera batzuk esleituko zaizkio, gai-

tasunak sendotzeko, zerbitzu berriak eskaintzeko eta EU SST arkitektura zehazteko, sentso-re-sarea hobetzeko, estaldura eta prestazioak handituz.

Espainiak jarduera berriak zehaztu behar ditu 2021-27 aldirako, Espainiako industria Europako finantza-esparru berrian kokatzeko eta nazioarteko merkatuan lehiatzen jarraitzeko. Jarduera horien artean, nabarmentzekoa da espazioko zaintzako radarra (S3TSR) handitu egin dela. Radar horrek detektatzeko ahalmena hirukoiztu egingo du, eta 40 km-ko objektuak 700 km-ko altueraraino detektatu ahal izango ditu. Halaber, S3TOCen (Espainiako Operazio Zentroa, SST) gaitasun berriak garatu ahal izango ditu, datu horiek prozesatu eta Batasunaren Programan jasotako SST zerbitzu berriak eman ahal izateko. Espainiak jarraipen-radar bat garatzea gaitasun berrien artean egon liteke.

Hala, Espainiako industriak erronka garrantzitsuei egin behar die aurre, ez programa nazionaletan bakarrik, baita EBko Programa Espazialari egiten dion ekarpenean ere. Bereziki, arlo horretan, industria nazionalak Galileo eta EGNOS programetan duen posizioa finkatzeaz gain, 2024rako aurreikusten den bere bigarren belaunaldiaren bilakaeran jarraitu beharko du. Gainera, Europako Batzordeak bultzatutako satelite europarren konstelazio berriak komunikazio-ahalmen segurua izateko satelite bidez, gobernuko komunikazio-programa nazionalei eragingo die.

2021ean, EBko herrialdeetako defentsa-ministroek onartu zuten EBk Torrejonen duen satelite-zentroaren ahalmenak modernizatzea. Horrek esan nahi du kontribuzio nazionalak handitu egingo direla horiek finantzatzeko, baina baita sektoreko enpresa espainiarrentzako aukerak ere, oso ondo kokatuak baitaude ekimen horri etekina ateratzeko.

2019ko abenduan, NATOk kide diren herrialdeetako Estaturburuek eta Gobernuburuek, Londresen, lurrez haraindiko espazioa NATOren operazio-eremutzat jo zuten, lurrekoa, itsasokoa, airekoa eta ziberespazialarekin batera. Hala, NATOk aurrera egin du “Inplementatzeko Hasierako Plana” espazioa operazio-eremu gisa egiten, estatuak beren agintaritzari eta subiranotasunari eutsiko dioten gaitasunetan eta baliabideetan oinarrituta. Plan horrek aurreikusten du NATO Space Centre (Ramsteinen, Alemanian) sortzea, estatu eragileekin lotura izateko eta gune fokala izateko elkarreragingarritasunerako eta koordinaziorako; *Space Theatre Component* bat, ahaleginak sinkronizatzeko eta Aliantzaren operazioei laguntzeko arduraduna izango dena, eta espazioari buruzko adituen taldea ere sortzea.

Potentzia batzuek misil balistiko eta hipersonikoen arloan egindako aurrerapenak mehatxu larria izan daitezke eremu euroatlantikoaren eta aliatuen segurtasunerako; hori dela eta, NATOk erronka horri aurre egiteko politikak garatzen ari da.

Gauzatzeak

Segurtasun Aeroespazialeko Kontseilu Nazionalea hiru aldiz bildu da urtean zehar, eta hiru lan-taldeen lan aktiboarekin jarraitu du: droneen lantaldea, segurtasun aeroespazialeko adierazleen lantaldea eta espazio-segurtasuneko informazioa zabaltzeko protokoloa garatzeko lantaldea.

Segurtasun operazionala aireko espazioan

Gatazka-eremuetan gehiegizko hegaldiek egiteak Estatuko aire-konpainiei dakartzkien arriskuak aztertzea sustatzeko, indartu dira informazio-trukerako mekanismoak inteligentzia-erakunde nazionalen, hegazkineria zibileko eta aireportuko agintarien, aire-nabigazioko hornitzaileen eta aire-operadore nazionalen artean. Halaber, azterketa eta komunikazio prozesu sendoa ezarri da, eta, horren ondorioz, informazio aeronautiko puntual eta argia argitaratu da, operadore nazionalak erabaki egokiak har ditzaten informazio gehiago eta hobe izanda.

Aireko espazioaren kudeaketari dagokionez, eta Abiazio Zibileko Operazio-Segurtasunaren Estatuko Programa (PESO) arautzen duen abenduaren 13ko 995/2013 Errege Dekretuaren arabera, 2021eko PESO dokumentu bateratua eta 2021eko Operazio-Segurtasunerako Ekintza Plana egin dira.

Hirugarren herrialdeetako aire-karga bidalketak ugaritu direnez, Europar Batasunaren esparruan doitu dira ACC3 (*Air Cargo Carrier operating into the EU from a Third Country Airport*) programaren prozesuak eta, hala arriskuen azterketa hobetu da, herrialde horietako ahultasunak kontuan hartuko dituen operazio arina eta segurua egiteko.

Aireko Operazio Konbinatuen Zentroak (Torrejongo Aire Basean dago) Aireko Defentsaren operazioen ardurapean jarraitzen du Aliantzaren hegoaldean. Zentro hori, 20 kontrol eta informazio zentro eta 100 radar estazio inguruk emandako datuez elikatzen da, eta Aliantza osatzen duten nazioen 40 bat ehiza-hegazkinen aginte taktikoa du, eguneko 24 orduetan, asteko 7 egunetan eta urteko 365 egunetan alerta-egoeran.

2021eko urrian, Aireko Armadako Borroka Aire Agintearen (MACOM) eta Guardia Zibilaren arteko lankidetzeta-protokoloa sinatu da, lurralde nazionalako aireko espazioa zaintzeko. Protokolo honen helburua da koordinazioetarako eta lankidetzetarako bidea ezartzea, MACOM-en gaitasunez baliatzeko, aireontziak detektatzeko, aurkitzeko, identifikatzeko, segimendua egiteko, interzeptatzeko eta esku hartzeko, bai eta legez kanpoko egintzaren batean nahasirik egon daitezkeen tripulaziorik gabeko aireontziak eta tripulaziodunak ere. Guardia Zibilak beharrezko diren lurreko jarduketekin jarraituko du.

Era berean, 2021ean sinatu zen, Gibraltarko itsasarterako hegaldiko komunikazioetarako protokoloa, hegaldiko segurtasuna hobetzeko asmoz, eta aireko kontrol zibilaren pean gelditu zen. Protokolo hori Guardia Zibilak, Polizia Nazionaleak, Aduana Zaintzako Alboko Zuzendaritzak eta Itsasoko Salbamendu eta Segurtasun Elkarteak sinatu dute. Helburua da erraztea,

denboran eta espazioan bat egingo duten aireontzien arteko komunikazioa eta zuzeneko koordinazioa, ministerio arteko interesak babestuz agentzien arteko lankidetzaren printzipioaren arabera agindutako misioetan.

Defentsa Ministerioak, Aireko Armadako Estatu Nagusiaren bidez, eta Aire Segurtasuneko Estatu Agentziak prozedura bateratu bat garatu dute abiazio zibileko gertaerak aztertzeko, aipatutako horietan aireontziern batek edo militar sailaren batek parte hartzen badu.

Droneen enplegu irregularrari aurre egiteko ekintzak

Hegazkineria zibilaren aurka eta terroristen edo delitugileen ekintzen aurka lankidetzan aritzen ez diren droneen arloko arriskuen analisiak eguneratu ditu Hegazkintza Zibileko Segurtasunerako Batzorde Nazionalako Mehatxuen eta Arriskuen Lantaldeak, aire-nabigazioko eta aire-zirkulazioaren joan-etorria kudeatzeko zerbitzuen hornitzaileen aldetik.

Urruneko tripulazioko aire-ibilgailuekin lotutako mehatxu gero eta handiagoaren aurrean, sistemen esperimentazioan eta taktiken, tekniken eta prozeduren egokitzapenean eboluzio-natzen jarraitzen da, bai lurralde nazionalen, bai kanpoko eragiketetan.

Barne Ministerioa jarraibide bat prestatzen ari da, urruneko kontrol bidez kontrolatutako aireontzien aurrean Segurtasun Indar eta Kidegoek jarduteko protokoloa (RPA, Remotely Piloted Aircraft) eta “Segurtasun Indar eta Kidegoek UASen operadoreak ikuskatzeko gida (AESArekin lankidetzan egina) jasotzen dituenena.”

Estatuko Segurtasun Idazkaritzaren Dronen Kontrako Sistema Globala (DK SIGLO Sistema) sendotu da. Bigarren IIAAean dago, eta jakinarazi gabeko eragiketen aurrean kritikoak diren populazio eta instalazioei drogen aurkako babesaren ematen die. ESIKek sistema horretako operadoreen kopurua handitu dute, haien hautemate- eta identifikazio-gaitasunak hobetzeko, eta, hala badagokio, neutralizatzeko.

Era berean, areagotu egin da drogen aurkako sistemen (C-UAS) integrazioa ekitaldi handietako edo garrantzi bereziko segurtasun-gailuetan, bereziki espazio fisikoen babesarekin, nazio eta atzerriko pertsona eta erakunde handien babesarekin edo arrisku handiko kirol-ekitaldiekin lotutakoetan.

Gainera, C-UAS sistemen benetako gaitasunak eta eraginkortasuna entrenatzeko hainbat ekimen garatu dira. Adibide gisa, Polizia Nazionalak futbol-estadioak babesteko SES-Futbol Liga Profesionalaren Hitzarmenaren esparruan egindako ariketak nabarmentzen dira.

Guardia Zibila IFSP-2020 AC-CUAS proiektuaren partzuergoan sartu da, estatu kideek tripulaziorik gabeko aire-sistema ez-kooperatiboek (UAS) planteatutako mehatxuak arintzeko dituzten gaitasunak hobetzeko; eta, zehatzago, estatu kideen arteko lankidetzaren indartzeko UAS kontraneurrien konponbideei buruzko probak egitean, UAS irtenbideen eraginkortasunari buruzko erreferentziatzeko oinarritzeko ulermena eskaintzeko.

Administrazio publiko guztien jarduera koordinatua

Espainiak, Aire Segurtasuneko Estatu Agentziaren Zuzendaritzaren ebazpen bidez, aireko bidaiariak eta hegazkingintzako langileak kudeatzeko jarraibideak onartu zituen COVID-19ari dagokionez, Abiazioaren Segurtasun Arrunterako Europako Agentziak (CMSs, Common Minimum Standards) eta Gaixotasunak Prebenitzeko eta Kontrolatzeko Europako Zentroak (GPKEZ) egindako jarraibideetan oinarrituta. Era berean, Spain Travel Health (SPTH) ataria sortu zen, nazioarteko bidaiari guztiek Espainiara bidaiatu aurretik eskatutako dokumentazioa egiaztatu ahal izateko. Jarduera horiek guztiak Aireko Garraioa Errazteko Batzorde Nazionalaren bidez koordinatu ziren.

Jarraibide operatibo horiek garatzeak eta ezartzeak hegazkingintzako alderdi interesdunei bidaiarien eta abiazio langileen osasuna eta segurtasuna eraginkortasunez babesten laguntzea ekarri du, eta tresna batzuk eman ditu neurri horien ezarpena gainbegiratzeko eta, beharrezkoa denean, aholkularitza emateko, beste erakunde nazional batzuekiko koordinazioa eta harmonizazioa errazteaz gain.

Hegazkineria Zibilaren Segurtasunerako Batzorde Nazionalak, haren Batzorde Iraunkorrak eta azpibatzerde eta lantalde espezializatuek koordinatzen dituzte abiazio zibilaren segurtasunarekin zerikusia duten alderdiak. Esparru horretan, droneak aireportu-ingurunean egoteko mehatxuari erantzuteko protokolo koordinatua onartu da. Tokiko segurtasun-batzordeek dagozkien aireportuetan onartutako prozeduretan ezartzen ari da protokolo hori.

Barne Ministerioko Segurtasuneko Estatu Idazkaritza Hegazkintza Zibileko Zuzendaritza Nagusiarekin lanean ari da tripulaziorik gabeko aireontzi-sistemen erabilera zibilerako araubide juridikoa osatzen duen Errege Dekretuaren proiektuan.

Espazio-politikaren arloko errealizazioak

Esparru nazionalean, aurrera egiten jarraitu da Espazio Zaintzako Operazio Zentroaren (EZOZ) gaitasunen garapenean (2019ko azaroan sortu zen), espezialitate horretako langileen prestakuntzan eta trebakuntzan (nazioko eta nazioarteko ikastaro espezifikoen bidez), eta Estatu Batuetako eta Frantziako ariketetan parte hartzen.

Bestalde, Europako Espazio Programaren helburua da EBren lidergoa sustatzea jarduera espazialean, sektore aeroespazialaren I+D industrialaren sustatzea, espaziorako sarbide autonomoa babestea eta gobernantza sinplifikatzea. Europako Espazio Programaren lau proiektu nagusiak honako hauek dira: GALILEO/EGNOS, COPERNICUS, GOVSATCOM eta SST. 2021etik 2027ra bitartean Espazio Programa garatzeko akordioa lantzen ari gara, inbertsioa eta proiektu espazialen garapena erraztuz. Finantza-alderdiak adostu gabe daude, urte anitzeko finantza-esparruaren barruan. (8.5 irudia)

Teknika Aeroespazialeko Institutu Nazionala (TAIN) Global Navigation Satellite System (GNSS) programa europarraren Zerbitzu Publiko Arauturako Agintaritza Nazionala izendatu zuten, eta 2021eko irailean Europako Programa Espazialaren GovSatCom osagairako Agin-

taritza Nazional izendatu zuten. Zerbitzu Publiko Arautuaren (ES CPA) agintaritza eskuduna den aldetik, TAIN arduratzen da gutxieneko estandar komunak (CMSs, Common Minimum Standards) transplantatzeaz eta Espainiako Estatuan ezartzeaz, Europako gainerako CPAekin, Europako Batzordeko Defentsa eta Espazio Industriako Zuzendaritza Nagusiarekin eta Espazio Programarako Europar Batasuneko Agentziarekin koordinatuta. GNSS sistema europarra Espainiako Estatuan ezartzeko aurrekontua bideratzeaz eta kudeatzeaz arduratzen den erakunde nazional gisa, TAIN lankidetzan aritzen da programan parte hartzen duten gainerako erakunde nazionalekin eta espazio- eta segurtasun-sektoreko enpresekin, eta kontzeptu horrengatik Estatuko Aurrekontu Orokorretan esleitutako aurrekontuaren finantza-kudeatzaile gisa jarduten du.

Europako Parlamentuaren eta Espazioaren Zaintza eta Jarraipenari buruzko Kontseiluaren 541 Erabakiak (SST *Space Surveillance and Tracking*) sortutako esparruaren barruan, Garapen Teknologiko Industrialerako Zentroak (CDTI), aipatutako Europako Programan Espainia ordezkatzeko izendatutako erakundea den aldetik, honako lan hauek egin ditu 2021ean, nazio eta Europa mailan:

- Lankidetzeta zibil-militarra estutu da Zientzia eta Berrikuntza Ministerioaren kontrol operatiboa transferituz eta espazio-zaintzako radarra (S3TSR) Defentsa Ministerioari mantenduz 2021eko urtarrilaren 1ean.
- S3TSRk lagundu egin du espazioaren zaintza eta jarraipeneko ekitaldi esanguratsuenetan, hala nola Long-March objektu txinatarra 2021eko maiatzean berriz sartzea eta Errusiak 2021eko azaroan sateliteen aurka egindako entsegua.
- Espainia, S3TOC delakoaren bidez, CDTIk operazioz kontrolatuta, SST zerbitzuen hornitzaile gisa finkatu da, talken alerta-zerbitzua eskaintzen dien sateliteen kopurua % 200 baino gehiago handituz. Espainiak analisi eta informazioarekin lagundu zuen Galileo satelite bat saihesteko lehen maniobran.
- S3TOC satelite aktiboen arteko talka-alertak kudeatzen hasi da. Hori bereziki garrantzitsua da, izan ere, horietako batzuk mega konstelazioekin lotuta egon dira, besteak beste, «Space» edo «OneWeb» konstelazioekin.
- CDTIk I+G+Iko kontratu berriak abiarazi ditu SST eremuan, eta, kontratu horiei esker, Espainiak teknologia berriak garatu ahal izango ditu, hala nola datuak batzea, ikaskuntza automatikoko teknikak edo SST eremuari aplikatutako adimen artifiziala.
- Espainia arduratzen da sentsore-planifikatzaile baten lehen bertsioa abiarazteaz, Partzuergoko herrialdeen aktiboak koordinatuz.

Espainiak aktiboki parte hartzen du Nazio Batuen Espazio Ultraterrestrialaren Bulegoko organoetan, baita Gai Zientifiko eta Teknikoetarako Azpibatzerdeetan eta Nazio Batuen helburu baketsuetarako tratamenduaz haraindiko espazioa erabiltzeko Batzordearen Gai Juridikoetarako Azpibatzerdean ere, non funtsezko gaiak aztertzen eta arautzen ari diren, hala nola, zabor espazialak arintzeko neurriak, horri buruzko araudi posiblea eta espazio ulestriko

trafikoa arautzea. Nazio Batuen Lehenengo Batzordean, 2021ean, Espainiak 76/231 Ebazpena babestu zuen, espazio-mehatxuak murriztuz, Erresuma Batuak bultzatutako jokabide arduratsuen arau, arau eta printzipioen bidez. Horren bidez, 2022an lantalde ireki bat sortuko da, sistema espazialen segurtasunerako mehatxuak eta arriskuak aztertzeko eta portaera arduratsuko arauak adosteko, espazio-segurtasunari lagun diezaioten.

Bestalde, AEMETek meteorologia espazialeko zerbitzu operatibo bat ezarri du (<https://spaceweather.aemet.es/sol.php>). EUMETNET Crossborder esperimuntuan ere parte hartu du, ekaitzei dagokienez, ibilbideko abiaziorako iragarpn meteorologikoak Europa mailan harmonizatzeke. Era berean, informazio geoerreferentziatu aeronautikoa ematen du, kanpoko sistemetan elkarrengarritasun handiagoa ahalbidetzen duena.

Copernicus

Lurra behatzeko Europako programa.

Kopernikok hainbat aplikaziori laguntzen dio, lurreko, itsasoko, atmosferako, klima-aldaketako, larrialdien kudeaketako eta segurtasuneko zerbitzuen bidez. Aplikazio horiek, adibidez, ingurumenaren babesari, hiriguneen kudeaketari, eskualdeko eta tokiko plangintzari, nekazaritzari, basogintzari, arrantzari, osasunari, garraioari, klima-aldaketari, garapen iraunkorrari, babes zibilari eta turismoari buruzkoak dira.

Galileo

EBko satellite bidezko nabigazio-sistema orokorra (GNSS).

Posizionamenduari eta tenporizazioari buruzko informazio hobetua ematen du, Europako zerbitzu eta erabiltzaile askorentzat ondorio positibo garrantzitsuak dituen. Erabiltzaileei aukera ematen die beren posizioa beste sistema batzuekin baino zehaztasun handiagoz ezagutzeko, eta larrialdietarako erantzuna, bilaketa eta erreskatea sustatzen ditu. Galileok Europako berrikuntza ere bultzatzen du, produktu, zerbitzu eta enplegu berriak sortzen lagunduz.

EGNOS

Europako Nabigazio Zerbitzua osagarri geoestazionario bidez.

EBko satellite bidezko hazkunde-sistema erregionala da (SBAS). Erabiltzen da satellite bidezko munduko nabigazio-sistemen errendimendua hobetzeko, hala nola GPSa eta Galileo. Martxan jarri da Europako abiazioa, itsasoa eta lurra erabiltzen dutenei nabigazio-zerbitzu seguruak emateko.

Iturria: DSNek egina Programa Espazialerako EBko Agentziaren informazioarekin

8.5 irudia. EBko espazio-programak

Hurrengo urratsak

Ministerioen arteko elkarrizketa sustatzea Espainiako Espazio Agentzia sortzeko, erakundeen eraginkortasuna lortzeko helburuarekin.

2022ko irailean egingo diren hauteskundeetan, NAZEren (Nazioarteko Abiazio Zibilaren Erakundea) Kontseilurako berrautaketarako Espainiaren hautagaitza prestatzea. Hautagaitza estrategikoa da Espainiarentzat, bai bere baitan nazioarteko garrantzi politikoa duten gai ugari eztabaidatzen direlako, bai sektore aeronautikoak, aire-garraioak eta, oro har, Espainiak ematen duen aire-konektibitateak bere ekonomiarako eta herrialde gisa duen garrantziagatik.

Droneei dagokienez, tripulaziorik gabeko aireontziak urrutitik detektatzeko, identifikatzeko, jarraipena egiteko eta monitorizatzeko sistema globala mailaka ezartzea lurralde nazionalen. Era berean, UAS detektatzeko eta neutralizatzeko sistemak eskuratzeari, edukitzeari, saltzeari eta erabiltzeari buruzko berariazko erregulazio bat egin behar da.

AZPIEGITURA KRITIKOEN BABESA

NAZIOARTEKO TESTUINGURUA:

- Azpiegitura kritikoaren aurkako zibererasoek kontrol industrialeko sistemen ahuleziak eta teknologia operazionalaren zibersegurtasuna bultzatzeko beharra jarri dituzte jomugan.
- Colonial Pipeline Ameriketako Estatu Batuetako oliobideen operadore handienaren aurkako erasoak etenaldiak eragin ditu erregai-horniduran herrialdearen hego-ekialdean.
- Ondasunen eskaria berreskuratzeak portuko azpiegiturak eta zerbitzu logistikoak gainsaturatzea eragiten du, hornidura-kate globalean ondorioak eraginez.

Erronkak

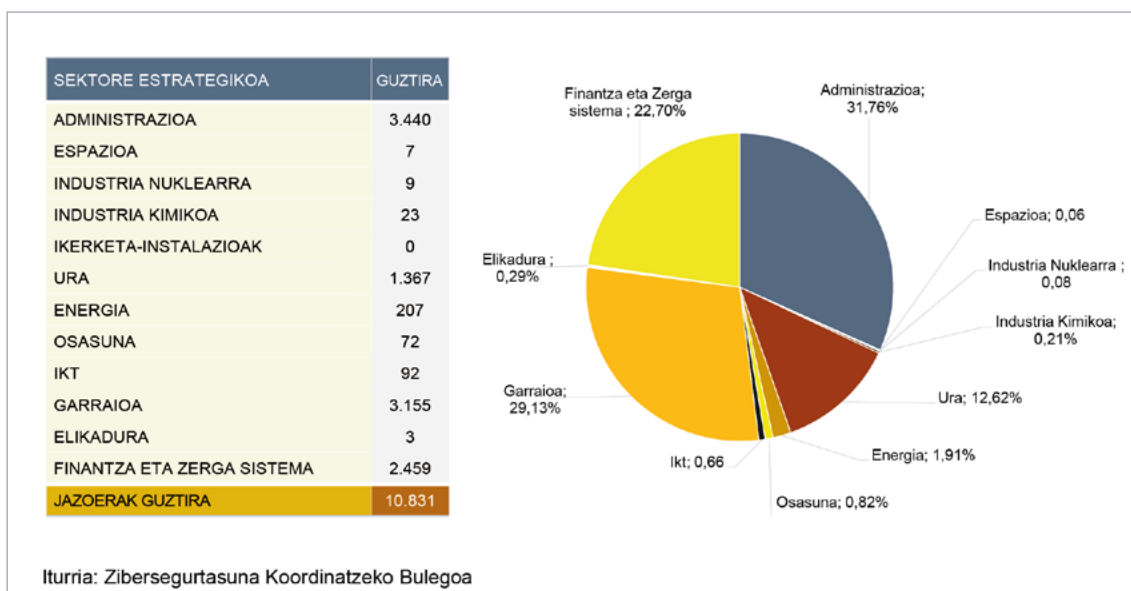
Azpiegitura estrategikoen segurtasunari mehatxu fisiko zein logikoek eragin diezaizkete, eta funtsezko zerbitzuak ematea eragotz dezakete.

Zibermehatxuak dira detektatutako gertakari gehienen arrazoia. Horregatik, nabarmendu behar da babesak garrantzi handia duela sareen eta sistemen segurtasun logikoaren eta segurtasunaren arloan, funtsezko zerbitzuen jarraitutasuna eta prestazioa bermatzeko.

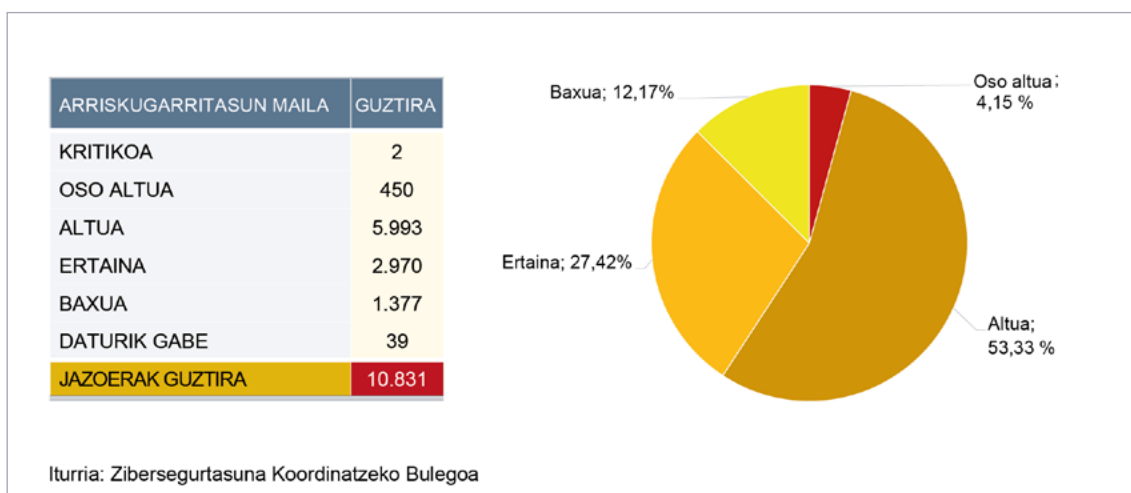
2020an azpiegitura kritikoei egindako zibererasoen gorakada handiaren ondoren (13.000 baino gehiago), 2021ean 10.831 ziberintzidente erregistratu dira guztira, arriskugarritasun eta inpaktu desberdinekoak, operadore kritikoengan, funtsezko zerbitzuetan edo estrategikoenetan, bai pribatuak (675), bai titulartasun publikokoak (10.153).

Zibererasoen eragin handiena jasan zuten sektore estrategikoak Administrazioa (% 32), Finantza eta Zerga sektorea (% 23) eta Garraioa (% 29) izan ziren. (9.1-9.3 irudiak)

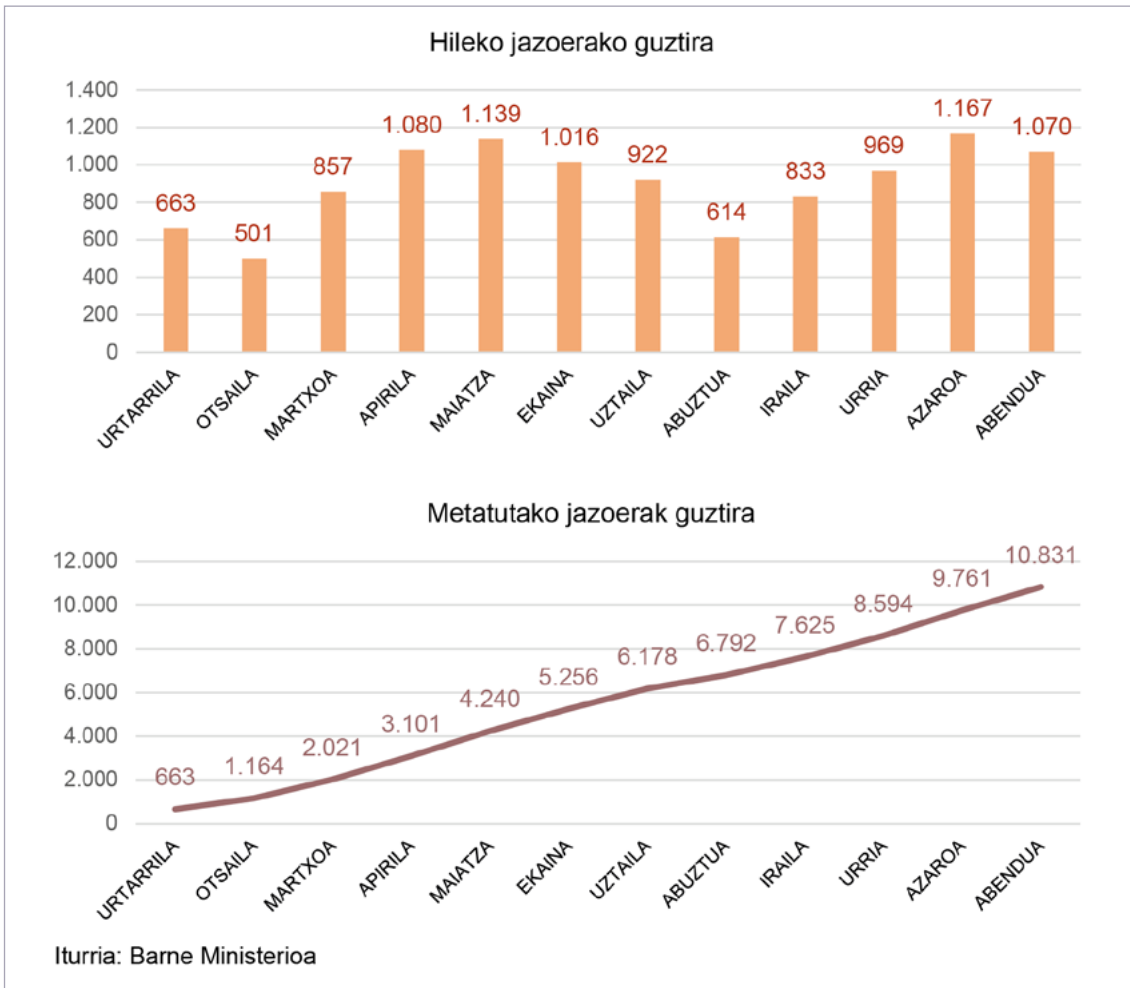
Aurreko urtearekin alderatuta behera egin duen arren, sakoneko joerak goranzkoa izaten jarraitzen du, Segurtasuneko Estatu Idazkaritzako Koordinazio Zibernetikoko Bulegoak eman-dako datuen arabera. (9.4 irudia)

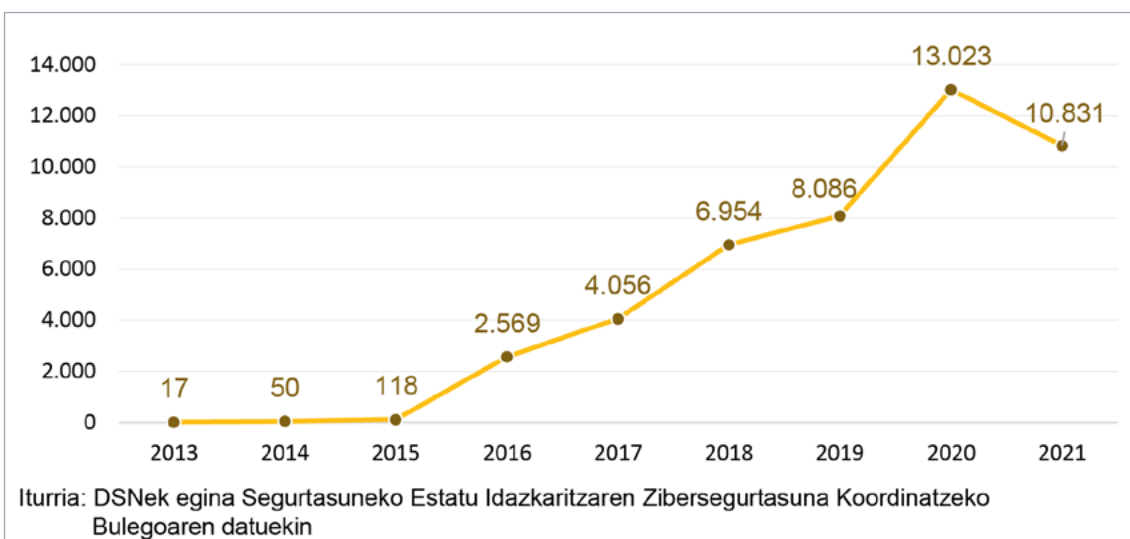
9.1 irudia. Sektore Estrategikoak OCCri 2021ean jakinarazitako jazoerak

9.2 irudia. 2021ean OCCri jakinarazitako jazoerak beren arriskugarrtasun mailagatik

9.3.irudia. OCCri 2021ean jakinarazitako jazoerak

9.4.irudia. Azpiegitura kritikoei egindako zibererasoen kopurua

Agerian geratu da estatuko eragileek eraso gehiago egin dituztela azpiegitura kritikoetako informazio-sistemen ahuleziak ustiatzeko, hiru ardatz nagusitan: ziber eremua (estrategia hibridoak), ziberespioitza eta eragin-eragiketak (desinformazioa). Sarritan, erasoen helburua erakundeen segurtasun integraleko neurrien ezarpen-mailari buruzko informazioa lortzea izaten da, etorkizunean erasoak planifikatu ahal izateko datu nahikoak izateko.

Testuinguru horretan, zibereraso baten aurreko esposizioa eta balizko ondorioak minimizatzeke neurri eraginkorrak hartu behar dira, Informazioaren eta Komunikazioaren Teknologien (IKT) sistemen funtzionamendu egokia bermatzeko, sistema horiek funtsezkoak baitira oinarritzko zerbitzuen, produkzio-zerbitzuen, herritarren segurtasunaren eta ongizatearen funtzionamendu normalerako, bai eta Estatuko erakundeen eta administrazio publikoen funtzionamendu eraginkorrerako ere.

Horregatik, beharrezkoa da eragile kritikoek baliabideak eskaintzea eta inplikaturako eragileak kontrolatzeko, gainbegiratzeko eta koordinatzeko neurriak ezartzea, azpiegitura kritikoaren funtzionamendua babesten duten IKT sistemen funtzionamendu egokiari eragin diezaioketen mehatxuak identifikatzeko, prebenitzeko eta horien aurka erreakzionatzeko ahaleginean.

Era berean, mehatxu fisiko askok azpiegitura estrategikoen segurtasunari eragiten diote, eta horrek kalte egiten dio funtsezko zerbitzuak emateari. Kasu gehienetan, zenbait sektore estrategikoren aurkako jarrerak aldarrikatzen dituzten mugimendu aktibistekin lotuta daude. Gainera, terrorismoak, krimen antolatuak, espioitzak eta kausa naturalek eragindako mehatxuek jarraitzen dute, bai eta itsas espazioaren, aire-espazioaren eta itsasoz haraindiko espazioaren kalteberatasunak ere.

Klima-aldaketa da azpiegitura estrategikoen segurtasunari eragiten dion arrisku fisikoan eragina duen elementuetako bat. EBren klima-aldaketara egokitzeko Estrategiak barne hartzen du Europako Batzordeak babesa ematea klima-aldaketaren aurkako erresilientziari buruzko gogoetak integratzeko eraikin eta azpiegitura kritikoak eraikitzeke eta berritzeko aplikatu beharreko irizpideetan. Ildo horretan, 2021etik 2027ra bitarteko azpiegituren klima-aldaketaren aurkako defentsari buruzko orientabide teknikoak argitaratu ditu Europako Batzordeak 2021ean.

2021ean, Azpiegitura Kritikoak Babesteko Zentro Nazionalari (AKBZN) jakinarazi zitzaizkion sektore estrategikoetako segurtasun fisikoarekin lotutako 29 gertakari; 2020an, 24; 2019an, 89; 2018an, 22; eta 2017an, 54.

Beraz, beharrezkoa da eragile estrategikoen erantzuna hobetuko duten eta ustekabeko ekintzen aurrean jardutea ahalbidetuko duten prebentzio-jarduerak gauzatzea ahalbidetuko duten baliabideak izatea, funtsezko zerbitzuen ohiko funtzionamenduari eragin diezaioketenak.

Adibide gisa, nabarmendu daiteke hegazkineria zibilean gaitasunak eta tresnak handitu behar direla, «Insiderrek» planteatutako mehatxuen aurka; izan ere, langile horiek instalazioetara sartzeko pribilegioak erabil ditzakete eraso terroristak egiteko. Bestalde, trenbide-sektorean, mehatxuak uxatzeko eta garaiz identifikatzeko irtenbide teknologiko berriak ezartzea

aztertzen ari dira, hala nola adimen artifiziala erabiltzea CCTV sistemetan edo droneak segurtasun-zerbitzu gisa erabiltzea estrategikotzat jotzen diren instalazioetan.

Espanian, droneekin egindako operazioak % 200 baino gehiago hazi ziren, aireko kontrolik behar ez duten drone partikularrak kontuan hartu gabe. Tripulaziorik gabeko aireontzi horiek, laster, hiri-paisaiaren beste elementu bat izango dira. Azpimarratzekoak dira tripulaziorik gabeko aire-sistema txikiak, kostu txikia, erabilera-aldakortasuna eta detekzioa saihesteko gaitasuna dutenak. Hedapen horrekin batera, kontrol-sistemak eta anti-dronak erabili behar dira, ezin baita baztertu instalazio sentikorren aurka erabiltzea.

UASen aurkako sistema berriak etengabe egokitu behar dira UAS mehatxuaren bilakaerara (osagaien miniaturizazioa, hegaldi-ahalmenaren hobekuntza, isurketen gabezia, nabigazioaren zehaztasuna, kostuen merkatzea, etab.) eta azpiegituren babes-beharretara.

Kontuan hartu beharreko beste alderdi bat atzerriko zuzeneko inbertsioa da sektore estrategikoetan. 2021eko martxoaren 17an urtebete bete zen Espainian atzerriko inbertsio zuzenak kontrolatzeko mekanismo berria (AIZ) sartu zenetik, ordura arte liberalizatuta baitzeuden (defentsa nazionalarekin lotutakoak izan ezik).

Espanian atzerriko inbertsioari ia erabateko irekiera eman ondoren, COVID-19aren pandemiaren agerpenak kezka sortu zuen ekonomiaren sektore estrategikoetan jarduten zuten Espainiako enpresak babesteko, horien ahultasun egoeraz baliatzea bilatzen zuten atzerriko inbertitzaileen erosketen aurrean.

AIZak baimenduta daude oraindik, baina segurtasunari, ordena publikoari eta osasun publikoari eragin diezaieketenek, hemendik aurrera, eragiketa itxi aurreko baimena lortu beharko dute. Espainiako araudiak Europako Batzordearen gomendioari jarraitzen dio; izan ere, gomendio horrek estatu kideak bultzatzen zituen beren kontrol-mekanismoen erabilera AIZetara hedatzera.

Alde batetik, honako sektore hauetan jarduten duten sozietate espainiarretako AIZek baime-na beharko dute:

- Azpiegitura kritikoak: energia, garraioa, ura, osasuna, komunikazioak, aeroespaziala, defentsa, hauteskundeak edo finantzak, etab.
- Teknologia kritikoak eta erabilera bikoitzekoak, industria-lidergorako eta -trebakuntzarako giltzarriak, eta Espainiarentzat interes berezia duten programen babesean garatutako teknologiak (adimen artifiziala, robotika, zibersegurtasuna, energia biltegi-ratzea, nanoteknologia, etab.).
- Funtsezko inputen hornidura: energia, konektagarritasun-zerbitzuak, lehengaiak edo elikagaien segurtasuna.
- Informazio sentikorra eskura duten sektoreak: datu pertsonalak edo informazio hori kontrolatzeko gaitasuna.
- Komunikabideak.

Bestalde, inbertitzen den sektorea edozein dela ere, aldez aurreko administrazio-baimena beharko da atzerriko inbertitzaileak:

- Hirugarren herrialde bateko Gobernuak kontrolatzen du, zuzenean edo zeharka (erakunde publikoak, Indar Armatuak edo funts subiranoak barne).
- Beste estatu kide bateko segurtasunean, ordena publikoan edo osasun publikoan eragina duten sektoreetan inbertsioak egin ditu edo jardueretan parte hartu du.
- Espainiako segurtasun publikoan, ordena publikoan edo osasun publikoan eragina duten delitu-jarduerak edo legez kanpoko jarduerak egiteko arrisku larria planteatzen du.

Azken horri dagokionez, CNPICek komenigarritasun-txostenak egin ditu 65. urtean, atzerriko inbertitzaileek Espainian funtsezko zerbitzuen esparruan jarduten duten enpresak eskuratzeari buruz, zerbitzu horien horniduraren gaineko balizko mehatxuak hautemateko.

Gauzatzeak

Araudia betetzea eta plangintza mailakatua

Aurten, Azpiegitura Kritikoak Babesteko Plangintza Sistemaren lanak burutu dira sektore estratergioko mailan, Administrazioaren Plan Sektoriala onartuta. 2014tik, 18 plan estratergioko sektorial onartu dira, honako sektore hauei dagozkienak: energia – Elektrizitatea, gasa eta petrolioak –; Industria Nuklearra; Finantza Sistema; Garraioa – Airekoa, itsasokoa, errepideak eta trenbideak –; Ura; Espazioa; Industria Kimikoa; IKTak; Hiriko eta Metropoliko Garraioa; Elikadura; Osasuna; Ikerketa Instalazioak; eta Administrazioarena. Plan horiei esker, COVID-19aren aurkako borrokan esku hartu behar zuten funtsezko erakunde guztiak identifikatuta eta CNPICen bidez koordinatuta egon dira.

Aurten, 80 erakunde berri sartu dira, eta, lehendik zeuden 170 erakundeez gain, segurtasun-komunitate konplexua ezarri da, 250 bat operadore kritikoz osatua, izaera publiko-pribatukoa.

Identifikatutako azpiegitura estratergiokoak 3.600 baino gehiago dira. Horien artean, 2021ean 137 azpiegitura kritiko berri izendatu dira, eta, lehendik zeuden 500 azpiegitura baino gehiagorekin batera, Espainia erreferentzia-posizioan dago.

Azpiegitura kritikoaren babesari buruzko araudian jasotako planifikazio mailakatuaren prozesuaren ildotik, 2021ean Operadorearen 56 Segurtasun Plan onartu dira (berrikuspenak barne), eta 302 izan dira, hau da, aurreko urtean baino % 22 gehiago. Babes Plan Espezifikoak (EAP) dagokienez, 91 onartu dira, eta 2021ean 477 EAP zeuden indarrean; horrek esan nahi du % 23ko igoera izan dela 2020ko kopuruarekin alderatuta. (9.5 irudia)

Operadorearen Segurtasun Planak

PSO	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	GUZTIRA
ONESPENA	0	33	29	30	14	28	9	8	151
BERRIKUSPENA	0	0	0	19	17	28	39	48	151
GUZTIRA	0	33	29	49	31	56	48	56	302

Berriazko babes-planak

PPE	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	GUZTIRA
ONESPENA	0	0	138	21	14	83	50	76	382
BERRIKUSPENA	0	0	0	0	0	0	80	15	95
GUZTIRA	0	0	138	21	14	83	130	91	477

Iturria: Barne Ministerioa

9,5 irudia. Azpiegitura Kritikoak Babesteko Sistema Nazionalaren aurrerapen-maila

Segurtasun integrala prisma zabal baten bidez

Azpiegitura Kritikoak Babesteko araudia (PIC) eguneratzen jarraitzen da, PIC eremuan segurtasun integrala, ardatz estrategikoa eta bizi-ardatza, lortzeko. Besteak beste, funtsezko zerbitzuen hornikuntzan edo azpiegitura kritikoetan eragina izan dezaketen aktibo fisiko eta logikoetako gorabeheren kudeaketa integralaren prozesua hobetu eta indartu nahi da.

Azpiegitura kritikoen babesaren arloko koordinazioa

2021ean, ministerio-sailen arteko lankidetzarekin eta lankidetzarekin jarraitu du, CNPIC, CITCO eta ESIK barne, informazioa trukatzuz eta koordinazio-mekanismoak ezarriz, besteak beste, azpiegitura estrategikoetarako mehatxuei buruzko inteligentzia-arloan, informazio hori operadore kritikoen eta funtsezko zerbitzuetako operadoreen artean lortu, ebaluatu eta zabaldu ahal izateko, prebentzioa bultzatzeko helburuarekin.

Indar Armatuak indarrean eta eguneratuta dituzte azpiegitura kritikoak babesteko kontingentzia-planak, borroka terroristan eraginkortasunez erantzuteko, Estatuako Segurtasun Indar eta Kidegoen alde.

Koordinazioa eta lankidetzak publiko-publikoak eta publiko-pribatuak

PIC Koordinazio Mahaiak (2021ean lau bilera egin dira) eragile kritikoek aktibatutako babes-neurrien jarraipena eta koordinazioa egiteko laguntza-organo iraunkor gisa funtzionatu du, bai eta PIC sistemako eragileen arteko lankidetzak eta komunikazio-prozedurak ezartzeko ere. Horri esker, informazio baliotsuaren truke esanguratsua egin ahal izan da, operadoreen beharrak aurkitutako egoeren errealitate aldakorrera egokitzeko.

Mahai horietan, plan estrategiko sektorialak dituzten sektore estrategikoetako operadore kritiko eta funtsezko zerbitzuen operadore guztiak daude ordezkaturik.

Bestalde, EGKFe prestakuntza-jarduerak garatu dituzte, eta prestakuntza-buletinak eta mezuak egin eta zabaldu dituzte, segurtasun pribatuko langileen profesionaltasuna eta funtzionamendua hobetzen laguntzeko.

Nazioarteko eta Erkidegoko lankidetzak

NATOren esparruan, azpiegitura kritikoen zibersegurtasunari buruzko informazioa biltzeko lanei ekin zaie Aliatuei. Azterketa hori Aliantzaren Ziberdefentsa Politikaren implementazioaren parte da. Azterlan horren ondoriozko txostenak honako hauek hartuko ditu bere baitan: estrategia, Azpiegitura Kritikoen Zibersegurtasunaren Gobernantza eta arduradunen eta agintari nazionalen artean informazioa trukatzeko mekanismoak.

Bestalde, Aire Segurtasuneko Estatu Agentzia (ASEA) lankidetzan aritu da Aire Segurtasuneko Europako Agentziarekin C-UASen (*Counter Unmanned Aircraft Systems*) ekintza-plan bat diseinatzen.

Ikerketa Zientifikoaren Kontseilu Gorenaren (IZKG) Espainiako Nekazaritza eta Elikagaigintzako Ikerketa eta Teknologia Institutu Nazionaleko (NIN) ikertzaileek Europako eta nazioarteko ikerketa-proiektuetan parte hartzen dute, eta Azpiegitura Zientifiko eta Tekniko Berezi gisa, instalazioetarako sarbidea zabalik dute estatuko eta nazioarteko erakunde publiko eta pribatuetako ikertzaileentzat. INIAren Animalien Osasuna Ikertzeko Zentroa erreferentziazko laborategia da Europar Batasunean eta Nekazaritza eta Elikadurarako Nazio Batuen Erakundearen (ENBE), Afrikako Txerri-izurriari dagokionez, eta ENBERen erreferentziazko zentroa segurtasun biologikoan. Lehendakaritza Ministerioaren eta Segurtasun Biologiko Handiko Laborategien Sarearen (SBHLS) mendeko Alerta Biologikoko Laborategien Sarearen (SBHLS) parte da.

Hurrengo urratsak

PIC ziurtapen-eskema bat egitea, operadore kritikoekin eta funtsezko zerbitzuetako operadoreekin tresna komun bat izateko, bakoitzaren antolakundean PIC sistemaren garapen- eta ezarpen-egoera ebaluatzeko.

UASen aurkako gaitasuna garatzea, bai eta Estatuaren esku dauden bitarteko guztiak enplegatze eta koordinatzeko protokoloak ere, mehatxu horri modu integratu, azkar eta eraginkorrean aurre egin ahal izateko.

Indar Armatuen eremuan, gaitasun bateratu hori eskuratzeko prozesuarekin jarraitu behar da, azpiegitura kritikoen inguruetan erabiltzea eragozteko eta, hala badagokio, langileentzako eta instalazioentzako arriskurik gabe neutralizatzeko berariaz diseinatutako sistemetan oinarrituta. Era berean, EGKFak azterlanak egiten ari dira, operadoreekin batera, segurtasuna indartzeko eta hobetzeko, kontra-UAS/drone gaitasunak sartuz Erantzun Unitateetan.

SEGURTASUN EKONOMIKO ETA FINANTZARIOA

NAZIOARTEKO TESTUINGURUA:

- Hornidura-kateetako disrupzioak, hornidurari eragin diotenak eta prezioen igoerak eragin dituztenak.
- Inflazioa handitzea eta susperraldi ekonomikorako arriskua.
- Fintech eta kriptomoneten hazkunde nabarmena.

Erronkak

COVID-19aren pandemiak aurrekaririk gabeko krisi ekonomiko globala eragin zuen, oraindik erabat gainditu gabea. Eurogunean, alde batetik, krisiaren aurreko jardura ekonomikoaren maila berreskuratu dela eta, bestetik, egoera makroekonomikoa hobetu egin dela nabarmentzen bada ere, nolabaiteko ziurgabetasuna dago pandemiaren bilakaerari zuzenean lotutako susperraldiaren sendotasunari buruz. (10.1 irudia)

Nazioartean, ekonomiaren eta finantzen segurtasunerako arriskuei buruzko mapak eboluzionatu egiten du, eta garrantzi handiagoa hartzen dute prezioen igoeratik eratorritako arriskuek (batez ere, energia-baliabideetatik eta lehengaietatik eratorritakoek), hornidura-kateen disfuntzioek eta birlokalizatzeko edo protekzionismo ekonomikorako neurri posibleek, egoera ekonomikoaren bilakaera globalean baldintzatu baitezakete. Espainiako ekonomia ez da immunea egoera horretan, eta sektore jakin batzuetako eskaintzaren eta eskariaren arteko desorekak, motorra edo material eta ekipo elektrikoa kasu, faktore mugatzaile nagusia dira. Nabarmentzekoa da erdieroaleen hornidura-krisiaren kasua, geldialdi handiak eragin baititu Espainiako eta Europako automobilgintzan ekoizpenean eta logistikan. (10.2 eta 10.3 irudiak)

10.1 irudia. Hazkunde ekonomikoaren aurreikuspenak eta aurreko proiektzioekiko desbiderapenak

MUNDUKO BANKUAREN HAZKUNDE EKONOMIKOAREN ADIERAZLEAK	2019	2020	2021	2022	2023
2021eko ekaina			(balioztatua)	(proiektatua)	(proiektatua)
Konpomia Aurreratuak	1,7%	-4,6%	5,0%	3,8%	2,3%
Estatu Batuak	2,3%	-3,4%	5,6%	3,7%	2,6%
Txina	6,0%	2,2%	8,0%	5,1%	5,3%
Eurogunea	1,6%	-6,4%	5,2%	4,2%	2,1%
Merkatu berriak eta garapen-bidean dauden ekonomiak	3,8%	-1,7%	6,3%	4,6%	4,4%

Iturria: DSNek egina Munduko Bankuaren datuekin

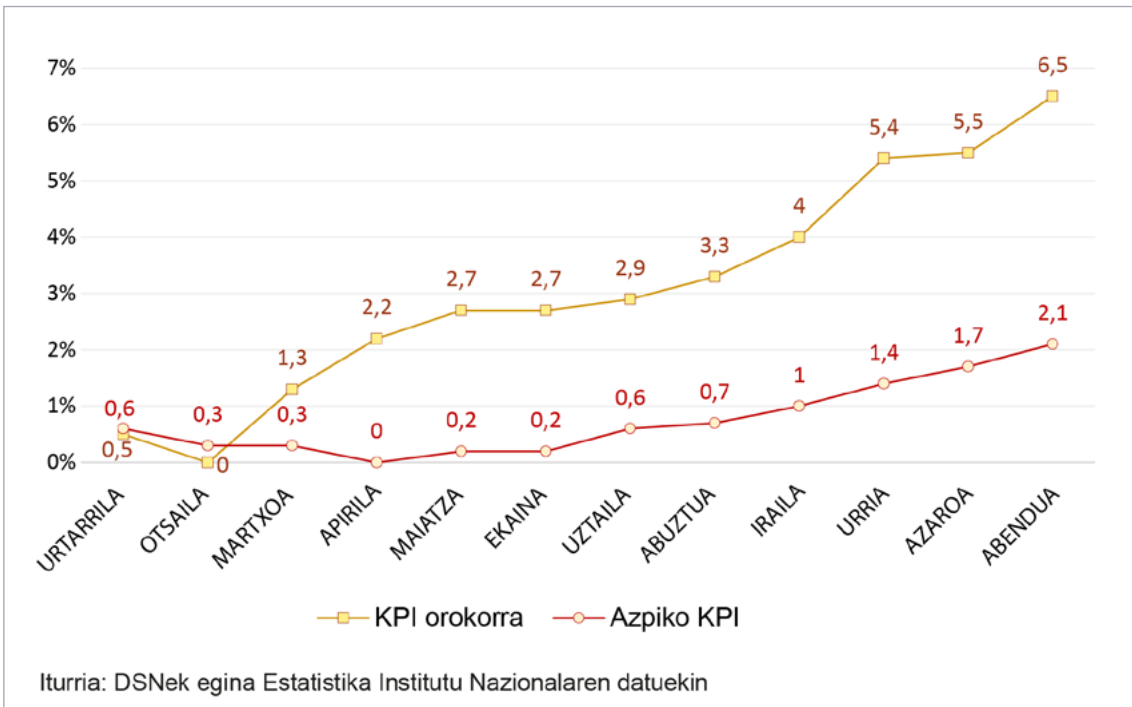
MUNDUKO BANKUAREN HAZKUNDE EKONOMIKOAREN ADIERAZLEAK	2019	2020	2021	2022	2023
2021eko urria			(balioztatua)	(balioztatua)	(proiektatua)
Konpomia Aurreratuak	1,7%	-4,6%	4,6%	3,6%	2,2%
Estatu Batuak	2,3%	-3,4%	4,4%	3,2%	2,3%
Txina	6,0%	2,2%	7,5%	4,8%	5,3%
Eurogunea	1,6%	-6,4%	4,2%	4,0%	1,8%
Merkatu berriak eta garapen-bidean dauden ekonomiak	3,8%	-1,7%	6,1%	4,5%	4,4%

Oharra: Gorritz erakusten dira, beherantz berrikusi diren adierazleak

Oharra: Gorritz erakusten dira, beherantz berrikusi diren adierazleak

10.2 irudia. KPI orokorraren bilakaera Espainian 2010-2021

10.3 irudia. KPI bilakaera 2021ean (indize orokorra eta azpikoa)

Gainera, herrialde askotako susperraldi ekonomikoari espazio fiskalik ezak eta zorraren eraginak eragiten diote, eta gai horiek eragina dute susperraldi berdea abiaraztean eta klima-aldaketaren aurkako erantzun-neurrietan, horrek nazioarteko segurtasunean dituen ondorioekin.

Inflazioaren igoera eragiten duten faktore gehienak iragankorrak dira eta energia-sektorean kontzentratuta daude. Oinarri-ondorioak 2022an desagertuko dira, prezioen bilakaeraren urte arteko konparazioek 2020ko erreferentzia izateari uzten diotenean. Botila-lepoak desgertu egin beharko dira 2022an, merkatua doitu ahala.

Alde horretatik, funtsezkoa da estatu kideek batera jardutea, Europar Batasunaren egonkortasun ekonomikoan eraginik ez izateko.

Bestalde, kontuan hartu beharko da herrialde garatuetako diru-politika hedakorren itzulketa. Estatu Batuetako Erreserba Federalak 2021eko abenduan hasiko du bere balantzearen gutxitze mailaketa, eta 2022ko udara arte jarraituko du ziurrenik. Ingalaterrako Bankuak ere interes-tasak igo zituen 2021eko abenduan, pandemia hasi zenetik lehen aldiz. Europako Banku Zentrala ikuspegi lasaiagoa jarraitzen ari da. Pandemiaren ondorioz larrialdiko aktiboak erosteko programa 2022ko martxoan amaituko da; beraz, gaur egun bi zalantza daude. Lehenik eta behin, pandemiagatik aktiboak erosteko programa arruntak paper garrantzitsuagoa eta malguagoa izango du PAEPk bere amaiera ikusten duenean. Bigarrenik, tasen igoeraren egutegia. Gai horiek ebazteko, funtsezkoak izango dira Europako Banku Zentralak (EBZ) inflazioaren bilakaerari buruz egiten dituen proiektzioak eta epe ertainean % 2ko konbergentzia. Inflazioari buruzko itxaropenen bilakaerak lotura estua du tasen goranzko itxaropenen bilakaerarekin. Lehenengo iragankorrak izanez gero, EBZak jarduteko tarte handiagoa izango luke, diru-politikak pixkanaka normalizatzen hasi aurretik.

Horrela, epe ertainean, euroguneko egoera makroekonomikoa defizit publikoaren indize altuek eta BPGren gaineko zor publikoaren ratioak markatuko dute, goranzko joerako inflazio-tasez gain, pizgarri fiskalak zein moneta-politikakoak pixkanaka erretiratzen ari diren testuinguruan.

Gainera, COVID-19aren pandemiak agerian utzi ditu Europar Batasuneko produktu eta lehen-gai kritikoen hornikuntzan dauden mendekotasunak eta egiturazko ahuleziak, bai eta produktuen hornikuntzan disrupzioak arintzeko prest egoteko beharra ere.

Ondorioz, Erkidegoko erakundeak mendekotasun kritikoen arazoari heltzen hasi dira, eta, beraz, Batasunaren autonomia estrategikoari, funtsezko sektoreetako (industria-, teknologia- edo energia-sektoreetako) produktu eta inputu kritiko edo funtsezko jakin batzuetan. Ekitaldi hori, gainera, trantsizio bikoitzeko une batean gertatzen da, Batasuneko industria-sarearentzat eta ekonomiarentzat, oro har. Batetik, klima-aldaketaren aurkako borroka eta, bestetik, Europako ekonomiaren digitalizazioa.

Finantza-sektorean hartutako neurrien helburua likidezia-tentsioak saihestea izan da. Epe laburrean kaudimen-arazoak sor daitezkeela ikusten ez bada ere, alerta-mailari eutsi behar zaio, krisi ekonomikoa finantzario bihur ez dadin, susperraldia espero den sendotasunera iris-

ten ez bada. Erkidego barruko banku-finkapenak handitzeko helburuak ez du oraindik lortu espero zen arrakasta. Hori lortzeko erabakigarria izan daiteke Erkidegoko kideek Banku Batasuna osatzeko duten borondatea. Espainiako banku-sektoreak prozesu horri aurre egiten jarraituko du, prozesu horretan murgilduta baitago barne-mailan.

Europar Batasunaren eta Erresuma Batuaren arteko harreman berriak, brexit-aren ondoren, hainbat erronka dakartza ekonomiaren eta merkataritzaren esparruan, bi aldeek sinatutako Merkataritza eta Lankidetzak Akordioa indarrean sartu ondorengo harremanen paradigma-aldaketan oinarrituta. Akordio horrek eragina izan dezake Erresuma Batuarekiko merkataritza-harremanean arrisku handiena duten Espainiako sektore ekonomikoetan.

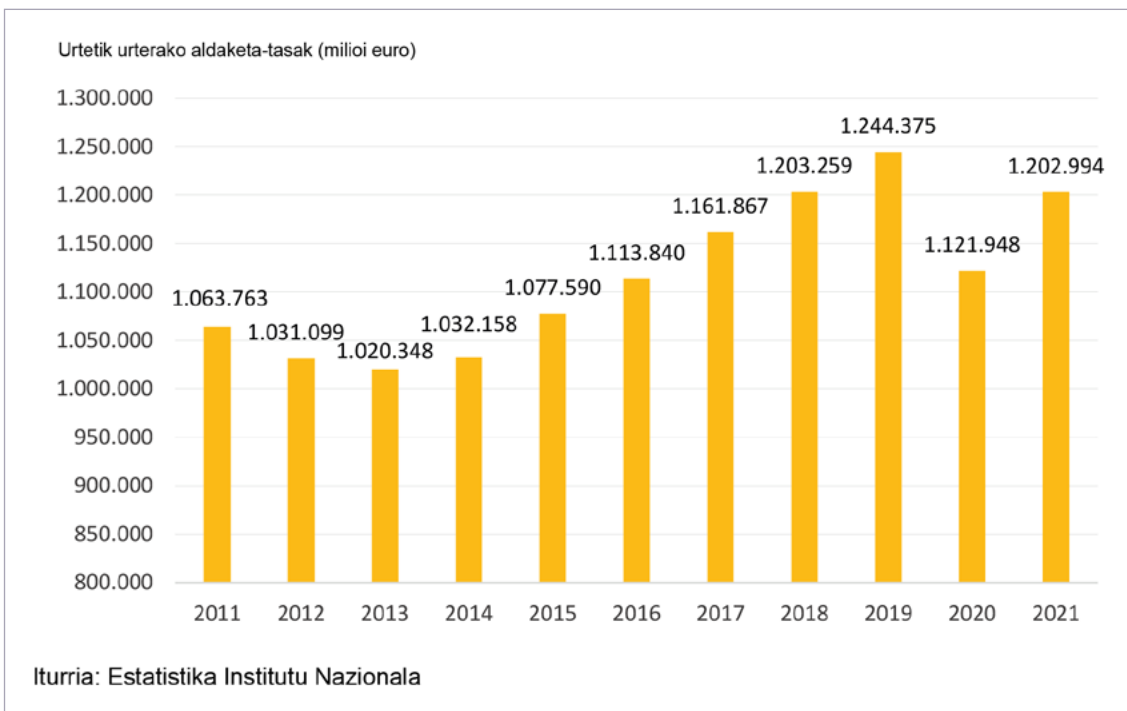
Bestalde, ekonomia eta finantza-jardueraren globalizazioak, kapitalen mugikortasunarekin batera, urteak daramatza erronka garrantzitsuak planteatzen zerga-administrazio guztientzat, besteak beste, Espainiarentzat, horrek errentak eta ondareak zerga-egoitzako estatua- ren mugetatik kanpo ezkutatzeko dakartzan arriskuengatik. Gaur egun ere erronka horiek daude, finantzen digitalizazioak eta kriptotaktibo edo aktibo birtual deiturikoen agerpenak eta hedapenak areagotuta, horien artean kriptomoneta edo txanpon birtualak daudelarik.

Arlo horretan, erronka nagusia da nazioarteko informazioaren trukea hobetzeko ahalegina- rekin jarraitzea, iruzur fiskalari aurrea hartzeko eta aurre egiteko tresna gisa, bai eta trukake- ta automatiko berriak txertatzea ere, *Kontseiluaren 2011ko otsailaren 15eko 2011/16/EB Zuzen- tarauan (fiskalitatearen arloko administrazio-lankidetzari buruzkoa eta 77/799/EEE Zuzentaraua indargabetzen duena)* eta OCDEren barruan bultzatutako enildotik.

Maila Nazionalan, 2020an Europarako Berreskuratze Plana onartu ondoren, 2021ean berres- kurapen- eta erresilientzia-plan nazionalak onartu ziren. Espainiaren Berreskuratze, Eraldake- ta eta Erresilientzia Plana ezartzea da herrialdeak aurre egin behar dion erronka nagusia, krisiaren ondorioak itzultzeaz gain, ekonomia iraunkorra lortzeko.

Bai BPGren hazkundeari buruzko datuek, bai maiztasun handiko koiunturazko adierazleek, txertaketa-prozesuaren arrakastak, pandemiaren aurrean politika ekonomikoaren erantzun- ak, lan-merkatuaren susperraldi indartsuak eta enpresentzako kreditu-eskuragarritasunak bultzatutako Espainiako ekonomiaren berreskuratze-prozesua islatzen dute, oraindik ere al- deko interes-tasekin.

Hala ere, prezioen igoerak eragin kaltegarria izan zuen Espainiako BPGaren hazkundera- n 2021ean, 3 hamarren ingurukoa, Espainiako Bankuak abenduaren 2an egindako azken aurrei- kuspenaren arabera; 2022an, berriz, 7 hamarren ingurukoa izango zen. . (10.4 eta 10.5 irudiak)

10.4 irudia. Barne-produktu gordina, kateatutako bolumena. Urtetik urterako aldaketa-tasak (milioi euro)

10.5 irudiak. BPGaren aurreikuspenak (%)

BPGaren aurreikuspenak (%)	2020	2021	2022
Europako Batzordea (2021/11)	-10,8	4,6	5,5
NMF (10/2021)	-10,8	5,7	6,4
2022ko Aurrekontu Plana (2021/10)	-10,8	6,5	7,0
Egoera makroekonomikoa (2021/10)	-10,8	6,5	7,0
Finantza Egonkortasunerako Programa eguneratzea (2021/04)	-10,8	6,5	7,0

2021/11/12an eskuragarri zeuden azken datuak

Iturria: DSnek egina Ekonomia Gaietarako eta Eraldaketa Digitalerako Ministerioak emandako hainbat iturritako datuekin

Gainera, krisiak enpresa asko egoera ahulean utzi ditu merkatuan. Burtsaren kapitalizazio txikiak areagotu egiten du aurkako eskuraketak edo bestelako ezegonkortze-akzioak izateko arriskua. Zenbait sektorek, segurtasunerako estrategikotzat jotzen direnek, hala nola azpiegitura kritikoeak, energiakoak edo telekomunikazioak, atzerriko inbertsioen liberalizazio-erregimen orokorraren aurkako zenbait araugintza-mekanismo behar dituzte, segurtasuna, osasuna edo ordena publikoa arriskuan dagoela uste denean, haien babesa bermatzeko. Defentsarako materialaren merkataritzaren kasua ere bada, edo erabilera bikoitzekotzat jotzen dena.

Espainiako ekonomia bizitzen ari den susperraldi ekonomikoaren funtsezko elementuetako bat lan-merkatuaren portaera hobea izaten ari da, batez ere beste garai historiko batzuekin alderatuta, histeresi edo langabeziaren iraunkortasun arriskuak murriztuz. Horretarako funtsezko faktorea esku-hartze publikoa izan da, enplegua aldi baterako erregulatzeko espedienteen bidez. Gizarte Segurantzako afiliazioak pandemiaren aurreko balioetan daude, eta langabezia-tasak areagotu egin du jaitsiera 2021eko martxotik, eta 2018ko mailetan dago. Lan-merkatuaren hobekuntza hori onuragarria da emakumeentzat, baita kolektibo ahulentzat ere, hala nola iraupen luzeko langabeentzat edo gazteentzat. (10.6 eta 10.7 irudiak)

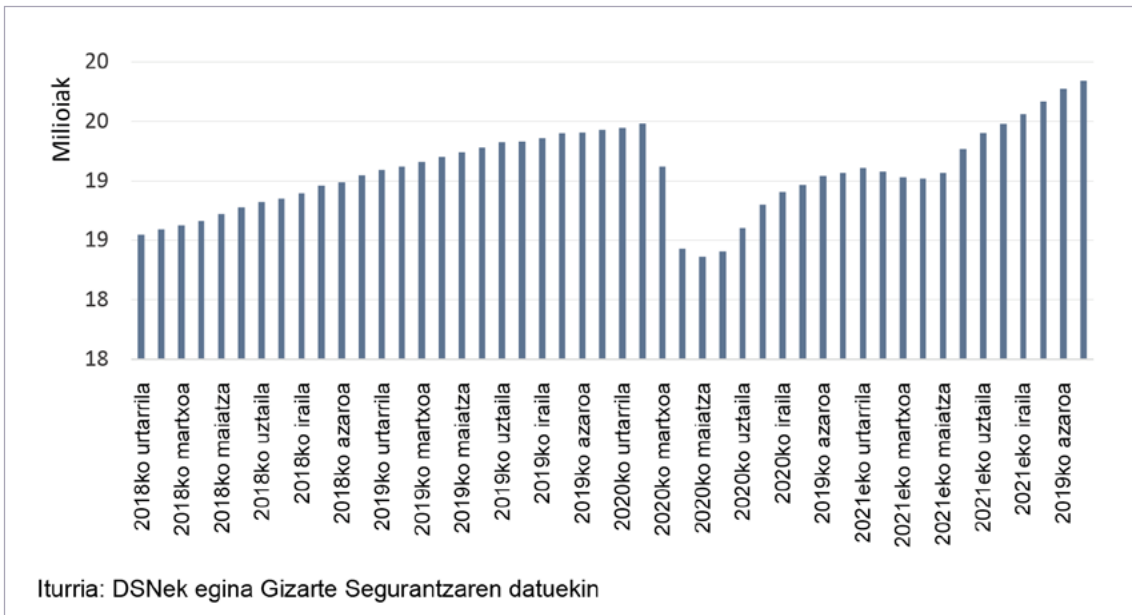
COVID-19aren krisiaren ondorio negatiboak aurre egin ahal izateko, zorpetze handia izan da, baina 2021ean egonkortu egin da. Susperraldi ekonomikoa sendotu eta krisiari lotutako gastu-beharrak murriztu ahala, defizit publikoa eta zor publikoaren/BPGaren ratioa beherantzko bidean sartuko dira. Espainiako ekonomiaren erronka da kontu publikoak pixkanaka sendotzea, zorraren bolumena pixkanaka murriztea ahalbidetuz, eta, aldi berean, susperraldirako eta hazkunde iraunkor eta iraunkorrerako zutabe egokiak finkatzea. (10.8 irudia)

Bestalde, egungo industria-politikaren helburua Espainiako industria-zerbitzuen ekosistema modernizazioa eta produktibitatea bultzatzea da, balio-katea digitalizatuz, produktibitatea bultzatuz, lehiakortasuna bultzatuz eta trantsizio ekologikoan eta eraldaketa digitalean funtsezkoak diren sektore estrategikoen energia-eraginkortasuna hobetuz. Horretarako, Berreskuratze, Eraldaketa eta Erresilientzia Planaren barruan, 12 osagaitzat hartzen da Espainia 2030 Industria Politika, egiturazko bi erreforma jasotzen dituena: (i) Industria Bultzatzeko 2030 Espainiako Estrategia eta (ii) Hondakinen Politika eta ekonomia zirkularren sustapena. Horrez gain, hiru inbertsio osagarri nabarmentzen dira, 6.106,5 milioi eurokoak, Espainiako industria-sektorea bultzatzeko funtsezkoak izango direnak: (a) sektorekako datuen gune bat sortzea, (b) industriaren lehiakortasuna eta jasangarritasuna bultzatzeko programa bat eta (c) hondakinen araudia ezartzen eta ekonomia zirkularra sustatzen laguntzeko plan bat.

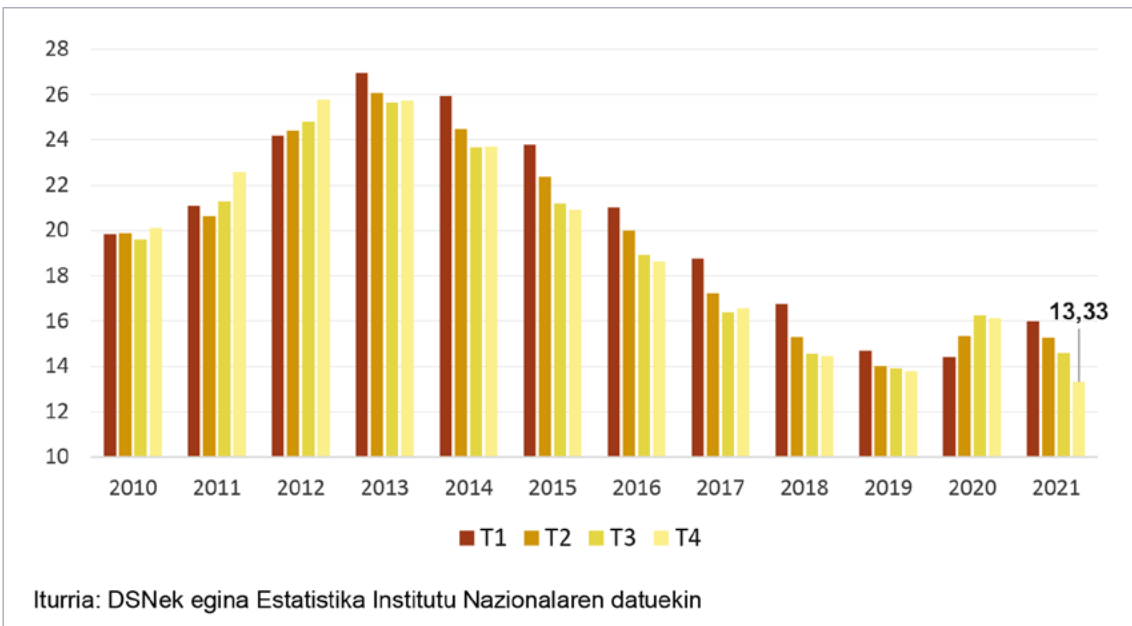
Gainera, Berreskuratze, Eraldaketa eta Erresilientzia Planaren esparruan, Espainiak aukera handia du eraldaketa digitala bultzatzeko, ekonomiaren modernizazioa ahalbidetzeko, gizarte osoak teknologia berrietarako irisgarritasuna, enpresen eta industrien digitalizazioa (berreziki ETEak eta startupak), I+G+I indartzea eta herritarren trebakuntza digitala bermatuz.

Espainiaren profil demografikoa, biztanleria zahartua eta landa-eremuko despopulazioa ezagunak dituena, irismen luzeko erronkak ere badira, segurtasunean ondorioak dituztenak. Nekazaritza eta elikagaigintza-sektore estrategikoeak eta arrantza-sektoreek zailtasunak izaten dituzte ekoizpen-jarduerari eusteko eta landa-eremuetako biztanleriari eusteko. Zuzen-

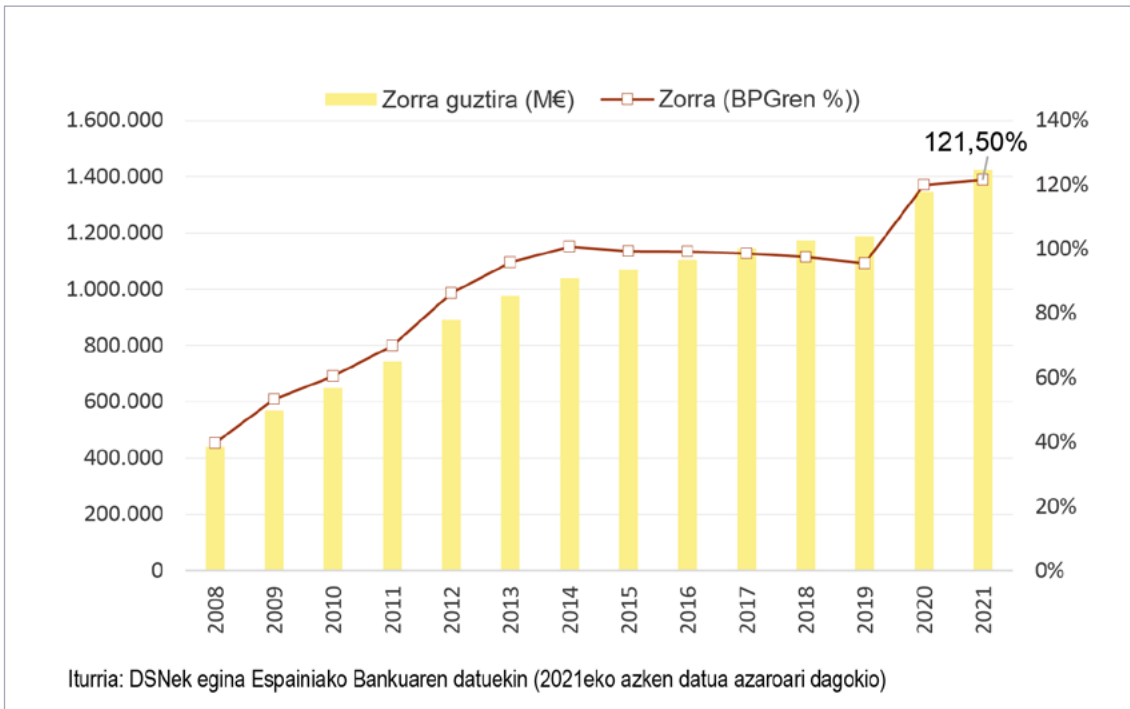
neko arriskuez gain (delinkuentzia areagotzea, adibidez), despopulazioak ingurumen, klima eta baso-arriskuak ere badakartza, jarduera tradizionalak galtzearen eta mendien kudeaketa eskasaren ondorioz. (10.9 irudia)

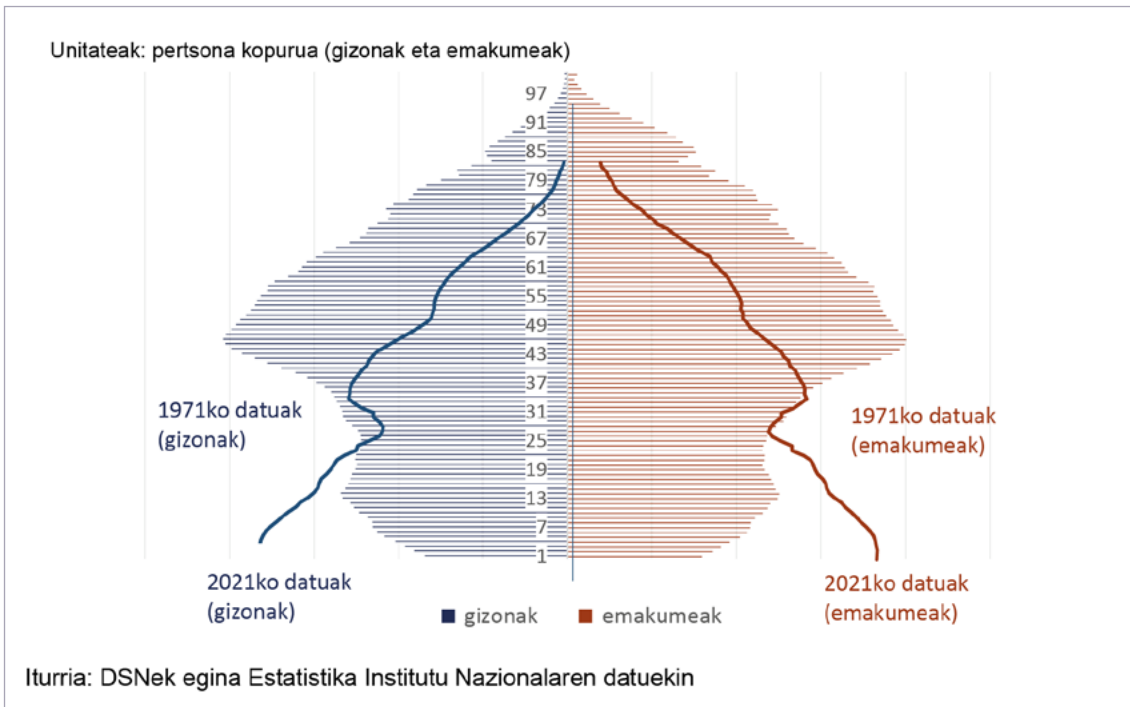
10.6 irudia. Gizarte Segurantzako afiliazioak (batez besteko hilabeteko afiliazioa, urtaroaren arabera doituta)

10.7 irudia. Biztanleriaren langabezia-tasa (2010-2021)

10.8 irudia. Zor publikoa

10.9 irudia. Espainiako piramide demografikoak (1971 eta 2021)

Gauzatzeak

Bere egitura ekonomikoa dela eta, Espainia krisiak gehien kaltetu duen herrialdeetako bat izan den arren, datuek 2021eko adierazle ekonomiko nagusien hobekuntza islatzen dute. Tes-tuinguru horretan, funtsezkoa da susperraldia sendotzea, gizarte-kohesioari eustea eta eko-nomia nazionala indartzea ahalbidetuko duena, jasangarriagoa eta erresilienteagoa bihurtuz.

Berreskuratze, Eraldaketa eta Erresilientzia Plana

Berreskuratze, Eraldaketa eta Erresilientzia Plana funtsezko tresna da epe luzera hazkunde ekonomikoa eta enpresen erresilientzia areagotzeko, eraldaketa berdea eta digitala ziurtatuz. Horretarako, planak 110 inbertsio biltzen ditu, 69.000 milioi eurotik gorako balio erantsia dutenak, eta 102 egiturazko erreforma. 2021erako Estatuko Aurrekontu Orokorrek, 2020ko abenduaren 22an onartutakoek, Berreskuratze, Eraldaketa eta Erresilientzia Planaren lehen urtekoa gauzatzeko aukera eman zuten.

Era berean, 2022rako Estatuko Aurrekontu Orokorrek aukera emango dute Espainiak jasoko dituen 26.900 milioi euro sartzeko, *Next Generation EU* mekanismo europarretik, ekonomia-ren eta gizartearen susperraldia sustatzeko, Europar Batasun osoaren konbergentzia, erresi-lientzia eta eraldaketan lagunduz, egonkortasun- eta segurtasun-ingurunea bultzatuz.

Bestalde, Administrazio Publiko guztiek oinarrizko zerbitzu publikoak ematen dituztela ber-matzeko, autonomia-erkidegoen eta toki-erakundeen finantzaketa handitzeko beharrezko neurriak onartu dira. Neurri horien artean, 13.486 milioi euroko aparteko funts bat onartu da, autonomia-erkidegoei zuzendua, pandemiak eragindako gastu nagusiak finantzatzeko. Horrez gain, 2020an, 2021ean eta 2022an zerga-xedapenak bertan behera utzi dira, eta Euro-pako Batzordearen erabakiari eusteko ezohiko neurria da.

Gainera, Erronka Demografikoaren aurreko Neurrien Planak 10.000 milioi baino gehiago eta 130 politika aktibo bideratzen ditu despopulazioaren aurka borrokatzera eta lurralde- eta gi-zarte-kohesioa bermatzera.

Delinkuentzia ekonomiko eta finantzarioaren aurkako borroka

Izaera ekonomikoko delitu-jarduerak, bereziki COVID-19aren pandemiaren eta krisi ekonomi-koaren eragin-testuinguru batean, eragin zuzena dute gizartean, enpresetan eta erakunde publikoetan.

Oro har, ehun ekonomikoan eragin negatiboa duten delitu-jarduera garrantzitsuenen artean, honako hauek nabarmentzen dira: kapital-zuriketa (legez kanpoko jardueretatik datozen dibisa-fluxuak infiltratzen ditu lege-ekonomian), gizarte-segurantzari eta nazioko edo Erki-degoko ogasun publikoari iruzur egitea, kontrabandoa, produktu faltsutuen merkataritza, dibisen ihesa, banku-sektore batzuei egindako iruzurrak (Hala nola, aseguruari, banketxeei, esportatzeko ahalmena duten enpresei edo enpresa txiki eta ertainei egindako iruzurra) eta

herritarrari egindako iruzurra, ustelkeria publikoa eta pribatua, edo kiroleko ustelkeriarekin lotutako apustu etako iruzurra.

Iruzur fiskalaren aurkako borrokari dagokionez, 2021ean egindako lan nagusietako bat honako hau izan da: uztaillaren 9ko 11/2021 Legea, zerga-iruzurraren aurkako prebentzio eta borroka-neurriei buruzkoa, Kontseiluaren 2016ko uztaillaren 12ko 2016/1164 (EB) Zuzentarauaren transposizioari buruzkoa, zeinaren bidez zerga-saihestearen aurkako arauak ezartzen baitira, barne-merkatuaren funtzionamenduan zuzenean eragiten dutenak, zerga-arloko zenbait arauen aldaketari buruzkoa. Lege honek teknologia berriei lotutako zerga-iruzurrari aurre egiteko neurriak jasotzen ditu, enpresa handien jokabide desegokiak jazartzea ahalbidetuko du eta gehiegizko zerga-plangintza saihesten lagunduko du. Besteak beste, honako neurri hauek hartu dira: amnistia fiskalak debekatzea, Ogasun Publikoaren zordunen zerrenda indartzea, salmentak ezkutatzeko aukera ematen duen erabilera bikoitzeko softwarea ezabatzea, eskudirutan ordaintzeko muga 1.000 eurora jaitea, zerga-arloko jurisdikzio ez-kooperatiboen kontzeptua berrikustea, edo moneta birtualak gehiago kontrolatzea.

Nazioartean, 2021eko urriaren 8an, ELGEren eta G20ren esparru inklusiboko 136 herrialdek, munduko BPGaren % 90 baino gehiago osatzen dutenek, akordio historikoa lortu zuten nazioarteko esparru fiskala erreformatzeko bi zutabeko pakete bati buruz, eta 2023an jarriko da indarrean. Erreforma horri esker, zerga-esparru bidezkoagoa, egonkorragoa eta hobeto prestatua lortuko da XXI. mendeko ekonomia globalaren beharrei aurre egiteko, bereziki ekonomiaren digitalizaziotik eratorritako zerga-erronkei aurre egiteko. Lehen zutabeak herrialdeen arteko mozkinen eta enpresa multinazional handi eta errentagarrienen gaineko zerga-ahalen banaketa bidezkoagoa bermatuko du, eta, horrela, etekinaren zati batek beren jarduera ekonomikoa egiten duten eta etekinak lortzen dituzten merkatuetan tributatu du, horietan presentzia fisikoa duten edo ez alde batera utzita. Bigarren zutabeak % 15eko gutxieneko zerga globala ezartzen du 750 milioi eurotik gorako negozio-zifra duten enprezentzat. Akordio hori 2022an alderdi anitzeko hitzarmenetan eta barne-arauak aldatzeko eredu zko arauetan islatu beharko da, 2023tik aurrera eraginkortasunez aplikatu ahal izateko. Iruzurraren eta zerga-ihesaren aurka borrokatzeko tresnetako bat zerga-arloan garrantzia duen informazio-trukea da. Horri dagokionez, komeni da nabarmentzea 2021eko azaroaren 17an argitaratu zela ELGEren *Peer Review of the Automatic Exchange of Financial Account Information* 2021 izeneko dokumentua, Espainiari lege-esparruarekiko kalifikazio gorena esleitzen diona.

Espainiak nazioarteko informazioa trukatzeko hainbat modalitate egiten jarraitu du, besteak beste, finantza-kontuen truke automatikoak eta herrialdez herrialdeko txostenen truke automatikoak.

2021ean, Espainia hasi da Europar Batasuneko gainerako estatu kideekin informazioa trukatzeko Kontseiluaren 2018ko maiatzaren 25eko 2018/822 (EB) Zuzentarauaren babesean egindako zerga-plangintzako mugaz gaindiko mekanismoei buruz. Zuzentaru horrek 2011/16/EB Zuzentaru aldutzen du, informazioa jakinaraztera lotutako mugaz gaindiko mekanismoei dagokienez fiskalitatearen eremuan informazioa automatikoki eta nahitaez trukatzeko betebeharrari dagokionez. Aipatutako 2018/822 (EB) Zuzentarauaren transposizioan, abenduaren 29ko 10/2020 Legea onartu da, Tributuei buruzko abenduaren 17ko 58/2003 Lege Orokorra

aldatzen duena, bai eta apirilaren 6ko 243/2021 Errege Dekretua ere, tributuak kudeatzeko eta ikuskatzeko eta zergak aplikatzeko prozeduren arau komunak garatzeko jardueren eta prozeduren Erregelamendu Orokorra aldatzen duena (2007ko uztailaren 10eko Errege Dekretuaren bidez onartu zen).

Gainera, aipatzekoa da Espainiako Erresumaren eta Britainia Handiko eta Ipar Irlandako Erresuma Batuen arteko fiskalitateari eta finantza-interesaren babesari buruzko Nazioarteko Akordioa indarrean sartu zela 2021eko martxoaren 4an, Gibraltari dagokionez. Akordio hori ad referendum egin zen Madrilan eta Londresen 2019ko martxoaren 4an, eta zerga-arloko lankidetzaren indartua barne hartzen du, informazio gehigarria lortzea ahalbidetu duena, lehen-dik trukatzeko zentzuzko gain, eta Gibraltarrekin erregistro publiko jakin batzuetarako zuzeneko sarbidea izatea.

Bestalde, Berreskuratze eta Erresilientzia Mekanismoaren funtsen kudeaketan, data mining tresnekin lan egiten jarraitzen da (datuak ateratzea), aitortu gabeko interes-gatazka eta iruzur-arriskuak eragiten dituzten eragiketak antzemateko. Tresna horietan datuak sartzeko egiten diren aurrerapenak egiaztatzen horien emaitza hobetuko dute.

EGKFak modu aktiboan inplikatu dira Europar Batasuneko Ziklo Politikoko Mehatxu Kriminalen aurkako Diziiplina Anitzeko Europako Plataformaren (EMPACT) programetan, eta, batez ere, Finantza Kriminaren, Kapitalen Zuritzearen eta Aktiboak Berreskuratzearen, Zerga Bezeien eta Batasun barruko Zergen EMPACTetan parte hartu dute.

Era berean, Europa mailan Next Generation EU Funtsak babesteko eragiketa batean parte hartzen da: «SENTINEL operazioa», Europolek 2021eko urrian abiarazitakoa eta EBko 19 herrialdek parte hartzen dutena.

Espainiak ustelkeriarekin zerikusia duen edozein jardueraren prebentzioan eta ikerketan duen inplikazio bereziaren ondorioz, Estatuko Segurtasun Indarrek, Iruzuraren aurkako Koordinazio Zerbitzu Nazionalarekin (IKZN) batera, Espainiaren lehendakaritza hartu dute, bi urtez, Ustelkeriaren aurkako Legea betetzeaz arduratzen diren Agintarien Munduko Sare Operatiboaren presidentetza, zeina berriki sortu baita Nazio Batuen Droga eta Delituaren aurkako Bulegoaren esparruan (NBDDB).

Krimen Antolatuen Aurkako Estrategia Nazionalaren (KAAEN) ondorioz, Estatuko Segurtasun Idazkaritzako/Barne Ministerioko Krimen Antolatuen aurkako Inteligentzia Zentroak (KAAIZ) koordinatutako «aberastasun lege kontrako Plan Estrategiko Nazionala (AIKPEN)» lantzen ari dira. Plan horren helburua da Espainiako araudi-esparruari tresnak ematea, borroka eraginkorragoa izan dadin irabazien edo irabazien aurkako borrokan.

Finantza digitalak, kriptoahtiboak eta segurtasuna

Kriptoahtiboak eta, bereziki, kriptomonetak hedatzeko erronkari dagokionez, ahtibo horiekin lotutako zerbitzuen hornitzaile nagusiak Espainia kanpoan daudenez, zerga-garrantzia duen informazio-trukea zerga-iruzurraren aurkako borrokarako tresna baliotsua da berriz ere. Ildo horretan, aipatu behar da ELGEren eta EBren esparruan proposamen teknikoak garatzen ari direla kriptoahtiboet buruzko informazio- eta informazio-trukearen maila egokia bermatzeko, eta Espainiak modu ahtiboan parte hartu duela 2021ean, eta hala egiten jarraituko duela gai horiek aztertzen ari diren bileretan.

Europa mailan, Espainiak parte hartzen jarraitzen du Europar Batasunak finantza digitalei buruzko neurri-sorta berri bat onartzeko lanetan. Horren barruan sartzen dira:

- Finantza Digitalen Estrategia, finantza-datuena Europako esparru baterantz (finantzaketa ETEetara bideratzeko modu berriak eta kontsumitzaileentzako finantza-produktu hobekak).
- Txikizkako Ordainketen Estrategia, ingurune lehiakor eta berritzaile bat sortzera bideratua, kontsumitzaileek transakzioak berehala eta kostuak minimizatuz egin ahal izan ditzaten.
- Kriptoahtiboen arloko lege-proposamenak, eraginkortasun-irabaziak eta kriptoahtiboen segmentuaren hazkunde-potentziala bultzatzera bideratuak, eta, aldi berean, teknologia horiet datxezkien arrisku berriak mugatzeko baldintza europarrak ezartzera eta gainbegiratze- eta kontrol-mekanismoak sortzera bideratuak, orain arteko lege-ziurgabetasuna ezabatuz.
- Erresilientzia operatibo digitalari buruzko lege-proposamenak, zibererasoak saihestera eta kanporatutako zerbitzuen ikuskapena hobetzera bideratuak, ziberespazioko gertakariak jakinarazteko sistema aldatuz.

2021eko azaroaren 24an, Kontseiluak akordio bat lortu zuen kriptoahtiboen merkatueti eta erresilientzia operatibo digitalari buruz, eta, beraz, Kontseiluak eta Europako Parlamentuak orain ekingo diote finantza digitalen paketari buruzko proposamenei buruzko hiruko elkarrizketari.

Era berean, Europako Banku Zentrala Euro digitalaren proposamen bat garatzen ari da, tes-tuinguru digitalean ordaintzeko bide gisa jardun nahi duten garapen pribatuen alternatiba publiko bat ezartzeko.

Bestalde, 11/2021 Legea, uztaileen 9koa, iruzur fiskalaren aurkako prebentzio- eta borroka-neurriena, Kontseiluaren 2016ko uztaileen 12ko 2016/1164 (EB) Zuzentarauaren transposizioarena, barne-merkatuaren funtzionamenduan zuzenean eragiten duten zerga-saihestearen praktiken aurkako arauak ezartzen dituena, zenbait zerga-arau aldatzekoa eta jokoa arautzeari buruzkoa. Lege horren bidez, barne-merkatuaren funtzionamenduari, zenbait zerga-arauren aldaketari eta moneta-eragiketeti buruzko informazio-betebehar berriak ezartzen dira. Informazio-be-

tebehar horiek izapidetzen ari dira, erregelamendu bidez, eta aukera emango dute moneta birtualak edukitzeak eta horiekin egiten diren transakzioek eragiten dituzten ondorio fiskalen gaineko kontrola hobetzeko.

Moneta birtualei buruzko informazio-betebeharrak garatzeko erregelamendu-araudia onartzeak aukera emango dio Zerga Administrazioako Estatu Agentziari (ZAEA) moneta birtualak edukitzeari eta haiekin egindako transakzioei buruzko informazio fiskala jasotzen hasteko, eta horren ondoriozko egiaztapen- eta ikerketa-jarduketak egiteko.

Era berean, 11/2021 Legeak txanpon birtualak sartu ditu atzerrian dauden ondasun eta eskubi-deei buruzko informazioaren betebeharrean.

Finantza-egonkortasuna

Nazioartean, Espainia segurtasun ekonomikoa eta finantzarioa bermatuko duten neurriak eta esparruak hartzeko eztabaidetan parte hartzen ari da. Beste ahalegin batzuen artean, Espainiak Finantza Egonkortasunerako Kontseiluaren (*Financial Stability Board*) lanei laguntzen die, egungo arriskuen aurrean finantza-sistema ikuskatzeko eta arautzeko jardunbideei buruz, bai eta G20ko eztabaidei buruz ere. Gainera, Espainia partaide den finantza-erakunde multilateraletan betetzen duen zereginarekin jarraitzen du.

Maila nazionalean, Agintaritza Makrozuhurtzailea Finantza Egonkortasunerako Kontseilua (AMFEK), 2019ko martxoan sortua, hainbat aldiz bildu da 2021ean finantza-sistemaren egonkortasuna zaintzeko eta arrisku sistemikoak prebenitzeko, osasun-krisiaren ondorioz ziurgabetasun handia dagoen testuinguru batean. Gainbegirale sektorialek makrozuhurtziazko neurriak hartu dituzte beren eskumen-eremuen barruan, finantza-egonkortasunaren alde. Halaber, AMFEKek krisi pandemikoaren aurrean hartutako neurri fiskalak ebaluatu ditu, eta emaitza oso positiboa izan da.

Hurrengo urratsak

Europar Batasunaren autonomia estrategiko irekiaren aldeko jarduera-ildoen diseinuan aktiboki parte hartzea, interes ekonomiko europarrak zein nazionalak sustatu eta babesteko.

Industria Ekoizpeneko Gaitasun Nazionaletan oinarritutako Erreserba Estrategikoa abian jartzea, administrazio publikoek oinarritzko premiatzat edo izaera strategikotzat jotzen diren baliabideen hornidura bermatzeko duten betebeharra betetzea ahalbidetuko duen produkzio industrialia ziurtatuko duena. Eta Industria Estrategikoa Koordinatu eta Sustatzeko Zentroa sortzea, premia eta izaera strategikoko baliabide horiek identifikatu ahal izateko; ondasun horien ekoizpen industrialia identifikatzea; eta, segurtasun nazionalerako intereseko egoera deklaratz gero, premia eta izaera strategikoko baliabideak modu eraginkorrean hornitzeko beharrezkoak diren produkzio-gaitasunen garapena sustatzea.

Iruzurraren aurkako Estrategia Nazionala egiteko eta garatzeko lanak amaitzea, Iruzurraren aurkako Koordinazio Zerbitzu Nazionalak koordinatuta, eta hainbat eragilek parte hartzea, Estatuko Segurtasun Indar eta Kidegoek barne.

SEGURTASUN ENERGETIKOA

NAZIOARTEKO TESTUINGURUA:

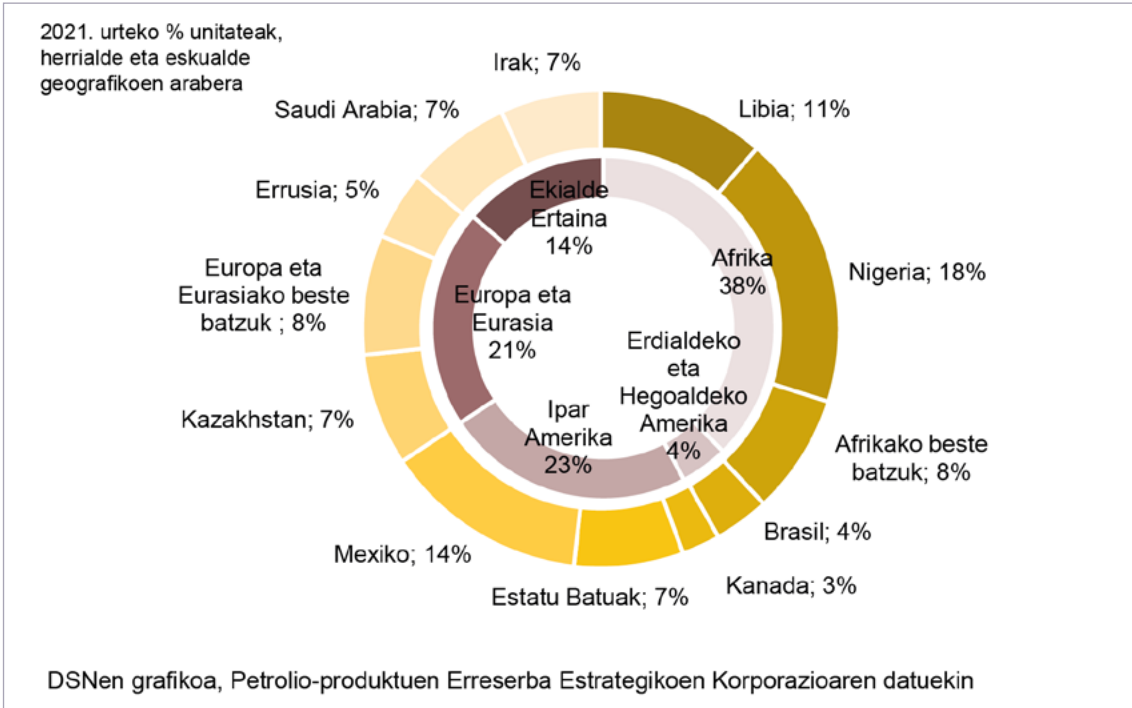
- Tentsio geopolitikoak Nord Stream 2 eta Magreb gasbideen inguruan.
- Gasaren eta petrolioaren eskaria berreskuratzea, maila prepandemikoetan.
- Petrolioaren eta gasaren prezioen goranzko joera.

Erronkak

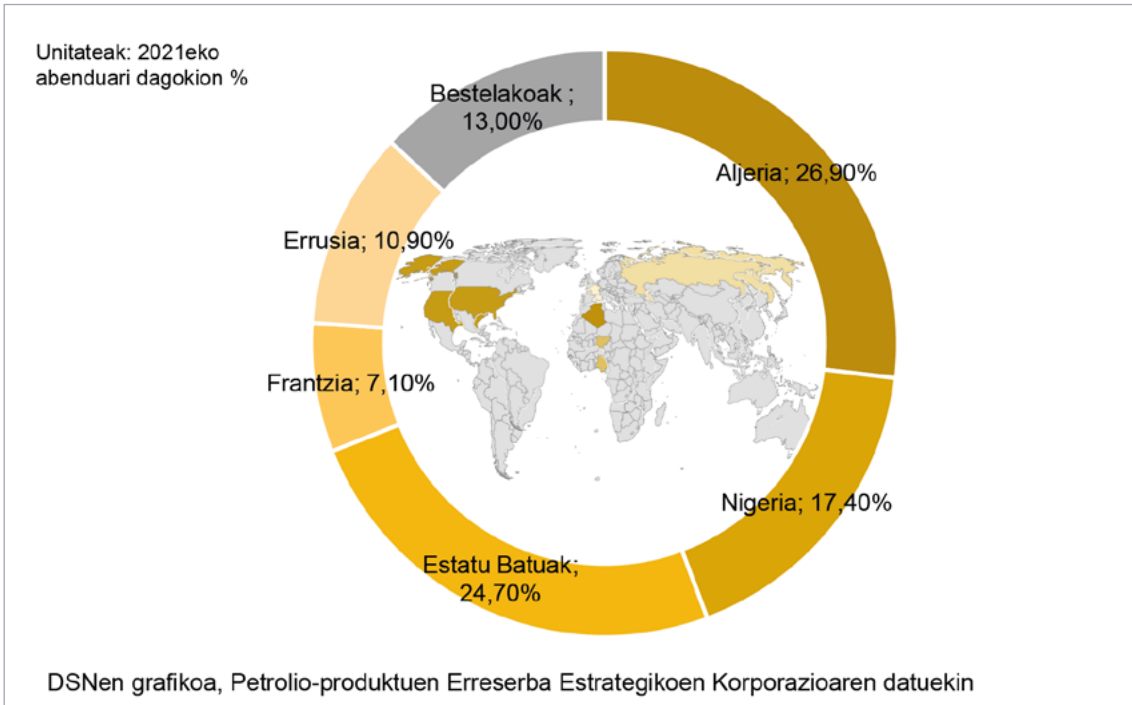
Europar, energia-sistema klimatikoki neutroa eta deskarbonizatua izateko trantsizio-prozesua bultzatzeko beharra dago. Ildo horretan, Klima Aldaketari buruzko Nazio Batuen 2019ko Konferentzian (COP 25 Klimaren Goi Bileran) aurkeztu zen Europako Itun Berdea (*Green Deal*). Itun hori Europar Batasuneko klima-ibilbiderako orria izango da datozen urteetarako, eta ekonomiaren sektore guztiak hartuko ditu bere baitan, bereziki, garraioa, energia, nekazaritza, eraikinak eta industriak, hala nola siderurgia, zementu-teknologiak eta teknologiak.

Trantsizio-prozesu horretan, ezegonkortasun geopolitikoak arrisku argiak izaten jarraituko du petrolio gordinaren eta gas naturalaren prezioari dagokionez, bai mundu mailan, bai tokian-tokian. Espainia erregai fosilen herrialde inportatzailea denez, produktu horien inportazioan erreferentzia diren herrialdeetako edozein ezegonkortasunak hornikuntzari eragingo dio koiunturalki, eta energia-sektorearen araudian jasotako neurriak aktibatu beharko dira egoera horri erantzuteko.

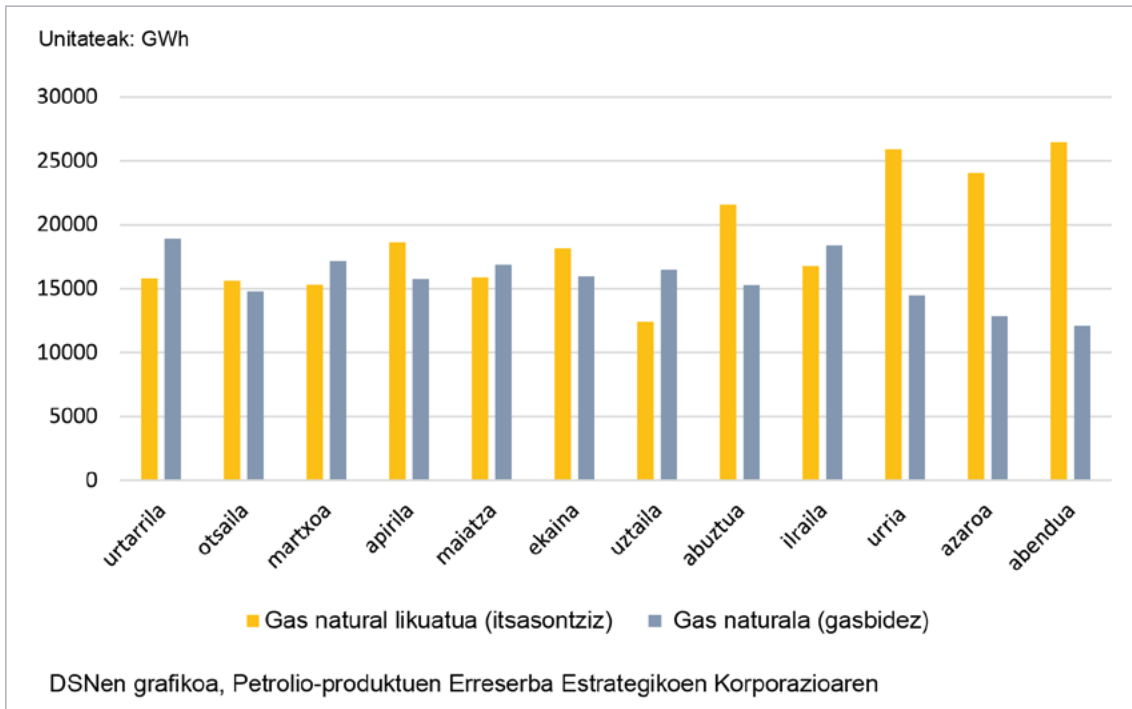
Beraz, segurtasun energetikoaren ikuspegitik, nazioartean egonkortasun geopolitikoaren egoera komeni da, herritarren ongizateari, industriaren lehiakortasunari eta, ondorioz, ekonomiaren garapenari nabarmen eragiten dieten baliabide energetiko horiek merkatuan jartzen laguntzeko. (11.1etik 11.4ra bitarteko irudiak)

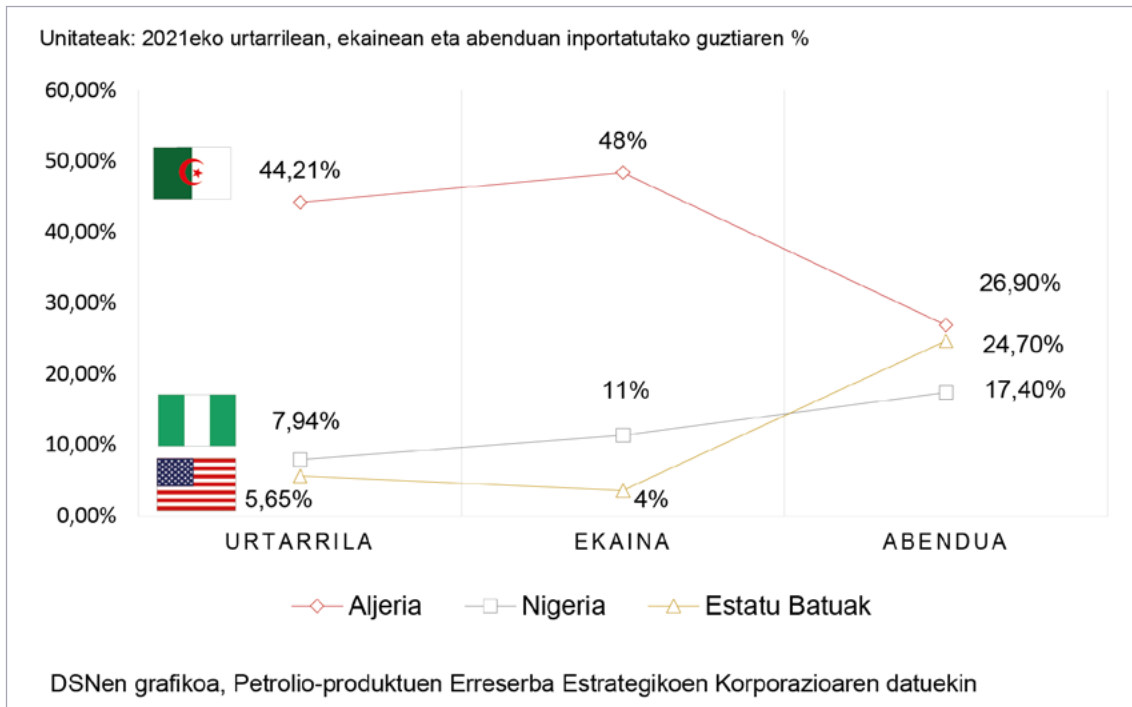
11.1 irudia. Petrolio-inportazioak 2021ean

11.2 irudia. Gas naturaleko inportazioak 2021ean

11.3 irudia. Gas naturalaren eta likuatuaren inportazioen bilakaera 2021ean

11.4 irudia. Gas inportazioen bilakaera 2021ean

2021eko prezioen aldakortasunari dagokionez, goranzko joera ikusten da merkatuetan, eta horrek energia-iturri guztiei eragiten die (petrolioa, gasa, ikatza, CO₂), batez ere munduko jarduera ekonomikoa berreskuratzeko aurreikuspenengatik, txertaketa-prozesuek aurrera egin ahala, eta, bereziki, Asiako kontinentean. Igoera horiek bultzatzen dituzten funtsezko arrazoiak erabat argi ez dauden arren, mundu mailako joerak herrialde ekoizleen boterea erabiltzea iradoki lezake, 2020an kontsumoa gutxieneko maila historikoetara jaitsi zenean izandako galeren zati bat berreskuratzeko. (11.5 irudia)

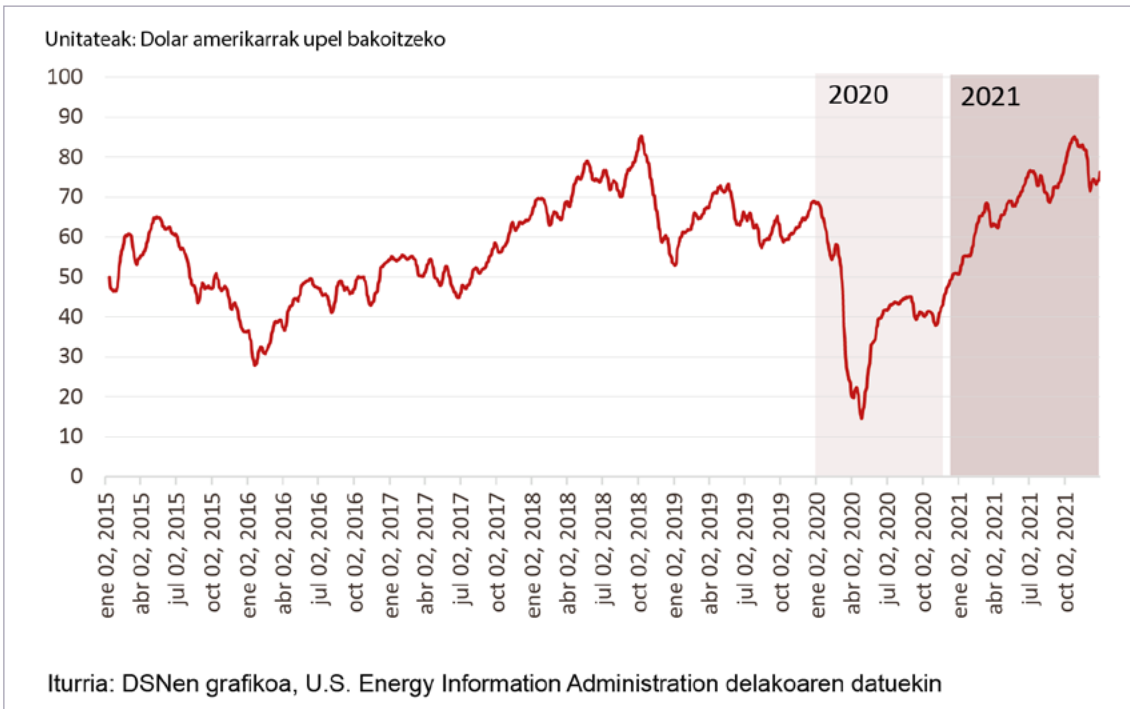
2021eko martxoaren hasieratik, Europako gas-prezioek goranzko joerari eusten diote, eskaria berreskuratzeko, gas-eskaintza eskasak eta Brenteko kotizazio altuek bultzatuta. Azken hori erreferentzia gisa erabiltzen da oraindik ere epe luzerako gas-hornidurako kontratu askotan eta, bereziki, Asiako merkatuan. Etorkizunekoek eta merkatuen egoerak adierazten dute prezioak 2022an mantendu daitezkeela 80-90 euro/MWh inguruan, merkatuen aldakortasun handiaren eta egungo egoera geopolitikoaren mende. (11.6 irudia)

Gainera, Nord Stream 2 gasbidea martxan jartzearen inguruan merkatu horiei eragiten dieten izaera politikoko iritziak daude. 2021ean egoera geopolitiko konplexua are gehiago tenkatu da Aljeriaren eta Marokoko Erresumaren arteko harreman diplomatikoen hausturarekin, eta horrek Afrika iparraldea Espainiarekin lotzen duten gasbideetako bat galtzea eragin du.

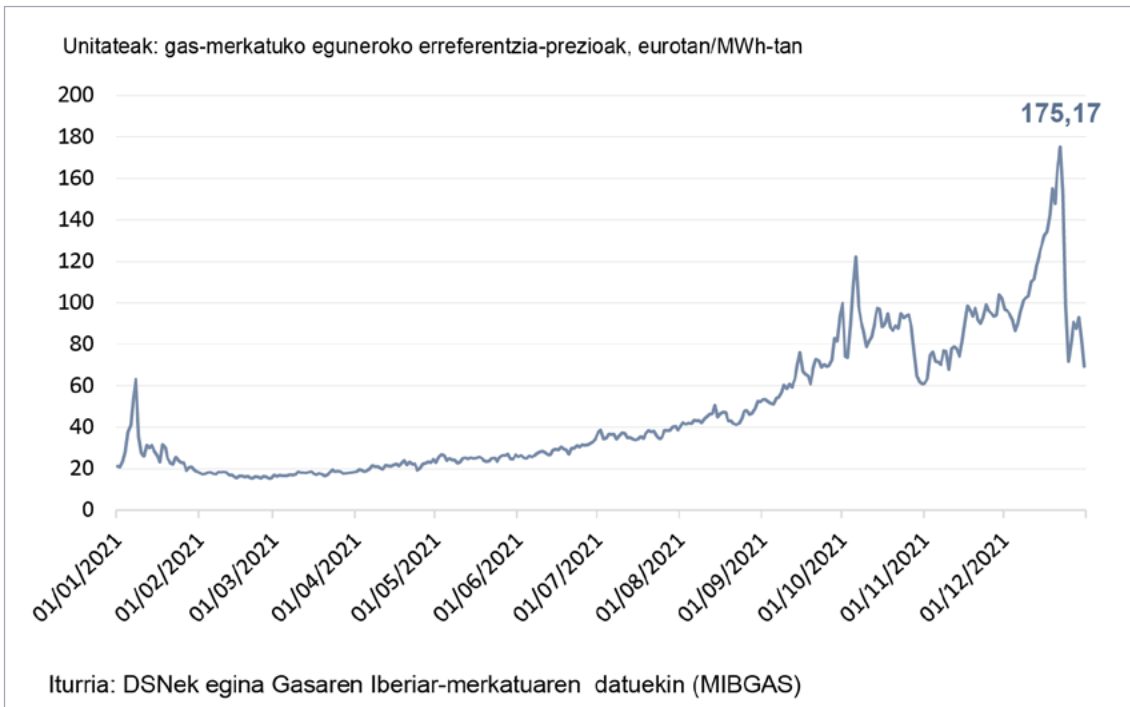
Egoera horrek elektrizitatearen prezioei eragiten die, CO₂ isurtzeko eskubideen prezioak eta gas naturalaren kotizazioak elektrizitatearen handizkako merkatuaren prezioarekin duten lotura estuaren ondorioz. (11.7tik 11.9rako irudiak)

Handizkako esparrura mugatuta badago ere, testuingurua ez da arrotza produktu energetiko horien txikizkako merkatuetara, prezio-seinaleak azken kontsumitzaileek jasaten dituzten fakturretara eramaten baitira. Sektore elektrikoaren kasuan, translazio horrek gizarteko eremu guztietan eragiten du azkenean (bizitegi-sektorean, ETEetan eta industrian).

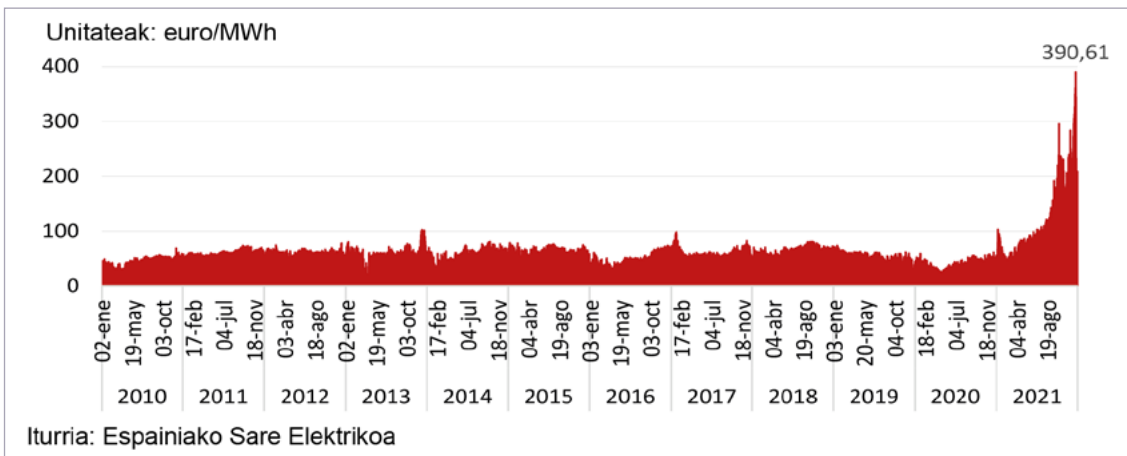
Inguruko herrialdeekiko loturei dagokienez, garraio-sarearen erresilientzia Frantziarekiko interkonexio-ahalmen txikiak baldintzatzen du neurri handi batean. Truke-ahalmenaren balio altuagoak, sistemaren diseinu egokiarekin konbinatuta, sare horrek gerta daitezkeen kontingentziei aurre egiteko duen gaitasuna are gehiago hobetzeko aukera emango lukete. (11.10 irudia)

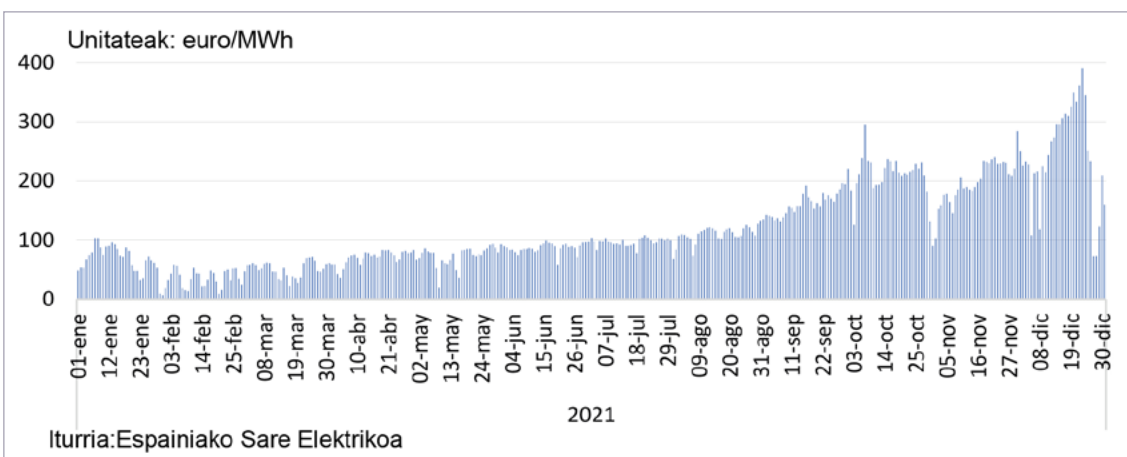
11.5 irudia. Petrolioaren prezioaren bilakaera (Brent-eko upela)

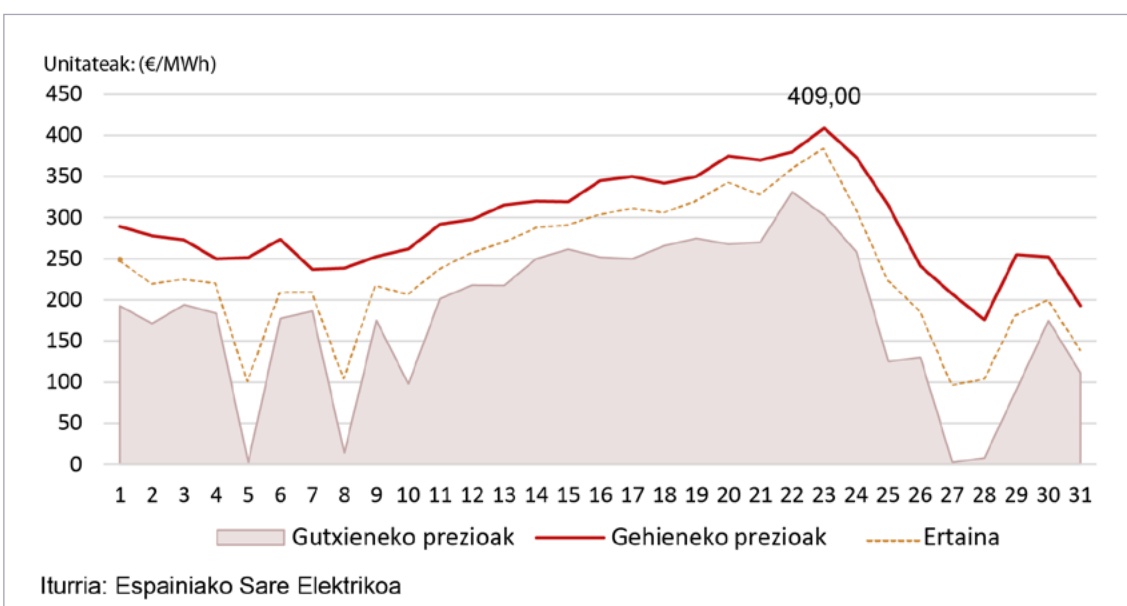
11.6 irudia. Gasaren prezioaren bilakaera 2021ean

11.7 irudia. Elektrizitatearen eguneroko prezioen bilakaera (2010etik 2021era)

11.8 irudia. Elektrizitatearen eguneroko prezioen bilakaera 2021ean

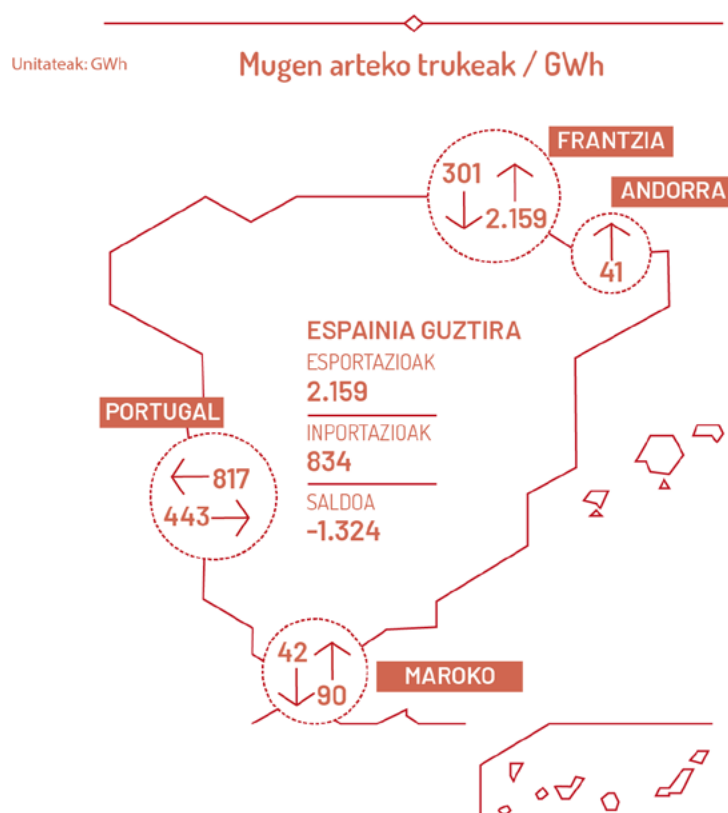

11.9 irudia. Elektrizitatearen eguneroko merkatuaren gehieneko balioak eta batez besteko prezioa (2021eko abendua)

Hori dela eta, 2021-2030 aldirako Energia eta Klimaren Plan Nazional Integratuak (PNIEC) hainbat neurri aurreikusten ditu Frantziarekiko eta Portugalekiko interkonexio elektrikoak areagotzeko. Zehazki, 4.1 neurriak Frantziarekin funtsezko lotura hauek eraikitzea aurreikusten du:

- PBizkaiko Golkoko proiektua: Akitaniaren (FR) eta Euskal Herriaren (ES) arteko interkonexioa. Espainia eta Frantziaren arteko interkonexio-ahalmena 5.000 MW-ra iristea ahalbidetuko du.
- Aragoiren (ES) eta Atlantic Pyreneesen (FR) arteko interkonexioa eta Nafarroa (ES) eta Landes (FR) arteko interkonexioa. Espainiaren eta Frantziaren arteko interkonexio-ahalmena 8.000 MW-raino handituko da.

ENERGIA ELEKTRIKOAREN TRUKEAK

11.10 irudia. Energia elektrikoaren trukeak (2021eko abendua)

Gauzatzeak

2021ean egindako lan nagusiak trantsizio energetikoaren eta klima-aldaketaren aurkako borrokaren arloko jarduerak dira, bai eta baliabide energetikoen prezio-igoerari aurre egiteko jarduerak ere.

Energiaren eta Klimaren Esparru Estrategikoa

Maila nazionalean, Energia eta Klimaren Esparru Estrategikoak klima-arloko nazioarteko konpromisoak betetzeko oinarriak ezartzen ditu, eta neutraltasun klimatikoa zehazten du. Espainiako lege-erreferentzia nagusia *klima-aldaketari eta trantsizio energetikoari buruzko maiatzaren 20ko 7/2021 Legea* da.

Klima-aldaketari eta trantsizio energetikoari buruzko Legeak gutxienezko helburu nazional batzuk ezartzen ditu 2030erako, hala nola berotegi-efektuko gasen emisioak gutxienez % 23 murriztea 1990. urtearekin alderatuta; jatorri berriztagarriko energiak gutxienez % 42 sartzea azken energia-kontsumoan; eta sistema elektriko bat lortzea, gutxienez % 74 sorburu berriztagarriko energietatik abiatuta; eta energia-eraginkortasuna % 39.5 hobetzea. 2023tik aurrera, Gobernuak helburu horiek berrikusi ahal izango ditu, gorantz, 2030erako. Gainera, lege honen garapenean, egokitzapen-politikei dagokienez, Gobernuak konpromisoa hartzen du Klima Aldaketara Egokitzeko Nazio Planaren (PNACC) lan-programak garatzeko, bost urteko aldietan aplikatu beharrekoak, klima-aldaketak energiaren esparruan dituen inpaktu eta arriskuen ezagutza hobetzeko neurri espezifikoekin, eta horiek murrizteko neurriak aplikatzeko. (11.11 irudia)

11.11 irudia. Energia primarioaren kontsumoaren bilakaera Espainian, iturri motaren arabera

	2016	2017	2018	2019	2020
Lehen mailako energia (Ktep)	123.431,7	129.868,1	129.554,8	126.009,7	110.846,6
Ikatz	10.836,0	12.907,9	11.521,9	5.071,7	3.099,8
Petrolio-produktuak	54.180,3	57.300,4	57.512,4	56.162,3	45.689,5
Gas naturala	25.039,7	27.266,4	27.081,0	30.896,8	27.927,6
Berriztagarriak	17.004,7	16.001,1	17.458,8	17.545,1	18.133,9
Hondakin ez-berriztagarriak	438,8	472,3	547,3	525,8	539,7
Nuklearra	15.272,9	15.131,5	14.478,8	15.218,0	15.174,0
Saldo elektrikoa	659,2	788,4	954,6	590,1	282,0

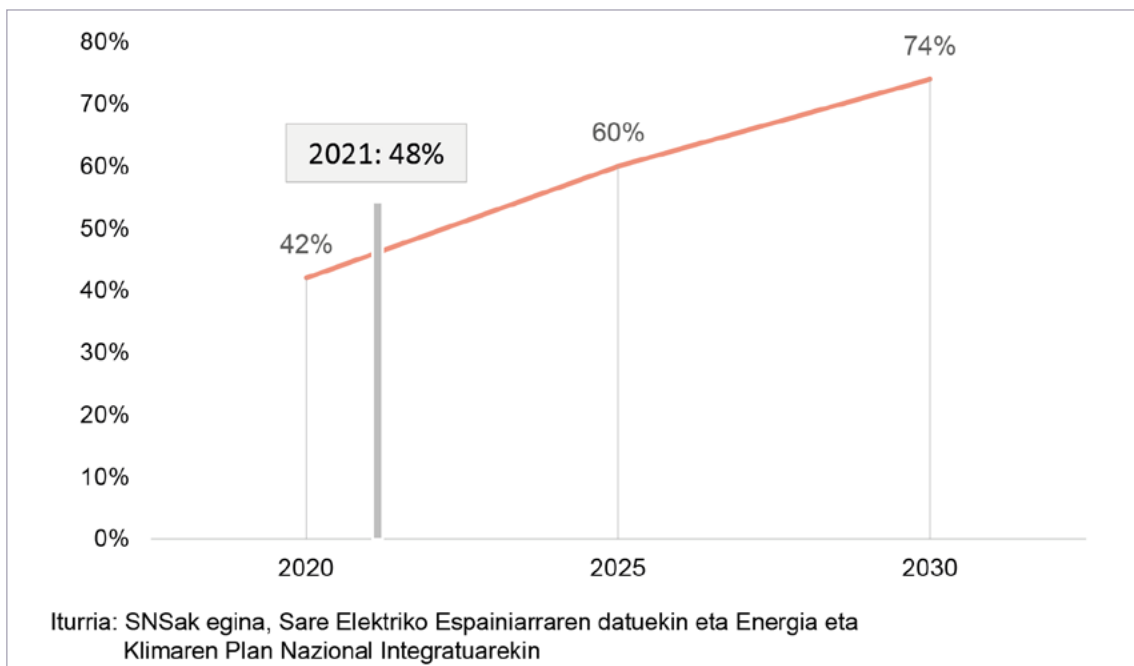
Iturria: Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioa

Era berean, klima-aldaketari eta energia-trantsizioari buruzko Legeak, VI. tituluko 27. artikuluan, Bidezko Trantsiziorako Estrategia sortzen du. Estrategia hori bost urtean behin onartu behar du Ministroen Kontseiluak, eta estatu-mailako tresna gisa eratzten da, berotegi-efektuko gasen emisio baxuko trantsizioan aukerak optimizatzeko eta langile horiei tratamendu zuzen eta solidarioa emango zaiela bermatzeko neurriak identifikatu eta hartzeko.

Bidezko Trantsiziorako Estrategia horren esparruan, Bidezko Trantsiziorako Hitzarmenak sinatuko dira. Hitzarmen horien helburu nagusia jarduera sustatzea eta modernizatzen laguntzea izango da, bai eta energia-trantsizioaren prozesu horretan baztertuta geratzeko arriskuan dauden langile ahulen eta kolektiboen enplegarritasuna erraztea ere. Hori guztia ministerioak, autonomia-erkidegoak, eremu geografiko ahuletako tokiko erakundeak, karbono gutxiko ekonomiarako trantsizioaren aurrean kalteberak diren eremu geografikoetako tokiko erakundeak eta enpresa-erakundeak tartean direla egingo da.

2021eko ekitaldi nagusien artean, aipatzekoa da Ministroen Kontseiluak 2021eko martxoaren 16an PNIEC onartu zuela.

Plan Nazional horrek helburu hau ezartzen du 2030. urterako: energia berriztagarriak Espainiako azken energia-kontsumoaren % 42 izatea. Helburu horrekin bat etorritik, planak energia berriztagarrien partaidetza-kuotarako bitarteko helburu batzuk zehazten ditu, 2022rako % 24koa eta 2025erako % 30ekoa. Erronka bat da PNIECen aurreikusitako sorkuntza berriztagarriko kontingente handia garraio- eta banaketa-sarera konektatzea, eta horrek urtean batez beste 6 GW/urte inguru instalatzea dakar 2030era arte. (11.12 irudia)

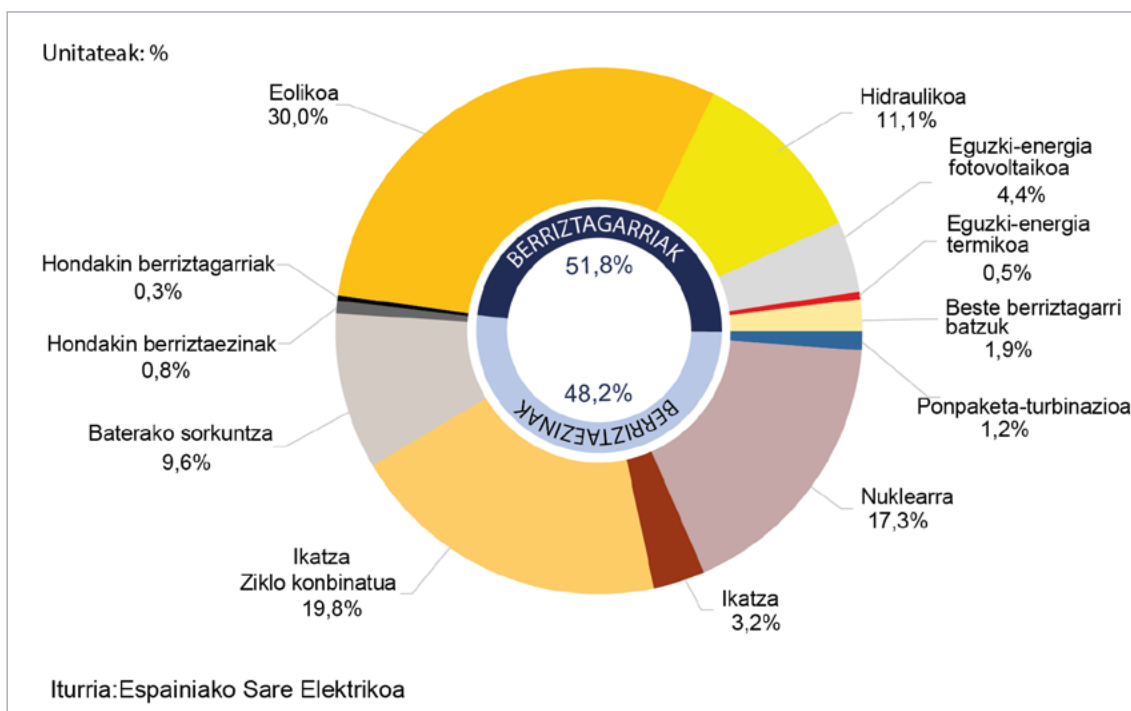
11.12 irudia. Berriztagarrietatik elektrizitatea sortzeko helburuak

Gainera, PNIECen aurreikusten da kanpoko energia-mendekotasuna 2017an % 74tik 2030ean % 61era murriztea. Horrez gain, PNIECen belaunaldi berriztagarri berriko 59 GW inguru aurreikusten dira 2030era arte, eta horri kontingente hori integratu ahal izateko izapidetu eta eraiki beharko diren lineak eta azpiestazioak gehituko zaizkio. Berotegi-efektuko gasen emisioak murrizteko helburuei dagokienez, 2030ean berotegi-efektuko gasen isuriak % 23 murriztea espero da, 1990. urtearekin alderatuta. (11.13tik 11.16rako irudiak)

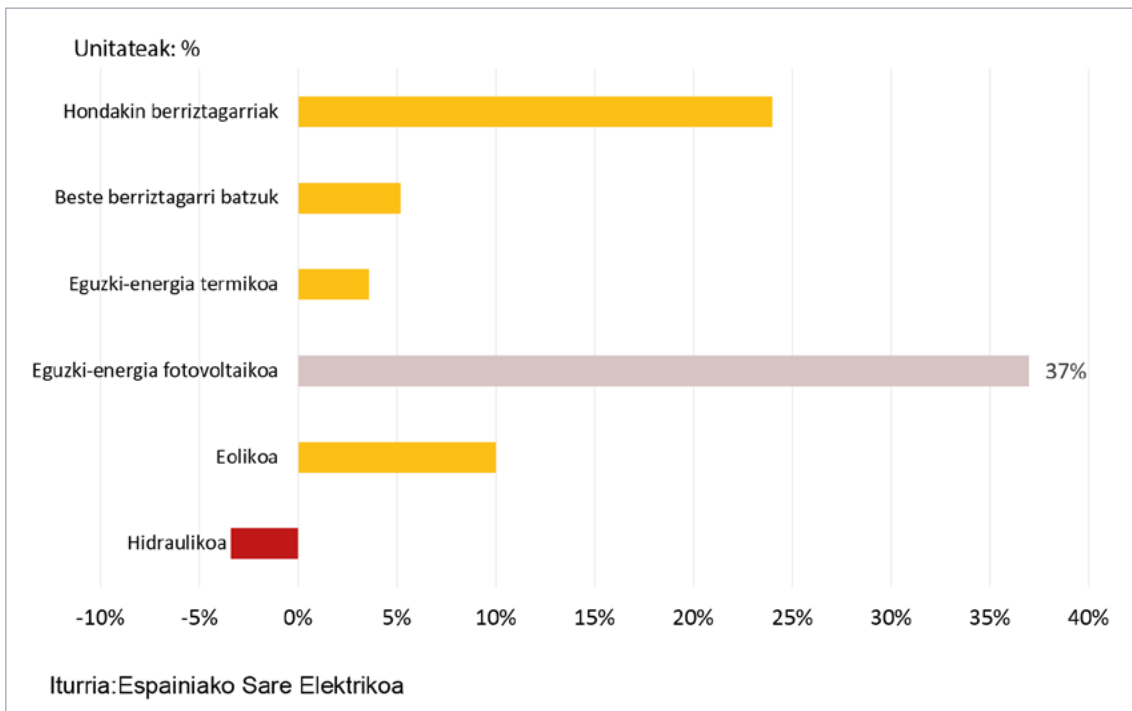
11.13 irudia. Kanpoko energia-mendekotasuna

	2016	2017	2018	2019	2020
Energiaren Barne Produzioa (Ktep)	33.902,80	33.391,48	33.633,89	33.851,22	34.462,71
Ikatza	736,18	1.127,82	882,88	-	-
Produktuak Petroliodunak	142,45	121,24	87,90	40,41	28,69
Gas naturala	47,96	23,82	76,49	116,21	41,69
Berriztagarriak	17.264,49	16.514,80	17.461,51	17.950,81	18.679,01
Hondakin ez-berriztagarriak	438,81	472,32	547,30	525,79	539,72
Nuklearra	15.272,9	15.131,5	14.478,8	15.218,00	15.174,00
Kanpo-menpekotasuna (%)	72%	74,3%	74,0%	73,1%	68,9%

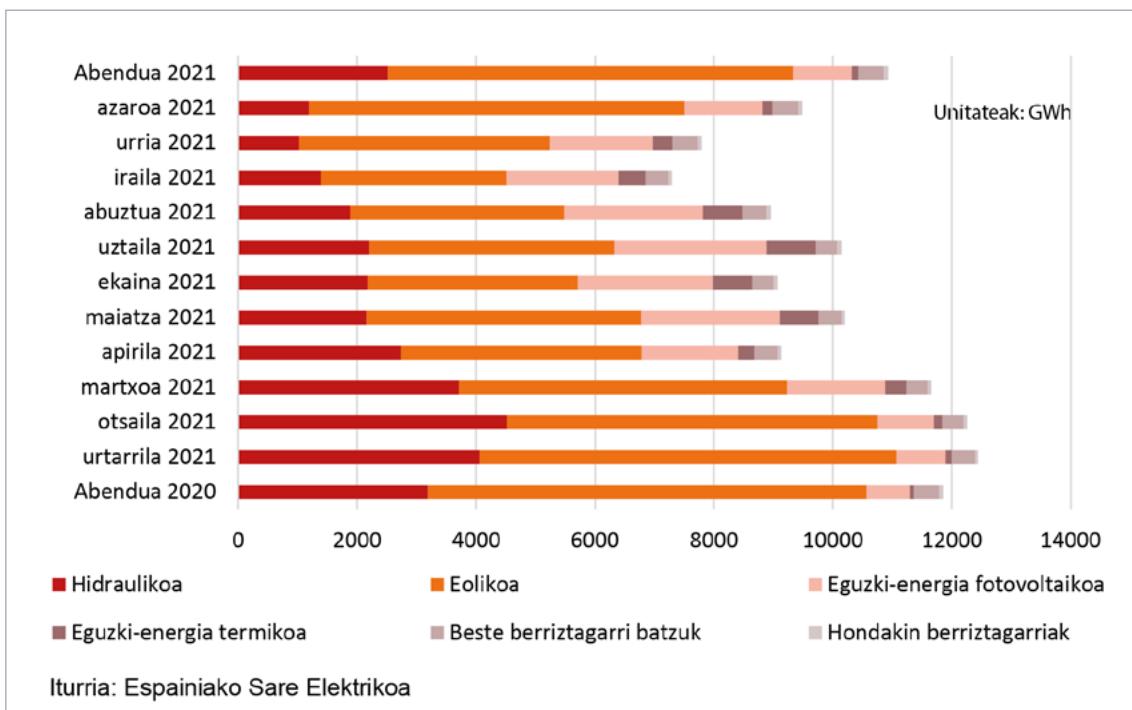
Iturria: trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioa

11.14 irudia. Energia elektrikoaren ekoizpena (2021eko abendua)

11.15 irudia. 2020-2021 arteko aldea energia berriztagarrien ekoizpenean

11.16 irudia. Penintsulako sorkuntza berriztagarriaren bilakaera

Esparru hori beste dokumentu estrategiko batzuekin osatzen da, eta dokumentu horiek inplementatzea beharrezkoa da horietan ezarritako helburu handiak lortzeko. 2021ean onartu dira Energia Biltegitratzeko Estrategia; Itsas Eolikoa eta Itsasoko Energiak Espainian garatzeko Ibilbide Orria; Energia Berriztagarriak, Hidrogeno Berriztagarria eta Biltegitratzea Berreskuratzeko eta Eraldatzeko Proiektu Estrategikoa. Hiru pieza horiek aurreko urteetan onartutakoei gehitu behar zaizkie: bidezko Trantsiziorako Estrategia; Energia Pobreziaren aurkako Estrategia Nazionala; Epe Luzerako Deskarbonizazio Estrategia; eta Hidrogenoaren Bide-orria: hidrogeno Berriztagarriaren aldeko apustua. (11.17 irudia)

AURRERAPENAK ENERGIA ETA KLIMA ESPARRU ESTRATEGIKOAN

2021ean onartutako dokumentuak:

<p>1. ENERGIA BILTEGIRATZEKO ESTRATEGIA</p>	 <p>ESTRATEGIA DE ALMACENAMIENTO ENERGÉTICO</p> <p>MARCO ESTRATÉGICO DE ENERGÍA Y CLIMA</p>
<p>2. ITSAS ENERGIA EOLIKOA ETA ITSAS ENERGIAK ESPAINIAN GARATZEKO IBILBIDE-ORRIA</p>	 <p>HOJA DE RUTA EÓLICA MARINA Y ENERGIAS DEL MAR EN ESPAÑA</p> <p>MARCO ESTRATÉGICO DE ENERGÍA Y CLIMA</p>
<p>3. EKONOMIA BERRESKURATU ETA ERALDATZEKO PROIEKTU ESTRATEGIKOA (EBEPE)</p>	 <p>PERTE de Energías Renovables, Hidrógeno Renovable y Almacenamiento</p> <p>MARCO ESTRATÉGICO DE ENERGÍA Y CLIMA</p>

11.17 irudia. Aurrerapenak energiaren eta klimaren esparru estrategikoan

Segurtasun energetikoaren esparru arautzailea

Energia-segurtasuna arautzeko esparrua Europako eta Estatuko legerian oinarritzen da, bai eta Espainiak Energiaren Nazioarteko Agentziako kide gisa parte hartzetik eratorritako konpromisoetan ere.

Hidrokarburoen sektoreari dagokionez, nazio-mailan, *Hidrokarburoen Sektoreari buruzko urriaren 7ko 34/1998 Legeak eta uztailaren 23ko 1716/2004 Errege Dekretuak, gutxieneko segurtasun-izakinak mantentzeko betebeharra, gas naturalaren horniduraren dibertsifikazioa eta petrolio-produktuen erreserba estrategikoen korporazioa arautzen dituenak*, operadoreei eta zuzeneko kontsumitzaileei betebeharrak ezartzen dizkiete zeintzuk petrolio gordinen erreserba estrategikoen eta petrolio-produktuen erreserben ardura duten kontserba-korporazioei eustea (PPEKK).

Petrolio-produktuen kasuan, gutxieneko segurtasun-izakin horien kudeaketak industriaren (42 egun) eta PPEKKen (50 egun) artean banatzen dira. Hornidura-krisi baten kasuan, operadoreak behartuta daude inbentario horiek Gobernuaren esku jartzera, araudiak ezartzen duen moduan. Bestalde, 1716/2004 Errege Dekretu horrek ezartzen du Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioak garatuko dituela, PPEKKek proposatuta, petrolio-produktuen hornidura-krisialdian ezartzeko arauak edo planak, Energiaren Nazioarteko Agentzian eta Europar Batasuneko araudian ezarritako prozedurekin bat etorritik.

Gas naturalari dagokionez, horniduraren segurtasuna babesteko hainbat neurri jasotzen dituzte, batez ere merkaturatzaileentzako hornidura dibertsifikatzeko betebeharrak eta inportatzaile eta operadoreentzako gas naturalaren gutxieneko izakinak mantentzeko betebeharrak (20 salmenta-egun). Testuinguru horretan, nabarmendu behar da gas naturalaren gutxieneko izakinak mantentzeko betebeharra eta Neguko Planetan urtero ezartzen diren betebeharrak gehigarriak, neguan gas-horniduraren segurtasuna bermatzeko. 2021ean, Neguko Plana indartu egin da, eta merkaturatzaileei GNL tankeetan 5,5 eguneko salmenta ibilgetuak izatera behartu zaie, 2020an indarrean dagoen Neguko Planaz gain 2 egun gehiago.

Europa mailan, Europar Batasunaren 2017/1938 Erregelamendua, 2017ko urriaren 25ekoa, gas-horniduraren segurtasuna bermatzeko neurriei buruzkoa eta 994/2010 (EB) Erregelamendua indargabetzen duena betez, Espainiak Arrisku Nazionalaren Ebaluazioa, Prebentzio Ekintzako Plana eta 2019-2023 aldirako Larrialdi Plana igorri dizkio Europako Batzordeari. Portugalekin batera aurkeztutako Arrisku Akordio bat prestatzen ari da.

Era berean, sistema elektrikoaren hornidura-segurtasunari dagokionez, adierazi behar da Espainiak bete egin duela Europar Batasunaren 2019ko ekainaren 5eko Erregelamendua, elektrizitatearen sektoreko arriskuei aurre egiteko prestaketari buruzkoa. Erregelamendu horren bidez, 2005/89/EE Zuzentaraua indargabetzen da. Zuzentaru horrek eguneratu eta harmonizatu egiten du sektore elektrikoaren segurtasunaren planteamendua egungo eraldaketaren prozesuan; izan ere, merkatu deszentralizatuagoak ditu, eta energia-iturri berriztagarrien kopuru handiago batek esku hartzen du.

Bestalde, sistema elektrikoaren, gasaren eta petrolio-produktuen garraio-azpiegitura energetikoak diseinatzeko irizpideek aukera ematen dute baieztatuzko energia-sistema nazionalak

azpiegitura sendoak eta erresilientzia-maila altuak dituela elementuak etengabe edo aldi baterako galtzen direnean, eta horiek produktu energetikoen horniduren segurtasuna bermatzen dutela, osasun-krisian edo Filomena ekaitzean agerian geratu zen bezala.

Espainiaren kasuan, bere lurraldearen zati bat uhartea izatea erronka garrantzitsua da kontingentziei aurre egiteko, aldi berean energia-sistema nazionalaren iraunkortasun ekonomikoa arriskuan jarri gabe. Ildo horretan, azken urteotan ahalegin handia egin da penintsulaz kanpoko lurraldeetako uharteen arteko interkonexio-mailak indartzeko; izan ere, Balear Uharteen kasuan, penintsulako lurraldearekiko konexioa ere sartu dute.

Energiaren prezioen igoerari aurre egiteko jarduerak

Energiaren prezioen igoerari erantzuteko, Gobernuak tresna arautzaile batzuk ezarri ditu, gas naturalaren prezioen igoerak gasaren txikizkako merkatuetan eragindako ondorio negatiboak arintzeko eta elektrizitatearen prezioan kutsatzeko (igoera hori bereziki larria izan da 2021eko bigarren seihilekoan).

Lehenik eta behin, nabarmentzekoa da merkatu elektrikitik jaulki gabeko CO₂aren ordainsariaren gainean jarduten duen lege-aurreproiektuaren argitalpena, 2021eko ekainaren 1ean entzunaldia izan zuena, zeinaren helburua baita berotegi-efektuko gasak isurtzen ez dituzten teknologiak ekoizteko instalazioetako energia elektrikoaren ekoizpenaren ordainsaria gutxitzea, elektrizitate-eskubideen salerosketako merkatu europarra indarrean sartu aurretik martxan jarritakoak, lortutako diru-sarreraren arabera merkatuko prezio proportzionalen. Gaur egun, testua Legebiltzarrean dago (lege-proiektu gisa).

Neurri hori isurketa-eskubideen kotizazioaren igoeraren esparruan onartu zen, batez ere 2021eko lehen seihilekoan behatuta, baina igoera hurrengo hilabeteetan ere handitu da (2021aren amaieran, CO₂ak, 70 €/tCO₂ baino gehiagoko balioarekin, % 200 inguruko balioetan kotizatzen zuen urtebete lehenago negoziatutako prezioekin alderatuta).

Ondoren, ekainaren 24ko 12/2021 Errege Lege Dekretua onartu zen. Horren bidez, urteazko neurriak hartzen dira fiskalitate energetikoaren arloan eta energia sortzearen arloan, bai eta erregulazio-kanonaren eta uraren erabilera-tarifaren kudeaketari dagokionez ere. Horrek, salbuespen gisa eta aldi baterako, elektrizitatearen BEZa % 21etik % 10era murriztu zuen 2021eko abenduaren 31ra arte, eta elektrizitatearen prezioaren igoera berehala indargabetzea lortu zuen. Gainera, 2021eko hirugarren hiruhilekorako, energia elektrikoaren ekoizpenaren balioaren gaineko zerga eten zen, eta neurri horri esker, elektrizitatearen handizkako prezioa zati batean murriztu zen (zergaren jatorrizko tasa % 7koa da), ekoizleei zerga horri lotutako zerga-kargaren pisua deskargatu baitzitzaien.

Elektrizitatearen prezioen etengabeko igoeraren aurrean (igoera horrek, 2021eko ekitaldiko bigarren seihilekoan, gas naturalaren kotizazioaren bilakaera eragin du, bai nazioarteko hubetan, bai MIBGASen), Gobernuak anbizio handiko neurri-sorta bat hartu zuen, irailaren 14ko 17/2021 Errege Lege Dekretuan jasotakoak, gasaren ikuspegi globalean gas naturalaren prezioen gorakadaren eragina arintzeko premiazko neurri buruzkoa (gasaren txikizkako merkatuetan, energia-sektorearen txikizkako neurriak barne).

Neurri horien artean, nabarmentzekoak dira merkatu elektrikoaren gehiegizko ordainsaria murrizteko tresna bat onartzea, gas naturalak nazioarteko merkatuetan duen kotizazio-prezio altuak eragindakoa (neurri horrek antzekotasun metodologiko batzuk ditu CO₂ak eragindako gehiegizko ordainsaria murrizteko neurriarekin, nahiz eta kasu honetan neurriak aldi baterako izaera nabarmena duen, eta indarraldia 2022ko martxoaren 31n amaitzen den), eta sistema elektrikoaren irailaren sarbideko Errege karguen murrizketa, % 96ko ebazpen-aldi baterako.

Era berean, aipatutako errege lege-dekretuan beste zerga-neurri batzuk sartu ziren, laugarren hiruhilekoan energia elektrikoaren ekoizpenaren balioaren gaineko zergaren etendura luzatuz eta, salbuespen gisa eta aldi baterako, 2021eko abenduaren 31ra arte elektrizitatearen gaineko zerga bereziaren zerga-tasa % 5,1etik % 0,5era jaitsiz.

Ondoren, *23/2021 Errege Lege Dekretua onartu zen, urriaren 26koa, kontsumitzaileak babesteko energiaren arloko premiazko neurriei eta elektrizitatearen eta gas naturalaren handizkako eta txikizkako merkatuetan gardentasuna sartzeari buruzkoa*. Dekretu horrek, irailaren 14ko 17/2021 Errege Lege Dekretuan onartutako gasa gutxitzeko mekanismoaren aplikazio-eremu subjektiboaren zehaztapen bat sartzeari gain (elektrizitatearen arloko handizkako eremu hori kontratazioko tresna berriek estalitako energiari aplikatu behar zaiola zehazteko), bai eta elektrizitatea murrizteko, bai epe berrirako.

Azkenik, handizkako merkatuko prezioen aldakortasunarekiko etxeko kontsumitzaileen esposizioa murriztu nahi duten neurrien artean, aurretiazko kontsulta publikorako aldi bat irekitzea nabarmentzen da, kontsumitzaile txikiarentzako borondatezko prezioaren balizko aldaketara bideratua, tarifa arautu horren indexazioa elektrizitatearen eguneroko merkatuaren gorabeheretara murriztuko duten eperako prezio-seinaleak sartuz.

Energia-iturrien dibertsifikazioa

Erregai fosilen hornidura gutxitzeak ekar ditzakeen arriskuak murrizteko, erregai horiek energia berriztagarriekin ordezkatzeko funtsezkoa da. Horretarako, hainbat arau-ekimen egin dira energia berriztagarriak bultzatzeko hainbat eremutan, eta, bereziki, hidrogeno berriztagarrian.

2021ean energia berriztagarrien bi enkante egin dira:

- Energia Berriztagarrien Erregimen Ekonomikoa esleitzeko 2021eko urtarrilaren 26an egindako lehen enkanteak 3.034 MW-ko potentzia esleitu zuen 25 €/ MWh-ko inguruan; horietatik 2.036 MW teknologia fotovoltaikoari dagozkio eta 998 MW teknologia eolikoari.
- Bigarren enkanteak, 2021eko urriaren 19an egin zenak, 3.123,77 MW-ko potentzia esleitu dio 30,5 €/ MWh-ri; horietatik 865,77 MW teknologia fotovoltaikoari dagozkio eta 2.258 MW teknologia eolikoari.

Kalkuluen arabera, enkante horiek 5.100 milioi euroko inbertsioa egingo dute, 59.000 langile inguru okupatuko dituzte eta 5,5 milioi t/CO₂-eq jaulkitzea saihestuko dute. Era berean, 125 milioi euro aurreztuko dira CO₂ isurtzeko eskubideetan, eta merkatu egingo da merkatu merkatu elektrikoaren prezioa. (11.18 irudia)

Hidrogenoarentzako eta itsas eolikoentzako ibilbide-orrien garapenaz gain, biogasa bultzatzea aipatu behar da, bertako ekoizpeneko gas berriztagarri gisa, nazioaren energia-mendekotasuna murrizten laguntzen baitu. Horretarako, Biogasaren ibilbide-orriaren zirriborroa jendaurrean jarri zen 2021eko irailean.

Azkenik, funtsezkoa da energia elektrikoaren biltegitratzea garatzea, kontsumitzaileei etengabeko hornidura bermatzeko tresna gisa. Horretarako, esparru arautzailea egokitu da, biltegitratzea behar bezala kontuan hartzeko.

Hornikuntzaren eta horniduraren segurtasuna

2021ean azpimarratzekoak dira neguko denboraldiari aurre egiteko hornidura ziurtatzeko hartutako hornidurak, zehazki Filomena denboralekoa, eta sumendi erupzioaren ondorioz La Palma uhartean egindako jarduketak.

Lehenik eta behin, hotz-bolada bat eta eskarian tentsioak izateko arrisku handiena dagoen aldietan horniduraren eta horniduraren segurtasuna areagotzeko, 2021erako gas-sistemaren Neguko Jardun Planak 5,5 egunera igo zuen urtarrilean eskatutako erreserba-maila. Neurri horri esker, erantzuna optimizatu ahal izan zen Filomena ekaitzean. Gainera, sistema mailakatu bat ezarri zen, eta horren arabera, aplikatutako gas-erreserben maila zuzenean proportzionala da arrisku-mailarekiko. Urtarrilean, erreserbak egiteko betebeharra 5,5 eguneko zen, eta arrisku txikieneko aldietan, berriz, azaroari eta apirilari zegokienez, ezarritako

11.18 irudia. Energia berriztagarrien enkanteak 2021ean

ENERGIA BERRITZAILEEN SUSTATUAK 2021ean			
26-ene-21		19-oct-21	
FOTOVOLTAIKOA	EOLIKOA	FOTOVOLTAIKOA	EOLIKOA
2036 MW	998 MW	865,77 MW	2258 MW
ENKANTEAN JARRITAKO POTENTZIA, GUZTIRA		ENKANTEAN JARRITAKO POTENTZIA, GUZTIRA	
3024 MW		3123,77 MW	
PREZIOA		PREZIOA	
25 euros/MWh		30,5 euros/MWh	

Iturria: Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioa

zenbatekoa 1,5 egunekoak izan zen. Plangintza horri esker, kostuak murriztu ahal izan ziren, gas ibilgetuaren bolumena malgutuz. Horrela, 2021ean, kostuak aurreko urtean baino % 5,4 txikiagoak izan ziren, negu osorako erreserbak 3,5 egunekoak baitziren. Zehazki, 11 milioi eurotik 10,4 milioira igaro zen, segurtasunagatik ibilgetutako gas naturalaren kantitate txikiagoaren ondorioz.

Bigarrenik, La Palma uharteko sumendien erupzioari dagokionez, *urriaren 5eko 20/2021 Errege Lege Dekretuak, sumendi erupzioek eragindako kalteak konpontzeko eta La Palma uhartearen berreraikuntza ekonomiko eta sozialerako premiazko laguntza-neurriak hartzen dituenak*, kontratuak malgutzeko neurriak artikulatzen ditu, hornidura-kontratueterako eta energia elektrikoaren fakturak geroratzeko, baldin eta sumendia zuzenean kaltetuta badago, eta, era berean, energia elektrikoaren gorotzari edo gorotzari begira.

Laba-isuriak aurrera egin zuenez eta banaketa-lineak suntsitu zirenez, fenomeno horrek zuzenean eragin ez zien zenbait eremu hornidura-arrisku estrukturalean zeuden. Hori dela eta, estaldura ekonomikoak baimendu ziren Kanarietako Gobernuak Palmako uhartean energia elektrikoa hornitzeko hartu behar izan zituen zenbait jardueratarako, hala nola larrialdietako sorgailuen instalaziorako.

EBeko segurtasun energetikoaren sendotzea

Europar Batasunaren barruan, indarrean dagoen erregelamendua (2013koa) berrikusten ari gara. Erregelamendu horrek mugaz gaindiko energia-azpiegituren sareen garapenerako eta elkarreragingarritasunerako arauak ezartzen ditu, EBren energia-politikaren helburuak lortzeko. Funtsezko helburua da energia-azpiegituren interes komuneko proiektuak identifikatzea eta hedatzea kategoriaz guztietan, EBn identifikatutako lehentasunezko eremuak eta korridoreak garatzeko/konektatzeko.

Bestalde, 2021ean aurkeztutako Europako ekimenak, Delivering the European Green Deal izenekoak, hainbat proposamen eskaintzen ditu, eta proposamen horiek berrikusi, eguneratu eta ekimen berriak sartzen dituzte EBren legerian, Europar Batasunaren emisio garbiak gutxienez % 55 murrizteko 2030ean, 1990eko datuekin alderatuta, eta klimaren aldetik neutroa den lehen kontinentea izateko 2050ean.

Neurri horien artean daude, besteak beste, inportazioen karbono-ihesari aurre egiteko mugako karbono-doiketarako mekanismoari buruzko erregelamendu-proposamena, Igorpen Eskubideen Merkataritza Erregimen bat ezartzen duen Zuzentaraua berrikusteko proposamena, eta energia-eraginkortasunari, energia berriztagarriari eta energiaren fiskalitateari buruzko zuzentzarauen berrikuspenak.

Zehazki, Karbonoaren Mugak Egokitzeko Mekanismoa mundu mailan baldintza-berdintasuna sortzera eta emisioak murrizteko helburuek EBko industrien lehiakortasuna kaltetu ez dezaten bideratutako ekimena da.

Gainera, EBren Industria Estrategia berriaren eguneraketarekin, 2021eko maiatzean, energia funtsezko arlo gisa identifikatzen da, trantsizio energetikoa arriskuan jar dezaketean kanpoko mendekotasun teknologikoak aztertzeko.

Enpresak eta kontsumitzaileak babesteko neurriak

COVID-19aren pandemiaren ondorioz bizitako salbuespenezko egoera arintzeko, 2021ean hainbat ekimen hartu dira, eta 2020an pobrezia energetikoaren esparruan hartutakoei gehitu zaizkie, kontsumitzaileari babesa bermatzeko, bereziki ahulenari, eta horien artean aipatzekoa da 2022ko otsailaren 28ra arte luzatu dela kontsumitzaile kalteberei energia elektrikoaren, gas naturalaren eta uraren hornidura eteteko ezintasuna.

Gainera, bonu sozial termikoaren gutxieneko zenbatekoa 25 eurotik 35era handitu zen, 2021erako berehalako aplikazioarekin, baita horretarako esleitutako aurrekontua ere, 102,5 milioi eurotik 202,5 milioi eurora pasatuz. 2021eko ekitaldirako salbuespenezko neurri horiekin, energia termikoaren kontsumitzaile kalteberen babesa zabaldu da, egungo beharretara egokituta, produktu energetikoen saskia handitzen ari den testuinguruan (horien artean, gas naturala eta petrolio ontziratuaen gas likidotua), babes-politika horren eraginkortasuna bermatzeko ehuneko handi batean.

Era berean, handizkako merkatuko prezioen aldakortasunarekiko etxeko kontsumitzaileen esposizioa murriztu nahi duen neurri gisa, aurretiazko kontsulta publikorako aldi bat irekitzea nabarmentzen da, kontsumitzaile txikiarentzako borondatezko prezioaren balizko aldaketara bideratua, tarifa arautu horren indexazioa elektrizitatearen eguneroko merkatuaren gora-beheretara murriztuko duten eperako prezio-seinaleak sartuz.

Bestalde, alarma-egoeran elektrizitatearen merkatuan izandako batez besteko prezioaren jaitsierak nabarmen murriztu zituen energia elektrikoa kogeneratzeko instalazioen diru-sarrerak, eta horrek ez zuen ahalbidetzen kostu aldakorrak berreskuratzea. Horrek diruzaintza-arazo garrantzitsuak zekartzan industria askorentzat, ekonomikoki une zailean, haien jarraitutasuna zalantzan jarritz.

Enpresa horien bideragarritasuna errazteko eta haien itxiera eta, ondorioz, sistema elektrikoan oinarrizko sorkuntzaren beherakada saihesteko, 23/2020 Errege Dekretuak sektorerako laguntza-neurriak hartu zituen, beren eragiketa-baldintzetarako oso testuinguru negatiboan. Egoera hori konpentsatzeko, martxoaren 18ko TED/260/2021 Agindua onartu da, kogenerazioaren eragiketaren ordainsaria 171 milioi eurotan goraka berrikusten duena, alarma-egoera aplikatzeko aldian erregistratutako merkatuko benetako prezioa kontuan hartuta.

Hurrengo pausuak

2015ean egin zen Segurtasun Energetiko Nazionalaren Estrategia eguneratzea, 2021eko Segurtasun Nazionalaren Estrategian ezarritakoarekin bat etorritz. Estrategia berriak EBko arau-multzo berriko neurriak eta PNIECen energia-politikako helburuak bilduko ditu.

Hidrogenoaren balio-katea bultzatzea, eskualde-mailan kluster teknologikoak eta proiektu pilotuak sortuz, industria-berrikuntza sustatuz, trantsizio justuko eremuei lagunduz eta energia berriztagarria prezio lehiakorretan eskuratuz. Horretarako, hidrogeno berriztagarriak 9 osagaia du Berreskuratze, Eraldaketa eta Erresilientzia Planaren esparruan, datozen hiru urteetan 1.555 milioi euro mobilizatzeko teknologia hori bultzatzeko.

Energia-azpiegituren interes komunekin proiektuak identifikatzea eta hedatzea kategoriaz guztietan, maila nazionalan eta EBn identifikatutako lehentasunezko eremuak eta korridoreak garatzeko. Berrikuntza nagusien artean hidrogenoaren, elektrolizatzailen, gas-sare adimendunen eta offshore itsas energia berriztagarrietatik sortutako elektrizitatea garraiatzeko itsas sareen kategoriaz berriak sortzea dago.

MIGRAZIO-FLUXUEN ANTOLAMENDUA

NAZIOARTEKO TESTUINGURUA:

- Migrazio-fluxuak instrumentalizatzea, etekin politikoak lortzeko helburuarekin.
- 4.470 migratzaile baino gehiago hil dira migrazio-, itsaso- eta lehor-ibilbideetan.
- Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2021/1147 (EB) Erregelamendua onartu da, 2021eko uztailaren 7koa, Asilo, Migrazio eta Integrazio Funtza sortzen duena.

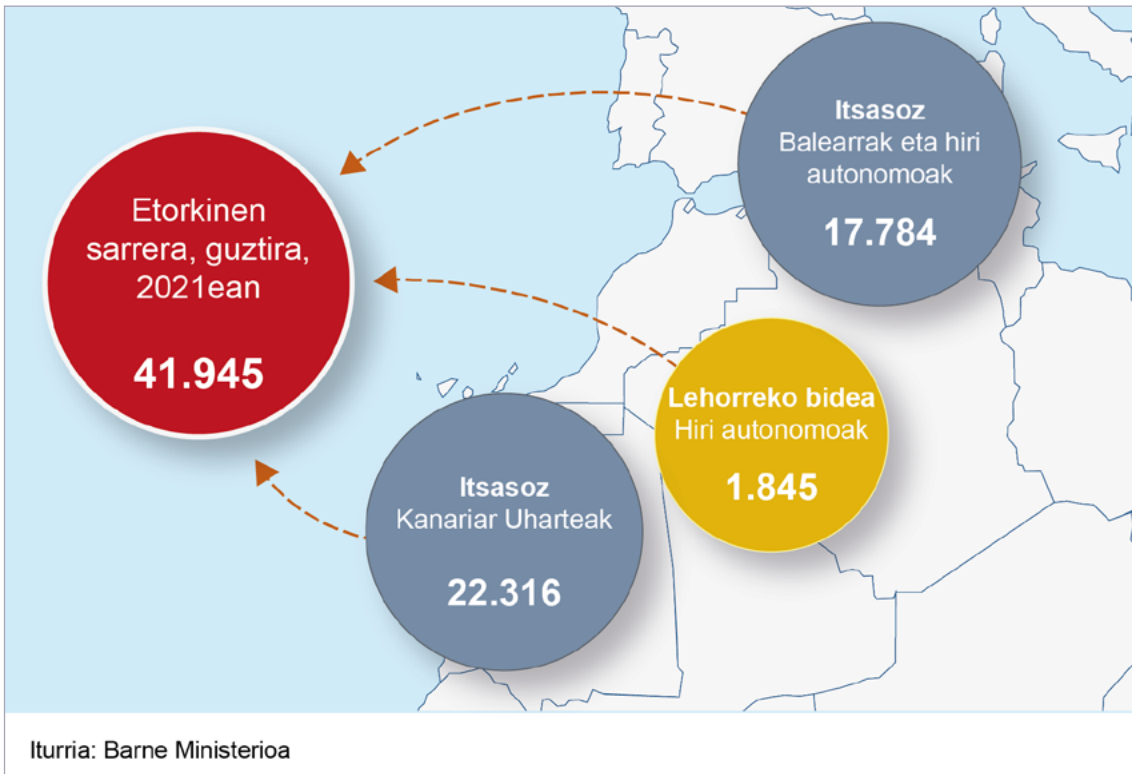
Erronkak

Espanian 2021ean sartu diren migrazio-fluxu irregularren datuek aurreko urtean erregistratutakoen oso antzeko zifrak ematen dituzte. 2021ean 41.945 etorkin iritsi dira Espainiara modu irregularrean, aurreko urtean baino % 0,4 gutxiago, 42.097 sarrera erregistratu baitziren. Itsasoz iritsitakoak aurreko urtekoak bezalakoak dira: 40.385 izan ziren 2020an, eta 40.100 izan ziren 2021ean; lehorrez iritsitakoak, berriz, % 7,8 igo dira, 2020an 1.712 izan ziren eta 2021ean 1845. Zenbaketa horretan ez dira zenbatu Ceutan 2021eko maiatzaren 17tik 18ra bitartean izandako sarrera masiboari dagozkionak.

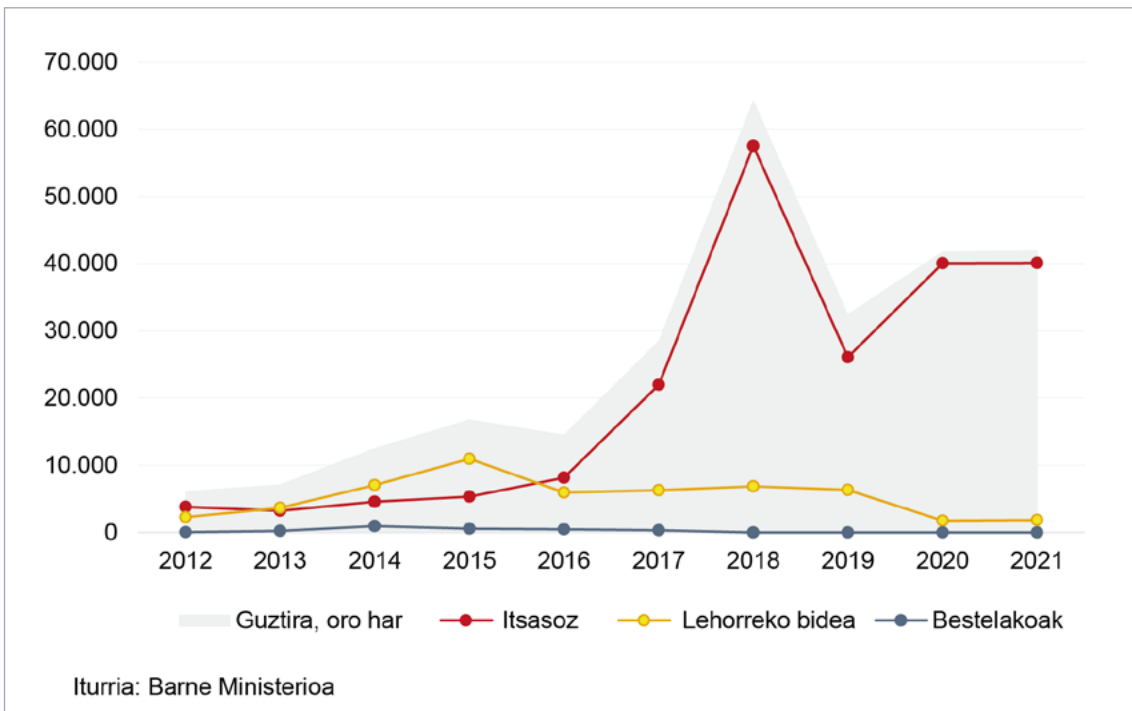
Kanariar Uharteetan itsas etorrera guztien % 55,65 jaso dira, hau da, 2020an baino % 4,1 gutxiago -2020an 23.271 izan ziren, eta 2021ean 22.316-. Era berean, penintsulako kostaldera, Balearretara, Ceutara eta Melillara iritsitakoak % 3,91 igo ziren 2020arekin alderatuta -17.114 2020an, eta 17.784 2021ean-. (12.1 irudia)

Pandemiak eta horren ondorioek bat egin dute immigrazio irregularra eragin ohi duten faktoreekin, eta jatorrizko herrialdeetan “ihes” efektua eta migrazio-presioa nabarmen handitzea eragin dute.

Horregatik, ikusten da migrazio-fenomenoa nahiko egonkor mantendu dela 2020. eta 2021. urteen artean, baina pandemia hasi zenetik Espainian migrazio-presioak gora egin du nabarmen, 2019. urtearekin alderatuta. Igoera hori % 29,4koa izan da – 9.519 sarrera gehiago 2021. urtean –, eta % 53,8koa soilik kontuan hartuta Kanariar Uharteetako sarrerak – 14.020 etorkin gehiago 2019. urtean bide horretatik –, % 33,3 gehiago 2019. urtean baino. (12.2 irudia)

12.1 irudia. Etorkinen sarrera irregularrak Espainiara 2021ean, sarrera-bidearen arabera

12.2 irudia. Espainiako sarrera irregularren urteko bilakaera sarrera bidez (2014-2021)

2021ean, Marokoko segurtasun-indarrek herrialdearen iparraldera egindako euste-ekintzak migrazio-presioa alde batetik Aljeriarantz eraman du, eta, bestetik, Marokoko hegoaldeko eta Mendebaldeko Saharako kostaldera; izan ere, Marokoko eta Saharaz hegoaldeko hainbat herrialdetako etorkin askoren jatorria da.

Funtsezkotzat jotzen da Marokoko migrazioa kudeatzeko konpromisoari eta gaitasunari eustea, bai herrialdearen iparraldean, bai eremu atlantikoan migrazio irregularra egiten duten erakundeen aurrean. Bi ibilbideetatik iristen direnak ertz kudeagarrietan mantentzea ezinbestekoa da harrera- eta harrera-sistemak ez kolapsatzeko.

Cadizeko probintzian (% 62) eta -Balear Uharteetan (% 48) hazi da gehien migrazio-fluxua aurreko urtearen aldean. Hala ere, Las Palmas -19.576 sarrera- eta Almeria -6.121 sarrera-dira, aurreko urtean bezala, etorrera gehien izan dituzten probintziak. Aitzitik, Malagan, Granadan eta Tenerifen murriztu da gehien migrazio-fluxua, % 82, % 38 eta % 98 jaitsi baita, hurrenez hurren.

Migrazioetarako Nazioarteko Erakundearen arabera (MNE), 2021ean 4.470 migratzaile baino gehiago hil ziren migrazio-, itsas- eta lehor-ibilbideetan. Europarako ibilbideetan 2.720 pertsona hil ziren; horietatik 1.315 Erdialdeko Mediterraneotan.

Bestalde, 2021ean, Itsas Salbamenduko 1.141 esku-hartze egin dira – Garraio, Mugikortasun eta Hiri Agenda Ministerioaren mendekoa –, 2020an baino % 10 gehiago. (12.3 irudia)

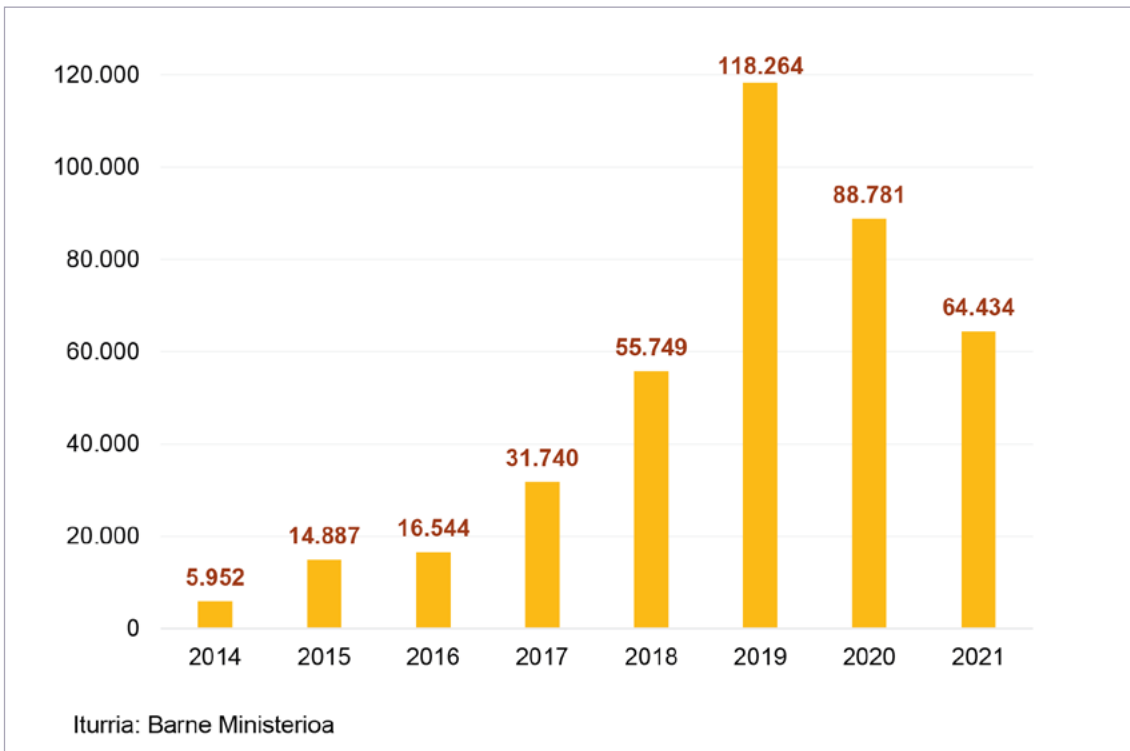
12.3 irudia. Itsas Salbamenduko Esku-Hartzeak

Espainiara iritsi ziren migratzaileen nazionalitate nagusiak – Ordena horretan – Marokon, Aljerian, Malin, Boli Kostan, Senegalen eta Gineako Errepublikan (Konakryn) daude. Oro har, migratzaileen % 38 Saharaz hegoaldeko jatorrikoak dira — Boli Kosta (% 181) eta Gineako Errepublika (% 45) dira Espainiara iritsitako migratzaileen kopurua gehien handitu duten herrialdeak 2020an baino —, % 33 Marokokoak dira eta % 28 Aljeriakoak. Gainera, nabarmentzekoa da ekialdeko mediterraneotik datozen etorkinen etorrera, hala nola siriarrarena edo irakiarrena, nahiz eta zifra ez hain garrantzitsuak izan. Bereziki, 185 etorkin siriarrak iritsi dira, aurreko urtean baino % 320 gehiago.

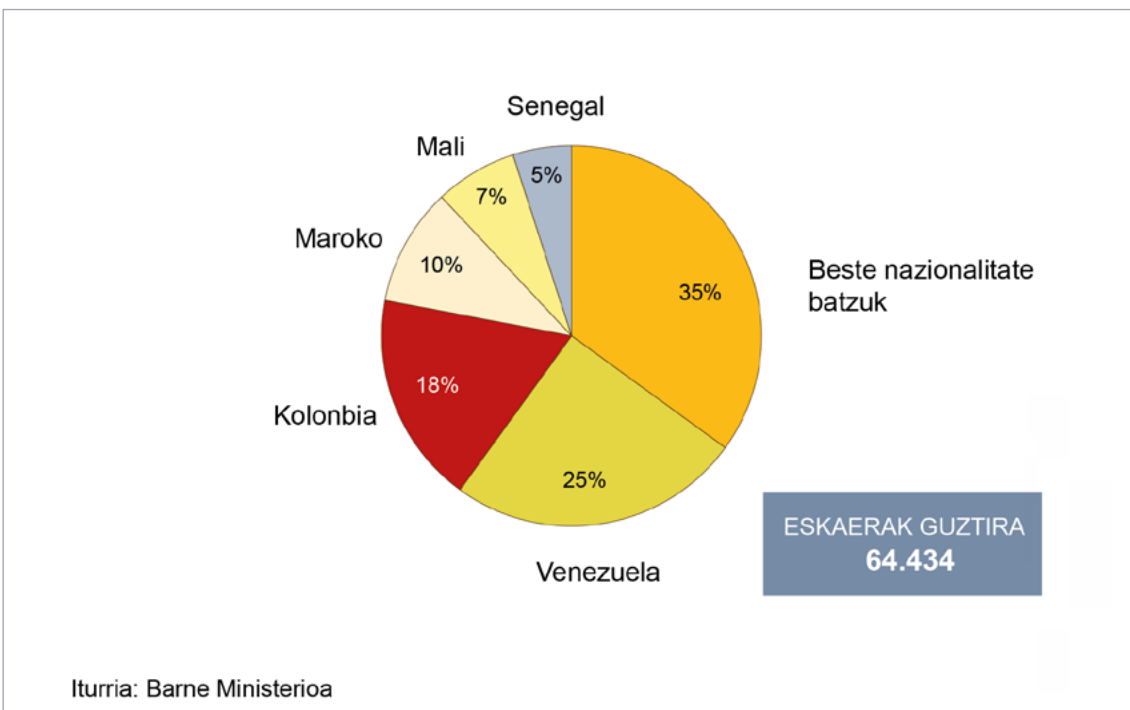
2020tik Marokoko muga-postuak ixteak eta Ceuta eta Melilla hiriekin zirkulazioa eta eguneroko trafikoa eteteak ohiko modus operandiak erabiltzen dituzten sarrera irregularrak nabarmen murriztea eragin du. Hori dela eta, etorkin irregularrak immigrazio-sare irregularrak erabili dituzte, edo ontzi txikiak erabili dituzte (kayak edo toys modukoak), Ceutan itsasoz sartzeko edo Gibraltarreko itsasartea zeharkatzeko.

2021ean, Espainiara iritsitako pertsonen harrera duina emateko erronkak jarraitu du, arreta humanitarioko sistemaren bidez zein nazioarteko babesaren bidez. Gainera, gizakien salerosketaren biktima izan daitezkeenak goiz detektatzeko bitartekoetan eta prozeduretan aurrera egiten jarraitu behar da arreta-sistema guztietan, baliabide espezifikoak eskuratzeko eta babesteko aukera emango duten komunikazio- eta koordinazio-mekanismoak garatuz.

2021ean, nazioarteko babeserako 64.434 eskaera jaso dira guztira, 2020an baino % 27 gutxiago, orduan 88.871 eskaera erregistratu baitziren. Nazioarteko babesa eskatzen dutenen nazionalitate nagusiak venezuelarrak (% 25) eta kolonbiarrak (% 18) dira; ondoren marokotarrak (% 10), maliarrak (% 7) eta senegaldarrak (% 5) daude. Iberoamerikatik datozen migratzaileen prebalentziak gogorarazten du garrantzitsua dela aire bidezko migrazio-mugimenduei arreta jartzea; izan ere, horren bidez, Espainian legez sartzen dira, baina, ondoren, egonaldi-baimena iraungi ondoren, irregularki geratzen dira herrialdean. (12.4 eta 12.5 Irudiak)

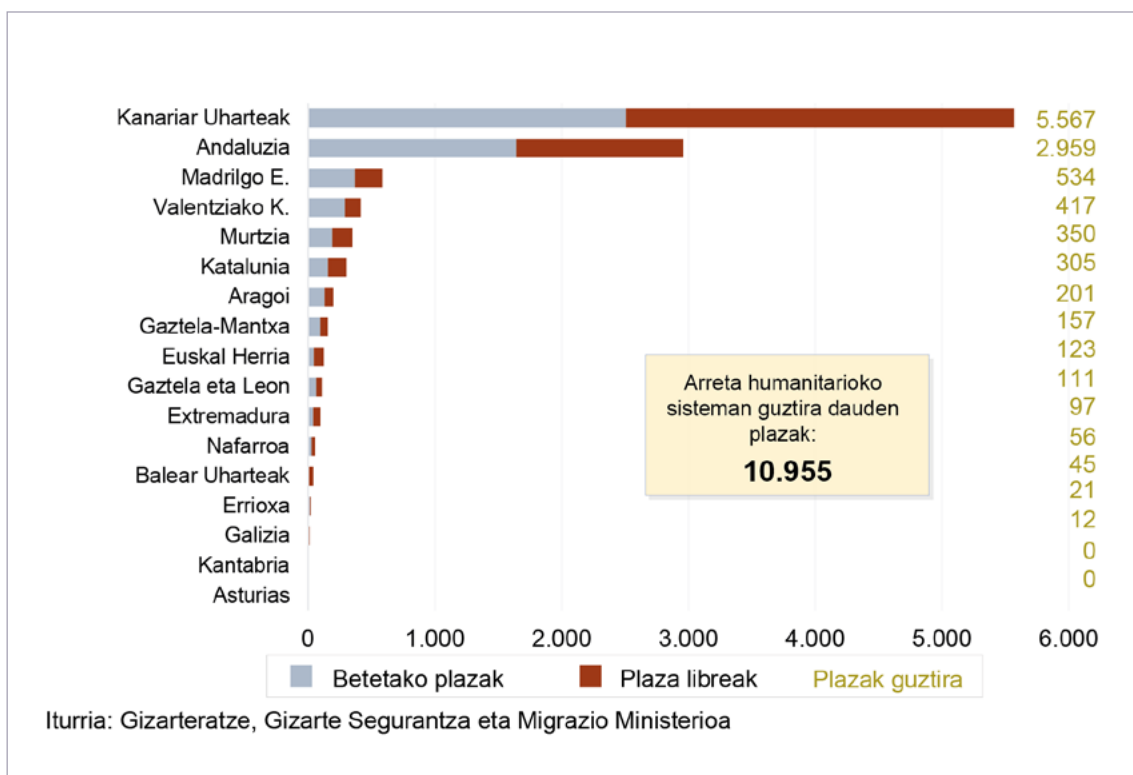

12.4 irudia. Nazioarteko babesa eskatzen dutenen bilakaera (2014-2021)

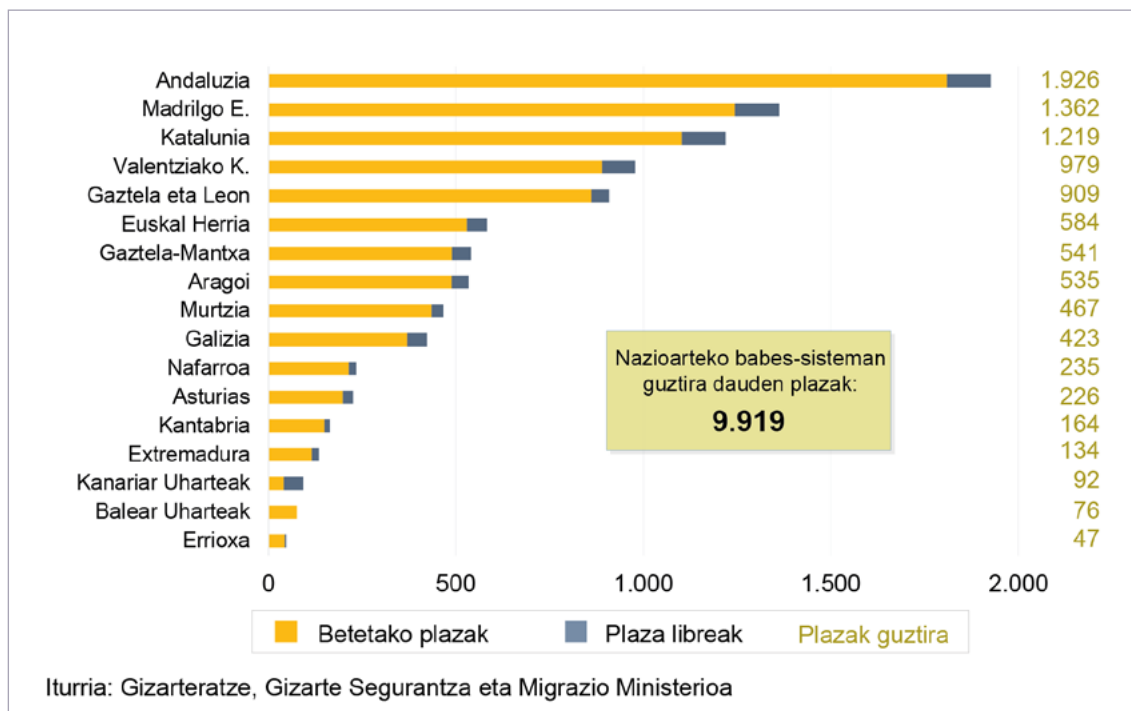

12.5 irudia. Nazioarteko babesa eskatzen dutenen jatorrizko herrialdeak 2021

Arreta humanitarioko sistema nazionalaren eta nazioarteko babeseko harrera-sistemaren gaitasunak egonkor mantendu dira, eta nahikoak izan dira migratzaileei arreta emateko. Arreta humanitarioko sistemak 10.955 plaza ditu 2021aren amaieran, eta horietatik 5.567 Kanariar Uhartetan daude. Sistema horrek % 50etik % 75era bitarteko okupazio-maila izan du. Bestalde, nazioarteko babeseko harrera-sistemak 9.919 plaza ditu 2021aren amaieran, eta okupazio-maila % 90etik % 100era bitartekoa da. (12.6 eta 12.7 Irudiak)

12.6 irudia. Arreta humanitarioko sistemaren edukiera eta okupazioa

12.7 irudia. Nazioarteko babeseko harrera-sistemaren gaitasuna eta okupazioa

Nazioarteko babesari dagokionez, Espainiak Afganistanen bere gain hartu duen rola nabarmendu behar da; izan ere, -2.300 pertsona herrialdetik atera ondoren-, 1.392 afganiar hartu ditu. Horrek, etorkin ekonomikoengatik nazioarteko babes eskatzearekin batera, presio gehigarria eragin dio sistemari. Horregatik, erreformak prestatzen ari dira, nazioarteko babes-eskatzaileak hartzeko sistema indartzeko eta harreraren kudeaketa-ereduari egonkortasun, auresangarritasun, instituzionalizazio eta koordinazio handiagoa emateko administrazio publiko eskudunen artean.

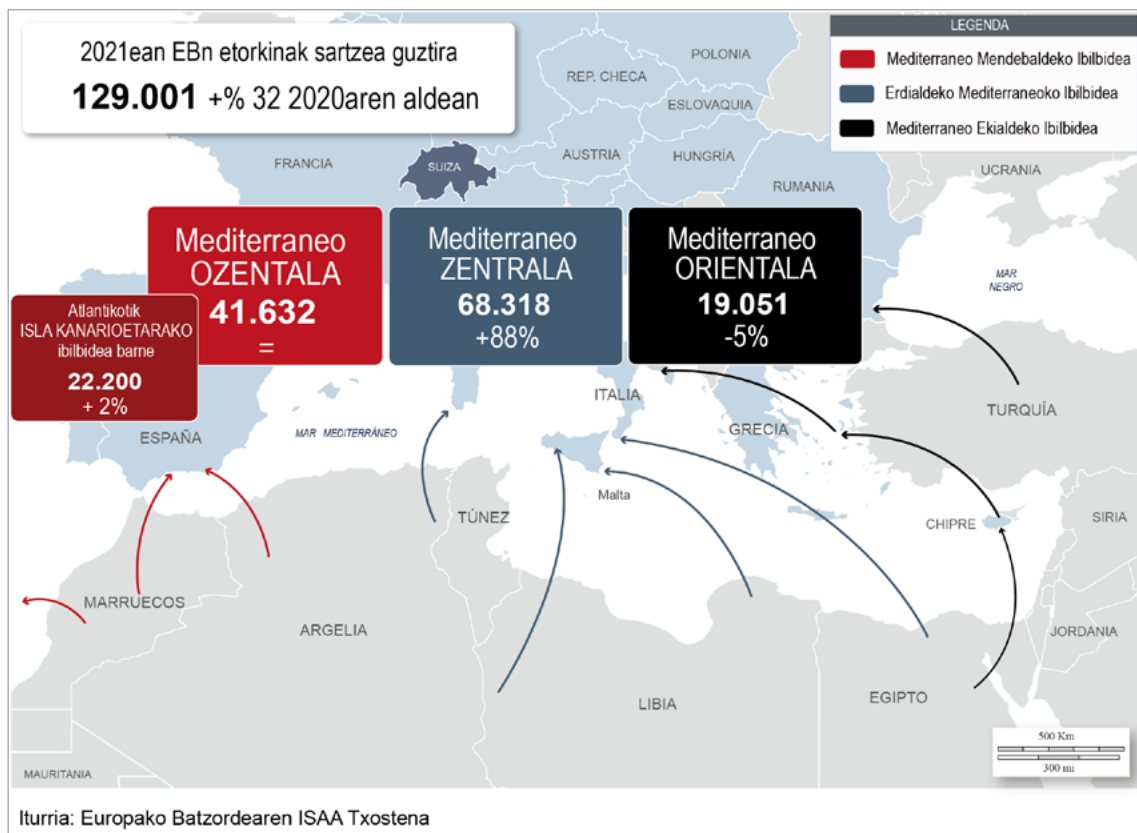
Bestalde, Asilo Nazionalari buruzko Legearen aldaketa beharrezkoa da nazioarteko babesaren beharra zehazteko izapideak arintzeko — Genevako Konbentzioak eta haren Protokoloak ezartzen dituzten berme guztiekin bat etorriz —, eta, aldi berean, egungo errealitateetara egokitzeko — mundu-mailako abusua asilo-sistemaren baliabidearekin — eta Espainian aurkeztutako eskaeren mailarekin bat etortzeko, horiek bost urtean hamar aldiz biderkatuta.

Ceutako eta Melillako Etorkinen Aldi Baterako Egonaldi Zentroak (EABEZ) – Biak Gizarteratze, Gizarte Segurantza eta Migrazio Ministerioaren menpekoak – % 30 eta % 80 arteko okupazioarekin mantendu dira.

Barne Ministerioaren mendeko Atzerritarren Barneratze Zentroei (ABZ) dagokienez, 2021aren amaieran, zentroek penintsulan zuten batez besteko okupazio-tasa % 46koa zen; Murtziakoa eta Algeciraskoa erabat hutsik zeuden, eta Kanariar Uharteetan, berriz, Barranco Secoko Zentroak (Las Palmas) baino ez zuen migratzaileekin, % 14ko okupazioarekin.

Itzulerei dagokienez, 2021eko jarduera 2020koa baino txikiagoa da; urte horretan, pandemiaren ondorioz eta, ondorioz, kanpoko mugak ixtearen ondorioz, nabarmen murriztu ziren ekintza horiek. Murrizketa horiek erronka bat dira nazio mailako kudeaketarako, baita hirugarren herrialdeekin ere, berraktibatzeke. Testuinguru horretan, kanporatzeak % 10 murriztu dira (1.641 2021ean, 1.834 2020an eta 3.554 2019an). Itzulketak % 30 jaitsi dira (1.342 2021ean, 1.904 2020an eta 4.621 2019an). Sarrera ukatzeak ere % 37 murriztu dira (2.274 2021ean, 3.620 2020an eta 7.641 2019an). Hala ere, berrizendapenak % 3 igo dira: 421 2021ean, 409 2020an eta 642 2019an.

Europa mailan, 2021ean zehar, Mediterraneo erdialdeko ibilbidea izan da EBra sartzeko bide nagusia, eta guztira 68.318 sarrera metatu dira — Italian kontzentratuak eta, batez ere, Libiako eta Tunisiako kostaldean jatorria dutenak —, hau da, 2020an baino % 88 gehiago. Ekialdeko Mediterraneoaren ibilbidea, 19.051 sarrerarekin, % 5 murriztu da 2020an baino, eta Grezia eta Bulezera iristen direnak, berriz, % 5 gutxiago. Azkenik, mendebaldeko ibilbideak, 41.632 sarrerarekin — Espainian kontzentratuak eta, batez ere, Aljeria, Maroko eta Mendebaldeko Saharako kostaldean jatorria dutenak —, aurreko urtearen antzeko zifretan jarraitzen du. Bestalde, nabarmentzekoa da EBren eta Bielorrusiaren arteko mugan gertatutako migrazio-krisia, batez ere Polonian, Lituania eta Letonian eragin zuena. Herrialde horietan, 2021ean, EBn sartzeko 48.445 saiakera egin ziren, eta horietatik 8.267k lortu zuten sartzea (% 52 Lituania, % 42 Polonia eta % 6 Letonia). (2.8 irudia)

12.8 irudia. EBn migrazio irregularra sartzeko bide nagusiak

Espainiarentzat erronka nagusia Atlantikoko eta Mediterraneo Mendebaldeko ibilbideetan migrazio-presioa murriztea da, migrazioaren jatorrizko eta iragaitzazko herrialdeekiko alde-biko lankidetzaren bidez, bai irteeren kontrol sendoari dagokionez, bai itzulerak edo aberri-
ratzeak berriz hartzeari dagokionez, borondatezkoak izan ala ez. (12.9 irudia)

Gainera, fluxu irregularren jatorrizko eta iragaitzazko herrialdeekiko lankidetzak EBren laguntza behar du, bai maila politikoan, bai aurrekontu-mailan, migrazio-fluxuak aktibatzen dituzten arrazoi sakonen aurka egiteko, eta herrialde horiei beren mugak hobeto kontrolatzen eta talde antolatuen jarduera kriminalen aurka borrokatzen laguntzeko.

Hortxe kokatzen da Europako Batzordeak berriki egindako proposamena, Nazioarteko Auzotasun, Garapen eta Lankidetzaren Tresnari buruzkoa (NDCI, Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument). Proposamen horrek hainbat galdera aurkezten ditu, eta horien artean nabarmentzen da Afrikaren Iparraldeari eta Iberoamerikari esleitutako zenbatekoa, bi eremu horiek interes berezia baitute Espainiarentzat.

EBren eta Afrikako kontinenteko herrialde elkartuen arteko migrazio-arloko elkarrizketa politikoak aukera ematen du interes komunak identifikatzeko, ez soilik migrazio-kudeaketaren eremuan, baita segurtasunari lotutako beste gai batzuetan ere, oro har; halaber, lankidetz-ekintzak gara daitezke gero, migrazio-gaietan, EBren kanpo-dimentsioaren esparruan.

Testuinguru horretan, beharrezkoa da kooperatiba-izaerako jarduerak sustatzea — hala nola EBko EUTM misioak edo alde-biko akordioen bidez — eta disuasio-akordioen bidez — hala nola G5 Saheli laguntzeko operazioak —, Indar Armatuak prestatzeko eta gaitzeko tresnen bidez, jatorrizko herrialde batzuetan egonkortasun eta gobernantza handiagoa bultzatzeko.

Migrazioari eta asiloari buruzko Europako ituna, berez, erronka bat da Europar Batasunak migrazio-fluxuak kontrolatzeko duen etorkizunarentzat, eta, bereziki, espazio komunera modu irregularrean iritsi nahi duten migrazio-olatuak iristeko lehen lerro gisa eratzen diren Espainia bezalako herrialdeentzat. Europar Batasunean gehiengo zabala dago migrazio irregularren aurkako borroka migrazioari eta asiloari buruzko Europako ituna diseinatzeko eta betearazteko lehentasunezko ekintza-ildo bihurtzearen alde, bai barne-dimentsioan, bai kanpo-dimentsioan. Ingurune horretan, Espainiak ekintza-ikuspegi globalak sustatu behar ditu, migrazio-fenomenoaren dimentsio guztiei aurre egiteko.

Horrela, erronka bikoitza da. Barne-dimentsioan, estatu kideen iritzi publikoak konbentzitzea da migrazio erregularra beharrezkoa dela lan-ikuspegitik — bai lan-merkatu nazionalen beharragatik, bai nazioarteko talentua erakartzeko beharragatik Europako industriaren eta ekonomiaren lehiakortasunari eusteko — eta demografiari eusteko —, Europako biztanleriaren zahartze orokortuaren eta pentsio-sistema publikoen iraunkortasunerako erronkaren arabera — kanpo-dimentsioan, hainbat estatu kideren arteko lehia europarrerantz aurrera egitea —.

Eremu nazionalean, bi erronka horiei gehitu behar zaie, pixkanaka, benetako lan-beharrak hobeto zehaztea – Bai kuantitatiboki, bai kualitatiboki – Epe ertaineko lan-merkatuan, bai eta betetzeko zailak diren lanpostuen katalogoaren erreforma ere; halaber, finantza-baliabide nahikoak izatea, Afrika iparraldeko, Saheleko eta Afrikako lehentasunezko migrazio-herrial-

de migratzaileekin migrazio zirkularreko proiektu berriak garatzeko, EBrekin batera finantzatuta. Gainera, beste migrazio-bide batzuk ere kontuan hartu beharko dira, hala nola ikasleak edo familia berriz elkartzea, lan-helburu nagusirik izan gabe lan-merkatuan sartzen baitira.

Migrazio-bide erregularrak eta seguruak izateak bide ematen du sare kriminaletara jotzea, immigrazio irregularra eta giza bizitzak arriskuan jartzea eraginkortasunez indargabetzeko. Horregatik, ezinbesteko erronka izaten jarraitzen du hirugarren herrialdeetatik legezko migrazio-bideei buruzko informazio egiazkoa, errealista eta homogenea ematea, itxaropenak kudeatzeko, gardenak izateko eta European jada konplexua den sare juridikoa argitzen laguntzeko; izan ere, indarrean dauden zazpi zuzentarauek migratzaileen zenbait kategoria estaltzen dituzte, eta estatu kide bakoitzak bere lan-merkatuen berezitasunak asetzeko nazio-mailan garatutako eskemak batzen dituzte.

Pandemiak migrazioaren kudeaketan mundu mailan dauden hutsuneak nabarmendu ditu. Nazioarteko migrazio-fenomenoaren erronkak komunak dira, eta jarrera, interes eta sentimenduen hurbilketarik gabe, konpromiso-espirtuarekin, ezinezkoa izango da modu estruktural eta iraunkorrean aurrera egitea migrazioa migratzailearentzat gero eta seguruagoa eta hura kudeatu behar duten estatuentzat ordenatuagoa eta erregularragoa izateko helburuan. Hori da Espainiak 2022ko maiatzean New Yorkeko Nazio Batuen egoitzan egingo den Munduko Migratorio Ituna aztertzeke lehen Foro Globalean helaraziko duen mezuetako bat.

Beharrezkoa da hainbat alderditan dauden nazioarteko estandarrak bermatzea, aplikatzea eta nahitaez betetzea, hala nola: migratzaileen segurtasuna, pertsonen mugaz haraindiko zirkulazioa modu seguru eta erregularrean erraztuz; horretarako, Migrazio Seguru, Ordenatu eta Erregularrerako Munduko Itunaren 11. helburuak ezartzen duen bezala, beharrezkoa da mugak kudeatzeko politikak aplikatzea, subiranotasun nazionala, zuzenbide-estatua, giza eskubide guztiak eta nazioarteko eskubide guztiak errespetatzen dituztenak.

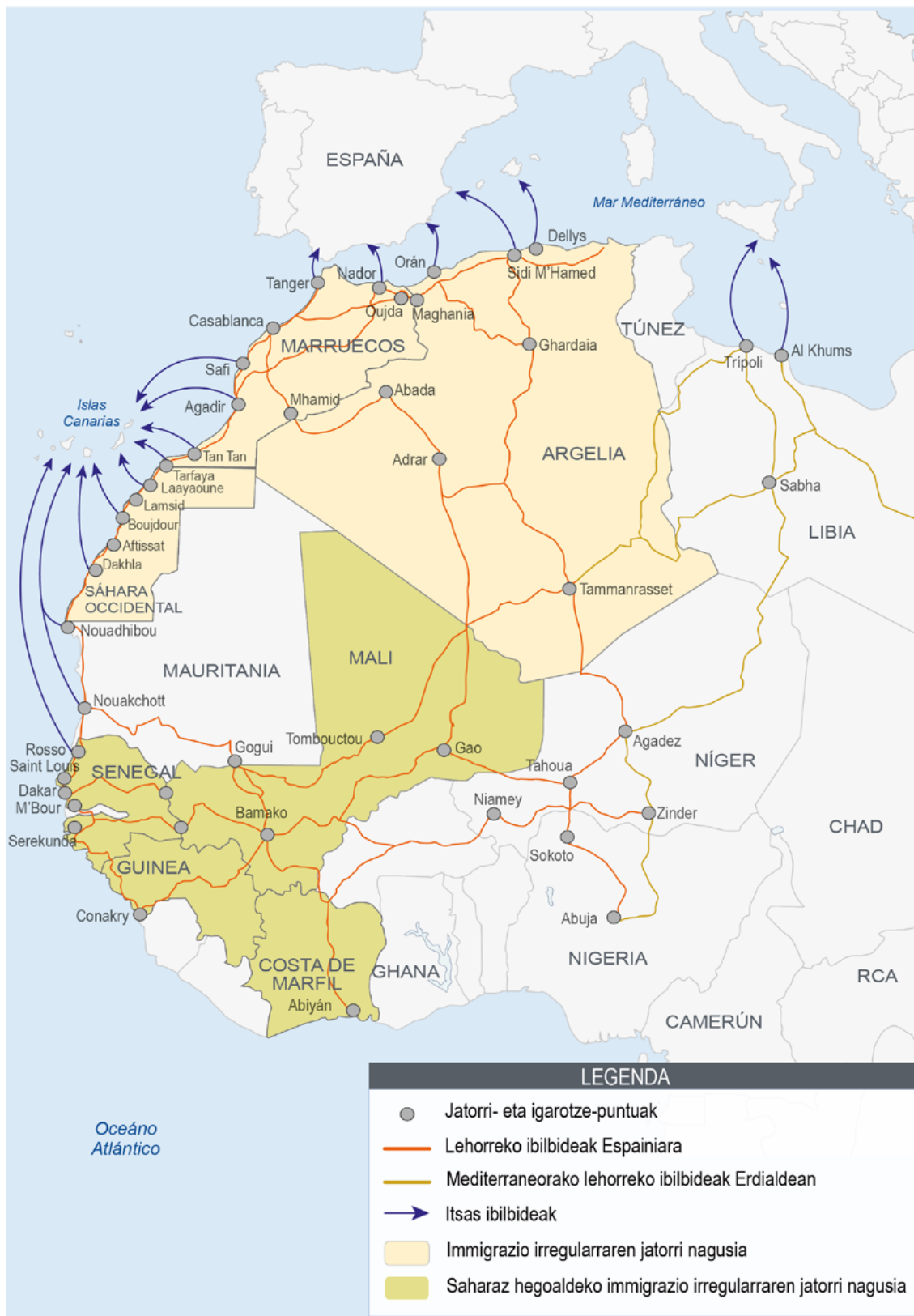
Bestalde, etekin politikoak lortzeko helburuarekin migrazio-fluxuak instrumentalizatzeak gora egin du azken urtean, eta zuzenean eragin dio Espainiari. Errealitate hori dela eta, tresna egokiak jarri behar dira, bai estatu mailan, bai erkidego mailan, horrelako ekintzak ahalik eta arinen indargabetzeko. Hala, funtsezkoa izan da EBren rola Bielorrusiaren kasuan, migrazio-fluxuen manipulazioa gauzatu baita EBko herrialde guztien mehatxu hibrido gisa, helburu politiko argiekin. Joera hori arretaz jarraitu behar da, eta kontuz aplikatu, etorkizunean abuzko erabilera saihesteko. Mehatxu hibrido gisa erabilitako migrazio-fluxuen manipulazioa eta migrazio-lankidetzarik eza erreakzio bereiziak izan behar dituzten kasu desberdinak dira.

Halaber, elkarreragingarritasuna eta informazioa trukatzeko mekanismoen aurrerapena funtsezkoak dira migrazio-fluxuak ulertu eta antolatzeke. Ildo horretan, bai argitaratu berri den EBko 2021-2025 Delinkuentzia Antolatuaren aurkako Estrategian, bai 2020ko uztaileko Segurtasunaren Batasunerako EBren Estrategian, azpimarratzen da legea betearazteke arduraren agenteeke, mugak kontrolatzeko, prebenitzeko eta ikertzeke eginkizunetan, beren betebeharrak betetzeke behar duten informazioa izan behar dutela une bakoitzean eta denbora errealean.

Hala eta guztiz ere, immigrazio irregularrari ikuspegi integral eta ministerio arteko batetik heldu behar zaio. Pandemiak ezarritako erronkek administrazio publikoen arteko lankidetzaren ondorio positiboak erakutsi dituzte, eta etorkizunean sendotu eta hobetu behar diren lankidetzaren mekanismo berriak sustatu dituzte. Funtsezkoa da Estatuko Administrazio Orokorreko sailen arteko lankidetzaren denbora erabilgarria eta IIAAe goiztiarretan, migrazio-politika nazionalaren diseinuari buruzko erabakietan; eta funtsezkoa da, halaber, administrazio publikoetako maila desberdinen arteko lankidetzaren betearazpen-IIAAean.

Gaitasunak hobetzeari dagokionez, erronkarik garrantzitsuenetako bat da itsasoa eta mugak zaintzeko dauden baliabide materialak eta teknologikoak mantentzen, berritzen eta garatzen jarraitzea, bereziki migrazio-presio handiena duten eremuetan, hala nola Ceutan, Melillan, Gibraltarko itsasarteetan, jasotze-eremuan eta Kanariar Uharteetan. Aurreikusitako proiektuen artean, honako hauek daude: Guardia Zibilak kudeatzen duen Itsasarte Zaintzeko Sistema Integrala (SIVE) modernizatzea eta zabaltzea; Matrikulen Identifikazio Automatikoko Sistema eguneratzea edo EBko kanpoko mugetan nahitaezkoa den Entry-Exit Sistema ezartzea.

12.9 irudia. Jatorri eta igarobide nagusiak

Iturria: Barne Ministerioaren datuekin SNa egitea

Gauzatzeak

2021ean, Administrazioaren erakunde guztien arteko lankidetzak bultzatu da, prebentzioaren, segurtasunaren eta migratzaileei laguntzearen arloetan. Arreta humanitarioko sistemaren gaitasuna nabarmen handitu da, eta, horri esker, sistemak egonkor iraun du urte osoan. Era berean, nazioarteko babes-sistemaren gaitasunak handitu dira, eta 2021eko abuztuan eta urrian ebakutatutako afganiar guztiak hartu ditu.

Mugen zaintza eta kontrola

Mugen kudeaketa integratuari dagokionez, Estatuko Segurtasun Indar eta Kidegoek (ESIE) Indalo Operazio Bateratuak egiten dituzte – zeina Algeciras, Malaga, Motril, Almeria, Cartagena eta Alacant herrietan egiten den –; Minerva Operazioa – zeina Algeciras, Tarifa eta Ceutako portua muga-postuetan egiten den –; eta Kanariar Uharteak eta Kanariar Uharteak Operazioa – Kanaria Handia –. Operazio hauek guztiak Mugen eta Kostaldeen Guardiako Europako Agentziarekin (FRONTEX) koordinatuta daude. Espainia FRONTEXeko bazkide estrategikoa da, eta Agentziaren esku jartzen ditu bere unitateak, langileak eta prestakuntza-zentroetako gaitasunak.

Gainera, Indar Armatuak, -eragiketa iraunkorrei esleitutako bitartekoen bidez-, ESIEei laguntza ematen diete zeregin horretan, eta modu eraginkorrean laguntzen dute migrazio-fluxuen jarraipena eta kontrola egiten, Ceuta eta Melillako mugetatik eta Afrika iparraldetik datozen itsas ibilbideetatik. Lankidetzak hori agerian geratu zen Ceutako hirian 2021eko maiatzean gertatutako migrazio-krisian; izan ere, Ceutako Komandantzia Orokorreko unitateek zeregin nabarmena izan zuten, bai migrazio-fluxuaren kontrolean, bai ondorengo laguntza logistikoa.

2021ean, Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2021/1148 (EB) Erregelamendua onartu da, 2021eko uztailaren 7koa, Mugen Kudeaketa Integraturako Funtsekin zati gisa Mugak Kudeatzeko Laguntza Tresna eta Bisatuen Politika ezartzen dituena. Honako helburu hauek ditu: (i) kanpoko mugen kudeaketa integratuan laguntzea, immigrazio irregularra eta mugaz gaindiko delinkuentzia prebenitzeko eta detektatzeko eta migrazio-fluxuak eraginkortasunez kudeatzeko; eta (ii) bisen politika erkidea babestea, bisak emateari buruzko ikuspegi bateratua bermatzeko eta bidezko bidaiak errazteko, aldi berean migrazio- eta segurtasun-arriskuak prebenitzen lagunduz.

Guardia Zibilaren Itsasertzak eta Mugak Zaintzeko Koordinazio Zentroa EUROSUR sareko Koordinazio Zentro Nazionala (NCC, *National Coordination Center*) da. NCC garatu eta indartzea, Europako esparruan egin berri diren lege-aldaketek eragindako beharretara egokitzeko, epe motzeko beharra da. Bereziki, Mugak Zaintzeko Europako Sistemaren egoera-mapari buruzko 2021/581 Erregelamendua gaur egungoa baino informazio-bolumen handiagoa sartzeko eta baliozkotzea eskatuko du; izan ere, egoera nazionalaren mapa bat sortu behar da, agintari nazionalen informazioa ia denbora errealean integartzeko. Ildo horretatik, erregelamendu honek EUROSUR sarean informazioa trukatzeko prozesuak automatizatzeke beharra ezartzen du.

Migrazio-ibilbide desberdinetan itsas bideetan hildako edo desagertutako pertsonen identifikazioa hobetzeko asmoz, Guardia Zibilak ahalegin handia egiten du jatorrizko eta igarobideko herrialdeekiko alde biko harremanak errazteko, informazio-trukea sustatzeko eta arintzeko, eta GKEekiko lankidetzak bultzatzeko, jatorrizko herrialdeetan senideekin harremana errazteko eta itsas immigrazioko ibilbideetan hildako pertsonak identifikatu ahal izateko.

Migrazio eta asilo-politika erkidea EBean

Aurten, Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2021/1147 (EB) Erregelamendua onartu da, 2021eko uztailaren 7koa, *Asilo, Migrazio eta Integrazio Funtsekin* sortzen duena, migrazio-fluxuak eraginkortasunez kudeatzen laguntzeko, asilo-politika erkidea eta immigrazio-politika erkidea aplikatzen, indartzen eta garatzen laguntzeko. Erregelamendu honen bidez, Asiloaren Europako Sistema Bateratuaren alderdi guztiak garatu nahi dira, haren kanpo-dimentsioa barne; estatu kideetarako migrazio erregularra indartu nahi da, haien behar ekonomiko eta sozialen arabera; eta hirugarren herrialdeetako nazionalen integrazio eraginkorra eta gizarteratzea sustatu nahi da. Gainera, migrazio irregularren aurka borrokatzen laguntzen du, benetako itzulera eta harrera segurua eta duina hobetuz, bai eta hasierako integrazio eraginkorra ere hirugarren herrialdeetan; eta, -lankidetzak praktikoaren bidez-, elkartasuna eta estatu kideen arteko erantzukizunaren bidezko banaketa indartzen ditu, bereziki migrazio eta asilo-erronkek gehien erasandako estatuei dagokienez.

Kanpo Arazoetako, Europar Batasuneko eta Lankidetzako Ministerioak modu aktiboan parte hartu du migrazio- eta asilo-itunaren barne-dimentsioan negoziazio-jarrerak definitzen, Espainiako bazkideekiko elkartasunaren eta bere interesekiko erantzukizunaren arteko oreka lortze aldera. Gainera, Ministerioak lagundu egin du Europar Batasunaren barruan hura azaltzeko eta sustatzeko zereginetan, eta Espainiako jarrerak eta ekimenak gidatu eta koordinatu ditu kanpo-dimentsioan; horien artean, nabarmentzekoak dira Migrazio eta Asiloko Kanpoko Alderdien Lantaldea, Auzotasun, Garapen eta Lankidetzak Internazionalerako Tresnaren Batzordea eta Taldeak, TEI (*Team Europe Initiative*, Rabartika eta Ritiative), Atlantikoko Ibilbidea eta Mendebaldeko Mediterraneoak; eta Rabat, Jartum, Budapest eta Pragako prozesuak.

Bestalde, 2021/1883 Zuzentaraua onartu da, kualifikazio handiko enplegu-helburuak dituzten hirugarren herrialdeetako herritarren sarrera- eta bizileku-baldintzei buruzkoa eta 2009/50/EE Zuzentaraua indargabetzen duena. 2023ko azaroaren 18an amaituko da zuzentarau hau estatuetako akerdoetara eramateko epea.

Lankidetzaz jatorrizko eta iragaitzazko herrialdeekin

Immigrazioa jatorrian prebenitzeko mekanismoen diseinua, fluxuen eta horien mekanismoen identifikazio goiztiarra, eta jatorrizko eta iragaitzazko herrialdeekiko aldeko lankidetzaz migrazio-fluxuen kudeaketa errazten duten ekintzen adibideak dira, eta Espainiako nazioarteko politikaren funtsezko sektorea dira.

Kanpo Arazoetako, Europar Batasuneko eta Lankidetzako Ministerioak migrazio-elkarrizketa areagotu zuen jatorrizko eta iragaitzazko herrialdeekin, eta goi mailako bisitak egin zizkien Afrika Iparraldeko, Sahelako eta Mendebaldeko Afrikako lehentasuneko kideei. Gainera, lehentasuneko jatorri- eta igarotze-herrialdeekin lankidetzaz aritu zen Afrika iparraldean, Sahelen eta Mendebaldeko Afrikan, dagoeneko sendotuta dauden ekimenen bidez — Ministerioaren eta AECIDen bitartez —. Bertan, Espainiak gidatutako eta Europar Batasuneko Afrikarako Larrialdietarako Funtz Fiduziarioak finantzatutako hamahiru proiektu gauzatzen dira.

Latinoamerikan — bigarren migrazio-lehentasun geografikoa —, Quitoko Prozesuaren Lagunen Taldearen — Venezuelako migratzaileen eta errefuxiatuen krisiari eta horrek eskualdeko herrialdeetan dituen ondorioei buruzkoa — eta Babes eta Konponbideetarako Eskualdeko Esparru Integralaren barruan konpromiso politikoak eta finantzarioak aktiboki jarraitu ziren. Venezuelarako Emaileen Nazioarteko bigarren Konferentzian, 2021eko ekainean, Espainiak 150 milioi euroko konpromisoa berritu zuen — 2020ko lehen goi-bileran onartua —, eta hiru urteko epea ezarri zuen Latinoamerikako errefuxiatu eta migratzaile venezuelarrak hartzen dituzten herrialde nagusiei laguntzeko.

Bestalde, 2021ean, Kanpo Arazoetako, Europar Batasuneko eta Lankidetzako Ministerioak bi ekimen berri onartu zituen, eta horiek lehen lerroan jarri dute, berriz ere, Espainiak migrazio-gaia duen lidergoa eskualde euroafrikarrean. Lehenik eta behin, otsailean, *Team Europe Initiative* (TEI) aurkeztu zitzaion Europako Batzordeari: Atlantikoko Ibilbideetarako eta Mendebaldeko Mediterraneorako migrazioa. TEI Migrazioen helburua da Magrebeko, Sahelako eta Mendebaldeko Afrikako lehentasuneko herrialdeei beren migrazio-kudeaketako mailak hobetzen laguntzea, Europara bideratutako borondatezkoak ez diren fluxuak murrizteko, jatorri eta espiritu europarreko prebentzio-ikuspegiarekin, ikuspegi globala duten proiektuen eta jardueren bidez. EITren aurrekontua 950 milioi eurotik gorakoa izango da datorren biurtekorako, eta Batzordeak eta parte hartzen duten zortzi estatu kideek jarriko dute (Espainiaren ekarpena 86 milioi eurokoa da). Bigarrenik, 2020ko azaroaren 18tik, Espainiak hartu zuen — lehen aldiz — Rabateko Prozesuaren Migratorio Euroafrikarraren Elkarrizketaren lehendakaritza, maila handiko hiru bilera biltzen dituen programa batekin: migrazio irregularra, migrazio erregularra eta migrazioa eta garapena. Lehendakaritzaren amaieran, Espainiak Rabateko Prozesuaren 6. Ministerio Konferentzia antolatuko du.

Barne Ministerioak gogor lan egiten jarraitu du inguruko herrialdeekin — batez ere Mendebaldeko eta Saharaz hegoaldeko Afrikakoekin —, eta lankidetzazko finantzario berriak abiarazi ditu hainbat jardueratan, eta lehendik zeudenak indartu ditu; horien helburua da immigrazio irregularra prebenitzeko jarduerak egitea jatorrian, muga-kontrola, legez kanpoko trafiko-sareen aurkako borroka eta itzulera bultzatzea.

Testuinguru horretan, EGKFek Europar Batasunak finantzaturako hainbat proiektutan parte hartzen dute, immigrazio-sareen eta pertsonen legez kanpoko trafikoaren aurka borrokatzeko jatorrizko herrialdeetan eta igarobideetan; proiektu horien artean daude, besteak beste, baterako ikerketa-taldeak (BIT) eta baterako alderdi operatiboak (BAO).

Polizia Nazionalak Gambiako, Maliko eta Senegalgo ECI batean eta POC batean ditu hedatuta agenteak, baita Senegalen oinarritutako NETCOP proiektuan ere. Proiektu horren helburuetako bat POC desberdinek lortutako informazioa koordinatzea eta bateratzea da. Horrez gain, Mauritaniako IGI batean lan egiten ari dira, Europar Batasunaren finantzaketarekin. Gainera, *Nigeriako gizakien salerosketaren aurkako ekintza eta immigrazio irregularra bultzatzeko sareak (A-TIPSOM)* proiektuaren buru da.

Latinoamerikan, Espainia da Latinoamerikako mugen kudeaketa integralari laguntzeko EBren (EUROFRONT) proiektuaren liderra. Proiektu horren helburua mugak kudeatzeaz arduratzen diren polizia-indarren gaitasun operatiboak indartzea da, arreta berezia jarriz migrazio-fluxuen kontrolari eta mugaz gaindiko delituari zazpi herrialdeetako lau muga pilotutan: Argentina, Bolivia, Brasil, Kolonbia, Ekuador, Paraguai eta Perun.

Guardia Zibilak Atlantikoko kostaldeko hainbat herrialde afrikarretan ditu soldaduak, hala nola Senegal, Mauritania, Cabo Verde, Ginea Bissau, Gineako Errepublikan (Konakry), Malin edo Gambian. Etengabeko hedapen horri esker, etorkinei aurrea har dakieke jatorrizko herrialdeetan eta iragaitzako herrialdeetan, baita herrialde horiekiko lankidetzaren eta komunikazioa hobetu ere.

Bestalde, Indar Armatuak migrazio-fenomeno irregularra prebenitzen laguntzen dute, Afrikako hainbat herrialderekin (Senegal, Mauritania, Tunisia eta Cabo Verde, besteak beste) segurtasun kooperatiboko jarduerak garatuz. Hori guztia beren gaitasun militarrik indartzeko eta beren Segurtasun Indar eta Kidegoei immigrazioa kontrolatzen laguntzeko gaitasuna hobetzeko.

Halaber, lankidetzaren indartzea jatorrizko eta igarotzeko herrialdeetako Inteligentzia Zerbitzuekin, horiek fenomenoaren kudeaketan gehiago inplika daitezkeen lortzeko, eta, batez ere, gizakien trafiko-sareen arduradunak detektatzera eta neutralizatzerara bideratzeko. Ildo horretan, herrialde horien inplikazio handiagoa lortu da, migrazio irregularreko sare kriminalak atxilotzeko ekintzen hazkunde nabarmenean islatu dena, horien azken helmuga Espainia izan baitaiteke.

Gainera, Espainiak migrazio-fluxuen igarotze-herrialdeetako migrazio-presioa arintzeko jardueretan laguntzen du. Horretarako, Barne Ministerioak, 2020an, 500.000 euroko ekarpena egin zuen Marokon eta Aljerian Migrazioetarako Nazioarteko Erakundea (MIA) Birintegratuz Lagundutako Borondatezko Itzulerako Programan, 400 etorkin baino gehiago beren jatorrizko herrialdeetara itzultzen lagunduz. Marokon — Europar Batasunak finantzaturako — *mugen eta migrazioaren kudeaketa integratuari laguntzeko* proiektua egiten ari dira.

Bestalde, migrazio zirkularreko tresnak mantendu dira, hala nola GECCO Agindua abiaraztea, *Young Generations as Change Agents* proiektuaren hirugarren IIAAea gauzatzea edo ikertzaileentzako proiektu bat prestatzea, biak Marokorekin. Ildo horretan, ezinbestekoa da Atzerri-

tartasun Bulegoak, Gobernuaren Ordezkaritza eta Ordezkariordezen menpekoak, migrazio erregularra, ordenatua eta segurua kudeatzeko baliabide nahikoz hornitzea.

Gizarte-inklusioa

Urriaren 19ko 903/2021 Errege Dekretua onartu da, atzerritarrek Espainian dituzten eskubide eta askatasunei eta haien gizarteratzeari buruzko 4/2000 Lege Organikoaren Erregelamendua aldatzen duena, apirilaren 20ko 557/2011 Errege Dekretuaren bidez onartutako 2/2009 Lege Organikoaren bidez erreformatu ondoren, Adin-nagusitasunera iristen diren adingabe atzerritarrentzako egoitza-erregimen propioa ezartzeko, eta adingabe horiek irregulartasunean erortzea saihesteko — sistemaren konfigurazio juridikoagatik beragatik — eta gizarte-bazterkeriaren arriskua murrizteko.

Hurrengo pausuak

2021eko Segurtasun Nazionaleko Estrategiaren bi ekintza-ildo nagusiak ezartzea, migrazio-fenomenoaren esparruan: (i) Estatuko Administrazio Orokorraren mailan informazioko sistema integral eta kolaboratibo bat ezartzea, immigrazio-fluxuen egoera, kudeaketarako konprometitutako baliabideak eta identifikatutako beharrak behar diren garaian ezagutze-ko aukera emango duena; eta (ii) migrazioko eta zirkulazioko herrialdeekiko harremana eta akordioak sendotzea, migrazioko eta zirkulazioko herrialde ordenatuak lortzeko.

Migrazioari eta Asiloari buruzko Itun berriaren esparruan, migrazioaren kanpo-dimentsioa sustatzea Europan, estatu kideek jatorrizko eta igarotzako herrialdeei laguntzeko duten konpromiso eta borondate politikotik abiatuta. Laguntza hori eremu ekonomikoan garatu behar da, segurtasun-indarren gaitasunak indartuz; baita arlo teknikoan ere, proiektuen, asistentzien eta prestakuntzaren bidez.

Nazioarteko babesa eskatzen dutenen harrera-sistemaren arauzko erregulazioan lan egitea, nazioarteko babesa eskatzen dutenen beharrei eraginkortasunez erantzuteko, eskaerak izapidetzeko denboren errealitatera egokitzeko, jasotako proiletara egokitzeko eta baldintza horiek ezartzeko gaur egun erabiltzen diren tresnetara egokitzeko. Horrekin, segurtasun juridiko handiagoa ematen da, eta eredu instituzionalago baterako trantsizioa bultzatzen da, administrazio publikoen arteko lankidetzeta eta harrera-sistemaren egonkortasuna bera areagotuz.

LARRIALDIEN ETA HONDAMENDIEN AURREAN BABESA

NAZIOARTEKO TESTUINGURUA:

- Errusiak baso-suteen denboraldirik txarrena jasan du herrialdearen historia modernoan, 18 milioi hektarea baino gehiago erre baitira.
- Beste eremu geografiko batzuk ere, Kalifornia edo Europako hegoaldea (Grezia eta Italia) kasu, sute handien eszenatoki dira. Temperatura altuek eta lehortek hondamendi horien agerpena errazten dute.
- Uztailean Europa iparraldean izandako euri-jasen ondorioz, uholde larriak izan ziren eta 200 pertsona baino gehiago hil ziren Alemanian eta Belgikan.

Erronkak

Klima-aldaketaren ondorioei aurre egiteko, beharrezkoa da erresilientzia eta egokitzeko gaitasunak indartzea, larrialdien eta hondamendien aurreko prebentzio-mekanismoak hobetzea eta Babes Zibileko Sistema Nazionala sendotzea, Espainiaren gaitasun guztiak integratzeko tresna gisa.

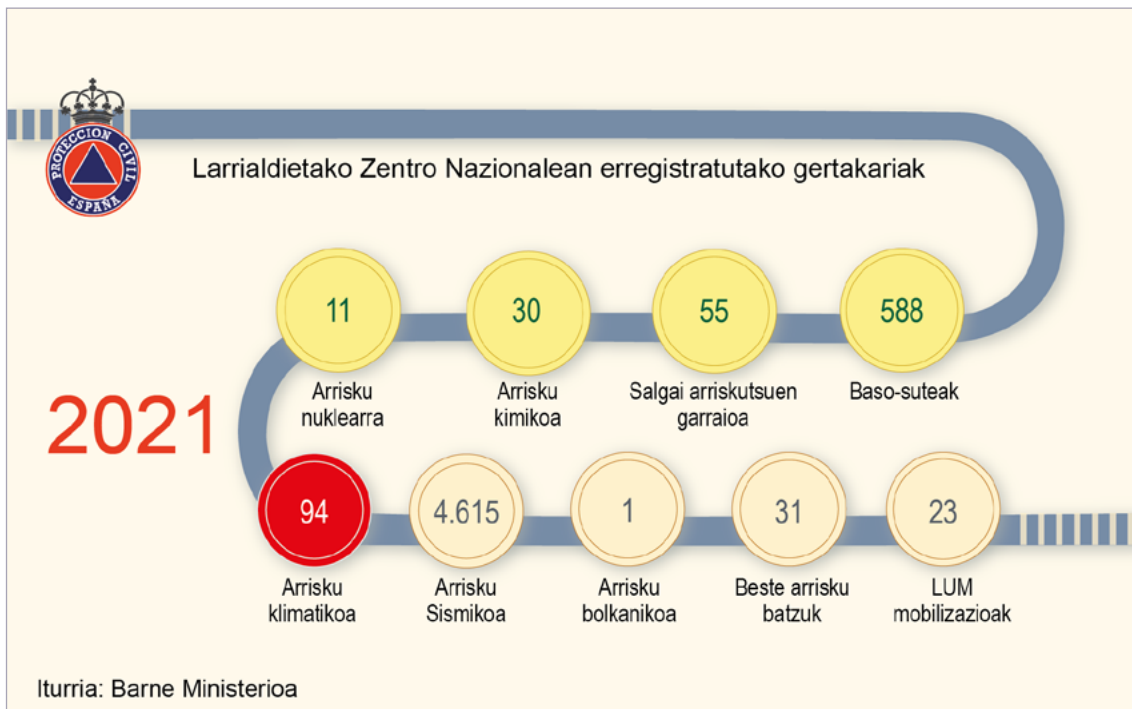
2021ean, 5.425 gertakari erregistratu dira, guztira, Barne Ministerioko Babes Zibileko eta Larrialdietako Zuzendaritza Nagusiaren (BZLZN) Larrialdiak Kudeatzeko Sistema Integratuan (LKSI). (13.1etik-13.3rako irudiak)

Larrialdien Jarraipen eta Koordinaziorako Zentro Nazionalaren (LJKZN) bidez BZLZNri jakinarazitako gertakarien artean, suteak, uholdeak eta jarduera sismiko eta bolkanikoa nabarmentzen dira, guztiak ere lehen mailako erronkak.

13.1 irudia. Larrialdiak Kudeatzeko Sisteman erregistratutako gertaerak

LKS _n 2021EAN ERREGISTRATUTAKO GERTAKARIAK									
GERTAERAK	Arrisku nuklearra	Arrisku kimikoa	TMP (Salgai arriskutsuen garraioa)	Baso-suteak	Arrisku klimatikoa	Arrisku Sismikoa	Arrisku bolkanikoa	Bestelakoak	GUZTIRA
Andaluzia		2	6	95	12	242		6	363
Aragoi		1	9	19	9	4		4	46
Asturias				57	4				61
Kanariak			1	11	4	4.187	1		4.204
Kantabria				44	6				50
Gaztela-Mantxa	3	2	5	27	10	6		1	54
Gaztela eta Leon			8	70	7	14			99
Katalunia	5	19	2	29	7	21		6	119
Ceuta									
Valentziako K.	2	2	17	62	9	21		6	119
Extremadura	1		1	54	1	3			60
Galizia		3	2	65	2	60		5	137
Balear Uharteak				14	3			2	19
Errioxa				10	3				13
Madril		1	3	7	3	1		3	18
Melilla						34			34
Murtzia			1	6	6	22		1	36
Nafarroa				17	5	9			31
Euskal Herria				1	3				4
Guztira	11	30	55	588	94	4.615	1	31	5.425

Iturria: Barne Ministerioa

13.2 irudia. Larrialdietako Zentro Nazionalen erregistratutako gertakariak

13.3 irudia. Gertaeren konparazioa, urteka

GERTAERAK	2021	2020	2019	2018	2017
Arrisku nuklearra	11	2	0	1	1
Arrisku kimikoa	30	26	24	19	16
SAG (Salgai arriskutsuen garraioa)	59	40	62	49	57
Baso-suteak	588	504	575	342	772
Arrisku klimatikoa	94	43	124	221	97
Arrisku Sismikoa	4.615	197	213	279	208
Arrisku bolkanikoa	1	0	0	0	0
Bestelako arriskuak	31	37	14	18	17
GUZTIRA	5.425	849	1.012	929	1.168

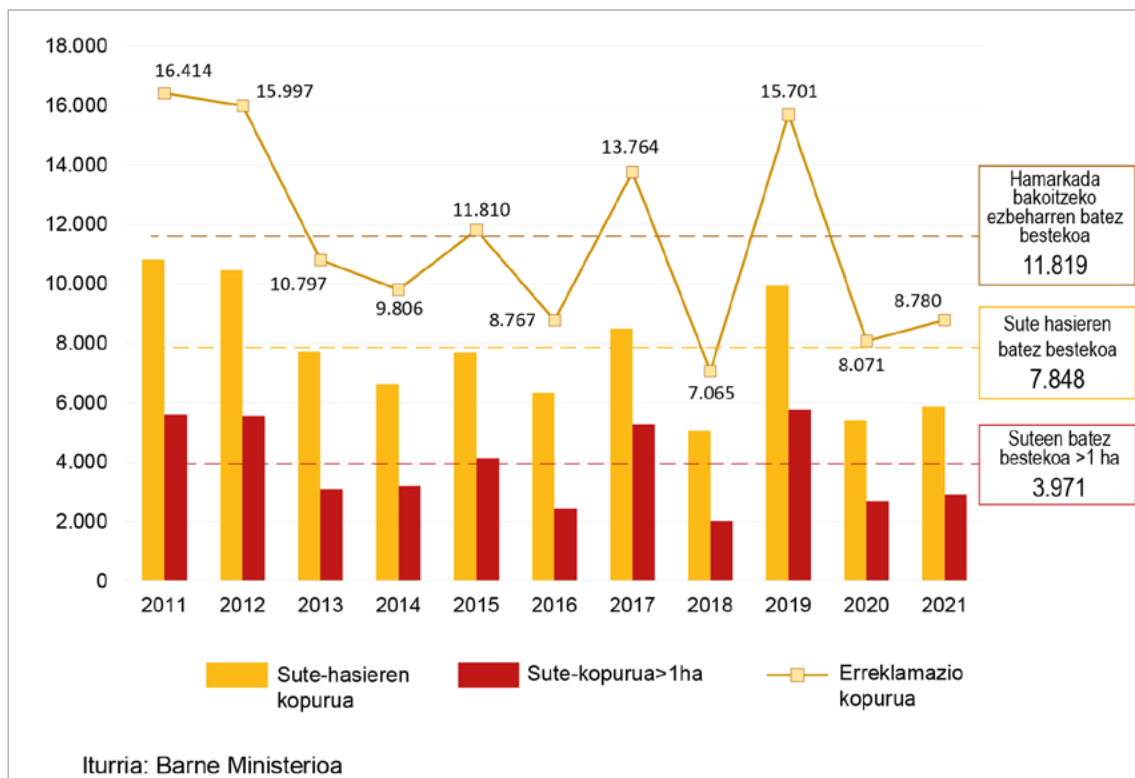
Iturria: Barne Ministerioa

Berotze globala ingurumen baldintza egokiak sortzen ari da, gero eta sute suntsitzaileagoak deklaratzeko eta zabaltzeko. Behin hasitakoan, suteek berotegi-efektuko gas asko askatzen dituzte, eta horrek areagotu egiten du tapoi atmosferikoa, eta, beraz, klimaren aldaketa. Horrek suteak okertzen ari diren baldintzak iraunarazten ditu. Kezkagarria da baldintza lehorragoek eta beroagoek, berotze globalak eragindakoen, landarediaren sukoitasuna eta erre-kuntza arriskua areagotzen dutela, eta, horren ondorioz, oso sute handiak eta azkar hedatu direnak piztu direla.

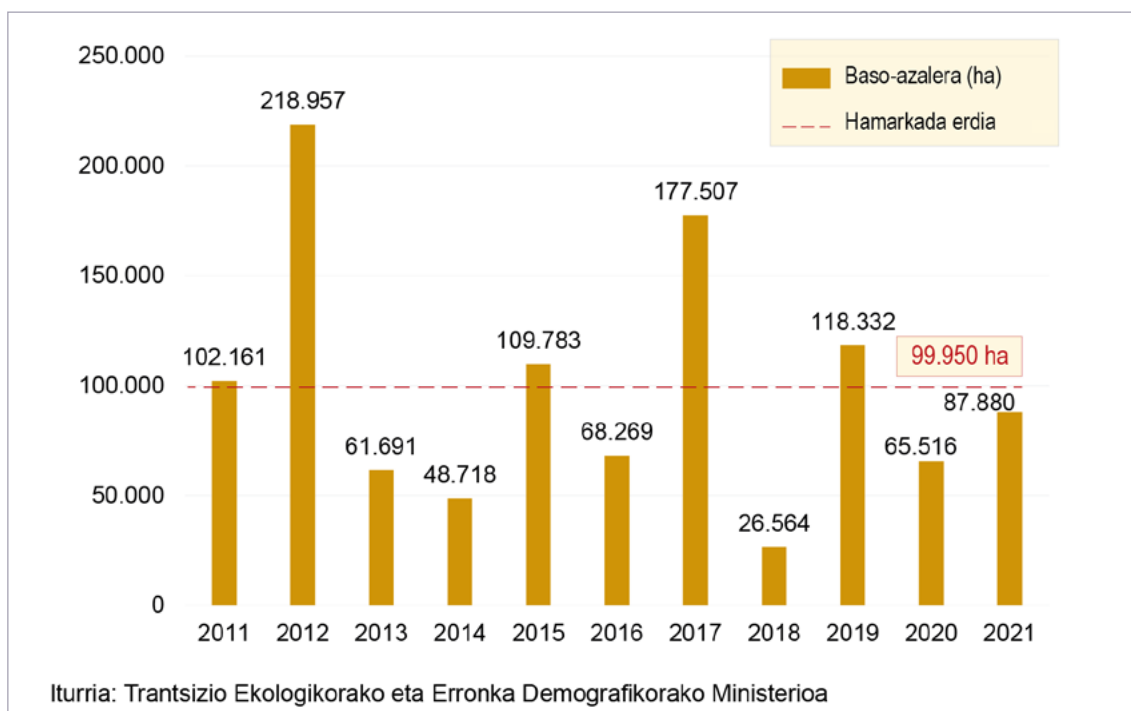
2021eko udako baso-sute handien uholdea oso garrantzitsua izan da Mediterraneon, Ipar Amerikan eta Siberian. Mediterraneoko arroaren lehortasun eta bero baldintzek sute oso suntsitzaileak eragin zituzten Turkian, Grezian, Aljerian, Italian, Ipar Mazedonian eta Tunisian, eta Espainia eta Portugal jo zituzten.

Espainiako baso suteei (BSS) dagokienez, 2021eko urtarrilaren 1etik abenduaren 31ra 8.780 baso-sute erregistratu dira, azken hamarkadako batez bestekoa baino % 26 gutxiago. (13.4 irudia)

2021ean erretako baso-azalera (87.880 hektarea) azken hamarkadako batez bestekoa (99.950 hektarea) baino % 12 txikiagoa izan zen, baina 2020an baino % 30 handiagoa ere bada. Soilik bi baso-sute handik (Jubrique eta Navalacruz) hartu dute erasandako azalera osoaren % 33. (13.5 irudia)

13.4 irudia. Azken hamarkadako ezbeharrek, suteak eta sute-hasierak

13.5 irudia. Aazken hamarkadan erretako baso-azalera

En el 75% (439) de los 588 incendios notificados al CENEM han intervenido medios de la AGE y un 16% (96) han tenido consecuencias de protección civil. En 438 han intervenido medios del Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico y en 14 medios de la Unidad Militar de Emergencias (UME)). (13.6 eta 13.7 irudiak)

13.6 irudia. Jakinarazitako suteak eta Babes Zibileko gorabeheren laburpena

URTEA	2021	2020	2019	2018	2017
Erregistratutako suteen kopurua	588	508	575	342	772
Ondorioak izan dituzten suteen kopurua	96	48	69	36	98
Hildakoak	1	6	3	1	6
Zaurituak	61	9	17	12	28
Ebakuatuak dituzten suteak	57	32	52	22	59
Azpiegituretan kalteak eragin dituzten suteak	18	11	17	3	21
LUM aktibatzen duten suteak	14	21	26	5	51

Iturria: Barne Ministerioa

13.7 irudia. Jakinarazitako suteak, autonomia-erkidegoaren arabera

AUTONOMIA- ERKIDEGOAK	Jakinarazitako suteak	Suteak, EAO bitartekoek esku hartuta	TEEDM bitartekoek esku hartzen duten suteak	LUM aktibatzen duten suteak	Ondorioak di- tuzten suteak
Andaluzia	95	74	74	1	23
Aragoi	19	17	17	1	4
Asturias	57	57	57		
Valentziako K.	62	7	7	1	14
Kanariak	11	8	8	2	4
Kantabria	44	41	41		
Gaztela eta Leon	70	56	56	3	10
Gaztela-Mantxa	27	17	17	1	10
Katalunia	29	23	23	1	11
Extremadura	54	38	38		5
Galizia	65	61	61	1	5
Balear Uharteak	14	11	11		1
Errioxa	10	7	7	2	2
Madril	7	3	3		5
Murtzia	6	3	3		
Nafarroa	17	16	15	1	1
Euskal Herria	1				1
Ceuta					
Melilla					
GUZTIRA	588	439	438	14	96

Iturria: Barne Ministerioa

Babes zibileko ondorioei dagokienez, RJKZNri jakinarazitako 588 suteetatik 96 baso-sute gertatu dira, babes zibileko ondorio nabarmenekin. Adierazle horren arabera, 2021. urtea harkadako hirugarren urterik txarrena da, 2012. eta 2017. urteen ondoren.

Nabarmenezkoa da hirigintza eta baso interfazeari eragin dioten suteen gorakada. Gertakiririk larriena Jubriqueko (Malaga) sutean gertatu zen, non baso-suhiltzaile bat hil zen.

Aurtengo zifrak aurreko urteetakoekin alderatuz gero, 2021ak azken 5 urteetako batez bestekoaren gainetik dauden datuak aurkezten ditu, oro har, babes zibileko intzidentziei dagokienez. Hala ere, 14 sutetan soilik aktibatu behar izan da LUM, azken 5 urteetako batez bestekoaren azpitik.

Fenomeno meteorologiko kaltegarriari (FMK) dagokienez, guztira 94 gertakari erregistratu dira 2021ean Uholde eta Fenomeno Meteorologiko Kaltegarriekin lotuta, eta inpaktu handiko 9 depresio izendatu dira, eta, horien ondorioz, tokiko uholdeak, eurite handiak, ekaitzak, haize oso bortitzak eta kostaldeko fenomenoak gertatu dira. Gainera, 5 gertakari esanguratsu erregistratu dira, eta datu hori bat dator azken bost urteetako batez bestekoarekin.

2021eko gertakari esanguratsuenen artean, Filomena depresioa nabarmentzen da, urteko lehen asteetan gertatu zena. Aipagarriak izan dira, halaber, ekainean Errioxan izan ziren euriteak eta ekaitzak, abuztutik irailera bitartean Mediterraneo aldean eta penintsulako erdialdean izandako MAID (maila altuetan isolatutako depresioa), irailaren amaieran penintsulako hego-mendebaldean izandako euriteak eta azaroaren amaieran eta abenduaren amaieran Kantauri ekialdean eta Nafarroan izandako prezipitazioak, elurteak eta izotz-husteak.

Neurri handiko gertakari batzuek kalteak eragin dituzte azpiegiturretan eta ondasun publiko eta pribatuetan, eta kalteak eragin dituzte nekazaritzako eta abeltzaintzako labore eta ustiatzietan, industrialdeetan eta beste ekoizpen-instalazio batzuetan.

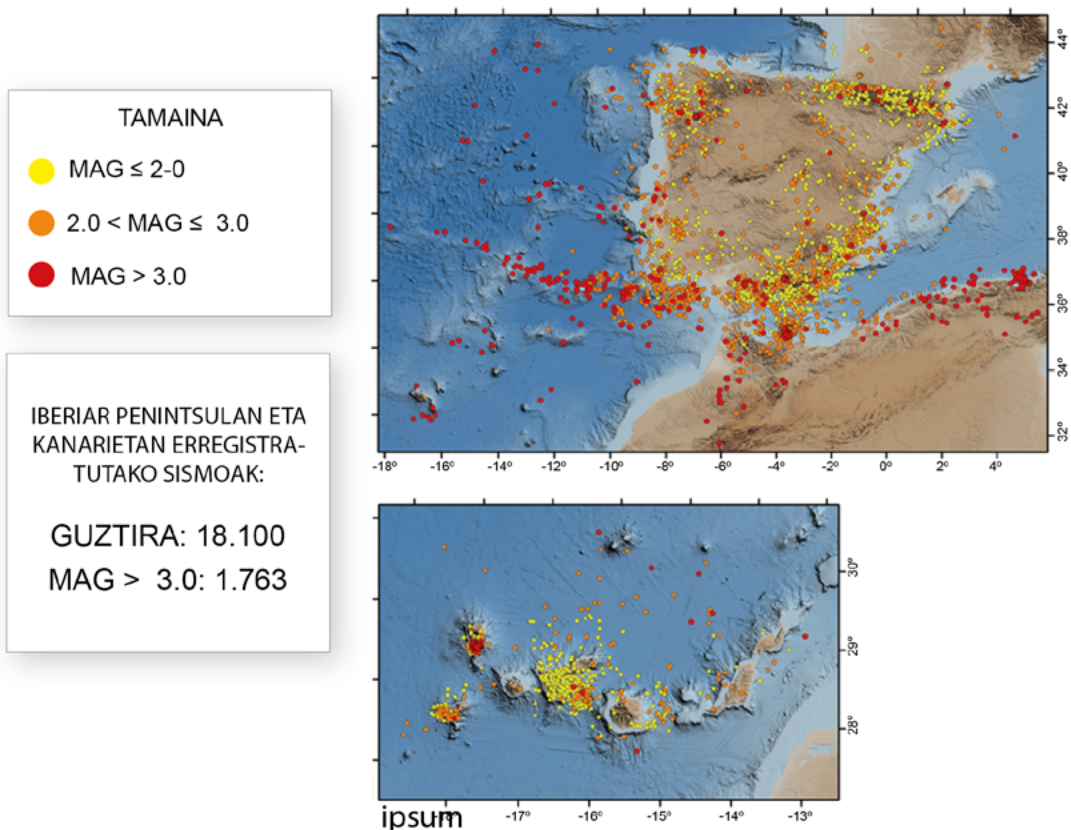
Ildo horretan, erronka bat da nekazaritza eta basogintza ustiategiek jasaten dituzten natura-arriskuak kudeatzeko ekoizleen eskura jartzen diren tresna nazionalen kaudimen teknikoak eta finantza-nahikotasuna bermatzea, bai eta arriskuak kudeatzeko sistemaren ahalmen ekonomikoa indartzea ere, klima-aldaketak eragiten dituen natura-arriskuen gorakadaren aurrean erantzun eraginkorra emateko moduan egoteko.

Bestalde, Fenomeno Meteorologiko Kaltegarriak Iragartzeko eta Zaintzeko Meteoalerta Plana berrikusi behar da, abisuen atalaseak barne. Garrantzitsua da, halaber, klima-aldaketak uholdeetan dituen ondorioei buruzko ezagutza hobetzea, uholde-egoerak diseinatzeko eta informazio hidrometeorologikoko sistemen eta Babes Zibileko agintaritzen arteko komunikazio-protokoloak hobetzeko, uraldien eta uholdeen epe labur eta ertaineko aurreikuspen eta abisu meteorologikoak eta horien ondorioen aurreikuspenak sortzeko helburuarekin. Azkenik, uholde-arriskuari buruzko kontzientzia handitzeak eta autoegokitzapena sustatzeak fenomeno horien inpaktua minimizatzen lagunduko du.

Alde horretatik, Uholde Guneen Kartografia Sistema Nazionala (UGKSN) tresna garrantzitsua da ibai-espazioaren kudeaketa, arriskuen prebentzioa, lurralde-plangintza eta administrazioaren gardentasuna bultzatzeko.

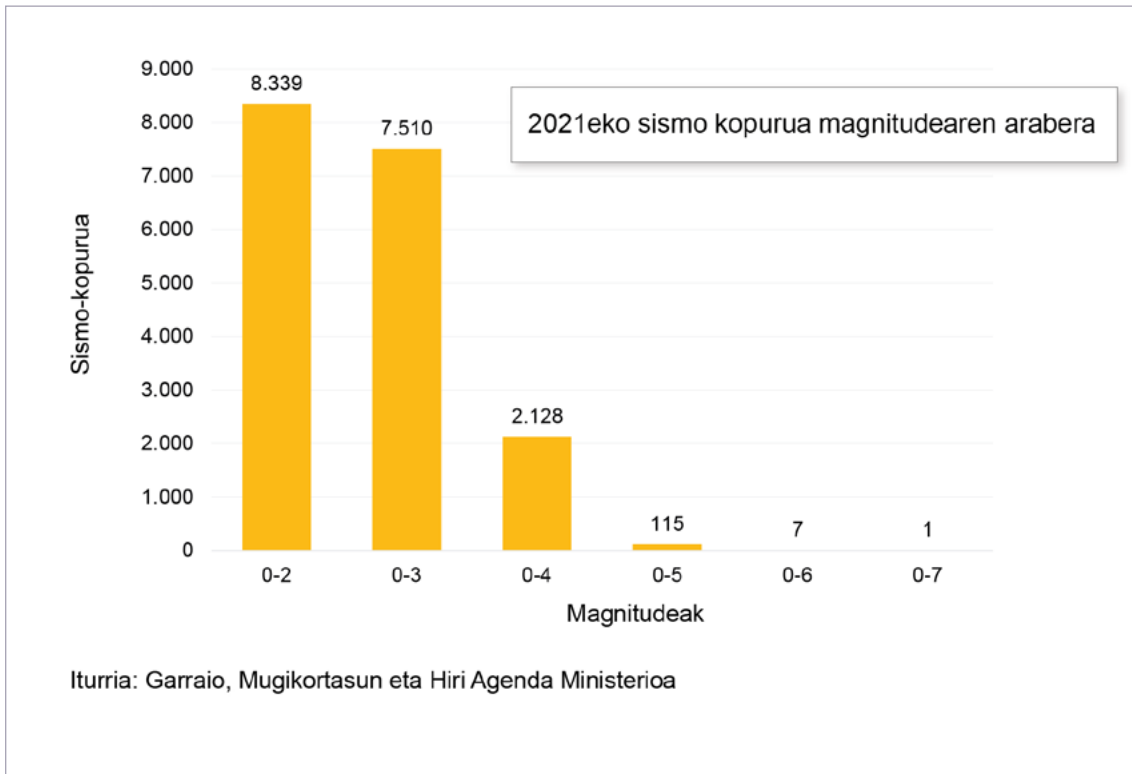
2022ko lehen sei hilekoan, Espainiako mugapeetako uholde-arriskua kudeatzeko planen berrikuspena onartzea aurreikusita dago 2022-2027 ziklorako, uholde-arriskuak ebaluatu eta kudeatzeari buruzko uztailaren 9ko 903/2010 Errege Dekretuan aurreikusitakoaren arabera, uholde-arriskuak ebaluatu eta kudeatzeari buruzko 2007/60/EE Zuzentaraua Espainiako ordenamendu juridikora eramaten duena.

Jarduera sismikoari dagokionez, Geografia Institutu Nazionalaren (GIN) Sare Sismiko Nazionalak (SSN) 18.100 lurrikara baino gehiago erregistratu ditu Espainian eta handik gertu. Horietatik 1.763k 3,0tik gorako magnitudea dute. Lurrikarak 1404 izan dira. (13.8tik 13.10era bitarteko irudiak)

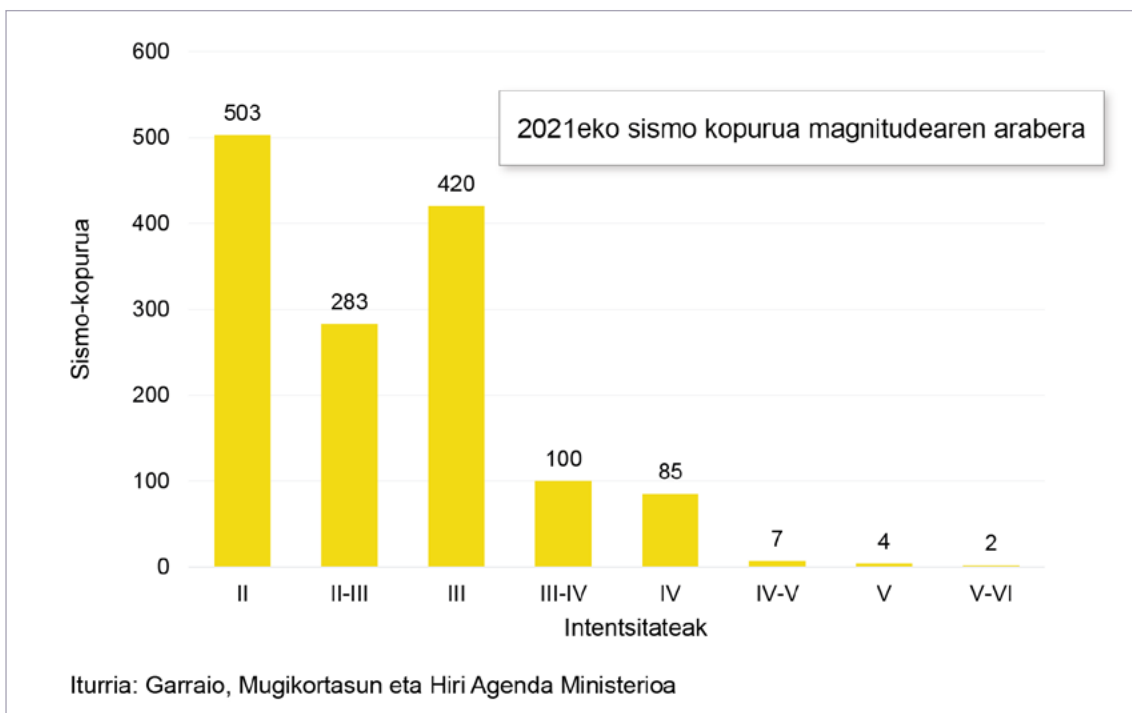

Iturria: Garraio, Mugikortasun eta Hiri Agenda Ministerioa

13.8 irudia. Sare sismiko nazionalak 2021ean erregistratutako sismoak

13.9 irudia. 2021eko lurrikara kopuruaren banaketa magnitudearen arabera

13.10 irudia. 2021eko lurrikara kopuruaren banaketa gehieneko intentsitatearen arabera (EMS-98 eskala)

2021ean jarduera sismikoarekin lotutako 4.615 gertakari erregistratu dira BZLZNren LKSIn.

Granada Iberiar penintsulako arriskugarritasun sismiko handienetakoa duen eremua da. Horrela, 2020ko abenduaren hasieratik, Granada hiriaren mendebaldean lurrazaleko lurrikara batzuk erregistratu ziren, 10 km-tik beherako sakonerarekin eta 2,5 km-tik beherako magnitudeekin. 2020ko abenduaren 1etik 2021eko abuztuaren 18ra bitartean, 3079 lurrikara aurkitu dira inguru horretan; horietatik 6 4,0 edo magnitude handiagokoak izan dira, eta 353 herritarrek sentitu dituzte. Horietatik handiena, 4,5 magnitudekoa, abuztuaren 12an erregistratu zen, eta oso nabarmena izan zen epizentrotik gertu dauden hainbat herritan, kalterik eragin gabe.

Era berean, 2021eko apirilaren hasieratik, eta neurri handiagoan abuztutik, jarduera sismikoak gora egin du Alborango Itsasoaren hegoaldean. Lurrazaleko lurrikarak dira, 20 km baino gutxiagoko sakonerarekin eta 2,5-3,0 baino gutxiagoko magnitudeekin. 2021eko apirilaren 1etik urriaren 4ra bitartean 2.859 lurrikara izan ziren inguru horretan, horietatik 19 4,0 edo magnitude handiagokoak, eta 156 herritarrek sentitu zituzten. Horietatik handiena, 5,1 magnitudekoa, abuztuaren 28an erregistratu zen, eta Melillan nabarmen sentitu zen -IVko intentsitate maximoarekin-, baita Malaga, Granada eta Almeriako kostaldeko herri askotan ere, baina inolako kalterik eragin gabe.

La Palma uhartean jarduera sismiko bizia hasi zen 2021eko irailaren 11n, irailaren 19an hasi eta abenduaren 13an amaitu zen erupzio-prozesuarekin lotuta. Erupzio osoan 9.090 lurrikara izan dira GIN katalogoan eta 34.000 lurrikara automatiko. Magnitude handienekoa 5.1 mbLg-koa izan da azaroaren 19an; urriaren 16an, berriz, biztanleriak (IV-V) gehien sentitu duena erregistratu zen, 4.5 mbLg-ko magnitudearekin.

Jarduera bolkanikoari dagokionez, 2021. urtea bereziki esanguratsua da, La Palma uharteko Gailur Zaharrea izandako sumendi-erupzioaren ondorioz. 2011n Hierroko itsaspeko sumenditik BZLZNren LKSIn erregistratutako lehen gertaera bolkanikoa da.

Gertaera hori Espainian ezagututakoen iraupen eta larritasun handienekoa izan da, eta 600 milioi euro baino gehiagoko galerak eragin ditu, baita Estatuko Administrazio Orokorraren baliabideen ezohiko hedapenaren beharra ere. Baliabide horiek 700 dira (ESIK, Babes Zibila, Geografia Institutu Nazionala, Espainiako Geologia eta Meatzaritza Institutua, Espainiako Ozeanografia Institutua, LUM eta Trafikoko Zuzendaritza Nagusia). Era berean, berreskuratze-plan konplexu eta oso bat diseinatu behar izan da, ia ministerio-sail guztiak inplikatzeko dituzten neurriekin.

Arrisku teknologikoei dagokienez, 2021 honetan ohiko mailak mantendu dira, eremu nuklearrean, erradiologikoan, kimikoan eta biologikoan nabarmendu beharreko gertakaririk gabe.

Salgai arriskutsuen garraioari dagokionez, urtean zehar ez da aparteko gorabeherarik gertatu larrialdien eta hondamendien eremuan. Segurtasun-maila egokia mantentzea ahalbidetzen duten azpiegiturak mantentzeko eta hobetzeko beharrezko inbertsioarekin jarraitu du. Horrelako arriskuei dagokienez, segurtasun-mailak ohiko mailetan mantendu ziren, eta horietan espero daiteke ustekabeko gertaeraren bat gertatzea, instalazio eta jarduera horien berezko arriskuak eraginda.

Gauzatzeak

Babes Zibileko Larrialdietarako Estatuko Plan Orokorra (BALEPO)

2020ko abenduaren 15ean, Ministroen Kontseiluak Babes Zibileko Larrialdien Estatuko Plan Orokorra (BALEPO) onartu zuen, Barne Ministerioko Babes Zibileko eta Larrialdietako Zuzendaritza Nagusiak egina. 2021ean ezarri izanak behin betiko bultzada eman dio Babes Zibileko Sistema Nazionalaren sendotzeari.

Horrela, Filomena ekaitzaren gertakaria zela eta, BALEPO 2021eko urtarrilaren 7an aktibatu zen lehen aldiz, larrialdiaren aurreko IIAAean. Aktibazio horri esker, Estatuko Plan honen eraginkortasuna de facto frogatu ahal izan zen.

2021eko maiatzean, Ministroen Kontseiluaren Erabaki bidez, Itsasikara-Arrisakuari Aurre egiteko Babes Zibileko Estatuko Plana onartu zen. Plana Barne Ministerioko Babes Zibileko eta Larrialdietako Zuzendaritza Nagusiak egina, Institutu Geografiko Nazionalarekin lankidetzan, eta BALEPON sartu da, Espainiako kostaldean itsasikara gertatuz gero, administrazio publikoen erantzun eraginkorra ziurtatzeko aukera emango duten antolaketa eta prozedura osagarriak ezarriz.

Planak barne hartzen du Itsasikarien Bidezko Alerta Sistema Nazionala (IBASN) ezartzea. Sistema horren helburua da mehatxu horren berehalakotasunaren berri ematea Babes Zibileko agintariei eta larrialdietako zerbitzu publikoei, bai eta erasan diezaieketen herritarrei ere. Horrela, agintariak behar den guztia izango dute erantzun azkarra ziurtatzeko, eta biztanleek kasu bakoitzean egokiak diren autobabeserako neurriak hartu ahal izango dituzte.

IBASNren garapenari dagokionez, hainbat jarduera aurreikusi dira, bai Sare Sismiko Nazionalaren alerta-sarean, itsasikarak detektatzeko tresna berriak ebaluatuz eta txertatuz, bai kanpora begira, Babes Zibileko, Segurtasun Indar eta Kidegoetako langileei prestakuntza emateko jardunaldietan eta autonomia-erkidegoetako Babes Zibileko Planak egiteko lan-taldeetan, itsasikarak gertatzeko arriskua dagoenean.

Larrialdien eta hondamendien aurrean erantzuna

2021ean, Babes Zibileko Sistema Nazionalak (BZSN) jarduera bizia izan du larrialdien eta hondamendien aurrean erantzun eta esku hartzeari dagokionez.

Filomena depresioa

2021. urtearen hasieran (urtarrilaren 5ean hasi eta 18an amaitu zen), Espainiak Filomena depresioa jasan zuen herrialdeko eremu zabaletan. Depresio hori neguko depresioak eta izozte handien ondorengo hotz-boladak osatzen zuten, eta, horren ondorioz, BZLZN aktibatu zen, lehen aldiz, BALEPOren 2. IIAAean.

Gertaera historikoa izan arren, ondorio katastrofikoak minimizatu ahal izan ziren, hein handi batean gertakariari aurrea hartzeagatik, inplikaturako administrazio guztien arteko koordinazioagatik eta BALEPOren aplikazioagatik.

Ondorio nagusiak penintsulako barnealdean izan ziren: hilaren 8tik 10era bitartean, elur-prezipitazioek 30 eta 50 cm arteko batez besteko lodiera izan zuten, ezohiko kota baxuetan. Prezipitazio horien ondorioak hotz-bolada batek eragin zituen, tenperatura oso baxuekin (zortzi probintzia-hiriburutan -10°C -tik beherako tenperatura minimoak erregistratu ziren).

Estatuko Errepideen Sareko Neguko Bidezaintza Protokoloaren kudeaketan, eremu orokorreko funtsezko azpiegiturretan larrialdiak duen eraginaren jarraipenean eta autonomia-erkidegoei emandako laguntzan oinarritu ziren BZLZNren eta BZSLren organo zentralen jarduerak, BALEPOen zehaztutako prozeduren arabera.

Larrialdi hau kudeatzeko Estatuko Administrazio Orokorraren baliabideei dagokienez, honako hauek osatzen zuten: alde batetik, Estatuko Errepide Sareko Neguko Bidezaintza Protokoloari esleitutakoak, eta, bestetik, autonomia-erkidegoei ezohiko izaeraz emandakoak, babes zibileko plangintzarako tresna orokorrekin bat etorritz.

Barne Ministerioaren eskumen-eremuaren barruan dauden Estatuko hedabideei dagokienez, honako hauek hartu zituzten barne: Guardia Zibila, Polizia Nazionalea, LUM eta beste Unitate Militar batzuk, BZLZNk Defentsa Ministerioari eskatuta, autonomia-erkidegoek eta beste ministerio-sail batzuek eskatuta, beren eskumeneko zentroetako gorabeherei erantzuteko. Era berean, lehen aldia izan zen basoetatik kanpo eta babes zibileko misio orokorretarako Trantsizio Ekologikorako Ministerioko Baso Suteen Brigadak (BSB) eta Erronka Demografikoa mobilizatu zirela, eta ad hoc premiazko prozedura bat ezarri zen. Horren arabera, BSB horiek Gobernuak Madrilen, Gaztela eta Leonen eta Gaztela-Mantxan dituen Ordezkaritzen esku jarri ziren, dagozkien gailuak integratzeko.

Garraio, Mugikortasun eta Hiri Agenda Ministerioak bere larrialdi-planak eta garraio-zerbitzuen kudeaketan eta prestazioan inplikaturako erakundeen larrialdi-planak aktibatu zituen, bai eta beste administrazio batzuekiko koordinazioa eta lankidetzaren ere, larrialdiaren aurrean jarduteko, barne hartuta Ministerioaren bitartekoak erabiltzea, udalei, autonomia-erkidegoei edo enpresa-elkarteei normaltasunera itzultzea errazteko.

Cumbre Vieja Sumendia La Palma uhartean

2021eko irailaren 19an sumendiaren erupzioa hasi zen La Palma uhartean. Estromboliar estiloko erupzio fisuralak leherkortasun desberdineko aldizkako IIAAek izan zituen, hainbat emisio-zentro aktiborekin (piroklastoak zein labak) eta uhartearen mendebaldeko eta ipar-mendebaldeko sektore osoa estali zuten errauts bolumen handiarekin. Erupzioa abenduaren 13an amaitu zen.

Erupzioaren magnitudea $VEI = 3$ izan zen (Leherkortasun Bolkanikoaren Indizea, 0 eta 8 arteko balioekin). Isurketek eragindako azalera, delta lapikoa barne, 1.219 hektareakoa da, 60

metroko gehieneko garaierarekin eta isurketaren gehieneko zabalerarekin, 3.350 metrokoa gutxi gorabehera. 7.250 pertsona inguru ebakuatu behar izan dituzte eta 1.642 eraikin kaltetu dira; horietatik 1.039 bizitegi-erabilerakoak dira. Gainera, 360 hektarea labore kaltetu dira. Elektrizitatea banatzeko sarean 2.300 erabiltzaileri baino gehiagori eragin die kalteak eta telefonía-sareko mozketak izan dira, zazpi errepede itxi dira eta La Palmako aireportua ez da martxan egon zenbait egunetan tarteka.

Sumendi larrialdietarako planei dagokienez, orain arte Kanarietako Autonomia Erkidegoko (KLBP) Babes Zibileko eta Larrialdiei Aurre Egiteko Plan Berezia aktibatu da, 2. mailako Larrialdi Egoeran, bai eta etengabeko Alerta eta Jarraipen IIAAean dagoen BALEPO plana ere. Kanarietako Autonomia Erkidegoak hartu du bere gain larrialdiaren zuzendaritza. Era berean, La Palmako Ebakuazio Plana (LPEP) aplikatu da.

Institutu Geografiko Nazionalaren Zaintza eta Alerta Bolkanikoko Sistemak jarduera bolkanikoari lotutako parametro fisikoen eta azken urteotan bolkanismo aktiboa duten eremuetan erregistratutako serie sismikoen aldaketen etengabeko jarraipena egitea ahalbidetu du, La Palma uhartea kasu, eta horrek agerian utzi du erakunde zientifikoak babes zibileko planetan sartzearen garrantzia.

EGMIko Espainiako Geologia eta Meatzaritza Institutuak, eguneroko hegaldiekin droneak erabiliz, garbiketa bolkanikoen kartografia sortu zuen, baztertze-eremua ebakutzeko eta mugatzeko maniobrak ahalbidetzeko. Era berean, Larrialdietarako Erantzun Geologikoko Unitatea (LEGU) aktibatu zuen. Unitate hori LUMekin integratu zen esku-hartzaileentzako eta zientzialarientzako arrisku bolkanikoen analisisan.

Estatuko Administrazio Orokorraren bitartekoei dagokienez, hainbat erakunde/entitatetako agenteek esku hartu dute larrialdian, besteak beste: Kanarietako Gobernuaren Ordezkaritzako Babes Zibileko Unitatea/Tenerifeko Gobernuaren Ordezkariordeztza; Larrialdietako Irratiaren Sare Nazionala (LISN); LJKZN; Guardia Zibila; Polizia Nazionala; UME eta Armadaren beste unitate militar batzuk.

Aipatzekoa da KLBPko Batzorde Zientifiko Aholkulariak, IGNk, Espainiako Geologia eta Meatzaritza Institutuak, EMAk, IZKGk, Institutu Ozeanografikoak, Itsasoko Institutu Hidrografikoak eta Kanarietako Institutu Bolkanologikoak egindako lana.

Larrialdietarako laguntza ekonomikoak

2021ean, larrialdiak edo hondamendi-egoerak eragin dituzten hainbat gertakari gertatu dira, eta beharizanak eragin eta kalte handiak eragin dituzte. Gertakari hauei erantzuteko, hainbat adierazpen onartu dira, hala nola “Babes Zibileko Larrialdi batek modu Larrian Erasandako Eremua” Ministroen Kontseiluaren erabakien bidez, Babes Zibileko Sistema Nazionalaren 17/2015 Legea betez. Ministroen Kontseiluak urtarrilaren 19an, abuztuaren 24an eta irailaren 21ean hartutako erabakiak dira, bai eta irailaren 28koak ere, Filomena depresioaren ondoriozko larrialdiei, baso-suteei eta abuztuaren erdialdean eta irailaren hasieran gertatutako beste gertakari batzuei eta La Palma uhartearen erupzio bolkanikoari dagokienez.

2021ean lurralde nazionalen gertatutako hondamendi guztien laguntzen zifra orokorreari dagokienez, hona hemen, laburbilduta, 2021eko abenduaren 31n Barne Ministerioaren BZLZNn (SIGAY datu-basean) erregistratutako eskaerak:

ESKAERA KOPURUA	ORDEZKARITZETAN INSTRUKZIO-IIAAEAN DAUDEN ESKAERAK	EBATZITAKO ESPEDIENTEAK	EMANDAKO LAGUNTZEN ESPEDIENTEAK	EMANDAKO ZENBATEKOA (EUROTAN)
11.945	10.508	1.209	520	14.685.810*

* Zenbateko honi gehitu beharko litzazkioke 820/2021 Errege Dekretuan aurreikusitako zuzeneko diru-laguntzaren 10,5 milioi euroak; beraz, emandako zenbateko osoa 25.185.810 eurokoa izango litzateke.

Gobernuaren Ordezkaritzen eta Ordezkariordezen jarduera bereziki handia izan da laguntza-espedienteak izapidetzean 2021ean, Filomena ekaitzaren eta La Palmako Gailur Zaharra sumendiaren erupzioaren ondorioz.

Barne Ministerioko BZLZNk, Gobernuaren Ordezkaritzetan eta Ordezkariordezetan egindako instrukzio eta ebazpenaren bidez, 9.058.219 euroko laguntzak edo diru-laguntzak emateko izapideak egin ditu, Filomena ekaitzak eragindako larrialdiari aurre egiteko.

La Palma uhartearen sumendien erupziotik eratorritako larrialdiaren testuinguruan, Barne Ministerioko BZLZNk, Gobernuaren Ordezkaritzan eta Ordezkariordezetan egindako instrukzio eta ebazpenaren bidez, 4.171.539 euroko laguntzak edo diru-laguntzak emateko izapideak egin ditu.

Laguntza ekonomikoari dagokienez, honako errege lege-dekretu hauek onartu dira:

- *820/2021 Errege Dekretua, irailaren 28koa, Kanarietako Autonomia Erkidegoari diru-laguntza zuzena ematea onartzen duena, La Palma uharteko (Santa Cruz Tenerifekoa) Montaña Rajada aldean erupzio bolkanikoa jasan duten familientzako etxebizitzak eta lehen mailako tresnak erosteko finantzaketa-lanak finantzatzeko. Diru-laguntza horren bidez, 10,5 milioi euroko zuzeneko diru-laguntza bideratu da elkarrekin finantzatzeko eta 107 milioi euro eskuratzeko.*
- *20/2021 Errege Lege Dekretua, urriaren 5koa, La Palma uhartearen sumendien erupzioek eragindako kalteak konpontzeko eta ekonomia eta gizartea berreraikitzeko premiazko laguntza-neurriak hartzen dituena.*
- *28/2021 Errege Lege Dekretua, abenduaren 17koa, sumendi erupzioek eragindako kalteak konpontzeko eta La Palma uhartearen susperraldi ekonomiko eta sozialerako premiazko neurri osagarriak onartzen dituena.*

Azaroaren 2an, Ministroen Kontseiluak zuzeneko diru-laguntza bat ematea onartu zuen. Diru-laguntza hori Kanarietako Autonomia Erkidegoari transferitu zaio, guztira 18.833.060 eurokoa, Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura ministroak 2021eko azaroaren 3an emandako aginduaren bidez.

2021ean, Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioak, ukitutako udalekin lankidetzan, abenduaren 22ko 1158/2020 Errege Dekretuan aurreikusitako laguntzak gauzatzeko jarduketak hasi ditu. Errege-dekretu horren bidez, diru-laguntzak zuzenean ematea arautzen da, Los Alcázares, San Javier, Torre-Pacheco, Cartagena eta San Pedro del Pinatar udalerrietan (Murtzia) dauden eraikin, ekipamendu eta instalazioen uholde-arriskua egokitzeko plan pilotuak garatzeko.

Bestalde, Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioak ex ante laguntza-mekanismo bat du, Nekazaritzako Aseguru Konbinatuen Sistema. Sistema honek aukera ematen du fenomeno meteorologikoen eta beste arrisku natural batzuen ondoriozko arriskuei aurre egiteko aseguru bat nekazaritza-sektorearen eskura jartzeko, arrazoizko prezioan, Nekazaritza Aseguruaren Estatuko Erakundeak (Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioari atxikitako erakundea) emandako diru-laguntzari esker; izan ere, erakunde hori kontratatzen den unean polizaren kostutik deskontatzen da.

2021ean, Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioak aurreko urtearen aldean % 20 handitu zuen aseguru hori diruz laguntzeko aurrekontua, 253,77 milioi eurora iritsi arte. Igoera horri esker, hobekuntza handiak egin ahal izan ziren aseguratuaren laguntzan; horien artean, errekaraguen diru-laguntza nabarmentzen da, arrisku handiko eremuetan dauden eta ezberhar-tasa handiena duten ekoizleei laguntza handiagoa eman baitzaie.

Alerta-sistemak

Barne Ministerioak, BZLZNren bidez, informazio-sistemak garatu ditu balizko arrisku-egoerak atzemateko, aztertzeko eta zabaltzeko, eta telefonia mugikorreko sareei, Interneti eta beste batzuei buruzko hedapen-kanalak erabiltzeko, hiriak eta giza kokalekuak inklusiboak, seguruak, erresilienteak eta iraunkorrak izan daitezen lortzeko.

Horretarako, BZLZNk, Berreskuratze, Eraldaketa eta Erresilientzia Programako funtsak erabiliz, Telekomunikazioen Estatu Idazkaritzarekin lankidetzan, telefonia mugikorreko sareetan oinarritutako PWS (*Public Warning Systems*, Alerta Publikoko Sistemak) sistemaren lizentziazio osatu du, nazio-mailako irismena izango duena. Alerta Sare Nazionaleko biztanleei ohartarazteko sistema hau eskuragarri egongo da, ziur aski 2022ko lehen erdian, eta agintari nazional edo autonomiko eskudunei aukera emango die, telefono mugikorraren bidez, egungo edo aurreikus daitekeen babes zibileko larrialdi batek kaltetutako edozein eremutan dauden herritarrak ohartarazteko. Honek nabarmen hobetuko du informazio-prozesua larrialdi-kasuetan, eta ziurtatuko du gertatzen diren alerten mezuak eragindako eremuetan bizi direnek eta oinezkoek jasoko dituztela, betiere telefono mugikor bat piztuta eta sarera konektatuta badute.

Gainera, AML sistemak (*Advanced Mobile Location*), zeinaren establezimendua BZLZNk koordinatu baitu, Telekomunikazioen Estatu Idazkaritzarekin lankidetzan, 112 deien arretarako zentroi dei egiten ari den pertsonaren kokapenari buruzko informazio zehatza jasotzeko aukera ematen die, baita, hedaduraz, larrialdi-zerbitzu jarduleei ere.

Neurri hauek osatzen dituzte:

- Alerta Sare Nazionala (ASN), babes zibileko agintari eskudunei larrialdi-abisuak jakinarazteko sistema gisa, funtsezko zerbitzu publikoek eta herritarrek edozein larrialdi-mehatxuren berri izatea helburu duena.
- Informazio Sare Nazionala (ISN), edozein larrialdi edo hondamendiren aurrean erantzun eraginkorra emateko arriskuei aurrea hartzeko tresna gisa, ezagutzen diren arriskuei buruzko informazioa bildu, biltegitatu eta eskuragarri jartzen duena, bai eta arrisku horiei aurre egiteko babes-neurriei eta eskura dauden baliabideei buruzkoa ere, eta Babes Zibileko Sistema Nazionaleko kideen arteko informazio-trukea ziurtatzen duena. BZLZN plataforma teknologiko bat egiten ari da, Babes Zibileko Arriskuen Mapa Nazionala modu bakar eta partekatuan ikusteko aukera emango duena. Mapa horren hasierako bertsioa 2022ko azaroan martxan egongo dela uste da.

Bestalde, EMAk, aurkako fenomeno meteorologikoak iragartzeko eta zaintzeko Meteoalerta Plana aplikatuz, arrisku handiko edo muturreko 2.545 abisu igorri ditu, 2021ean emandako 15.639 abisutik. Gainera, Agentziak neguko EMA Bidezaintza sistema mantentzen du ABU-rentzat (Arriskua Baloratzeko Unitatea), espazioari eta denborari dagokienez aurreikuspen doiagoak eskaintzen dituen erabakiak aurreratzeko.

Azpiegitura-sarea

Garraio-sareetako segurtasuna hobetzeko, aurreko gorabehera eta istripuak aztertu behar dira nahitaez. Aireko garraioaren segurtasuna areagotzeko, Hegazkintza Zibileko Istripu eta Gertaerak Ikertzeko Batzordeak (HZIGLB) hegazkineria zibileko istripu eta gertakari larri buruzko 83 ikerketa ireki zituen 2021ean, eta operazio-segurtasuneko 48 gomendio eman zituen guztira. Horretarako, HZIGLBak Abiazio Zibileko Ikerketa Agintaritzen Europako Sarearen, Abiazioaren Segurtasunerako Europako Agentziaren (ASEA), Abiazio Zibileko Europako Konferentziaren (AZEK) eta Nazioarteko Abiazio Zibilaren Erakundearen (NAZE) barruko foro eta bileretan parte hartzen du.

Trenbideen arloan, Trenbide Istripuak Ikertzeko Batzordeak (TIIB) urtean gertatutako bi istripu eta bi gertakari ikertzea erabaki du, eta, horrez gain, beste hainbeste gertaeraren bost Aurretiazko Azterketa egitea erabaki du, lau 2021ean eta bat 2020an. Era berean, aurreko bost gertakariaren ikerketa itxi da, bi 2019an eta hiru 2020an. Horietan guztietan gomendioak eman dira, eta 24 izan dira guztira, guztiak trenbide-segurtasuna hobetzeko.

Renfek onartu egin zituen Renfe Bidaiarien eta Renfe Merkantzien Fenomeno Meteorologiko Kategorriengatiko Arriskuen Prebentziorako Planak.

Itsas eremuan, Itsas Istripu eta Gertaerak Ikertzeko Batzordeak (IIGIB) istripuen edo gertakarien 283 jakinarazpen jaso ditu; horietatik 30 ikertu dira eta 253 ezetsi. 32 txosten argitaratu dira, eta 21 segurtasun-gomendio jaso dira.

Administrazio publikoen arteko lankidetzak

BSZNren barruan lankidetzak eta koordinazioa sustatzearen erakusgarri dira 2021ean egindako administrazioen arteko bilerak, Barne Ministerioako BZLNk koordinatuta. Alde batetik, Babes Zibileko Kontseilu Nazionalaren Batzorde Iraunkorraren VI. bilera egin da, Babes Zibilaren eremu zehatzean lankidetzak multilateralerako konferentzia sektorial gisa eratu. Bestalde, larrialdi-planak aplikatzeari dagokionez, Larrialdiak Koordinatzeko Estatuko Batzordeen (LKEB) 14 bilera egin dira.

Lankidetzak horren beste adierazpen bat Udalerri Segurua Kanpaina abian jartzea da. BZLN eta Espainiako Udal eta Probintzien Federazioaren (EUPF) arteko lankidetzak-akordio bat da, 2022. urtea Autobabeserako urte izendatzeko proiektuaren arabera, EUPFren bidez udalerririk seguruaren kanpaina toki mailan gara dadin. Baremo publiko batzuetan eta kanpo-ebaluazio batean oinarrituta, toki-korporazio horiek planifikazioari, inbertsioei, giza baliabideei eta autobabes-jarduerei dagokienez arauz ezarritako estandarrak betetzen eta gainditzen dituzten udalerririk ziurtatu nahi dira.

Bestalde, Indar Armatuak dispositibo bat mantendu dute agintari eskudunei laguntzeko baso-suteen aurkako kanpainen, eta, besteak beste, udan bezala, Centinela Gallego Operazioa egitea nabarmendu dute.

LUMk, Indar Armatuak larrialdietan lehen aldiz esku hartzeko unitate gisa, 3.000 kideko dispositibo bat aurreikusi du agintari eskudunei laguntzeko Baso-suteen aurkako Borrokarako Kanpainen, Uholdeetan eta Neguko Ekaitzetan.

2021ean, hogeita zazpi (27) alditan eskatu da LUMren esku-hartzea neguko ekaitzetan (6), sumendi-erupzioan (1), ESIekin desagertutako pertsonak bilatzeko lankidetzan (2) eta BSAB baso-suteen aurkako borrokan (hamalau (14)).

Bestalde, Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioaren, Garraio, Mugikortasun eta Hiri Agendarako Ministerioaren eta Barne Ministerioaren arteko lankidetzak jarraitzen du Erantzun Sistema Nazionalaren aplikazioan, batez ere Itsasertzeko Azpisisistema-ri dagokionez, Itsasertza Kutsaduratik Babesteko Estatuko Planaren bidez (Erribera Plana).

2021eko azaroan, Erribera Planaren urteko simulakroen plangintzari ekin ahal izan zaio berriro, 2020an ezin izan baitziren gauzatu, COVID-19ak eragindako osasun-alertaren egoeratik. Itsasoko noizbehinkako kutsadura-gertaeren aurrean jarduteko simulakroak dira, horien aurrean erantzun azkar eta eraginkor bat koordinatu eta kudeatzeko. Ekitaldi horietan Trantsizio Ekologikorako Ministerioak Pontevedrako, Tarragonako, Jerez de la Fronterako, Balear Uharteetako eta Kanariar Uharteetako oinarri logistikoetan dituen bitartekoak mobilizatzen dira. Horrela, 2021ean, hedabideak mobilizatzeko barne-eraketak egin dira Tenerifen, Cadi-

zen eta Mallorcan, eta Santanderren planak aktibatzeke eta hedabideak mobilizatzeko ariketa oso bat egin da, azken hori Kantabriako Autonomia Erkidegoaren, Barne Ministerioaren (Guardia Zibila) eta Garraio, Mugikortasun eta Hiri Agendaren Ministerioaren (Merkataritzako Marinaren eta ISESren Zuzendaritza Nagusia) parte-hartzearekin.

Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioak eta Barne Ministerioak beren sistemak konektatzeko lanei ekin diete, eta Informazio Hidrologikoko Sistema Automatikoen eta Uholde Guneen Kartografiako Sistema Nazionalaren informazioa Alerta Sare Nazionalan eta Informazio Sare Nazionalan integratuta gera dadin.

Era berean, Estatuko Administrazio Orokorreko eta hainbat autonomia-erkidegotako adi-tuen zenbait ariketa eta trukaketa egin dira Baso-suteen aurkako Prestakuntzako Programa Nazionalaren barruan, baso-suteen aurkako borrokan inplikaturik dauden administrazio guztien arteko lankidetzak eta koordinazio ona berez hobetzeko helburuarekin.

Gobernuaren Ordezkaritzak funtsezko baliabide gisa agertu dira Gobernuak lurralde osorako duen jardunean, eta administrazio guztiekin koordinazio eta laguntza lana sendotu dute, une bakoitzean ezarri behar izan diren neurri egokiak abian jartzeko, hala nola hondamendi naturalei erantzuteko egoeretan edo pandemiaren ondorioz. Nabarmentzekoa da komunikazio eta aholkularitza kanalen irekieran duen zeregina, bereziki udalekin eta herritarrekin, eta euskarri logistikoko jarduketetan egiten duen etengabeko lana.

Halaber, nabarmendu behar da EKZen (koordinazio-batzordeak) lana, pandemiaren garaian Gobernuaren Ordezkaritzetan eratu baitziren segurtasunaren arloko koordinazio-organo go-
ren gisa, bai eta Babes Zibileko Unitateek egiten duten laguntza- eta koordinazio-lana ere.

Babes Zibileko Sistema Nazionalaren Prestakuntza

2021ean, Babes Zibileko Eskola Nazionalaren Prestakuntza Planarekin bat etorritik, babes zibilaren eta larrialdien arloko 175 prestakuntza-jarduera eman ziren (88 online); hau da, 5.291 ordu programatu ziren (2.910 online), eta 5.042 ikasle bakoitzari gehiagok hartu dute parte BZS-Nko lanbide-taldeetan, nahiz eta guztira 16.241 eskaera egin ziren (9.119 online). Kopuru horri BZENeko praktika-eremuan entrenamenduak egin dituzten 5.000 erabiltzaile bakoitzari gehiagok gehitu behar zaizkio.

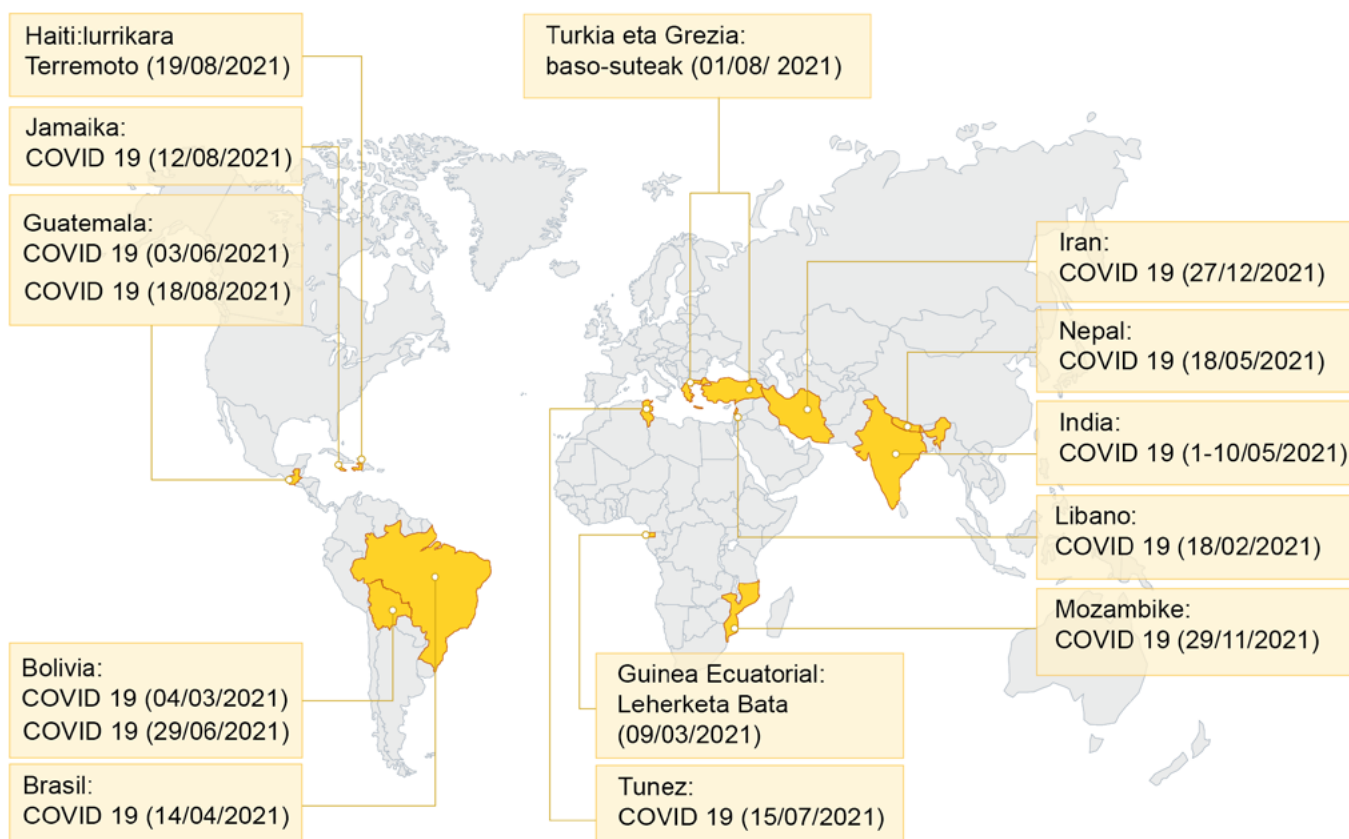
Beste eremu batean, aipatzekoa da Guardia Zibilak Aeronave Militarren Istripuen Ikerketa Teknikorako Batzordean eta Aireko Armadaren Aeronautika Tekniken Eskolan jasotako prestakuntza, aire-istripuen eta biktima anizkoitzak dituzten bestelako gertakarien kasuetako ikerketa judizialari dagokionez.

Nazioarteko lankidetzaz

Babes Zibileko Europako Mekanismoan erregistratutako larrialdien aurrean erantzuteko gaitasunei dagokienez, BZLZN delakoaren bidez, Espainiak bere esku jartzen ditu gaitasunak Mekanismoko Gaitasunen Erreserban (*European Civil Protection Mechanism-Pool-ECPP*), Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioaren, LUMren, GNLEaren eta larrialdiko eta berehalako erantzuneko Madrilgo Unitate bereziaren barruan.

Gainera, baso-suteen udako aldia (ekainaren 15etik urriaren 15era), Espainiak RescUE ekimenaren barruan suteen aurkako aire-ahalmena ere jartzen du eskura, bi Canaidarrekin.

Babes Zibileko Europako Mekanismoa 112 larrialditan aktibatu da. BZLZNk, Europako Mekanismoaren harremanetarako puntu nazional gisa jarduten duenak, 2021ean 15 aldiz kudeatu du Espainiaren laguntzaren ekarpena nazioarteko hainbat hondamendiri dagokienez, COVID-19aren testuinguruan osasun materiala bidaltzea barne, Libanora, Boliviara, Ekuatore Gineara, Brasilerara, Indiara, Nepalera eta Tunisiara; baita Astra-Zeneca txertoaren dosia ere Jamaikara, Guatemalara eta Iranera. Turkiako eta Greziako suteek eta Haitiko lurrikarak eragindako larrialdietan ere lagundu du. (13.11 irudia)

Iturria: Babes Zibileko eta Larrialdietako Zuzendaritza Nagusiaren datuekin SNS egitea

13.11 irudia. Espainiak parte hartu duen Babes Zibileko Europako Mekanismoaren aktibazioak

Europar Batasuneko Copernicus satélite programa europarrak, LAKZNren bidez koordinatuta, alerta-sare nazionalen, balizko arrisku egoeren, gertakarien eta babes zibilaren esparruko larrialdien monitorizazio eta jarraipen lan garrantzitsuak egiten ditu. 2021ean, La Palma uhar-teko sumendiak kaltetutako eremua monitorizatu zuen.

Era berean, Guardia Zibilaren Trafiko Taldeak beste herrialde batzuetako polizia kidegoekin elkarlanean jardun du 2021ean, larrialdien eremuan erantzuna hobetzeko asmoz. Horien artean nabarmentzekoak dira Frantziako Jendarmeria Nazionalarekin batera salgai arriskutsuak kontrolatzeko zerbitzu eta patruila mistoak, Espainiatik gertu dauden Frantziako hainbat herritan (Baiona, Pau, Estancarbon, Urrugne eta Bourg-Madame).

Bestalde, Indar Armatuak NATOren Allied Hand kontingentzia-planarekiko konpromisoari eusten diote, ingeniariaren eta NBQ defentsaren gaitasunak eskainiz. Plan hau COVID-19aren pandemiaren aurkako borrokan aliatuen arteko babes solidarioa aurreikusita izateko diseinatu dago, behar izanez gero.

Amet nazioarteko talde batean integratu da, ARISTOTLE (*All Risk Integrated System TOwards Trans-boundary hoListic Early-warning* - Mugaz gaindiko alerta holistiko goiztiarrarekiko arrisku orotako sistema integratua) izenekoan. Talde horretan parte hartuz, zerbitzu operatiboa eta aholkularitza zientifikoa ematen zaio Larrialdiei Erantzuteko Europako Koordinazio Zentroari, zeina Europako Babes Zibileko mekanismo bateratuaren parte baita, maila globaleko arrisku naturalen multzo bati buruz (sumendien erupzioak, lurrikarak, tsunamia, kontrako meteorologia, uholdeak eta baso-suteak). EMAk baso-suteen arriskuan parte hartzen du, egunero suteak iragartzeko produktuak egiten ditu eta ERCCri aholkularitza ematen dio.

Hurrengo urratsak

2035eko Horizontea Hondamendien Arriskua Murrizteko Plan Nazionala ezartzea, Larrialdietako Komunikazioen Sarea, Larrialdi Zentroak Interkonektatzeko Plan Nazionala eta Alerta eta Informazio Sare Nazionalak garatzen jarraitzeko, teknologia modernoak erabiliz.

Babes Zibileko Oinarrizko Araua eguneratzea eta modernizatzea, Babes Zibileko Sistema Nazionalaren bigarren araua bezala, *Babes Zibileko Sistema Nazionalaren uztailaren 9ko 17/2015 Legearen ondoren*, plangintzarako irizpide orokorrak ezartzen dituenak, bai eta planen gutxieneko edukia ere, estatukoak zein gainerako administrazio publikoetakoak, Sistemari beharrezko kohesioa eta integrazioa emateko.

2022an “Autobabesaren Urtea” ospatuko da, Babes Zibileko Kontseilu Nazionalak hala deklaraturata. Autobabesa gizartearen segurtasuna hobetzeko tresna bat da, larrialdien eta hondamendien aurrean; izan ere, ez dago babes zibileko planen udal-kopuru esanguratsurik – batez ere, biztanle gutxien dituztenak-. Ildo horretan, Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioak uholde-arriskura egokitze laguntza-programa berriak abiarazteko asmoa du.

EPIDEMIEN ETA PANDEMIEN AURREAN SEGURTASUNA

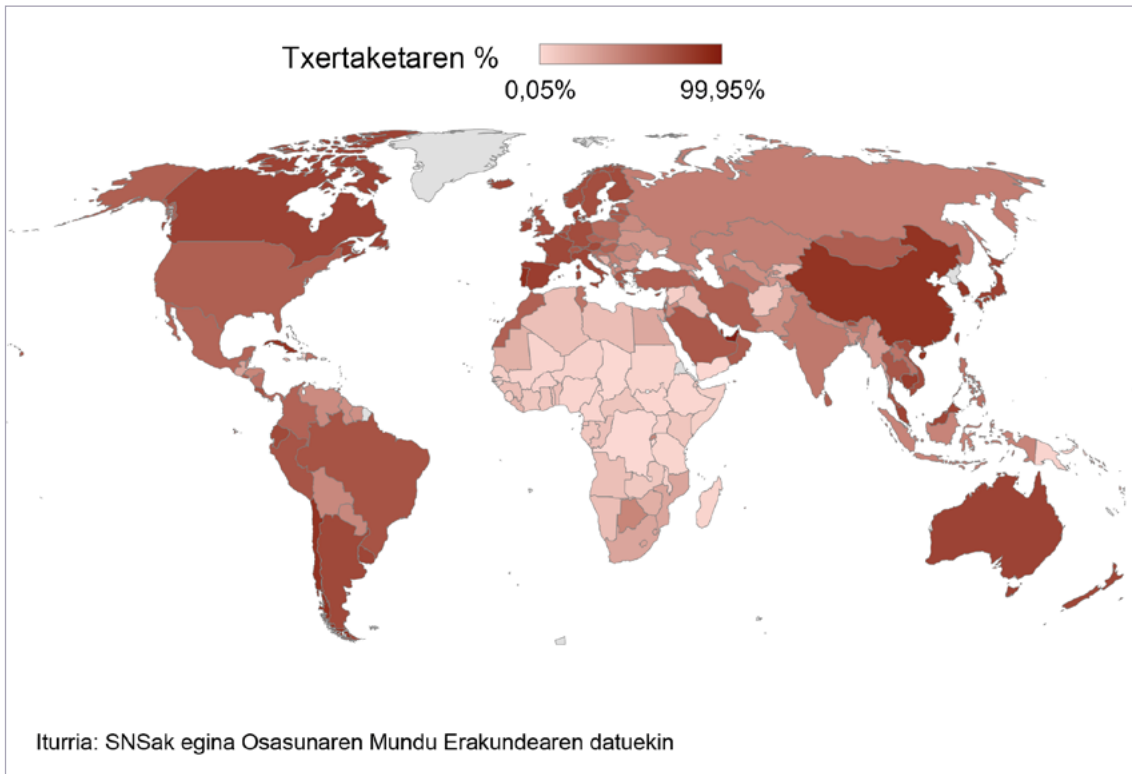
NAZIOARTEKO TESTUINGURUA:

- 281.808.207 COVID-19 kasu eta 5.411.759 heriotza mundu mailan 2021eko abenduaren 30era arte.
- Errenta handiko herrialdeetako txertaketa-tasak Afrikako herrialdeetakoak baino zortzi aldiz handiagoak dira.
- Birusaren hiru aldaerek markatu dute pandemiaren bilakaera: Alfa aldaera basatiak baino kutsagarriagoa; Deltak koadro larriagoak sortzen ditu; Omicronek, kutsakorragoa eta itxuraz birulentzia gutxiagokoa.

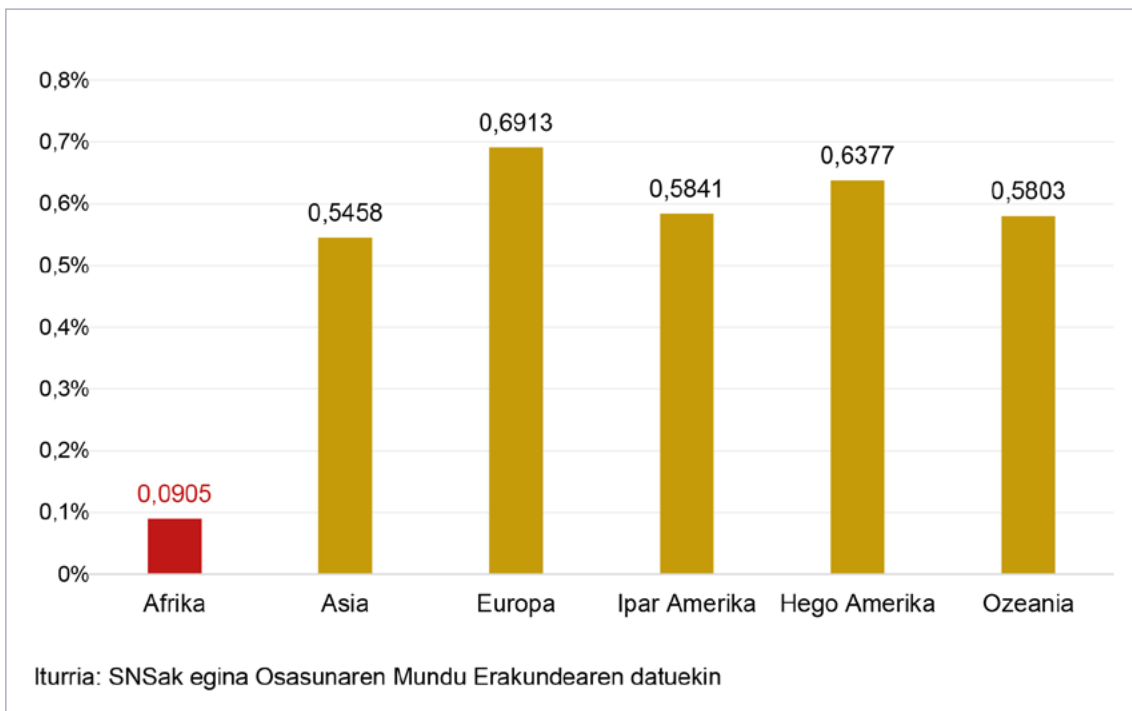
Erronkak

COVID-19aren hedapena geldiarazteko neurririk erabakigarriena txertaketa da. Mundu mailan, azpimarratu behar da planetako eskualdeen artean txertaketa-mailetan dauden aldeak desberdintasun eta diskriminazio elementua izateaz gain, pandemia kontrolatzeko mehatxua ere badirela. Osasunaren Mundu Erakundearen arabera, errenta handiko herrialdeetako txertaketa-tasak Afrikako herrialdeetakoak baino zortzi aldiz handiagoak dira. Hori dela eta, xede-populazioan txertoen ahalik eta ehunekorik handiena lortzea da erronka nagusia. (14.1 eta 14.2 irudiak)

Espanian, jarraibide osoa duen ehunekoa xede-biztanleriaren % 90era iristen da (11 urtetik gorakoak). Osagarri gisa, ezarritako protokoloen barruan, txertaketa errefortzu-dosi batekin egitea gomendatzen da, eta 5 eta 11 urte bitarteko adingabeen txertaketari ekiten zaio. 60 urtetik gorakoen % 82k errefortzu-dosia jaso du, eta 5-11 urteko haurren % 27k lehen dosia. 2021eko esperientziak erakusten du beharrezkoa dela aldaera zirkulatuak identifikatzeko gaitasun ona izatea, pandemiaren bilakaeran eragina izan dezaketen berriak goiz detektatzeko.

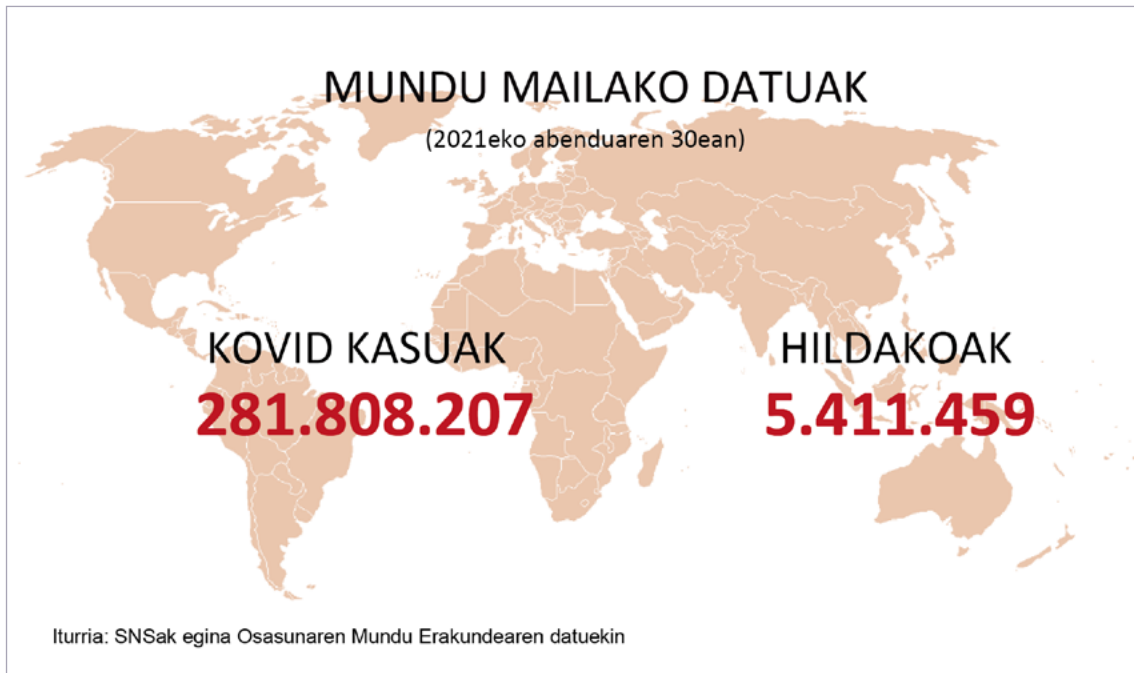

14.1 irudia. Txertaketa-jarraibide osoa duten biztanleen ehunekoak

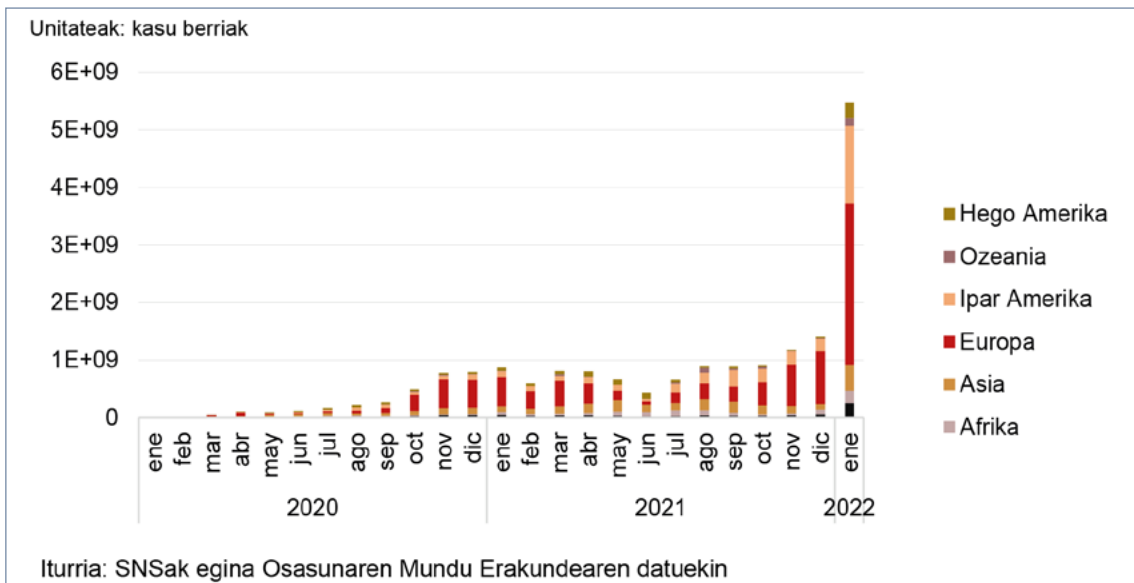

14.2 irudia. COVID-19aren aurkako txertoa jaso duten biztanleen ehunekoak kontinenteen arabera, 2021eko abenduaren 31n

Urteko azken asteetan, kutsakorragoa den Omicron aldaeraren agerpenak nabarmen handitu du COVID-19aren eragina mundu osoan. Dena den, kaltetuen larritasuna txikiagoa dela adierazten duen arren, antzemandako intzidentzia altuek ondorio garrantzitsuak izan dituzte transmisioa kontrolatzeko neurri ez-farmakologiko gogorrek berriro ezarri behar izan dituzten herrialde askotan, hala nola funtsezkoak ez diren saltokiak eta zerbitzuak prebentzioz ixtea edo nazioarteko mugikortasun murrizketak eta COVID-19aren bidaiak kontrolak eta probak berrezartzea, eta horrek ziurgabetasun handia eragin du bidaiarientzat. (14.3 eta 14.4 irudiak)

14.3 irudia. COVID-19ak mundu osoan jakinarazitako eta hildako kasuak

14.4 irudia. COVID-19 kasuen kontinenteen araberako banaketa (2020-2021)

COVID-19aren pandemiak erakutsi du osasun sistemak, oso eraginkorrak normaltasun aldie-tan, ozta-ozta izan direla gai egungoaren tamainako osasun-krisi baten aurrean erantzuteko. Esperientzia hau erabili behar da asistentzia sistemen (ospitalekoak nahiz lehen mailako arretakoak) eta osasun publikoko sistema eta baliabideen (osasuna zaintzea barne) gaitasunak birdimentsionatzeko eta hobetzeko. Honetarako, bateratu egin behar dira administrazioko hainbat sailek osasun publikoko zentro batean betetzen dituzten eginkizunak, Diputatuen Kongresuko Gizarte eta Ekonomia Berreraikuntzarako Batzordearen 2020ko uztailaren 29ko irizpenak eskatzen duen bezala, eta, arauz, osasun publikoa zaintzeko Sare bat sortu behar da, gaixotasun infekziosoei soilik zuzendutako egungo zaintza sarea ordezkatzeko.

Gero eta nabarmenagoa da sektore guztietan garatutako jardueraren eta pertsonen osasuna-ren/gaixotasunaren arteko lotura estua. Testuinguru honetan, interes berezikoak dira anima-lien osasuna, salgaien mugimendu globala eta ingurumena. Abereen osasun-kontrolerako mekanismoak hobetu behar dira, gaixotasunak zaintzeko, kontrolatzeko eta ezabatzeko programak barne. Aldi berean, antimikrobianoen aurkako erresistentzia murriztera bidera-tutako ekintzak sustatu behar dira, datozen urteetan herritarren osasunerako mehatxu han-dienetako bat baita, horien kontsumo desegokia murriztuz eta Antimikrobien aurkako Erresistentzien Plan Nazionala ezarriz. Ekintza hauekin batera, mugetako arriskuen kontrola bermatuko duten mekanismoak egin behar dira, osasun-kontrolerako gaitasunak indartuz sarrerako puntuetan, eta, zehazki, animalia edo animalia partidetan eta material genetikoan.

Gauzatzeak

COVID-19ak eragindako pandemiak, osasun-krisia izateaz gain, ondorio garrantzitsuak ditu arlo ekonomikoan eta sozialean, eta administrazio publiko eta sektore pribatu guztien baterako ahalegina behar da horri aurre egiteko.

Krisiaren kudeaketa

COVID-19ak eragindako hirugarren alarma-egoera 2021eko maiatzaren 9an amaitu ondoren, 8/2021 Errege Lege Dekretua aldarrikatu zen, osasun, gizarte eta jurisdikzio arloko neurriak aplikatzen jarraitzeko, *Osasun Publikoaren arloko Neurriei buruzko apirilaren 14ko 3/1986 Lege Organikoan eta Osasun Publikoari buruzko urriaren 4ko 33/2011 Lege Orokorrean zehaztutako esparruan*. Neurri hauen helburua da egungo egoera epidemiologikoan eta gaixotasunaren kontrolekoan osasun-krisiak duen egoerari erantzutea, kontrol jurisdikzional arruntaren barruan.

Arrisku handiko herrialdeetatik Espainiara iristen diren pertsonen aireportuetan eta portuetan kontrola arintzea, edo Europar Batasunaren esparruan ziurtagiri digitalen egiaztapena kudeatzeko Spain Travel Health-SpTH informazio-sistemaren bilakaera, segurtasun-mailak lasaitu gabe bidaiarien fluxuen kudeaketa hobetzea ahalbidetu duten neurriak dira.

Gainera, neurri hauei beste batzuk gehitzen zaizkie, alarma-egoeraren indarraldiarekin berariaz baldintzatuta ez badaude ere, pandemiak ekonomia- eta gizarte-sarean dituen ondorio negatiboak arintzeko. Esate baterako, gizarte-bonua zabaltzea eta kontsumitzaile kaltebereri ura, elektrizitatea eta gas naturala hornitzeko bermea ematea. Neurri hauek berariaz hartu ziren, SARS-CoV-2aren pandemiaren ondorioei dagokionez, gizarte- eta ekonomia-kaltebertasuneko egoerei aurre egiteko.

Neurri hauek guztiak Diputatuen Kongresuak 2021eko maiatzaren 20an emandako ebazpenaren bidez baliozkotu ziren.

Pandemiaren testuinguruan, 2020ko martxoan alarma-egoera deklaratu zenean, Defentsa, Barne, Garraio, Mugikortasun eta Hiri Agenda eta Osasun ministroak agintari eskudun delegatu gisa eratu ziren, krisiari beren erantzukizun arloetan aurre egiteko hartutako ezohiko neurriak kudeatzeko.

Segurtasun Nazionalaren ikuspegitik, honek ekarri zuen Estatuko Segurtasun Indar eta Kidegoetako kideak, autonomia-erkidegoetako polizia-kidegoak eta toki-korporazioetakoak Barne Ministerioaren zuzeneko agindupean geratzea, pertsonak, ondasunak eta lekuak babesteari eta konfinamendu- eta mugikortasun-neurriak kontrolatzeari dagokionez.

Hori dela eta, Barne Ministerioak martxoaren 15eko INT 226/2020 Agindua xedatu zuen, krisiari dagokionez Segurtasun Indar eta Kidegoentzako jarduera-irizpideak ezartzen zituena. Hori garatzeko, Ekintzak Koordinatzeko Zentro bat (EKZ) eratu zen, maila zentrolean, eta Segurtasuneko estatu-idazkariaren lehendakariarekin, Estatuko Koordinazio eta Azter-

Ian Zuzendaritza Nagusia, Segurtasun Indar eta Kidegoak, Babes Zibileko eta Larrialdietako Zuzendaritza Nagusia, Trafikoko Zuzendaritza Nagusia, Espainiako Udalerrien eta Probintzien Federazioa, Garraio, Mugikortasun eta Hiri Agendaren Ministerioa eta Defentsa Ministerioa biltzen zituen. Eguneroko lanarekin, irizpide-batasuna, informazio-truke egokia eta pandemia eragiten zuen jarduketa-agertoki orokorraren aldaketetara arin egokitzea ziurtatu ziren.

EKZ horrek Informazio eta Koordinaziorako Zentro Iraunkorraren laguntza izan zuen. Unitate honek etengabeko laguntza eman zuen aginte- eta koordinazio-eskumenak gauzatzeko eta krisiak kudeatzeko funtsezko informazioa jaso, tratatu eta banatzeko.

Era berean, EKZ eratu zen, eta bilera ugari egin ziren Gobernuaren Ordezkaritza guztietan, lurralde koordinaziorako egitura bat eratzeko, Espainiako lurralde eta administrazio antolamenduaren berezitasunen errealitatera egokitua, bai eta araudia eta arian-arian txertatzen eta murrizten joan ziren neurriak aztertu, aplikatu eta jarraitzeko ere, datuen etengabeko ebaluazioa eta datuen transmisioa barne. Ahalegin horrek Segurtasun Batzorde Lokalei eta udaltzaingoan eta babes zibileko eta larrialdietako zerbitzuen esparruan dituzten zereginen ere eragin zien.

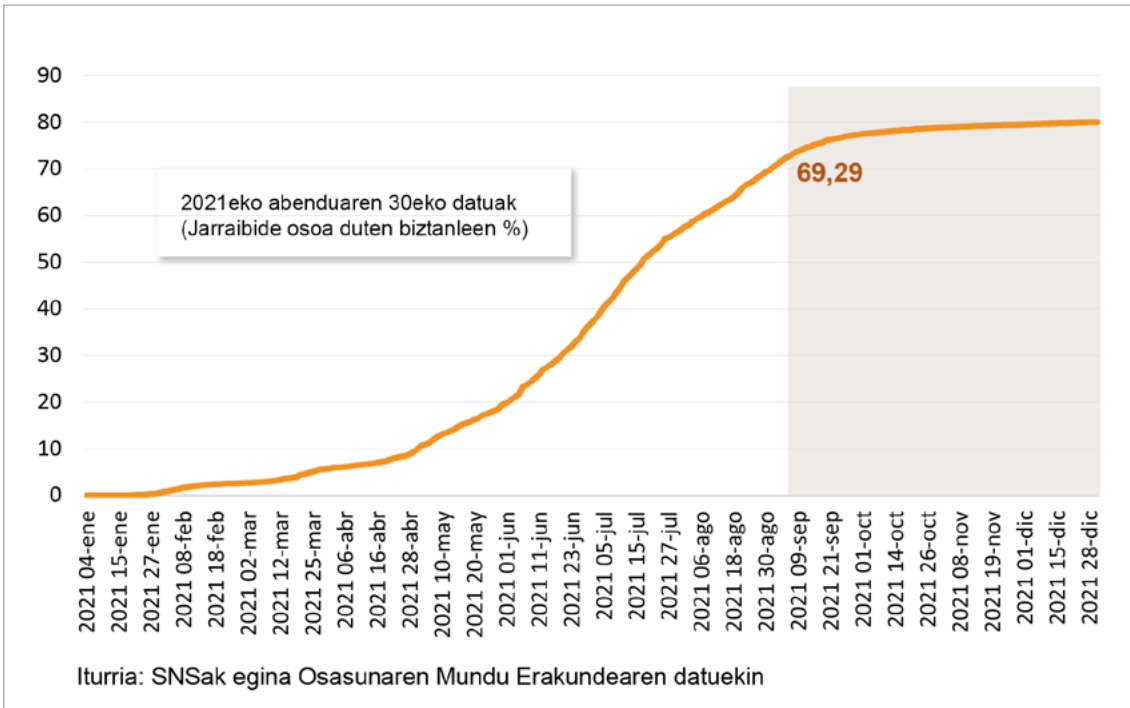
Nabarmentzekoa da Gobernuaren Ordezkaritzek komunikazio eta aholkularitza kanalak irekitzeko duten zeregina, bereziki udalekin eta herritarrekin, eta etengabeko lana euskarri logistikoko jardueretan.

Txertaketa-kanpaina

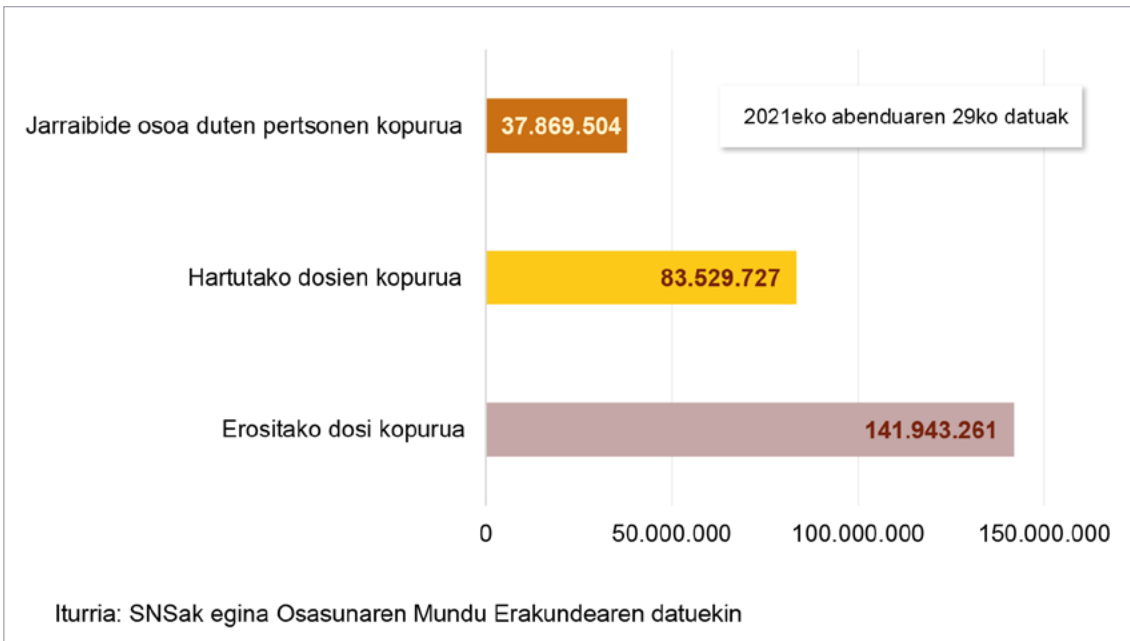
Txertaketa-kanpainaren hasiera 2020ko abenduaren 27an, Europar Batasuneko zatirik handienean, Osasun Ministerioak Espainian koordinatua, izan da 2021ean COVID-19a kontrolatzeko garatutako ekintzarik garrantzitsuena eta inpaktu handiena izan duena. Espainiako herritarrek masiboki babestu dute ekintza hori, eta 2021eko otsailaren 12an lehen milioi bat txertatua erregistratu zen. Txertaketa-kanpainaren jarraipen zehatza posible izan da Osasun Ministerioak, autonomia-erkidegoekin batera, txertaketaren lehen erregistro nazionala abian jarri zuelako, eta erregistro hori izan zen, ondoren, Europar Batasuneko COVID-19aren aurkako txertaketaren ziurtagiri digitalak emateko oinarria.

Txertaketa-estrategiak lehentasunen arabera plan artikulatu bat ezarri zuen, arrisku-taldeen arabera. Hala, 80 urtetik gorakoei maiatzaren lehen astea baino lehen jarri zitzaizen txertoa. Abuztuaren 31n lortu zen hasierako helburua, hau da, jarraibide osoa duen biztanleria osoaren % 70 txertatuta edukitzea (11 urtetik gorakoen % 79,2). (14.5 irudia)

2021eko abenduaren 29an, Espainian 83.529.797 txerto jarri ziren COVID-19ari aurre egiteko. Jarraibide osoa zuten pertsonak 37.689.504 izan ziren, hau da, 12 urtetik gorako biztanleen % 89,9. (14.6 irudia)

14.5 irudia. Txertaketa-kanpainaren bilakaera Espainian, 2021

14.6 irudia. 2021eko Txertaketa-kanpaina Espainian

Txertoek denboran zehar izan dezaketen eraginkortasunari aurre egiteko edo txertoek sortutako immunitateari partzialki ihes egin diezaioketen SARS-CoV-2aren aldaerak barreiatzeari lotutako txertoen eraginkortasunari aurre egiteko, txertaketa-estrategia aldatu egin zen indartze-dosiak aplikatzeko. Gainera, 2021eko abenduan 12 urtetik beherako haurrei txertoa jartzen hasi ziren, Sendagaien Europako Agentziak agindu hori onartu ondoren.

Errefortzu-dosiari dagokionez, 2021eko abenduaren 29an 13.743.032 pertsonak jaso zuten jada, eta horien artean daude arrisku handikotzat jotzen direnak, egoitzetan bizi direnak, 40 urtetik gorako pertsonak, Janssen txertoaren errefortzua eta pertsonal sanitario eta sozio-sanitarioa.

5 eta 11 urte bitarteko haurren txertaketari dagokionez, 2021eko abenduaren 29ko zifra 898.676 zen, hau da, adin-tarte horretako biztanleen % 26,8.

Gaitasunak eta jarduteko mekanismoak hobetzea

2020ko maiatzaren 11n, Osasun Ministerioaren koordinaziopean, COVID-19a detektatzeko, zaintzeko eta kontrolatzeko estrategia ezarri zen. Estrategia honi esker, izurriteak estatu osoan izan duen bilakaeraren kalitatearen jarraipena egin ahal izan da 2021 urte osoan. Azken urte honetan, Zaintza Epidemiologikoko Sare Nazionalaren informazio-sistema hobetzen jarraitu da, Osasun Ministerioaren eta Carlos III.a Osasun Institutuaren arteko lankidetzaren bidez, nahiz eta oso denbora laburrak mantendu diren. Zaintzarako informazio-sistemen hobekuntza horri eutsiko zaio, 2021ean berreskuratze-funtsetatik autonomia-erkidegoetara 13 milioi euro transferitu direlako, horiek garatzeko.

Zaintza-gaitasunak hobetzeko esparru horretan, 2021ean, kasuen lagin batean identifikatutako birusen aldaerei buruzko informazio genomikoa sartu da, SIVIESi jakinarazita. Informazio horren helburua da intereseko aldaerak garaiz detektatzea eta horien zabalkundean eragina duten faktoreak ulertzea, eta SARS-CoV-2aren Zaintzarako Sekuentziazio Genomikorako Laborategien Sare Nazionaletik lortzen da. Sare hori Osasun Sistema Nazionaleko Lurralde arteko Kontseiluaren alerta-txostenetik abiatuta sortu zen, eta ISCIIIa koordinatzen du.

Osasunaren Europar Batasunaren testuinguruan, Europako Batzordeak Zuzendaritza Nagusi mailako Unitate berri bat sortu du, Osasun Larrialdietan Prestatzeko eta Erantzuteko Agintaritza (HERA), Europar Batasunean osasun-larrialdiei eta -krisiei erantzuteko behar diren kontraneurri-ahalmen farmakologikoak garatzen direla bermatzeko, erreserba estrategiko nahikoak ezartzeko eta estatu kide guztiek kontranamentu farmakologikoetarako sarbidea ekitatiboa izateko. Unitate berri hau sortzeko prozesuan, eta aurretiko urrats gisa, HERA Incubator proiektu europarra garatu zen, COVID-19aren aurrean erantzuteko berariaz aipatutako helburuetarako ekintzei ekiteko asmoz. Testuinguru horretan, Espainiak hainbat ekimenetan parte hartu du, besteak beste, estatuaren sekuentziazio-gaitasunak hobetzeko erronkan, SARS-CoV-2ren informazio genomikoa integratzeko helburuarekin (Europako beste patogeno batzuetara zabal daitekeena). Ekintza hau ISCIIIk koordinatzen du.

COVID-19aren pandemiaren kudeaketan, Segurtasun Indar eta Kidegoek egin zituzten mugikortasun-neurrien kontrolaz gain, Barne Ministerioak lehentasunezko lan-ildoak ezarri zituen pertsona eta kolektibo ahulenak babesteko. Horrela, eta beharrezko babes-neurriekin, areagotu egin ziren genero-indarkeriaren biktimen esku-hartze guztiak, prebentziokoak eta laguntzakoak; areagotu egin ziren adinekoen zentroekiko harremanak (zuzenak edo birtualak), eta areagotu egin zen osasun-langileekiko harremana, haien segurtasuna bermatzeko. Adingabeei eta eskola-umeei ere eman zitzaizen arreta. Hori guztia indarrean dauden jarduketan plan zuzentzaileen eta krisiaren ondorioz hartutako ezohiko neurrien esparruan. Jarduera horiekin batera, ESIKak zerbitzu erabat humanitarioak egitera, herritarrei laguntza eta laguntza ematera ere bideratu ziren, eta ia 220.000 laguntza eman ziren.

Azpiegitura kritikoen babesari dagokionez, Azpiegitura Kritikoak Babesteko Zentro Nazionalak (AKBZN) herrialdeko funtsezko zerbitzu guztietan normaltasuna eta jarraitutasuna bermatzen lagundu zuen, eta funtsezko zerbitzuen eta zerbitzu kritikoen operadoreekin harremanetan jartzeko gune gisa ezarri zen, COVID-19arekin lotutako gorabeheren berri emateko. Ondorioz, guztira 109 gertakari identifikatu ziren, 67 intzidentzia operadore kritikoetan eta 42 operadore ez-kritikoetan. Era berean, 290.000 akreditazio kudeatu ziren funtsezko zerbitzuak ematen dituzten langileentzat, sektore desberdinetako langileak beren lantokietara joan ahal izateko; eta haien esku jarri ziren lankidetzabide guztiak, bi alarma-egoeren esparruan dekretatutako neurrien bilakaerari eta horiek zerbitzu kritikoen sektoreetan izan dezaketen eraginari buruzko kontsultak ebazteko.

Aldi berean, Zibersegurtasuna Koordinatzeko Bulegoak (ZKB) Zibersegurtasuneko Aparteko Gailua zabaldu zuen. Pandemia-egoeran zibersegurtasun-mehatxuak arintzeko eta desinformazioaren aurka borrokatzeko berariaz diseinatutako hainbat prozeduraren inplementazioan oinarritzen da dispositibo hau. Esparru honetan, gertakariak kudeatzeko eta zaintza digitala egiteko lanak egin dira, ziberespazioan informazio-sareen eta -sistemen aurkako ekintzak eragin ditzaketen arriskuen aurrean, hori guztia erreferentziazko LIAET nazionalen lankidetzan; ZKN-CERT eta ZIN-CERT.

Mugako kontrolari dagokionez, portuetan eta aireportuetan beharrezko neurriak hartzeaz gain, lehorreko barne-mugetan kontrolak berrezartzea bete zen, bai muga-postuetan bai Frantzia, Portugal eta Marokoko mugetatik gertu berariazko gailuak jarrita.

Estatuko Segurtasun Idazkaritzak COVID-19aren aurkako txertoen kate logistikoa babesteko Segurtasun Plan bat jarri zuen abian, txertoen ekoizpen, biltegitratze eta banaketaren segurtasun fisiko eta ziberra bermatzeko helburuarekin Espainian, txertaketa prozesua segurtasun- eta normaltasun baldintzetan gara dadin lagunduz, herritarren eta osasun-langileen segurtasuna bermatuz eta zerbitzu publikoen funtzionamendu normala bermatuz.

Indar Armatuen parte-hartzeari dagokionez, 2020ko irailaren 30ean aktibatzen zen Baluarte operazioa, amaitzeaz zegoena, aktibatzen egin behar izan zen kutsatzeen gorakadaren ondorioz.

Agindutako lana betetzeko, Indar Armatuen egitura operatiboa aktibatu eta aktibatuta mantentzen da, Lurreko Armadan, Armadan, Aireko Armadan, Larrialdietako Unitate Militarrean eta Ziberespazioko Aginte Bateratuan oinarrituta eta Defentsako Osasun Ikuskaritza Orokorren parte-hartzearekin. Baterako operazioen zentroa osatzen duen militarren taldeak modu koordinatuan lan egiten jarraitzen du, Indar Armatuen jarduna lurralde nazional osoan koordinatzeko helburu bakarrarekin, eta 24 ordu baino gutxiagoan beren unitateak beren jarduna eskatzen den lekuetan hedatzeko gai diren agintari osagaien eraginkortasuna handitzen du.

Nabarmendu behar da Gobernu Ordezkaritzetatik bidalitako eskaerei erantzuteko laguntzak, asteko zazpi egunetan prestatutako eta aktibatutako arakatzailleak ez ezik, herritarrei antigeno-testak egiten zitzaizkien zentroetan desinfekzioak, egoitzetako eta gizarte-zentroetako desinfekzio errektiboak eta osasun-instalazioetarako laguntza logistiko puntualak ere egin direla. Gainera, miaketa-lanak bidaiarien jarraipen zuzena ekarri du, eta hamar eguneko koarentena eskatu da.

2021ean 6 milioi dei baino gehiago egin dituzte Zaintza Epidemiologikoko Unitateek, batez beste 8.000 dei egunean. Desinfekzioei dagokienez, metatutako datua 1.500 interbentziokoa da; horietatik 1.244 Madrilgo Erkidegoan egin dira, eta lan horietan 11.000 militar baino gehiago aritu dira.

Horrez gain, txertoak lekualdatu dira 14 aire-mugimendurekin, eta Tokioko 900 kirolari ingururi, langile olinpikoei eta Paralinpikoei txertoak jartzen lagundu zaie 2021ean. Halaber, 500.000 txertaketa-hitzordu inguru kudeatu dira, eta erakunde zibiletako 300 kide ingururi desinfektatzeko prestakuntza eman zaie.

Bilakaera epidemiologikoa 2021ean

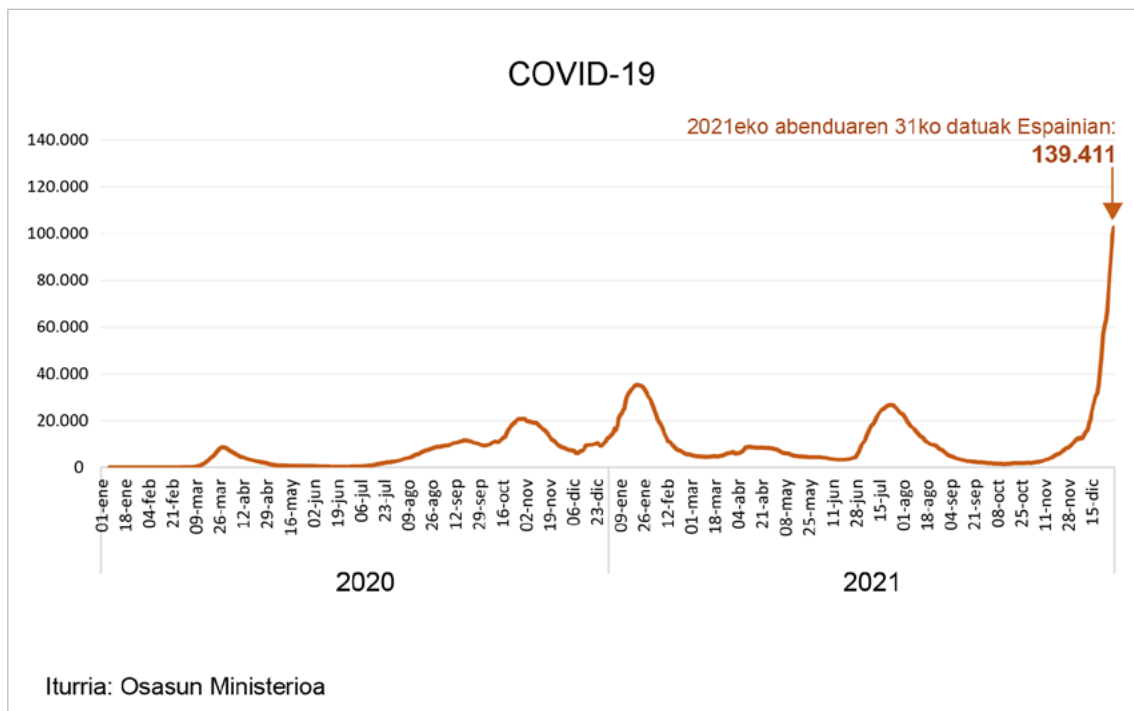
2021eko abenduaren 29ko balantze ofizialaren arabera, Espainian 6.294.745 COVID-19 kasu baieztatu ziren guztira.

2021ean izandako bilakaera epidemiologikoaren kurbak hiru goraldi erakusten ditu, urtarril, uztail eta abenduari dagozkienak, zeinetan baieztatutako COVID-19 kasuen kopuruak nabarmen egin zuen gora, urte amaieran 75.000 kutsatze baino gehiago izan baitziren egunean.

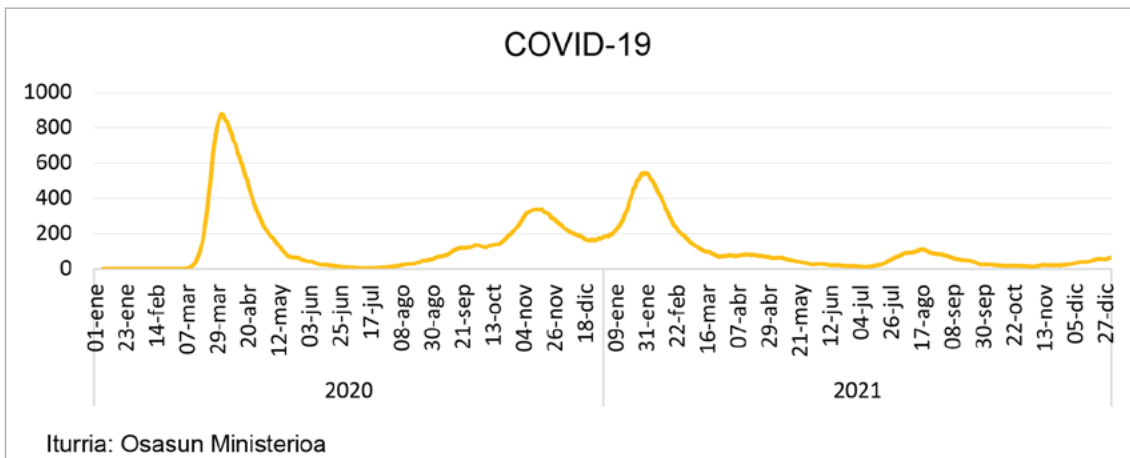
2021eko abendura arteko aldaera nagusia Delta izenekoa zen. Hala ere, urte amaieran Ómicron aldaerak desplazatu zuen, aurreko aldaerek baino gehiago transmiti zitekeena.

Azken olatuaren beste ezaugarri bereizgarri bat adinaren arabera banaketa da. 2021eko abenduaren 29an, adin-taldeen arabera 14 egunetan metatutako intzidentziaren bilakaerak erakusten du 20 eta 29 urte bitarteko taldea dela adierazlerik handiena duena, 3.000 puntutik gorako balioekin Espainia osoan.

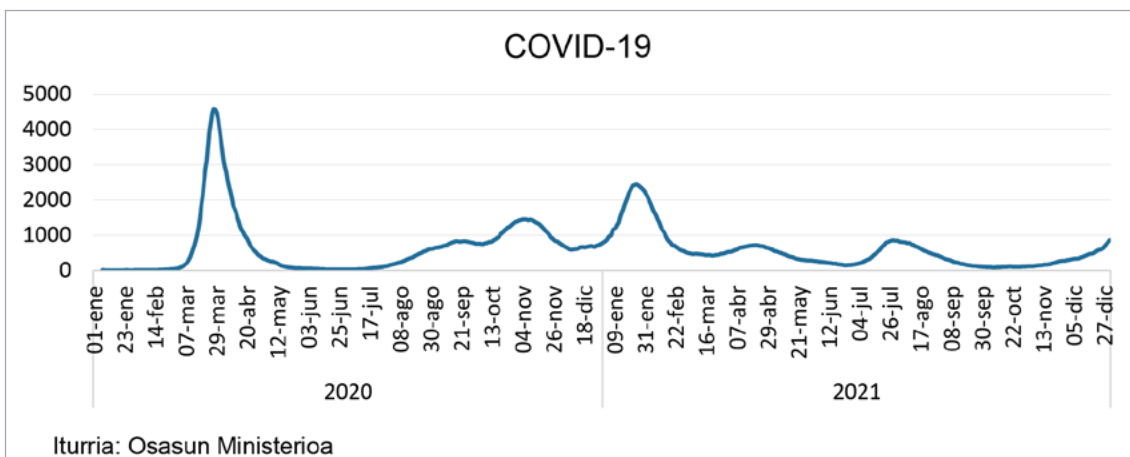
COVID-19aren pandemiaren ondorioz Espainian hildakoen kopurua 89.405koa da. Joerak erakusten du hilgarritasuna nabarmen jaitsi dela pandemiaren egun gogorrenekin alderatuta (14.7tik 14.10erako irudiak)

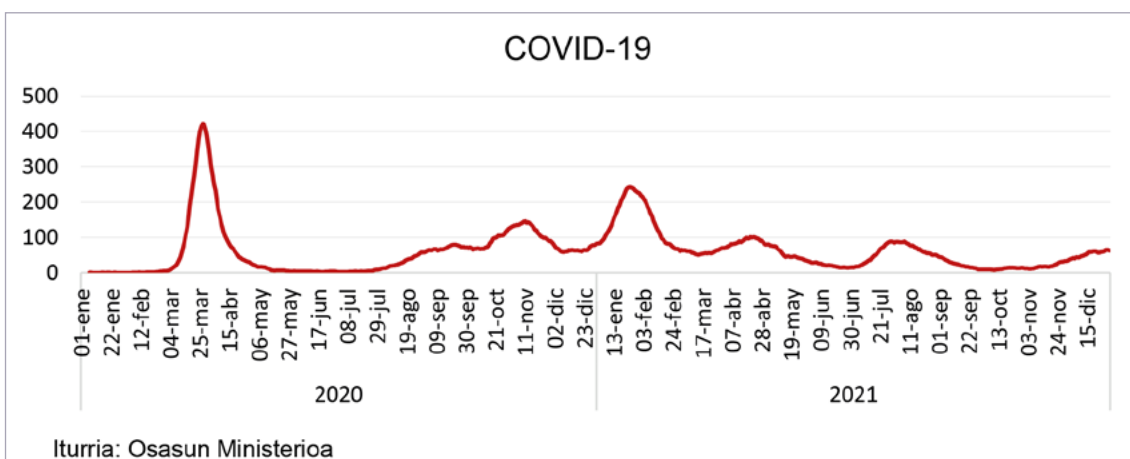
14.7 irudia. COVID-19; Espainian diagnostikatutako kasuak (asteko batez bestekoa)

14.8 irudia. COVID-19: Ospitaleratutak Espainian (asteko batez bestekoa)

14.9 irudia. COVID-19: ZIUn ingresatuta (asteko batez bestekoa)

4.10 irudia. COVID-19: Hildakoak Espainian (asteko batez bestekoa)

Hurrengo urratsak

Txertaketa-prozesuan aurrera egitea mundu mailan, txertaketa-tasetan oreka handiagoa lortzeko eta baliabide eta txertoak eskuratzeko aukera gehien dituzten herrialdeen eta baliabide gutxien eta txertoak eskuratzeko aukera gutxien dituzten herrialdeen arteko aldea ixteko.

Osasun publikoa zaintzeko Sare bat sortzea arauz, gaixotasun infekziosoei soilik zuzendutako egungo zaintza-sarea ordezteko, Diputatuen Kongresuko Gizarte eta Ekonomia Berreikuntzarako Batzordeak 2020ko uztailaren 29an eskatu bezala. Hauxe litzateke Osasun Publikoa Zaintzeko Estrategiaren lehen emaitza operatiboa.

INGURUMENA ZAINTEA

NAZIOARTEKO TESTUINGURUA:

- IPCCren azken txostenak berotze globalean giza jarduerak duen paper argia azpimarratzen du.
- Arrakastaz amaitu da Glasgowko Klimaren Goi Bileraren (COP26), lehen bilera aldeaniztun presentziala 2019ko Madrilgo Klimaren Goi Bileratik.
- Atzera bota da Segurtasun Kontseiluaren ebazpen-proposamena, klima-aldaketa eta segurtasun globala formalki lotzen zituen.

Erronkak

2021eko abuztuan, IPCCk (Klima Aldaketari buruzko Adituen Gobernu Arteko Taldeak) klima-aldaketaren oinarri fisikoei buruzko txosten berri bat argitaratu zuen. Horren arabera, klima-aldaketa antropogenikoak muturreko gertakariak areagotu ditu, hala nola bero-boladak, prezipitazio handiak, lehorteak eta zikloi tropikalak. Gainera, gizakiaren eraginak areagotu egin du muturreko gertakari konbinatuak gertatzeko aukera, hala nola lehorteak eta bero-boladak, eta sute handiak gertatzeko faktore egokien konbinazioak.

Etorkizunean, magnitudean, maiztasunean, kokapenean edo gertatzen diren unean aurrekaririk ez duten muturreko gertaerak espermentatuko dira, eta aurreikusitako aldaketak areagotu egingo dira berotzearen gehikuntza gehigarri bakoitzarekin. Adibidez, lehen 10 urtean behin gertatzen zen tenperatura altuen gertaera bat, gaur egun, litekeena da 2,8 aldiz gertatzea denbora-tarte berean. Munduko Meteorologia Erakundeak 2021ean Klimaren Egoerari buruz egindako Behin-behineko txostenaren arabera, 2021ean planetaren batez besteko tenperatura 1,08 gradu inguru igo da industria aurreko garaiarekin alderatuta.

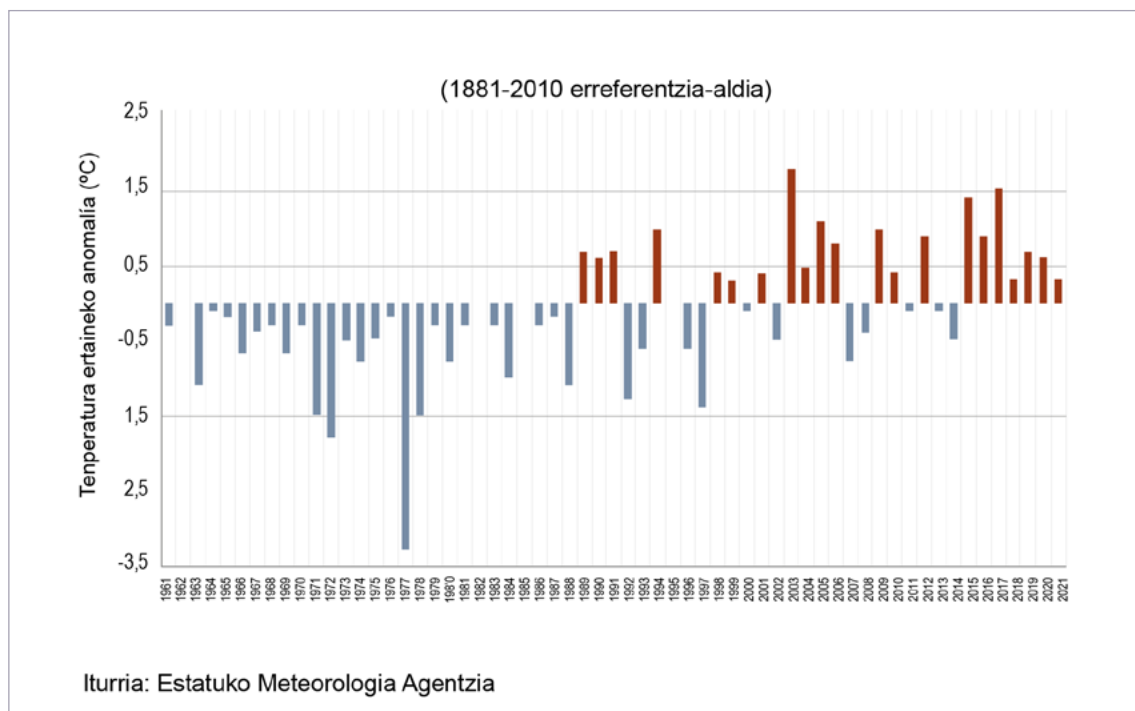
Berotze globalak, ingurumenaren pixkanakako degradazioak eta biodibertsitatearen eta geodibertsitatearen agortzeak pobrezia edo elikadura-segurtasunik eza bezalako arazoak areagotuko dituzte. Horrek guztiak ondorio politiko, ekonomiko eta sozial garrantzitsuak

dituzten Estatuaren hauskortasunari laguntzen dio, eta, ondorioz, segurtasunaren arloan izan lezakeen eragin potentzialari.

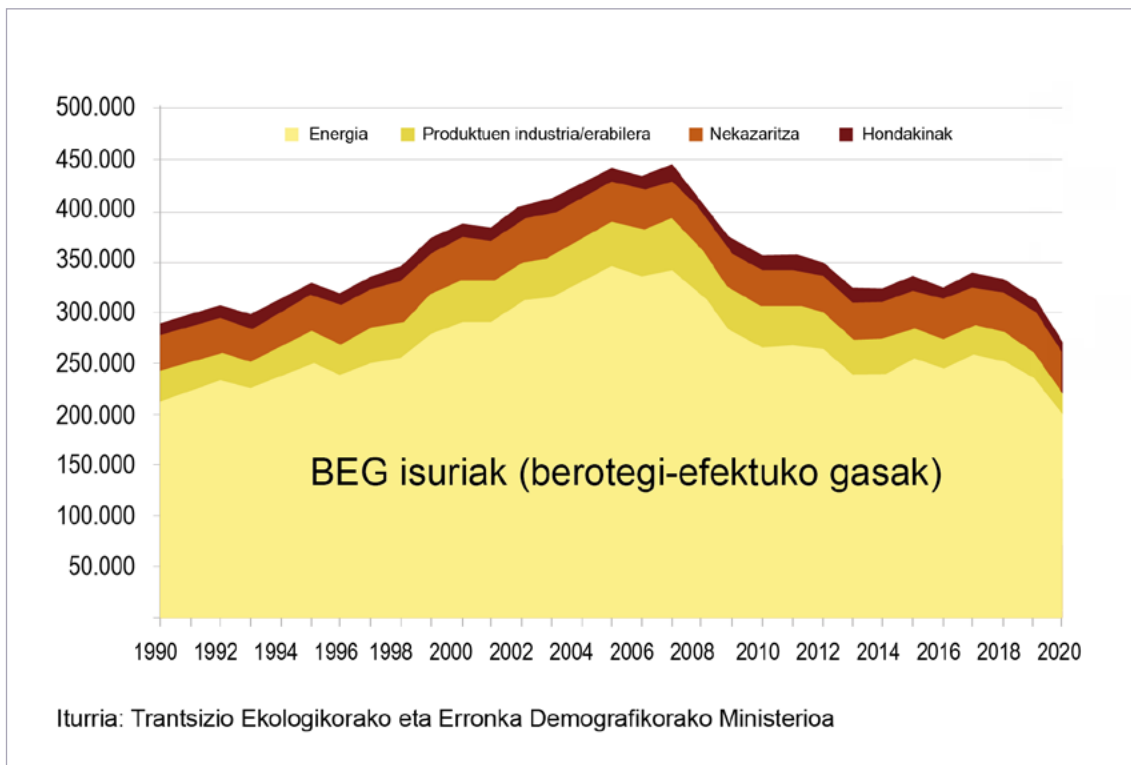
Espanian udarako joerak batez besteko historikoetatik gorako temperaturekin jarraitzen du, eta bereziki hego-ekialdeko koadrantean. (15.1 irudia)

Berotegi-efektuko gasen dagokienez (BEG), MMEren Klimaren Egoerari buruzko 2021eko Behin-behineko Txostenaren arabera, BEG nagusien atmosferako kontzentrazioek gora egiten jarraitu zuten 2020an eta 2021ean, eta maximo berriak lortu dituzte, nahiz eta erregai fosilen CO₂ isuriak % 5,6 murriztu ziren 2020an, COVID-19aren pandemiak eragindako murrizketen ondorioz.

Espaniako berotegi-efektuko gasen emisioen inbentarioaren aurrerapenaren arabera, 271,5 Mt CO₂-eq isuriko dira 2020an. Horrek esan nahi du CO₂-eq isurketak % 13,7 murriztuko direla 2019an baino. Isurketen maila % -6,4koa da 1990. urtearekin alderatuta, eta % -38,6koa 2005. urtearekin alderatuta. Inbentariatutako 1990-2020 seriean lehen aldiz, emisioak jaitsi egin dira 1990. urtearekin alderatuta. 2020rako Aurrerapenak erregistratzen duen jaitsierak bi arrazoi nagusi ditu: elektrizitatearen sorkuntzan erabilitako mix-a eta COVID-19aren pandemiari lotutako jarduera- eta mugikortasun-mugak. (15.2 irudia)

15.1 irudia. Temperatura ertaineko anomaliak Udako Espainia Penintsularra

15.2 irudia. BEG isurien bilakaera (inbentarioan jasotako datuak: 1990-2019 eta 2020rako aurrerapena)

Garraioa da deskarbonizazioaren gairik gabeko ikasgaia. Europan berotegi-efektuko isurketa guztien % 27 egiten du, eta % 29 Espainian. 2030. urtean, Energia eta Klimaren Plan Nazional Integratuan aurreikusitako neurrien ondorioz, energia berriztagarriaren % 28ko kuota lortzea aurreikusten da garraioan eta mugikortasunean. Itsas garraioaren deskarbonizazioa da erronka nagusietako bat, mundu osoan berotegi-efektuko gasen isurketen % 3ren erantzule baita.

Desertifikazioa beste erronka garrantzitsu bat da. Europako hegoaldearen, erdialdearen eta ekialdearen % 25ek desertifikazio-arrisku handia edo oso handia du, aurretiazko azterlanek uste zutena baino % 75 gehiago (*Mapping and Assessment for Integrated ecosystem Accounting, MAES, 2020*). Espainian arazoak garrantzi handia du, arrisku handiena duen EBko herrialdea da. Espainiako lurrazalaren % 74 eremu idor, erdiidor eta azpiheze lehorren kategorian dago, eta % 18 basamortutzeko arrisku handia edo oso handia dago, Basamortutzearen aurkako Ekintza Nazionaleko Programaren arabera. (15.3 irudia)

Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioaren Eraginak eta arriskuak Espainian (2021) txostenaren arabera, alde batetik, klima-aldaketaren egoeretan lehorte meteorologiko eta hidrológicoen intentsitatea eta magnitudea handitzea espero da (ebapotranspirazioaren eta prezipitazioen murrizketaren ondorioz), eta, bestetik, gero eta lehortasun handiagoa eta desertifikazio handiagoa. Fenomeno hauek ondorio kaltegarri ga-

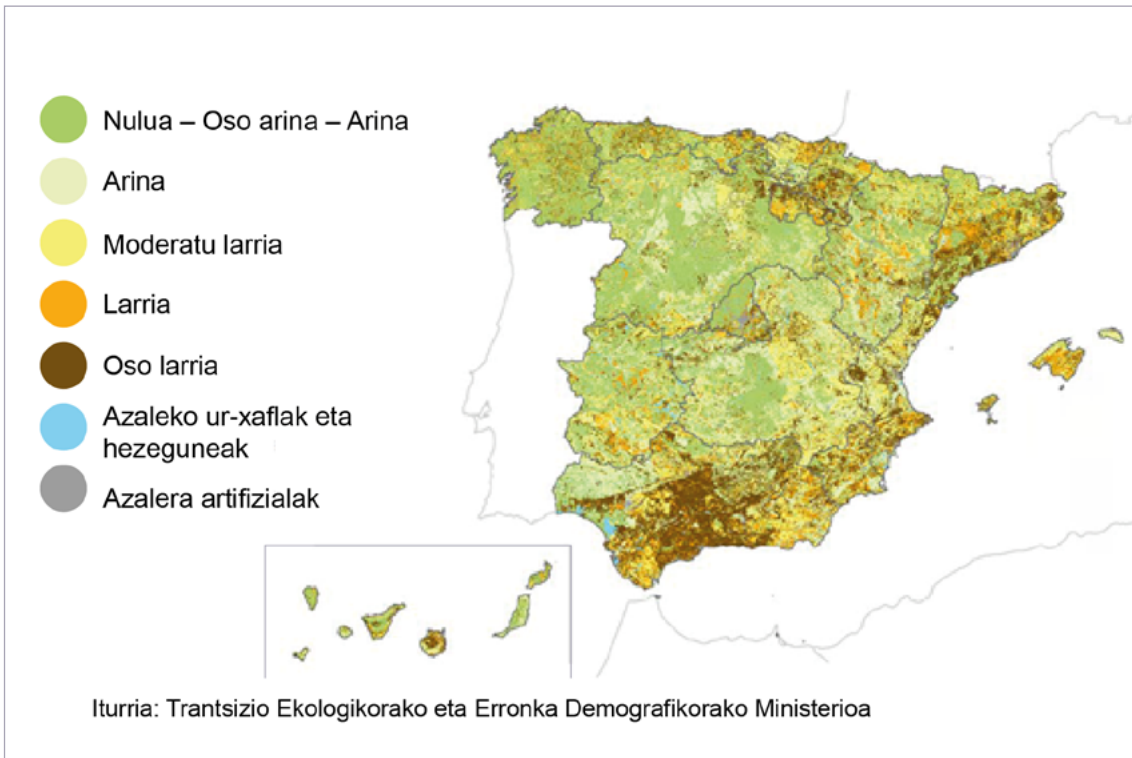
rrantzitsuak eragin ditzakete gizartean, ekonomian eta ekosistemetan. Etorkizun hurbilean arlo honetan aurre egin beharreko erronka nagusiak honako hauek dira:

- Uraren Esparru Zuzentzarauaren hirugarren zikloko (2022-2027) plan hidrológicoak onartzea, ur-masak babesteko eta berreskuratzeko funtsezko tresna gisa.
- Uren babesa, besteak beste, ur-masetako kutsadura lausoari aurre egiteko.
- Segurtasun hidrikoa indartzea, bi alderditan: azpiegitura publikoa egokitzea (presen eta urtegien segurtasun-arauen gaineko lanarekin jarraitzea) eta hornidura-bermeak hobetzea (azaleko eta lurpeko baliabideen baterako kudeaketa hobetzea, bai eta berreskuratzeko eta gatzgabetzea ere, eskaintza koadratzeko formula gehigarri gisa, eta estres hidrikoa duten eremuetan eskaria egitea). (15.4 irudia)
- Uraren legez kanpoko erauzketaren aurkako borroka bultzatzea, akuiferoetan eta barruko uretan ondorio kaltegarriak eragiten baititu.
- 2022an, gaur egun indarrean dauden uholde-arriskua kudeatzeko planen berrikuspena onartzea; plan horietako gehienak 2016an onartu ziren.
- Ureztaketaren eraginkortasuna eta iraunkortasuna hobetzea, ura aurrezte eta energia-eraginkortasuna sustatzeko, ureztatze-sistema eraginkorragoen bidez, ur-iturri ez-konbentzionalak (ur birsortuak, batez ere) erabiliz eta ureztatze-sistemetan energia-iturri berriztagarrien bidezko autokontsumoa sustatuz.
- Natura-ondare berriztaezinaren babesa, Natura Ondarearen eta Biodibertsitatearen Espainiako Inbentarioan jasota dagoen klima-aldaketak gehiago mehatxatzen duena.

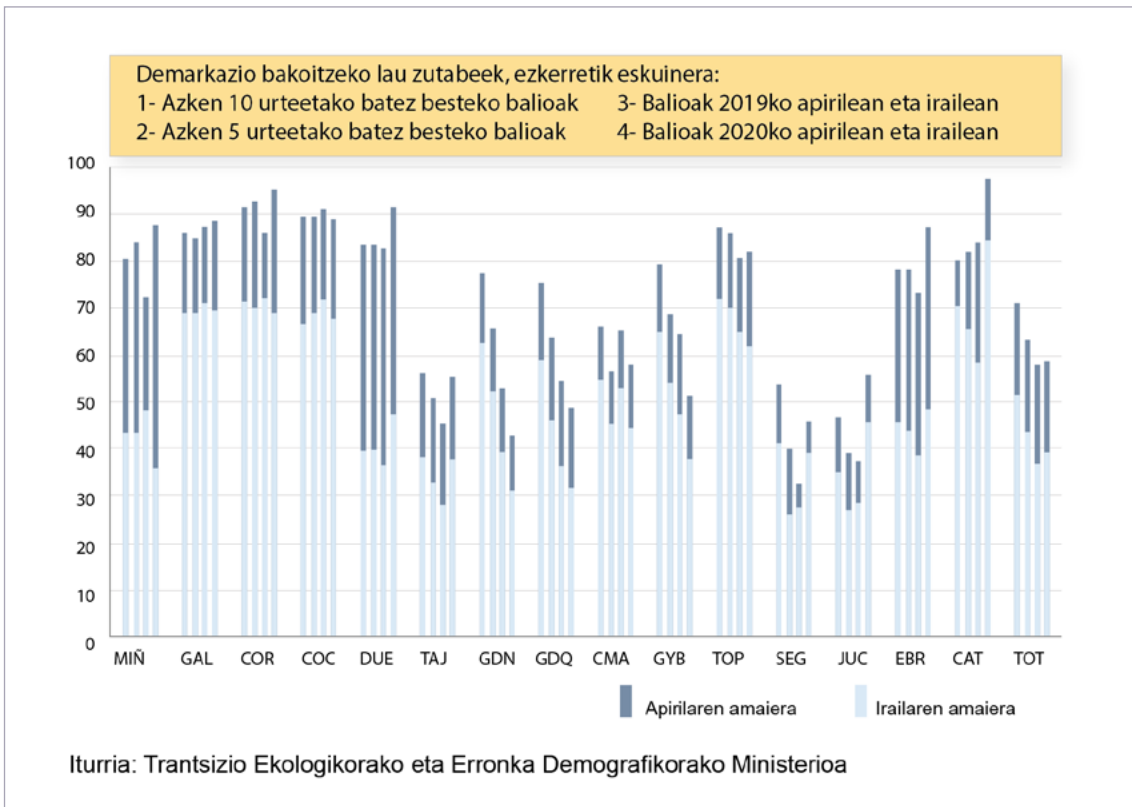
Muturreko fenomeno meteorologikoei dagokienez, nahiz eta 2021eko udan ez den bero-bolada asko izan, bere intentsitate handiagatik nabarmendu zen abuztuaren 11tik 16ra bitartekoa, Navalacruzeko sutea zabaltzen lagundu zuten baldintza meteorologikoak, Gaztela eta Leonen erregistroen ondoren izan den baso-suterik handiena (21.000 ha baino gehiago). Aipatzekoa da, baita ere, Filomena neguko depresioa, penintsulan oso tenperatura baxuak eta elurtuak eragin zituen, baita DIMAkin lotutako fenomenoak ere. 2021ean, uholde eta fenomeno meteorologiko kaltegarriekin lotutako 68 gertakari erregistratu dira, eta inpaktu handiko 9 depresio izendatu dira.

Informazioa emateko mekanismoak hobetzea, alerta goiztiarreko sistemak hobetzea eta hondamendiak kudeatzeko eta erantzun koordinatua eta diziplina anitzekoa emateko jardunbideak etengabe hobetzea erronka bat dira Espainiari eragiten dioten gertakarien ondorioak minimizatzeke.

Sutearen aurka esku hartzea eta ondasunak eta herritarrak babestea Segurtasun Nazionalen Sistemak "hondamendiak eta larrialdiak" deitzen dituen eremuaren helburuen artean kokatzen bada ere, bai baso-suteen kopurua, tamaina eta arriskugarritasuna, bai natura-inguruneari eragiteko eta beste arrisku batzuei aurre egiteko (uholdeei edo desertifikazioari, esaterako) baldintzak okertzeko gaitasuna kontuan hartzea eragiten du arrisku horrek, baita klima-aldaketaren eta ingurumenaren aurkako borrokaren eremuan ere.

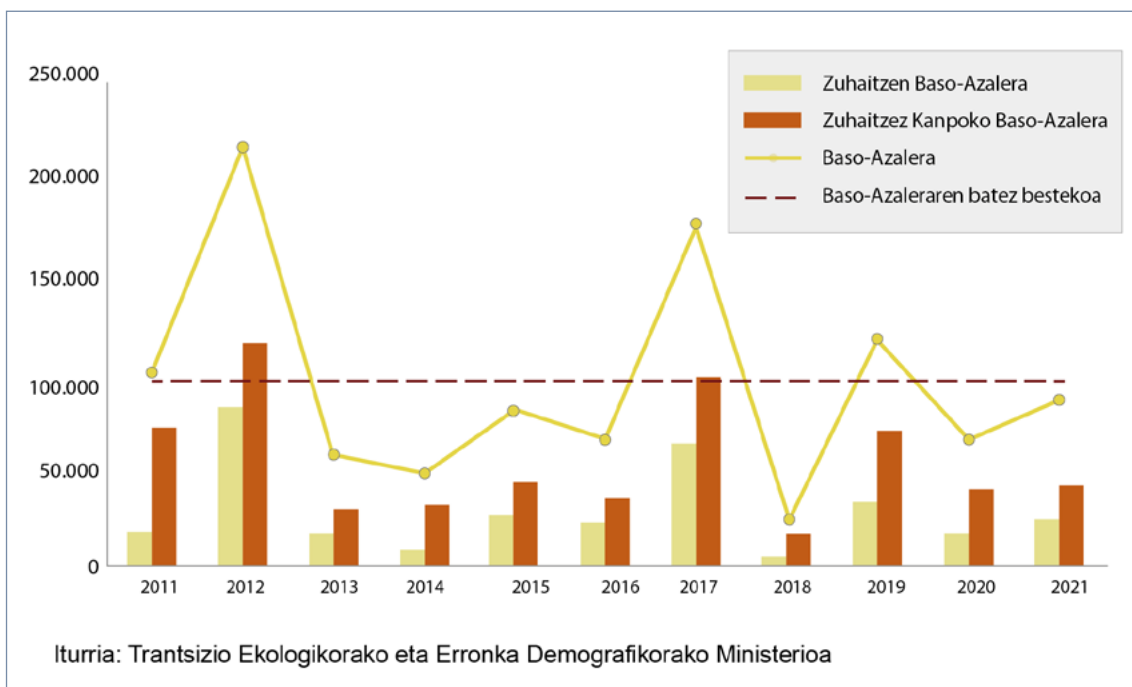

15.3 irudia. Higaduraren klase kualitatiboan banaketa lurzoruen hauskortasunaren arabera. INES 2019

15.4 irudia. Biltegitratutako ur-bolumenaren ehunekoa, urtegiaren gehieneko edukierarekiko

Aurreko kanpainan, 2021eko urtarrilaren 1etik abenduaren 30era arte, 8.780 baso-sute izan dira, azken hamarkadako batez bestekoa baino % 26 gutxiago. Konato gehiago detektatu direnez, pentsa daiteke iraungitze-ekintzak oso positiboak izan direla, baina, era berean, kontuan hartu behar da konato kopuru handi batek arrisku handiagoa duela. Erretako baso-azalera 87.880 hektareakoa izan da, azken hamarkadako batez bestekoa (99.950 hektarea) baino % 12 txikiagoa, baina, era berean, iazkoa baino % 30 handiagoa da. (15.5 irudia)

15.5 irudia. Baso-suteek eragindako azalera

Bestalde, baso-suteen testuinguruan, ezinbestekoa da kudeatzea eta itzaltzea gero eta konplexuagoak diren arren, Estatuko Canadair hegazkin anfibioen flota publikoa modernizatzeari ekitea; izan ere, azken urteotan hegazkinen eraginkortasuna murriztu egin da, zahartu eta zaharkitu egin direlako. Horretarako, fabrikazio berriko zazpi hegazkin anfibio erosi nahi dira, zerbitzutik hegazkin zaharrenak kenduta, eta gainerako flota modernizatu, kabina osorik berrituz eta digitalizatuz.

Kostaldeen arloko erronka nagusiak hauen babesarekin lotuta daude; ingurumena babesarekin eta itsasertza berreskuratzearekin. Horrela, higadura-arazo handienak dituzten kostaldeko eremuak (Huelva, Maresme, Castello, Valentzia, Granada, Cadiz, Malaga, Almeria, Balear Uharteak eta Itsaso Txikia) babesteko jada onartuta dauden Estrategiak aplikatzen jarraituko da, eta Kostaldea babesteko Plan Estrategiko Nazionalaren idazketan aurrera egingo

da. Ebroko Delta babesteko Planari ingurumen-ebaluazio estrategikoa egingo zaio, kontsulta publikoan egindako alegazioak kontuan hartuta.

Ezinbestekoa da klima-aldaketarako egokitzapena Espainiako kostaldearen plangintzan eta kudeaketan txertatzea, Espainiako Kostaldearen Klima Aldaketara Egokitzeko Estrategiaren aplikazioarekin jarraituz, bertan egiten den edozein jardura gauzatzeko gida gisa, eta kostaldeko inpaktu-proiektzioak aztertzeke metodologiaren diseinuan aurrera egitea, lotutako ziurgabetasuna murriztuz, jarduketan plangintza ona egiteko eta eskura dauden baliabideak modu eraginkorrean erabiltzeko. Ildo honetan, garrantzi handiko erronka da Kostaldea Babesteko Plan Estrategiko Nazionala izatea, klima-aldaketaren ondorioak kontuan hartuta, lurralde nazional osoko jardueretikiko uniformetasuna lortzeko.

Itsasoen garbitasunaren zaintzan aurrera egitea eta substantzia kaltegarri arriskutsuek eragindako kutsadura-intzidenteen aurrean jarduteko prestakuntza hobetzea dira beste erronka nagusietako batzuk.

Ekosistemen galera eta degradazioak, klima-aldaketaren ondorioz areagotuta, birus eta gaixotasun zoonotikoekiko esposizio-arriskua eta kalteberatasuna areagotzen ditu. Gainera, natura sendagaiak eta tratamenduak garatzeko iturria da. Ondorioz, erronka nagusia biodibertsitatea eta lehorreko eta itsasoko ekosistemen funtzionamendu egokia babestea eta lehengoratztea da.

Espezie basatien legez kanpoko trafikoa da espezieak desagertzeko arrazoi nagusietako bat, eta droga-trafikoaren, faltsifikazioaren eta pertsonen salerosketaren ondoren, munduko legez kanpoko laugarren jarduerarik handiena da. Jardura honek eragin nabarmena du biodibertsitatean eta ekosistemetan. Mehatxatutako espezieen eta haien azpiproduktuen legez kanpoko merkatuak 7.000 espezie baino gehiagori eragiten die mundu osoan.

Basa-espezieen legez kanpoko merkataritza ere gero eta arrisku handiagoa da osasun publikorako. Horrela, basa-espezieen salerosketak gaixotasun infektioso larriak eragiten dizkie gizakiei.

Bestalde, hondakinen mugaz gaindiko lekualdaketak kontrolatzea premiazko erronka da; azken urteotan, mota guztietako hondakinen kudeaketa funtsezko elementu bihurtu da mundu mailako segurtasunean eta geostrategian. 2022ra begira, ikuskapenen kopurua handitu behar da, autonomia-erkidegoekin, Guardia Zibilaren NBZrekin eta aduanekin lankidetzan, eta zehapen-prozedura gehiago ireki behar dira. Nazioarteko lankidetzaren esparruan, Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioak, Guardia Zibilaren NBZrekin batera, prestakuntza-tailer bat garatzen lagunduko dute IMPEL-en LIFE SWEAP proiektu baten barruan (ingurumen-legeria ezartzeko eta aplikatzeko Europako Sareal).

Gauzatzeak

Berreskuratze, Eraldaketa eta Erresilientzia Plana ekonomia osoaren eraldaketa egituratuko duten zeharkako lau ardatzen inguruan egituratzen da, eta erabat lerrokatuta daude EBren agenda estrategikoekin, 2030 Agendarekin, Nazio Batuen Garapen Iraunkorrerako Helburuekin eta klima-aldaketari buruzko Parisko Akordioarekin.

Energiaren eta Klimaren Esparru Estrategikoa

2021ean, *klima-aldaketari eta trantsizio energetikoari buruzko maiatzaren 20ko 7/2021 Legea* onartu da, bai eta arau-esparrua eta erakunde-esparrua ere, klima-ekintza arautzen duten eskakizunetara arian-arian egokitzen laguntzeko eta herrialdea klima-neutraltasunarekin koherentea den bidean jartzeko, beranduenez 2050ean, eta, aldi berean, lege batean lehen aldiz, klima-aldaketaren ondorioetara egokitzeko politikak aktibatze beharra sartzeko.

2021eko martxoan argitaratu zen Ministro Kontseiluaren Erabakia, Energia eta Klimaren 2021-2030 Plan Nazional Integratuaren azken bertsioa onartzen duena, Plan horren Ingurumen Ebaluazio Estrategikoa egin ondoren.

2020ko irailean Klima-aldaketara Egokitzeko bigarren Plan Nazionala (2021-2030) onartu ondoren, 2021eko urrian jendaurrean jarri zen 2021-2025 aldirako Klima-aldaketara Egokitzeko Plan Nazionalaren (KAEPN) lehen Lan Programaren zirriborroaren ministro-aginduaren zirriborrea, 2021-2030 aldirako.

Era berean, Klimarako Herritarren Batzarraren osaera, antolaketa eta funtzionamendua ezartzen duen Ministro Agindua onartu da, herritarrek parte hartzeko foro gisa eratua, eta lehenengo bilera egin da.

Bestalde, EMAk 2020rako Espainiako Klimaren Urteko Txostena egin du.

Turismoko Estatu Idazkaritzak klima-aldaketa egokitu eta arintzera, biodibertsitatea babestera, ura desertifikatzera eta kudeatzera bideratutako turismo-sektoreari buruzko neurriak jaso ditu, bai eta prebentzio-, erantzun- eta leheneratze-jarduerak ere, Berreskuratze, Eraldaketa eta Erresilientzia Planaren 14. osagaian (“Turismoaren sektorea modernizatzeko eta lehiakortasunerako plana”).

Nabarmentzekoak dira Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioak Klima Aldaketarako Bulegoen Iberoamerikako Sarearekin, Garapenerako Nazioarteko Lankidetzarako Espainiako Agentziaren laguntzarekin eta eskualdeetako eta alde askotako eragilean lankidetzarekin izan dituen nazioarteko lankidetzak-ekintzak. Ekintza hauen artean daude, besteak beste, Klima Aldaketarako Bulegoen Iberoamerikako Sarearen papera txostena argitaratzea, eskualdeari emisio gutxiko eta “Klima-aldaketarekiko erresilientea den ekonomia bateranzko trantsizioan laguntzeko tresna gisa”, Iberoamerikako ingurumen-astearen parte hartzea, bai eta RIOCCren goi-mailako bileran, Meteorologia eta Hidrologia Zerbitzuetako

Zuzendarien Konferentzia eta Uraren Egokitzapen eta Egokitzapen Egokitzatuen Zuzendari Iberoamerikarren Konferentzia parte hartzea ere.

Isuriak murriztea

Espainia, nazioarteko lankidetzaren esparru baten barruan, ICOS ERIC (*Integrated Carbon Observation System*) sarean sartu da. Paneuropako ikerketa-azpiegitura da, eta karbonoaren zikloaren eta berotegi-efektuko gasen asaldurei buruzko datu harmonizatuak eta zehaztasun handikoak ematea du helburu. EMAren Izañako behatoki atmosferikoak eta Kanaria Handiko Las Palmaseko Unibertsitateak kudeatzen duen CanOA-VOS lineako estazio ozeanikoak parte hartzen dute.

Mugikortasun seguru, iraunkor eta konektatuko estrategiaren ildotik, EMSANKk hainbat jardueran egin ditu 2021ean aireko ibilbideen eraginkortasuna hobetzeko, aireko garraioak klima-aldaketan duen eragina murrizte aldera eta energia jasangarriko trantsizioa bultzatze aldera, hala nola aire-espazio nazionalan lan egin zuten hegaldien % 69ri zuzeneko hegaldiak ematea edo etengabeko jaitsierak egitea, hurbilketa “berde” gisa ezagutzen direnak.

Bestalde, Eaenk, Espainiako aireportu-kudeatzaile nagusiak, Ekintza Klimatikoko Plan bat egin du, 2026an karbonoaren neutraltasuna lortzeko. 2040an isurketa garbirik ez lortzeko bidean, % 94ko murrizketa lortuko da Eaenren eragiketari lotutako bidaiari bakoitzeko isurketetan 2030ean. Horretarako, Eaenk 2021-2030 aldian helburu hauek betetzearekin lotutako jarduerak abiaraziko ditu: energia berriztagarriak, eraginkortasun energetikoa, flota propio jasangarria, hegazkinetarako propulsiogarbia, operazio aeronautikoetako eraginkortasuna, aireontzietarako lurreko laguntza-flota iraunkorra, mugikortasun jasangarria eta lankidetzaren eta kontzientziaren klimatikoa.

Taa eta Taa AHK, 2021ean, berotegi-efektuko gasen emisioak murrizteko ekimenak garatzen jarraitu dute 2018-2030 aldirako Klima Aldaketaren aurka Borrokatzeko Planaren barruan; esate baterako, tren-sare konbentzionalen trakzio azpiestazio elektrikoetan sei berreskuratzailerak instalatu dituzte, trenen balaztatzeak sortutako energia itzuli ahal izateko (azpiestazio itzulgarriak), energia berriztagarriaren % 100a ordeztzeko, edo klimatizazio eta argiztapen ekipoen ordeztzeko, estazioetan eraginkorragoak diren beste batzuk jartzea, besteak beste.

Puerto del Estado enpresak bidaiari-ontzietarako OPS (*Onshore Power Supply* – Lurretik elektrizitatea hornitzea) instalazioak zabaldu ditu alde aurretik, eta aukera eman die portuan dauden bitartean motor osagarriak itzaltzeko, emisioak murriztuz eta ontzien isurien kontrolan aurrera eginez, Itsas Segurtasuneko Europako Agentziaren tripulaziorik gabeko aireko ontzi bat Gibraltarko itsasartean hedatuz. 126 misio egin dira, 340 itsasontziren isurketak neurtuta, eta balizko ez-betetze kasuen % 9 jakinarazi dira, sufre oxidoen nazioarteko araudiak ezarritako mugak gainditzeagatik.

Espainia oso modu aktiboan ari da parte hartzen itsas garraioa deskarbonizatzeko eta 2030erako eta 2050erako ezarritako helburuak betetzeko Europako araudia garatzen, eta, zehazki, itsas erregaien zuzentaraua garatzen eta itsas garraioa isurketa-eskubideen mer-

katuan sartzen. Horri dagokionez, garrantzitsua da adieraztea Espainiako flotaren % 100ak 2020an erregaiaren urteko kontsumoak Europako Batzordeari eta Nazioarteko Itsas Erakundeari jakinarazteko betebeharra bete zuela.

Zerga Agentziak ozono-geruza agortzen duten substantzien eta berotze globalean laguntzen duten beste gas batzuen legez kanpoko merkataritzaren aurkako nazioarteko operazioetan parte hartu du, Montrealgo Protokoloak kontrolatuta. Aduana-zaintza eta Polizia Nazionalak (Iruzurraren aurka Borrokatzeko Europako Bulegoaren laguntzarekin) Espainian, Alemanian, Frantzian, Portugalen eta Senegalen banatzen ziren legez kanpoko gas fluordunen (VERBENA operazioa) aurkikuntzarik handiena egin zuten Europan.

Basamortutzearen eta baso-suteen arloko ekimenak

Aspaldidanik basoen hidrologia lehengoratzeko egiten ari diren ekintzekin jarraitzeaz gain, Espainia desertifikazioaren aurkako ekintza-programa nazional berri bat izapidetzen hasi da (460.856,63 €). Era berean, proiektu pilotu bat hasi da Espainiako azaleko formazioen mapa bat egiteko (334.075,43 €), eta horren emaitzek Espainiako lurzoruak hobeto ezagutzeko aukera emango dute.

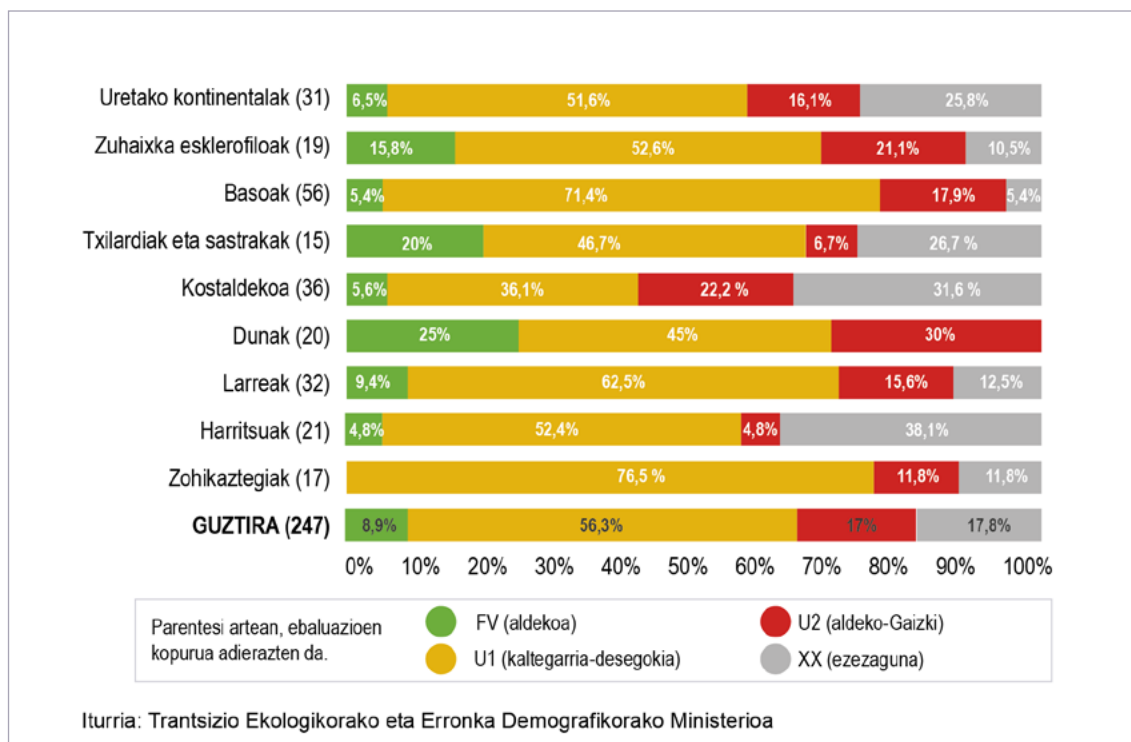
Nabarmentzekoa da administrazioen arteko lankidetzaren baso-suteei dagokienez. Hala, bate-rako ariketak eta adituen trukeak prestatu dira autonomia-erkidegoen artean. Autonomia-erkidegoei laguntzeko estatu-dispositiboaren hedapen garrantzitsuak egin dira, eta nabarmentzekoa da Baso Suteetarako Laguntza-Brigaden (BSLB) eta Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioaren jabetzakoa den eta Aireko Armadak aurten 50 urte betetzen dituen sailen arteko akordioaren bidez jarduten duen Canadair hegazkin anfibioen flotaren zeregina. BSLBen bidez, beste larrialdi mota batzuetan ere lagundu da, hala nola Filomena depresioan edo La Palmako sumendi-erupzioan.

Nazioarteko lankidetzaren misioak egin dira, bai Babes Zibileko Europako Mekanismoaren barruan, bai Greziari eta Turkiari laguntzeko 2 hegazkin anfibioen erantzuna mobilizatuta, bai Guatemalarako aholkularitza-misio gisa, IIAAT (Forest Fires Assessment and Advisory Team) taldeak aurrera eramanda Trantsizio Ekologikorako Ministerioak koordinatzen duen baso-suteetako aditu espainiarren aldetik.

Natura-ondarearen eta biodibertsitatearen arloko ekimenak

Biodibertsitatearen esparruan, nabarmentzekoa da uztailaren 9ko PCM/735/2021 Agindua, azpiegitura berdearen eta konektagarritasun eta zaharberritze ekologikoaren estrategia nazionala onartzen duena.

Hura ordeztuko duen tresna berri bat onartu arte, luzatu egin da 2011-2017 aldirako Natura Ondarearen eta Biodibertsitatearen Plan Estrategikoaren indarraldia, biodibertsitatearen arloko esparru globalaren eta europarraren indarraldietara egokitzeko. Natura Ondarearen eta Biodibertsitatearen Plan Estrategiko berria prestatzen ari da, politikak ebaluatzeko prozesuen ondorioei eta gomendioei erantzungo diena, eta Aniztasun Biologikoari buruzko Hitzarmenaren etorkizuneko Plan Estrategikoaren 2020tik aurrerako helburu eta konpromisoekin lerrotatuko dena, gaur egun prestatzen ari dena, eta EBren biodibertsitate-estrategiarekin 2030era arte. (15.6 irudia)

15.6 Irudia. Batasunaren intereseko Habitat-Multzoen araberako kontserbazio-egoera. 2013-2018 seiurteko txostena

Bestalde, itsas ekosistemen babesaren eta kontserbazioaren testuinguruan, itsas eremu babestuak eta itsas espezie babestuak babesteko, kudeatzeko eta zaintzeko itsas operatiboan abian jarri izana nabarmentzen da.

Arrantza Jardueraren Kontrol Integraleko Urteko Programa Guardia Zibilaren unitateek garatzen jarraitu dute, administrazioetako erakundeekin koordinatuta, arrantza-jardueraren kontrola, ikuskapena eta zaintza. Horrela, Guardia Zibilak Aireko Zerbitzua, Itsas Zerbitzua eta SEPRONAKO unitateak inplikatu ditu, eta Arrantzako Idazkaritza Nagusiarekin eta eragindako autonomia-erkidegoekin lankidetzan aritu da. 2021ean, 201 patruila egin eta 182 salaketa jarri dira, eta 53.214 kg arrain konfiskatu dira.

Zerga Agentziak, Aduanen Mundu Erakundearen bitartez, Thunder Operazioan parte hartu du, basa-bizitzaren legez kanpoko merkataritzaren aurka borrokatzeko, landareak, egurra eta fauna barne.

Uraren kudeaketaren, uholdeen, itsas ingurunearen kutsaduraren eta kostaldeen babesaren arloko ekimenak

Uztailaren 14ko TED/801/2021 Aginduaren bidez, Arazketa, saneamendu, efizientzia, aurrezpen eta berrerabilpenerako Plan Nazionala onartu zen. Plana gobernantza-tresna bat da, arazketa, saneamendu, efizientzia, aurrezpen eta berrerabilpenaren arloko arazoak identifikatzen dituen eta hobetzeko proposamenak garatzen dituena.

EMAK DESEMON (lehorte meteorologikoen monitorizazioa) sistema abiarazi du, lehorte meteorologikoen jarraipena, alerta goiztiarra eta ebaluazioa egiteko diseinatu.

Barne Ministerioaren (Guardia Zibilaren Zuzendaritza Nagusia) eta Tajoko eta Guadianako konfederazio hidrografikoen artean hitzarmenak egin dira jabari publiko hidraulikoko jarduerak kontrolatzeko eta zaintzeko.

2021eko ekainean, Europako Batzordeak *LIFE Ebro Resilience* proiektua hautatu zuen, LIFE 2020 deialdiaren barruan gauzatzeko. Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioak Ebroko Konfederazio Hidrografikoarekin eta Errioxako, Nafarroako eta Aragoiko gobernuekin batera aurkeztutako proposamenak 13 milioi euroko aurrekontua du, eta 6 urteko aurreikusitako epea. Proiektu pilotu honen helburua uholdeen eragina murriztea da, ur-masen eta ibai-habitaten egoera hobetzen lagunduz.

Halaber, 2021ean asmo handiko plan bat jarri da abian ureztaketaren eraginkortasuna eta jasagarritasuna hobetzeko. Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioak gauzatu du plan hori, Espainiako Ureztatzaileen Erkidegoekin lankidetzan. Plan hori Berreskuratze, Eraldaketa eta Erresilientzia Planaren barruan dago, eta ureztaketak modernizatzeko 90 jardueraren inguru aurreikusten ditu, 100.000 hektarea baino gehiagokoak. Inbertsioen bolumena 700 milioi eurotik gorakoa da.

Kostaldeak babesteari dagokionez, nabarmentzekoa da Huelva, Maresme (Bartzelona), Castellón, Valentzia eta Granadan aurreikusitako zenbait jarduketa idatzi direla. Kostaldea Babesteko Plan Estrategiko Nazionalaren idazketan ere aurrera egin da, eta Cadiz, Malaga, Almeria eta Balear Uharteetako kostaldea babesteko estrategiak amaitu dira, Europar Batasuneko Egiturazko Erreforme Laguntzeko Programaren finantzaketarekin.

Ebroko deltaren itsasertza babesteko planari ingurumen-ebaluazio estrategikoa egingo zaio.

Itsaso Txikiko Itsasertza Babesteko Plana idatzi da. Era berean, Guardia Zibilak ikerketa eta jarduketa administratibo eta penalak egin ditu nekazaritzako ustiatzietan ura legez kanpo erazteko eta gatzunak kutsatzeko jardueri buruz, bai eta meatze-ustiatzietan eta Itsaso Txikiaren degradazioarekin lotutako hirigintza-irregulartasunei buruz ere.

Bestalde, Estatuko Portuak portu-eremuetan isurketak modelatzeko sistema berriak jarri ditu martxan.

Itsasoen garbiketaren zaintzari dagokionez, jarduera areagotu da eta susmagarri posibleak identifikatzeko 61 txosten egin dira. Gainera, kutsaduraren aurkako urteroko ekitaldi nazio-nalean sartu da substantzia kimiko arriskutsuekin izandako gertakarien aurkako jarduketa.

Espainiako flota Lastreko Ura Kudeatzeko Nazioarteko Hitzarmeneko betebeharrak betetzen ari da, eskatutako ekipoak instalatuz eta Itsasontziak Birziklatzeko Europako Erregelamenduak eskatutako material arriskutsuen inbentarioa egiteko betebeharra betez.

Nazioarteko lankidetzaren esparruan, ESIKek nazioarteko ekimen eta eragiketetan parte hartu dute, hala nola PKNEk koordinatutako operazioaren hirugarren edizioan (“30 egun itsasoan 3.0”). Operazio hori mundu osoan garatu da, 56 herrialderen parte-hartzearekin, eta mota guztietako itsas kutsadurari aurre egitea du helburu.

Ingurumen-delituak jazartzea

2021-2026 aldirako Hondakinak Mugaz Haraindi Lekualdatzeko Estatuko Ikuskaritza Plana onartu da. Planak orientazio estrategikoko esparru baten oinarriak ezartzen ditu, Espainiaren eta hirugarren herrialdeen arteko mugaz haraindiko hondakinen lekualdatzeen esparruan ikuskapenen aldizkako plangintza koherentea bermatzeko, bai eta Espainiako lurraldetik iragaitzako lekualdaketa ere, ikuskapenen araubidea zehaztuko den urteko programen bidez garatuko direnak. Halaber, herrialdeen arteko hondakinak lekualdatzean kontuan hartu beharko diren informazio-betekizunak zehazten ditu, bai eta agintari eskudunei esleitutako zereginak eta horiek behar bezala garatzeko dauzkaten gailuak ere.

Arlo honetan eskumena duten agintarien arteko lankidetzak ezinbestekotzat jotzen da hondakinen mugaz gaindiko lekualdatzeen esparruko ikuskapenen eraginkortasuna hobetzeko. Egindako ikuskapenen kopuruari dagokionez, azken urteko joerari eutsi zaio, eta jakinarazleei zehapen-prozedura berriak hasi zaizkie, legez kontrako lekualdaketa egiten ari zirela egiaztatuta ahal izan baita.

Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioak autonomia-erkidegoei ikuskapenak egiteko Kudeaketa-Gomendioa egiteko Hitzarmenetan ere aurrera egin da.

Barne Ministerioak bere misioak betetzen jarraitu du ingurumenaren defentsaren eta babesaren arloan, ingurumenari buruzko legerian aurreikusitako legez kontrakoak prebenituz eta ikertuz. Ingurumeneko Bulego Zentral Nazionala eratu da, Guardia Zibilaren NBZren buruzagitzaren mende, ingurumen-inteligentzia aztertzeako organo gisa, eta nazioko administrazio eta organismoekin eta atzerriko polizia-kidegoekin harremanetan jartzeko eta koordinatzeko gunea izan da nazioarteko ikerketa-jarduerak egiteko orduan. Bulego honek ingurumen-arloko irregulartasunei eta arau-hausteei buruzko informazio garrantzitsuen jomuga izan nahi du, baliabideak optimizatzeko, nazio mailako datuak bateratzeko, erakundeek egindako ahalginetan eraginkortasuna areagotzeko eta mehatxu eta fenomeno berriak detektatzeko.

ESIKen jarduera eta ekarpenak, EPBrekin koordinatuta, erreferentzia gisa ezarri dira nazioartean ingurumen-arloko ez-zilegien ikerketan.

EMPACTen esparruan, Espainiak EBko ziklo politikoko ingurumen-proiektuaren gidari-lana egiten du.

Guardia Zibilak ingurumen-ikerketako adituen Europako Sarean (EnviCrimeNet) parte hartzen du, Europako Batzordeak sustatutako LIFE+SATEC proiektuaren esparruan.

Era berean, Espainiak “Jaguar Sarea” sendotzen eta hedatzen jarraitzen du. Sare hori ingurumen-delituak ikertzen adituen sarea da EBko herrialdeen eta Latinoamerikaren artean.

Zerga Agentziak, bestalde, zabor arriskutsuen mugaz gaindiko mugimenduak zaintzeko eta kontrolatzeko eta ezabatzeko Basileako Hitzarmenak araututako mundu mailako operazio batean (DEMETER VII) parte hartu du.

Hurrengo urratsak

Klima-aldaketari eta Trantsizio Energetikoari buruzko Legearen ondoriozko arau-garapena abian jartzea. Ildo horretan, nabarmentzekoak dira 2021-2030 aldirako Egokitzapen Plan Nazionalaren eta 2021-2025 aldirako egungo lan-programaren garapena, Estatuko Aurrekontu Orokorrek klima-aldaketaren eta trantsizio energetikoaren arloko helburuei egiten dieten ekarpena ziurtatzeko lana eta enpresentzako eta hainbat erakunderentzako finantza-informazioko betebeharren arau-garapena.

2030erako Natura Ondarearen eta Biodibertsitatearen Plan Estrategikoa onartzea, hamarkada honetarako biodibertsitatea kontserbatzeko, lehengoratzeko eta modu jasangarrian erabiltzeko helburuak eta ekintzak ezarriko dituen, honako arlo hauetan: natura-ondarea eta biodibertsitatea ezagutzea, natura babestea eta kontserbatzea, ekosistemak berreskuratzea eta natura-ondarerako eta biodibertsitaterako mehatxuak murriztea.

Desertifikazioaren aurkako Ekintza Nazionalerako Programa berri bat egitea, arlo horretako esparru politikoa eguneratzeko eta politika sektorialen arteko koordinazio hobea ziurtatzeko.

SEGURTASUN NAZIONALAREN KULTURAREN PLAN INTEGRALA GARATZEA

Segurtasun Nazionalako Kulturaren Plan Integrala (SNKPI) elkarrekin egin zuten, 2020an, indarrean dagoen Legegintzaldiko 22 Ministerioetako, Inteligentzia Nazionalako Zentroko eta Komunikazioko Estatu Idazkaritzako ordezkariak, proiektuaren buru izan zen lantalde baten esparruan eta Segurtasun Nazionalako Departamentuaren koordinaziopean. Garatu bitartean, Segurtasun Nazionalako Batzorde Mistoan eta Segurtasun Nazionalako Konferentzia Sektorialean aurkeztu zen, eta aditu-talde batek eman zion informazioa.

2021eko martxoaren 9an, Segurtasun Nazionalerako Kontseiluak plana Ministroen Kontseilura igortzea erabaki zuen, eta Kontseiluak maiatzaren 25ean onartu zuen. Plana ekainaren 8ko PCM/575/2021 Agindu gisa argitaratu zen EAOn, eta bertan argitaratu zen 2021eko maiatzaren 25eko Ministro Kontseiluaren Erabakia, Segurtasun Nazionalako Kulturaren Plan Integrala onartzen duena.

Plana onartu ondoren, 2021eko ekainaren 25ean Lan Ministerioarteko Taldearen hirugarren bilera egin zen. Gai nagusiak izan ziren Segurtasun Nazionalako Kultura Jarraitzeko eta Ebaluatzeko Ministerio arteko Taldearen eta Segurtasun Nazionalako Kulturaren Foro Integralaren funtzionamendu-arauen proposamena aurkeztea, eta hezkuntza-curriculum berriari edukiak eta unitate didaktikoak sartzeko proiektua aurkeztea. Proiektu hau Hezkuntza eta Lanbide Heziketa Ministerioak gidatzen du, SNSren laguntzarekin, Planaren lan-organo iraunkorra den aldetik.

Plana onartu zenetik, eta haren arau-garapenari dagokionez, lanak Ministerio arteko Taldearen eta Segurtasun Nazionalako Kulturaren Foro Integralaren eraketan oinarritu dira, eta horiek onartzeko azken IIAAean daude.

Planaren jarduera-eremuen barruan, segurtasun nazionalako kulturako lantaldeak prestakuntzaren garrantzia nabarmendu zuen, segurtasun nazionalaren garrantziari buruzko kontzientziazioa areagotzeko lehen zutabe gisa. Ildo horretan, ministerioek eta erakundeek egindako prestakuntza- eta hezkuntza ekintza eta jardura hauek nabarmentzen dira:

Kanpo Arazoetako, Europar Batasuneko eta Lankidetzako Ministerioa	Herritarrak segurtasun nazionalari buruz kontzientziatzearen garrantziari buruzko barneko prestakuntza-planak, bereziki Eskola Diplomatikoan garatuak. Ministerioko langileek segurtasunari eta defentsari buruzko ikastaro eta mintegietan parte hartzea.
Justizia Ministerioa	Justizia Administrazioiko, Estatuko Abokatutzako eta Estatuko Segurtasun Indar eta Kidegoetako Karrera eta Kidegoetako kideentzat Ikerketa Juridikoan Zentroan segurtasun nazionalen eragina duen prestakuntza sustatzea (nazionala eta nazioartekoa). “Prestakuntza Irekia” lan-ildoak garatzea, herritarren eskubide eta askatasunen ezagutza sustatzeko.
Defentsa Ministerioa	“Ikastetxeetan Segurtasunaren eta Defentsa Nazionalaren Ezagutza” proiektua garatzea, Hezkuntza Ministerioarekin lankidetzan, eta UNEDen “XXI. mendeko Gizartearen Segurtasuna eta Defentsa” Graduondoko Ikastaroa garatzea.
Ogasun eta Funtzio Publikoko Ministerioa	Hainbat eskumen-eremutako prestakuntza-jarduerak: aireportuetako segurtasunari buruzko kontzientziarioari buruzko barne-ikastaroak, aduana-zaintza, zibersegurtasuna eta informazioaren segurtasuna. Foroak egitea zerga-arloko enpresaburu, profesional eta unibertsitateekin, bai eta mintegiak ere, nazioz gaindiko delinkuentzia antolatuen aurka borrokatzeko lankidetzak publiko eta pribatu handiagoaren inguruan kontzientziatzeko. Hezkuntza Zibiko-Tributarioko programa garatzea, hezkuntzaren esparrutik kontzientzia fiskala sustatzeko.
Barne-Ministerioa	Ikastetxeetako eta inguruneke bizikidetzak hobetzeko eta segurtasuna hobetzeko Gida Plana, gizakien salerosketaren eta esplotazioaren aurkako Plan Estrategiko Nazionala eta Ziberkriminalitatearen aurkako Plan Estrategikoa garatzea. “Segurtasun Plan Nagusia” ezartzea, adinekoen eta haien ingurunearen prestakuntza hobetzeko eremu horretan. Prestakuntza-jarduerak garatzea, erradikalizazio bortitzaren aurka borrokatzeko Plan Estrategiko Nazionalaren, gorroto-delituen aurka borrokatzeko Ekintza Planaren eta terrorismoaren finantzaketaren aurkako Plan Estrategiko Nazionalaren esparruan.
Garraio, Mugikortasun eta Hiri Agenda Ministerioa	Espainiako garraioaren segurtasunari buruzko erakunde eta foroetan (nazionalak eta nazioartekoak) parte hartzea. Tren-sektoreko langileei eta erabiltzaileei prestakuntza ematea, 2030erako Mugikortasun Estrategia ezartzeko eta itsas segurtasunari eta segurtasunari dagokienez.
Hezkuntza eta Lanbide Heziketako Ministerioa	Hezkuntzari buruzko 3/2020 Lege Organikoa onartu ondoren, hezkuntza-curriculumak garatzeko lanak egitea, segurtasun nazionalari buruzko kontzientziarioa barne hartuta: bereziki, Balio Zibiko eta Etikoetan oinarritutako Hezkuntza, Garapen Iraunkorrerako Hezkuntza irakasgaietan. Irakaskuntza guztietan genero-ikuspegia txertatzea. Eskola-eremuan, elikaduraren segurtasunarekin eta hezkuntzarekin, eta eskolako bizikidetzarekin eta segurtasunarekin lotutako ardatz estrategikoak garatzea. Irakasleentzako eta ikasleentzako segurtasun nazionalaren kultura hedatzeko unitate didaktikoak eta material espezifikoak lantzea.

<p>Industria, Merkataritza eta Turismo Ministerioa</p>	<p>Industria Antolatzeke Eskolarekin batera, segurtasun-arloko industria-gaitasun estrategikoen gaineko kontzientziazio-, sentsibilizazio- eta azterketa-ekintzak garatzea. PYMEtan segurtasun eta babes kimikoko gidak garatzen parte hartzea. Polizia Nazionalak garatutako eta merkatariei zuzendutako «Merkataritza segurua» programan parte hartzea. Turespaña, “Travel Safe”, turismo-jardueraren segurtasunerako sustatzea. Jabetza Intelektualaren eta Faltsifikazioaren Aurkako Munduko Egunetan hainbat ekitalditan parte hartzea.</p>
<p>Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa</p>	<p>Animalien osasunari eta elikadura-segurtasunari buruzko prestakuntza (“Osasun bat” kontzeptua). Europako Batzordearen Better Training for Safer Food prestakuntza-ikastaroetan parte hartzea. Elikagaien segurtasuneko kontrol ofizialei buruzko jardunaldiak egitea agintari eskuduntzat.</p>
<p>Lehendakaritza Ministerioa, Gorteekiko Harremanak eta Memoria Demokratikoa</p>	<p>Segurtasun nazionalaren arloko barne-prestakuntza eta Segurtasun Nazionaleko Kontseiluaren Estrategia Hibridoari buruzko Lantaldean parte hartzea. “Kontzientziario eta informazioaren segurtasunari buruzko jardunbide egokiei buruzko jardunaldia” antolatzea Ministerioko langileentzat.</p>
<p>Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioa</p>	<p>Klima Aldaketara Egokitzeko 2020-2030 Plan Nazionalaren eta Iraunkortasunerako Ingurumen Hezkuntzako Ekintza Planaren lehen lan-programa onartzea eta garatzea. Klimarako Herritarren Batzarra abian jartzea. Prestakuntza-ekintza ugari, besteak beste: <i>LifeShare</i> proiektua (klima-aldaketa), energia-kontsumo arduratsuaren kultura, baso-suteei, hondakinei, kutsadurari eta itsasertzaren babesari buruzko sentsibilizazioa, eta despulazioaren eta lurralde-kohezioaren aurkako borroka.</p>
<p>Ekonomia Gaietarako eta Eraldaketa Digitalerako Ministerioa</p>	<p>Barne-prestakuntza Estatistikako Institutu Nazionalan eta Aseguruen Konpentsazio Partzuergoan, segurtasunak bere eskumen-eremuan duen garrantziari buruz. Zibersegurtasunaren kultura garatzea eta Espainiako Zibersegurtasuneko Institutu Nazionalak ariketak eta ekintzak egitea, bai barne-eremuan, bai herritarren eta enpresen artean. Segurtasun-azpiegitura, monitorizazio operatiboa, auzitegi-auditorita eta -analisi eta zibersegurtasunaren arloko aholkularitza administratzeko jarduerak. Arlo honetan kontzientziatzeko urteko prestakuntza-plana garatzea. Kapital-merkatuen funtzionamendu egokia bermatzeko eta Balore Merkatuaren Batzorde Nazionalak herritarren finantza-ezagutza hobetzeko prestakuntza.</p>
<p>Osasun Ministerioa</p>	<p>Herritarren prestakuntza sustatzea, osasunari eta osasun-segurtasunari buruzko gaietan desinformazioari aurre egiteko tresnak emateko. Osasun publikoa arriskuan jar dezaketen ekitaldien aurrean prestatzeko eta erantzuteko planak zabaltzea. Ministerioko eta erakunde autonomoetako langileentzat informazioaren segurtasunari buruzko prestakuntza- eta kontzientziario-plana garatzea. Zibersegurtasunari buruzko prestakuntza, Osasun Digitalaren Batzordearen esparruan.</p>
<p>Eskubide Sozialen Ministerioa eta Agenda 2030</p>	<p>Garapen Jasangarriko Helburuei eta 2030 Agendari buruzko ezagutza sustatzeko jarduerak hainbat eremutan, eta horri buruzko kontsulta publikoak eta prestakuntzakoak gizarteko hainbat sektoreekin.</p>

<p>Zientzia eta Berrikuntza Ministerioa</p>	<p>Komunitate zientifikoaren parte-hartzea sustatzea, eta zuzenean inplikatzeko defentsa-sistematan, segurtasun publikoan edo azpiegitura kritikoak babesteko sistematan. Segurtasun nazionalaren aurkako arriskuak eta mehatxuak prebenitzera eta borrokatzera bideratutako erakundearen eta enpresen I+G+Bko ekimenak eta proiektuak sustatzea — nazioan eta Europan —, bai eta Ministerioari langileei arlo horretan prestakuntza ematea ere. Garapen Teknologikoko Zentroaren, Ikerketa Zientifikoaren Kontseilu Gorenaren eta Energia, Ingurumen eta Teknologia Ikerketen Zentroaren jarduerak, ikastaroak eta mintegiak, enpresen, gizarte zibilaren eta unibertsitatearen esparruetan.</p>
<p>Berdintasun Ministerioa</p>	<p>Emakumeen aurkako indarkeriaren biktimei arreta ematen dieten profesionalen prestakuntza sustatzea, bai maila nazionalan, bai Espainiak kanpoan dituen kontsul-bulegoen eta enbaxaden bidez. Europako Egitura eta Inbertsio Funtsen bidez berdintasuna eta diskriminaziorik eza sustatzeko prestakuntza-ekintzak. Eskola-eremuko prestakuntza, genero-indarkeriari eta jazarpen homofobiko eta transfobikoari aurre egiteko. Estatuko Segurtasun Indar eta Kidegoen prestakuntza- eta gaikuntza-ekintzak, emakumeek publikitatean eta komunikabideetan duten ordezkaritzari buruz.</p>
<p>Gizarteratze, Gizarte Segurantzaren eta Migrazio Ministerioa</p>	<p>Administrazioaren, gizarte zibileko erakundearen eta inplikaturako enpresen arteko lineako “legez kanpoko gorroto-diskurtsoari aurre egiteko protokoloa” garatzea.</p>
<p>Unibertsitateetako Ministerioa</p>	<p>Unibertsitateetatik ezagutza akademikoa sustatzea segurtasun nazionalan eragiten duten elementu ekonomiko, sozial, politiko, teknologiko eta kulturalen buruz. Elikagaien, energiaren edo ingurumenaren segurtasunari eragiten dioten prozesu nagusiei buruzko ezagutza zientifikoa sustatzea.</p>
<p>Inteligentzia Zentro Nazionala</p>	<p>Adimen zikloaren, adimenaren eta krisiaren kudeaketaren, kontraespionajaren, adimen ekonomikoaren eta adimenaren kulturaren inguruko prestakuntza unibertsitateetan. Adimenarekin lotutako arloetan unibertsitate sare batekin lankidetzan aritzea eta adimen partekatuari buruzko tailerrak egitea alor ezberdinetako adituekin. Zibersegurtasunari buruzko ikastaroak egitea National Cryptologic Centerren eskutik, mintegiak eta web ikastaroak Vanesa irtenbidearen eta Angeles plataformaren bidez, eta informazio sailkatua babesteko ikastaroak erakunde publiko eta pribatuetan.</p>
<p>Segurtasun Nazionalako Saila</p>	<p>Saileko langileek Segurtasun Nazionalaren Sistemari buruzko hitzaldi eta mahai-inguruetan parte hartzea, baita foro akademikoetan eta ikastetxeetan herritarrentzako arriskuak eta mehatxuak ere.</p>

Bestalde, komunikabide informatiboen eta komunikazio-bide propioen bidez (web-orriak eta sare sozialak) jarduera oparoa garatu da, ministerio eta erakunde publiko bakoitzaren esku-menetan islatutako eguneroko bizitzako esparru guztien babesa bermatzearen garrantziari buruzko komunikazioa eta dibulgazioa areagotzeko, herritar guztien giza segurtasuna babesteko, segurtasun nazionalaren euskarri gisa.

Espainiak herrialde seguru gisa duen kanpo-garrantzia handitzeari dagokionez, beste ekimen askoren artean, honako hauek nabarmentzen dira: Turismo segurua sustatzeari buruzko ekintzak, defentsarekin, elikagaien segurtasunarekin, garraioen segurtasunarekin, klima-aldaketarekin edo biodibertsitatearekin lotutako nazioarteko foroetan parte hartzea, eta nazioarteko elkartasuna eta lankidetzak sustatzea segurtasun nazionalerako funtsezko elementu gisa. Testuinguru honetan, Espainiak txertoak mundu mailan emateko COVAX ekimenari egindako ekarpena nabarmentzen da, mehatxu global baten aurrean ezinbesteko lankidetzak indartzeko. Gainera, honako hauek indartu dira: Europarekiko eta Iberoamerikarekiko lankidetzak adimenaren esparruan; prestakuntza juridikoko zentroen sareetan lankidetzak nazioarteko hainbat erakunderekin; lankidetzak Iberoamerikarekin emakumearen aurkako indarkeria prebenitzeko eta ezabatuzeko, edo arrazakeriaren aurkako Europar Batasunaren Ekintza Plana garatzea.

Gizartearen parte-hartze aktiboaren esparruan, gizarteko hainbat sektoreren ekarpenak bideratzeko hainbat mekanismo jarri dira abian, besteak beste, Klimarako Herritarren Batzarra, Lurralde Kohesiorako Foroa edo ZAEAREN, enpresaburuen, zerga-arloko profesionalen, ETEen elkarleen eta autonomoen arteko foroak, edo gizarteko hainbat sektoreekin egindako kontsulta publikoak, Garapen Jasangarriko Helburuen esparruan. Gainera, Eragiketa Antigoaren esparruan iritsitako errefuxiatu afganiarren jarraipena egiteko unitate bat aktibatzen zen, fundazio, unibertsitate eta enpresen eskaintzak bideratzeko eta integrazio ahalik eta egokiena eskaintzeko.

GLOSARIOA

A

ADIF	Trenbide Azpiegituren Administratzailea
AEAT	Zerga Administrazioako Estatu Agentzia
AECID	Garapenerako Nazioarteko Lankidetzaren Espainiako Agentzia
AEMET	Estatuko Meteorologia Agentzia
AENA	Espainiako aireportuak eta aireko nabigazioa
AESA	Aire Segurtasuneko Estatu Agentzia
AMCESFI	Zuhurtziazko Agintaritza Finantza Egonkortasunerako Kontseilua
AMERIPOL	Amerikako polizien komunitatea
ANPAQ	Arma Kimikoak Prebenitzeko Agintaritza Nazionala
APT	Mehatxu iraunkor aurreratuak
AQ	Al Qaeda

C

CABT	Arma Biologiko eta Toxinikoen Konbentzioa
CCN	Zentro Kriptologiko Nazionala
CDTI	Teknologia eta Industria Garapenerako Zentroa
CDCT	Terrorismoaren aurkako Europako Kontseiluaren Komitea
CEAC	Abiazio Zibilaren Europako Konferentzia
CECO	Larrialdiak Koordinatzeko Estatu Batzordeak
CECOP	Ekintzak Koordinatzeko Zentro Iraunkorra
CECOR	Ekintzak Koordinatzeko Zentroa
CENEM	Larrialdiei Aurre Egiteko eta Koordinatzeko Zentro Nazionala
CECT	Terrorismoaren aurkako Batzorde Espezializatua
CEPOL	Polizien Europako Akademia

CERT	Computer Emergency Response Team
CETI	Etorकिन Aldi Baterako Egonaldi Zentroak
CIAF	Trenbide-istripuak Ikertzeko Batzordea
CIAIAC	Abiazio Zibileko Istripu eta Gertaerak Ikertzeko Batzordea
CIAM	Itsas Istripu eta Gertaerak Ikertzeko Batzorde
CITCO	Terrorismoaren eta Krimen Antolatuaren aurkako Inteligentzia Zentroa
CNCS	Zibersegurtasuneko Kontseilu Nazionala
CNI	Inteligentzia Zentro Nazionala
CNPIC	Azpiegiturak eta Zibersegurtasuna Babesteko Zentro Nazionala
COCS	Zibersegurtasuneko Operazio Zentroa
CORES	Petrolio Produktuen Erreserba Estrategikoen Korporazioa
COVE	Zaintza Espazialeko Eragiketen Zentroa
CSIC	Ikerketa Zientifikoen Kontseilu Gorena
CSIRT	Larrialdi informatikoen aurrean erantzuteko taldea
CSN	Consejo de Seguridad Nacional
CSN	Consejo de Seguridad Nuclear
CTE	Atzerriko borrokalari terroristak
D	
DAESH	Dawla al Islamia fi al-Iraq ual – Sham, Estatu Islamikoa
DANA	Depresio isolatua maila altuetan
DDA	Arlo Euroatlantikoaren Disuasioaren eta Defentsaren kontzeptua
DGAM	Armamentu eta Materialaren Zuzendaritza Nagusia
DGPCE	Babes Zibileko eta Larrialdietako Zuzendaritza Nagusia
DIA	Mafiaren aurkako Ikerketa Zuzendaritza
DSN	Segurtasun Nazionalako Saila
E	
EASA	Hegazkingintzaren Segurtasunerako Europako Agentzia

ECDC	European Centre for Disease Prevention and Control
ECI	Ikerketa-talde bateratua
ECSO	Europako Zibersegurtasun Erakundea
EDA	European Defence Agency
EDAP	European Defence Action Plan
EDF	European Defence Fund
EDIDP	European Defence Industrial Development Programme
EL PAcCTO	Europa Latinoamerika Krimen Transnazionalaren aurkako Laguntza Programa Antolatua
EMPACT	European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats
ENAIRE	Aireko nabigazioaren kudeatzailea Espainian eta Mendebaldeko Saharan
ENCOT	Terrorismoaren aurkako Estrategia Nazionala
ENISA	Sareen eta Informazioaren Segurtasunerako Europako Agentzia
EPF	European Peace Facility
ESIK	Estatuko segurtasun-indar eta -kidegoak
ETA	Euskadi Ta Askatasuna
EUCAP	Europar Batasunaren Gaiakuntza Misioa
EUCP	Online Krisiaren Europako Protokoloa
EUNAVFOR	European Union Naval Forces
EU-ENLCD	Europar Batasuna-Drogen Aurkako Estrategia Nazionala
EUROPOL	Poliziaren Europako Bulegoa
EUROPOL AP	EUROPOL Analysis Projects
EUTM	EU Training Mission
F	
FARC-EP	Kolonbiako Indar Armatu Iraultzaileak - Herriaren Armada
FEMP	Espainiako Udal eta Probintzien Federazioa
FIIAPP	Administrazio eta Politika Publikoen Nazioarteko eta Iberoamerikarako Fundazioa
FMA	Fenomeno meteorologiko kaltegarriak

FRONTEX	Muga eta Kosten Guardiako Europako Agentzia
G	
GAFI	Nazioarteko Finantza Ekintzako Taldea
GAR-SI	Groupes d 'Action Rapides – Surveillance et Intervention
GCP	CITCOko Prebentzioko Talde Koordinatzailea
GEI	Berotegi-efektuko gasak
GNSS	Global Navigation Satellite System
GSN	Hornitzaile Nuklearren Taldea
H	
HERA	Health Emergency preparedness and Response Authority
HTS	Hayat Tahrir al-Sham
I	
IA	Adimen Artifiziala
I+D+i	Ikerketa, Garapena eta Berrikuntza
IED	Atzerriko inbertsio zuzenak
IEO	Espainiako Ozeanografia Institutua
IGN	Institutu Geografiko Nazionala
IIAA	Indar armatuak
INCIBE	Zibersegurtasuneko Institutu Nazionala
INF	Bitarteko Indar Nuklearren Ituna
INTA	Teknika Aeroespazialeko Institutu Nazionala
INTCEN	Europar Batasuneko Inteligentzia eta Egoera Zentroa
INTERPOL	Polizia Kriminalaren Nazioarteko Erakundea
ISCAP	Estatu Islamikoa Afrika Erdialdeko Probintzian
ISCIH	Carlos III.a Osasun Institutua
ISGS	Sahara Handiko Estatu Islamikoa
ISWAP	Estatu Islamikoa Mendebaldeko Afrikako probintzian
J	
JCPOA	Joint Comprehensive Plan of Action

M

MACOM	Borrokako aireko agintea
MCCE	Ziberespazioko Aginte Bateratua
MINUSMA	Maliko Naszio Batuen Egonkortze Misio Multidimentsional Integratua
MINUSCA	Afrika Erdiko Errepublikako Naszio Batuen Misioa
MITECO	Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioa
MVNUC	Nazio Batuen Egiatzatze Misioa Kolonbian

N

NCC	National Coordination Center
NBQ	Nuklearra, biologikoa eta kimikoa
NMI	Mission Irak jaiotza
NRBQ	Nuklearra, erradiologikoa, biologikoa eta kimikoa

O

OACI	Abiazio Zibileko Nazioarteko Erakundea
OCC	Zibersegurtasuna Koordinatzeko Bulegoa
OCDE	Ekonomi Lankidetzeta eta Garapenerako Antolakundea
OIEA	Energia Atomikoaren Nazioarteko Erakundea
OIIAAT	Office anti-stupéfiants
ONU	Nazio Batuen Erakundea
ONS	Segurtasun Bulego Nazionala
OPAQ	Arma Kimikoak Debekatzeko Erakundea
ORGA	Aktiboak Berreskuratu eta Kudeatzeko Bulegoa
OTAN	Ipar Atlantikoko Itunaren antolaketa

P

PACIAP	Arrantza Jardueren Kontrol Integralerako Urteko Programak
PADR	Preparatory Action on Defence Research
PCSD	Segurtasun- eta defentsa-politika erkidea

PENCFIT	Terrorismoaren Finantzaketaren aurkako Plan Estrategiko Nazionala
PENCEIL	Aberastasun Ilegezkoaren Aurkako Plan Estrategiko Nazionala
PENCRAV	Erradikalizazio Biolentoaren Aurkako Plan Estrategiko Nazionala
PESCO	Permanent Structured Cooperation
PENTRA	Gizakien salerosketaren eta ustiapenaren aurkako Plan Estrategiko Nazionala
PEVOLCA	Kanarietako Larrialdi Bolkanikoen Plana
PEPP	Pandemiak eragindako larrialdiko erosketa aktiboen programa
PIB	Barne Produktu Gordina
PLEGEM	Babes Zibileko Larrialdietarako Estatuko Plan Orokorra
PLEVAPAL	La Palmako ebakuazio plana
PNACC	Klima Aldaketara Egokitzeko Plan Nazionala
PNIEC	Energia eta Klimaren Plan Nazional Integratua 2021- 2030
PNR	Passenger Name Record
PPE	Babes Plan Espezifikoak
PSO	Operadorearen segurtasun-planak
R	
RAN	Alerta Sare Nazionala
RDT	Remote Data Transmission
RE-LAB	Alerta Biologikoko Laborategien Sarea
RENAIN	Informazio Sare Nazionala
RENIC	Zibersegurtasuna Ikertzeko Sare Nazionala
RPA	Remotely Piloted Aircraft
S	
S3TSR	Spanish Space Surveillance and Tracking
SASEMAR	Itsas Salbamenduko Espainiako Elkarte
SEAE	Kanpo Harremanetarako Europako Zerbitzua

SEDIA	Digitalizazioko eta Adimen Artifizialeko Estatu Idazkaritza
SEPBLAC	Kapitalak Zuritzeko eta Arau-hauste Monetarioak Prebenitzeko Batzordearen Zerbitzu Betearazlea
SEPRONA	Natura Babesteko Zerbitzua
SETELCO	Telekomunikazio eta Azpiegitura Digitalen Estatu Idazkaritza
SIK	Segurtasun Indar eta Kidegoak
SINAM	Marinelen bidezko Alerta Sistema Nazionala
SIVE	Kanpo Zaintzako Sistema Integratua
SNPC	Babes Zibileko Sistema Nazionala
SOC	Security Operations Centre
SPTH	Spain Travel Health
SST	Space Surveillance and Tracking
START	Strategic Arms Reduction Treaty
T	
TEI	Team Europe Initiative
TESSCO	Terrorismoa, Espioitza, Sabotajea, Subbertsioa eta Krimen Antolatua
TIC	Informazioaren eta Komunikazioaren Teknologiak
TNP	Ugaritze Nuklearra Ez Egiteko Tratatua
U	
UAS	Unmanned Aerial System
UE	Europar Batasuna
UME	Larrialdietako Unitate Militarra
UNIFIL	United Nations Interim Force in Lebanon
UNSMIL	Nazio Batuen Laguntza Misioa Libian
Z	
ZAR	Sarbide mugatuko eremua

ARRISKUEN ANALISIA

2021

2019

Ziberespazioaren kalteberatasuna
Espioitza eta esku-sartzeak kanpotik
Ezgonkortasun ekonomiko eta finantzarioa
Migrazio-fluxu irregularrak
Klima-aldaketaren eta natura-ingurunearen degradazioaren ondorioak

2020

Epidemiak eta pandemiak
Desinformazioko kanpainak
Ziberespazioaren kalteberatasuna
Azpiegitura kritikoen aurkako mehatxuak
Ezgonkortasun ekonomiko eta finantzarioa

2021

Epidemiak eta pandemiak
Ezgonkortasun ekonomiko eta finantzarioa
Kalteberatasun energetikoa
Ziberespazioaren kalteberatasuna
Azpiegitura kritikoen aurkako mehatxuak

SARRERA

Txosten honek Segurtasun Nazionalaren arriskuen pertzepzioari buruzko inkestaren emaitzak aurkezten ditu. Inkesta hori 2021eko urrian egin zen. Segurtasun Nazionalaren Kontseiluak onartzen duen hirugarren arrisku-txostena da, 2019an inauguratu zena.

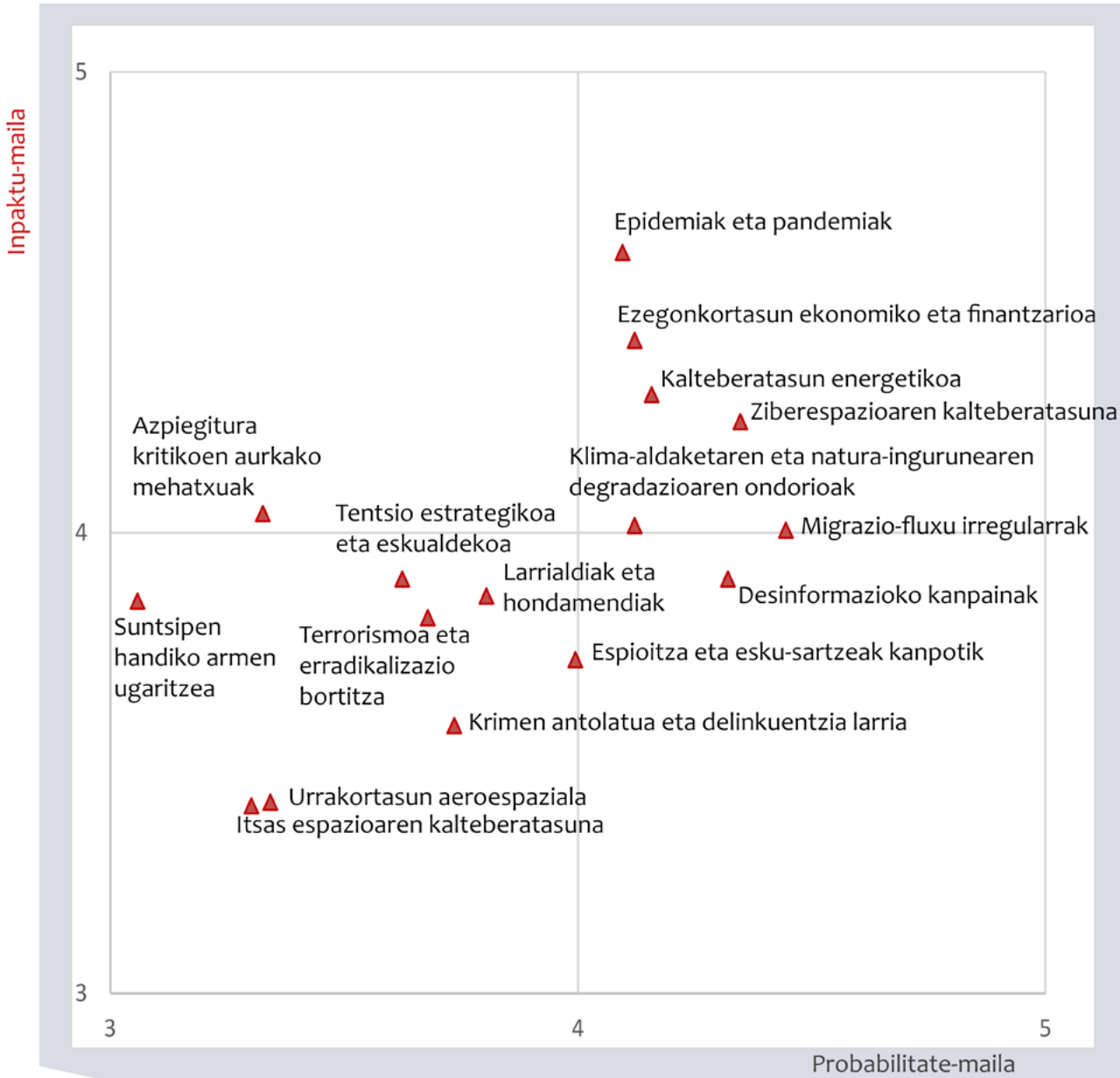
Aurreko edizioekin alderatuta, hauek dira berritasun nagusiak:

- Lehenik eta behin, arriskuen txosten honetan, lehen aldiz, desinformazioko kanpainak agertzen dira analisirako elementu independente gisa. Neurri hori 2021eko Segurtasun Nazionalako Estrategiak aurreikusten duen arrisku eta mehatxu multzo berria erabiltzearen ondorio da. Gainera, txostenak gatazka armatuen izena aldatzen du, tentsio estrategiko eta erregionalen ondorioz, egungo segurtasun-egoera modu segurua goan islatzen duena.
- Bigarrenik, joerei buruzko blokerako, denbora-tartea hiru urtetik bostera handitu da. Aldaketa hau, 2020ko aurreko edizioan jasotako hobekuntza-ekarpenetako bat izan dena, are zentzuzkoagoa da, 2021eko Segurtasun Nazionalako Estrategia berriaren onarpenarekin ziklo estrategiko berria hasi baita.
- Hirugarrenik, arrisku-mapa tradizionalaz gain, (hamasei faktoreak modu grafikoan irudikatzen ditu), inpaktu-mailaren eta probabilitate-mailaren arabera, txosten berriak beste adierazle bat gehitzen du, “arrisku-intentsitatea” izeneko, probabilitatearen inpaktuaren biderkadurari dagokiona. Horrela, maila handienetik txikienera ordenatutako zerrenda bat lortzen da, emaitzak bistaratzea errazten duena.
- Laugarrenik, txostenak arrisku-egoeren multzo bat eskaintzen du, galdetegi berria oinarri hartuta egina, eta, era berean, 2021eko Segurtasun Nazionalako Estrategia berriaren dinamika global nagusietan oinarrituta diseinatu da, segurtasunaren agertoki nagusia 10 urteko denbora-tarte batean identifikatzeko helburuarekin.

Azkenik, eskerrak eman nahi dizkiegu txosten hau egiten eskuzabaltasunez lagundu duten 192 pertsoneri, Segurtasun Nazionalerako arriskuen pertzepzioari buruzko inkestaren bidez.

A-1 irudia

Inpaktu handieneko bost arrisku eta mehatxuak (2019, 2020 eta 2021 urteak)

A-2 irudia
2021eko Segurtasun Nazionalerako Arriskuen Mapa

ARRISKU-MAPAKL

Arrisku-mapak grafikoki adierazten ditu Segurtasun Nazionalerako 16 arrisku eta mehatxu, inpaktu-mailaren (ardatz bertikala) eta probabilitate-mailaren (ardatz horizontala) arabera, otik 5era bitarteko eskalan.

201ean lortutako emaitzetatik, honako gogoeta hauek nabarmendu behar dira:

Oro har:

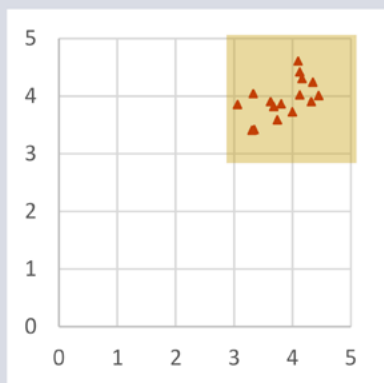
- Segurtasun Nazionalerako 2021eko Estrategiaren 16 arrisku eta mehatxuen multzoa goiko aldean dago, 3tik gorako balioei dagokienez (inpaktua eta batez besteko probabilitatea).

Inpaktu-mailari dagokionez:

- Gainera, inpaktu-mailaren arabera, sei arrisku eta mehatxu daude balio altu edo oso altuko eremuan (4 eta 5 arteko balioak). Honako hauek dira: epidemiak eta pandemiak; ekonomia- eta finantza-ezgonkortasuna; energia-kalteberatasuna; ziberespazioaren kalteberatasuna; azpiegitura kritikoen mehatxuak; klima-aldaketaren eta natura-ingurunearen degradazioaren ondorioak; eta migrazio-fluxu irregularrak.

Probabilitate-mailaren arabera:

- Bestalde, probabilitate-mailaren arabera, emaitzek honako faktore hauek kokatzen dituzte arrisku-eremu altu edo oso altuan: migrazio-fluxu irregularrak; ziberespazioaren kalteberatasuna, desinformazio-kanpainak, ahultasun energetikoa; ezgonkortasun ekonomiko eta finantzarioa; klima-aldaketaren eta ingurune naturalaren degradazioaren ondorioak; eta epidemiak eta pandemiak.

ARRISKUAREN INTENTSITATEA

Adierazle berri horrek 2021eko Segurtasun Nazionaleko Estrategiaren hamasei arriskuak aurkezten ditu, handienetik txikienera ordenatuta, probabilitate-mailaren arabera “arrisku-mailaren” biderkaduraren ondorio den parametro baten arabera.

Arriskuaren intentsitate-adierazleari esker, 0 eta 25 puntu bitarteko tarte batean arriskuak eta mehatxuak linealki ikus ditzakezue, lortutako puntuazioaren arabera bost mailatan sailkatuta:

INTENTSITATE-ESKALA	
	Intentsitate oso handia (16 eta 25 arteko balioak)
	Intentsitate handia (13 eta 16 arteko balioak)
	Intentsitate ertaina (9 eta 13 arteko balioak)
	Intentsitate baxua (5 eta 9 arteko balioak)
	Oso intentsitate baxua (0 eta 5 arteko balioak)

	ERAGINA	PROBABILITATEA	ARRISKUAREN INTENTSITATEA
Epidemiak eta pandemiak	4,61	4,10	18,87
Ziberespazioaren kalteberatasuna	4,24	4,35	18,44
Ezgonkortasun ekonomiko eta finantzarioa	4,42	4,12	18,21
Kalteberatasun energetikoa	4,30	4,16	17,88
Migrazio-fluxu irregularrak	4,01	4,44	17,80
Desinformazioko kanpainak	3,90	4,32	16,85
Klima-aldaketaren eta natura-ingurunearen degradazioaren ondorioak	4,02	4,12	16,55
Espioitza eta esku-sartzeak kanpotik	3,72	3,99	14,88
Larrialdiak eta hondamendiak	3,86	3,80	14,69
Tentsio estrategikoa eta eskualdekoa	3,90	3,62	14,13
Terrorismoa eta erradikalizazio bortitza	3,82	3,68	14,04
Azpiegitura kritikoen aurkako mehatxuak	4,04	3,33	13,45
Krimen antolatua eta delinkuentzia larria	3,58	3,74	13,38
Suntsipen handiko armen ugaritzea	3,85	3,06	11,78
Urrakortasun aeroespaziala	3,42	3,34	11,42
Itsas espazioaren kalteberatasuna	3,41	3,30	11,25

A-3 irudia
Arriskuaren irudia

BOST URTERAKO JOERAK

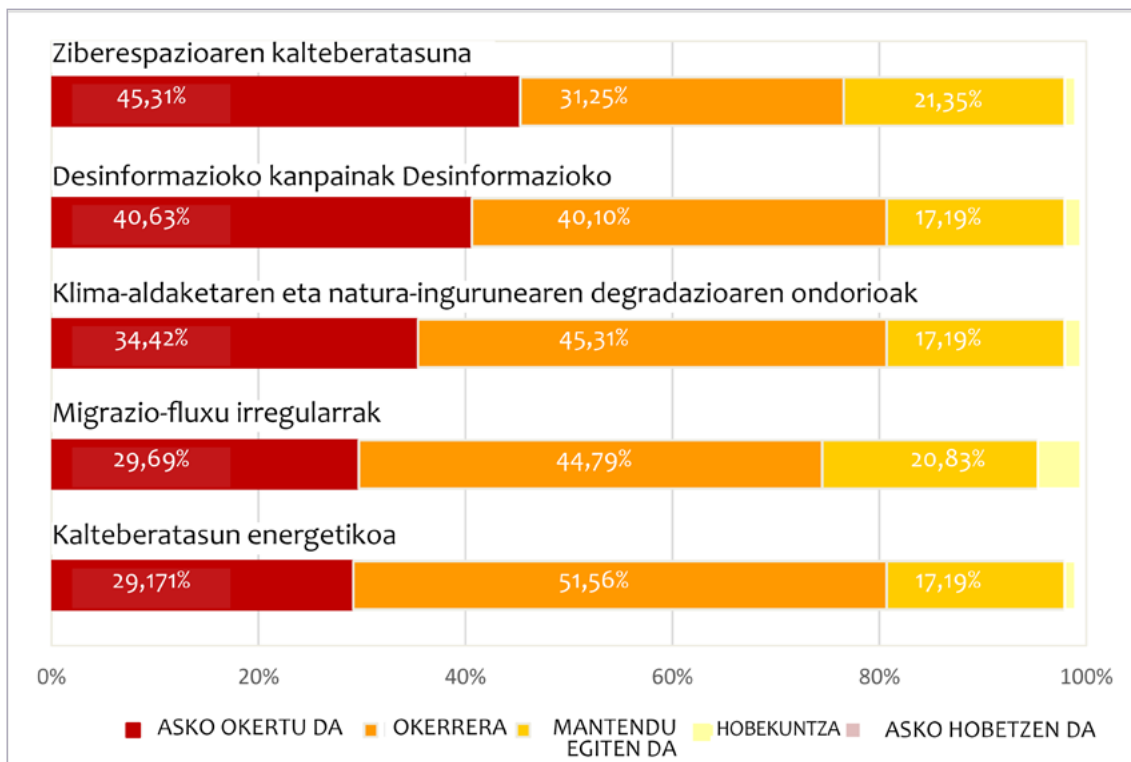
Bigarren urtez jarraian, bost urteko epemuga duen Segurtasun Nazionalaren testuinguruak izan dezakeen bilakaeraren pertzepzioa narriadurarena da.

Inkestaren emaitzen arabera, bost elementu daude arrisku eta mehatxuen tartean, eta hauek narriadura haundi bat adierazten dute. Hauek dira: ziberespazioaren kalteberatasuna; desinformazio-kanpainak; klima-aldaketaren eta natura-ingurunearen degradazioaren ondorioak; migrazio-fluxu irregularrak; eta energia-urrakortasuna.

Okerrera egiteko joerarekin hautematen diren arrisku eta mehatxuen blokearen barruan daude ezegonkortasun ekonomikoa eta finantzarioa; tentsio estrategikoa eta eskualdekoa; espioitza eta kanpotik egindako esku-sartzeak; larrialdiak eta hondamendiak; azpiegitura kritikoaren mehatxuak; epidemiak eta pandemiak; eta urrakortasun aeroespaziala.

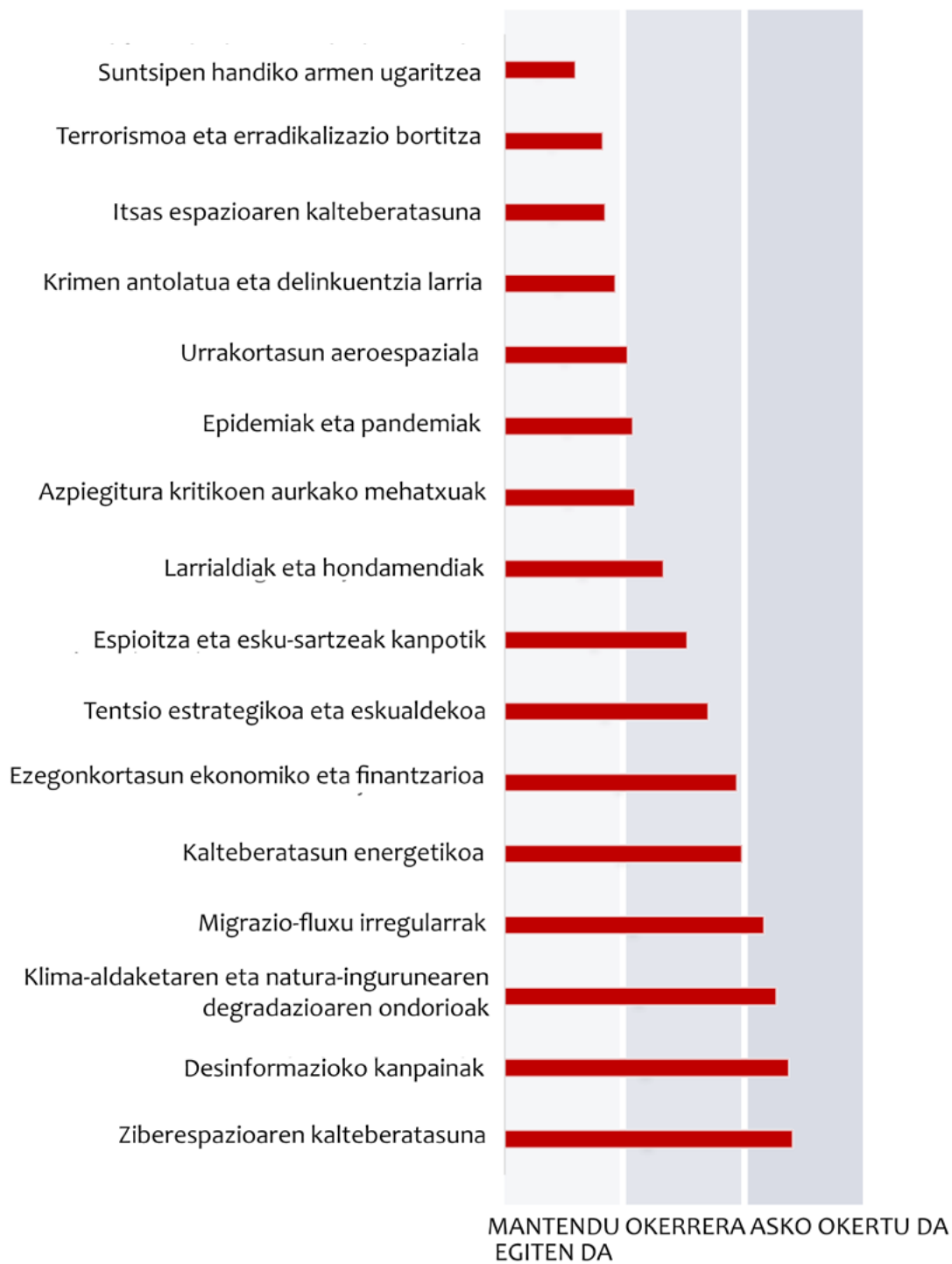
Hirugarrenik, hurrengo bost urteetan mantentzen diren arrisku eta mehatxuak honako hauek dira: krimen antolatua eta delinkuentzia larria; itsas espazioaren zurgarritasuna; terrorismoa eta erradikalizazio bortitza; eta suntsipen handiko armen ugaritzea.

Segurtasun Nazionalerako arrisku eta mehatxuetako bat ere ez dago asko hobetzeko edo hobetzeko joera duten elementuen artean.

A-4 irudia

Bost urterako joera negatiboagoa duten Segurtasun Nazionalerako bost arrisku eta mehatxuak

A-5 irudia

Segurtasun Nazionalerako arriskuen pertzepzioari buruzko inkestaren emaitzak (bost urterako joera)

2030eko AGERTOKIAK

Atal berri honetan, arriskuen pertzepzioari buruzko inkestaren azken blokearen emaitzak aurkezten dira. Bertan, adituei eskatzen zitzaien baloratzeko, otik 10 puntura bitarteko eskala batean, hiru agertoki posibleren probabilitate-maila (agertoki baikortzat, zentralizat eta ezkortzat jo daitezkeenak) Segurtasun Nazionaleko Estrategian identifikatutako eraldaketa globaleko lau dinamiketako bakoitzerako, dimentsio geopolitikoan, ekonomiko-sozialean, teknologikoan eta ingurumenekoan.

2030ean ...

6,9

Dimentsio geopolitikoan

“... kolektiboki jardutea ezinezkoa denez eta nazioarteko erakundeak ahultzen ari direnez, herrialde-taldez osatutako aliantzak sortuko dira, beren interesak babestearen inguruan.”

7,0

Dimentsio ekonomiko-sozialean

“... Eskualdekatze ekonomikoa areagotuko da. Interdependentzia-prozesu zatikatu horrek asimetriak sortuko ditu, desberdintasun geopolitikoak areagotuko dituztenak. Sektore estrategikoetan egiten den atzerriko inbertsioa segurtasun nazionaleko irizpideen mende egongo da.”

6,5

Dimentsio teknologikoan

“... Erregulazio hauskorak eta estandar partekaturik ezak balizko arerioen arteko liskar-eremu bihurtuko dute ziberespazioa. Lehiakide estrategikoek, eta horien artean estatukoak ez diren eragileek, teknologia erabiliko dute ahuleziak ustiatzeko eta aurkariaren segurtasuna ahultzeko arma gisa.”

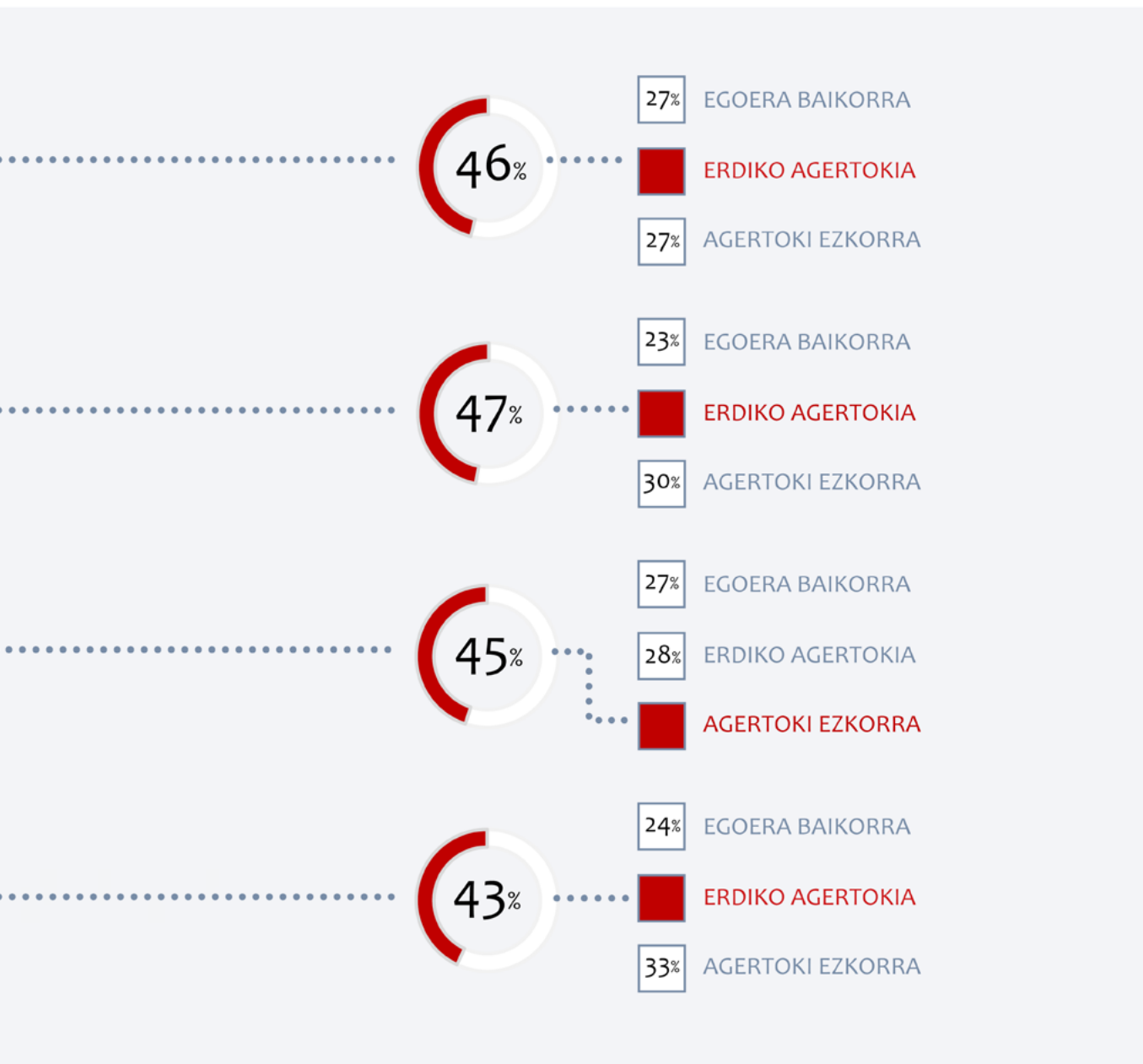
6,6

Ingurumenari dagokionez

“... berotegi-efektuko gasen emisioak murrizteari buruzko maila nazionaleko ekarpen zehaztuak ezartzea lortuko da». Hala ere, tenperatura-igoerak helburu nagusia gaituko du: tenperatura-igoera 1,5°C-ra jaitea, 2,4°C-ra hurbilduz. Ondorioz, planetako eremu jakin batzuetako degradazioa nabarmen areagotuko da, ezegonkortasuna eta segurtasuna areagotuz.”

Ezkerreko aldean boto gehien jaso dituzten aukerak adierazten dira, otik 10era bitarteko eskala batean gertatzeko probabilitate-mailaren kalifikazioarekin batera.

Bestalde, grafikoaren eskuinaldean adituen adostasun-maila adierazten da (aukera hori hiru aukeren gaineko probabilitate handienekotzat jotzen duten erantzunen %).

A-6 irudia

Segurtasun Nazionalerako arriskuen pertzepzioari buruzko inkestaren emaitzak (2030eko agertokiak)

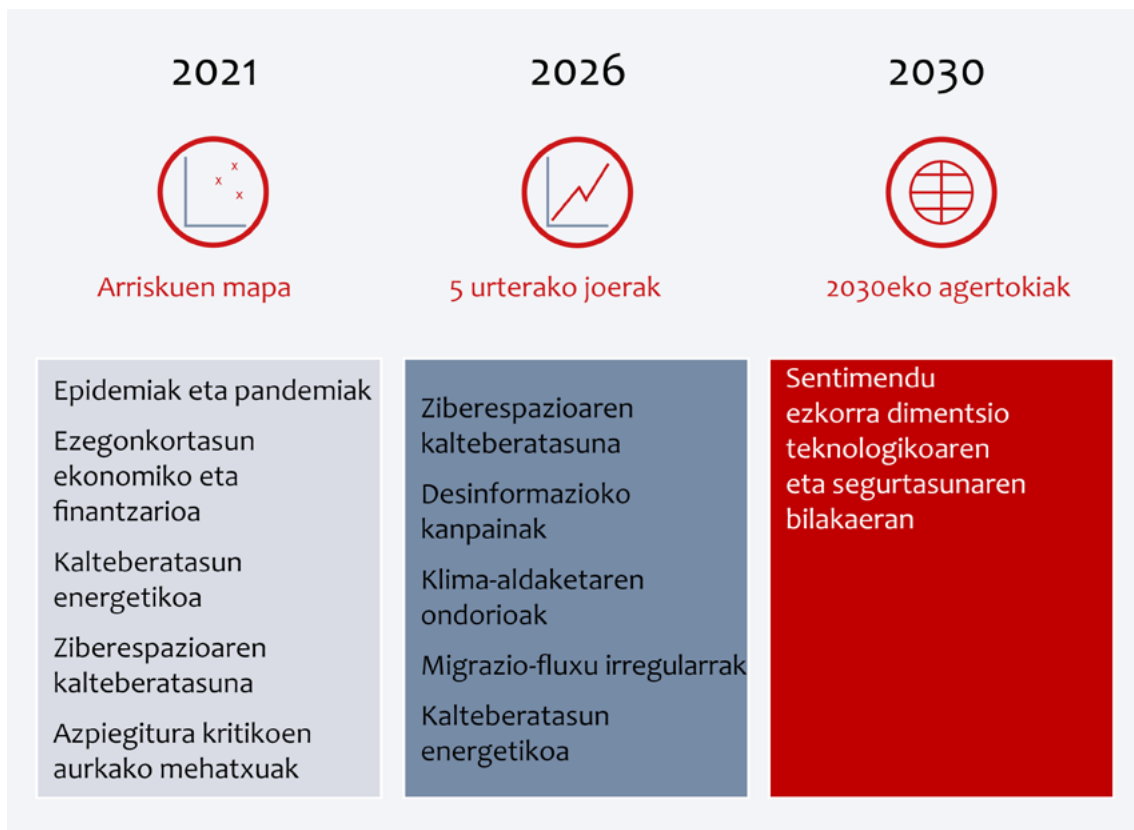
ONDORIOAK

Segurtasun Nazionalerako arriskuen pertzepzioari buruzko inkestaren emaitzen arabera, lehen hiru postuetan daude pandemiak eta epidemiak, ziberespazioaren urrakortasuna eta kalteberatasun energetikoa, arriskuaren intentsitateari dagokionez.

Koronabirusaren krisiaren tamaina handia, oraindik aktibatuta dagoena, zibersegurtasuneko gorabehera bat jasateko kezka – gai hau oso gertagarritzat jotzen dute erakunde publikoek, enpresek eta herritarrek –, baita prezioen igoera handia ere, bereziki produktu energetikoen, 2021ean Segurtasun Nazionalerako arriskuen maparen gune kritikoa marrazten duten hiru arrisku eta mehatxu dira.

Datozen bost urteetako joeren azterketari dagokionez, emaitzen arabera, arrisku guztien bilakaera eta segurtasunerako mehatxuak gero eta kezka handiagoarekin hautematen dira.. Sentimendu horren isla da aztertutako hamasei elementuetatik gehienak okertze eta okertze handiko eremuetan daudela. Zehazki, ziberespazioaren kalteberatasuna da narriadurarik handieneko pertzepzioa duen arriskua. Adituen % 45ek rankingeko lehen postuan kokatu dute kezka-mailari dagokionez, eta ondoren desinformazioko kanpainak daude, botoen % 40ekin.

Azkenik, hamar urteko epemuga duten agertokien azterketan, portaera teknologikoa da okerrean duen dimentsioa, adituek bilakaera ezkorrena duela adierazi baitute.

A-7 irudia

Kezkarik handieneko elementuak, Segurtasun Nazionalerako arriskuen pertzepzioari buruzko inkestaren ondorioz (Arriskuen mapa, 5 urterako joerak eta 2030eko agertokiak)

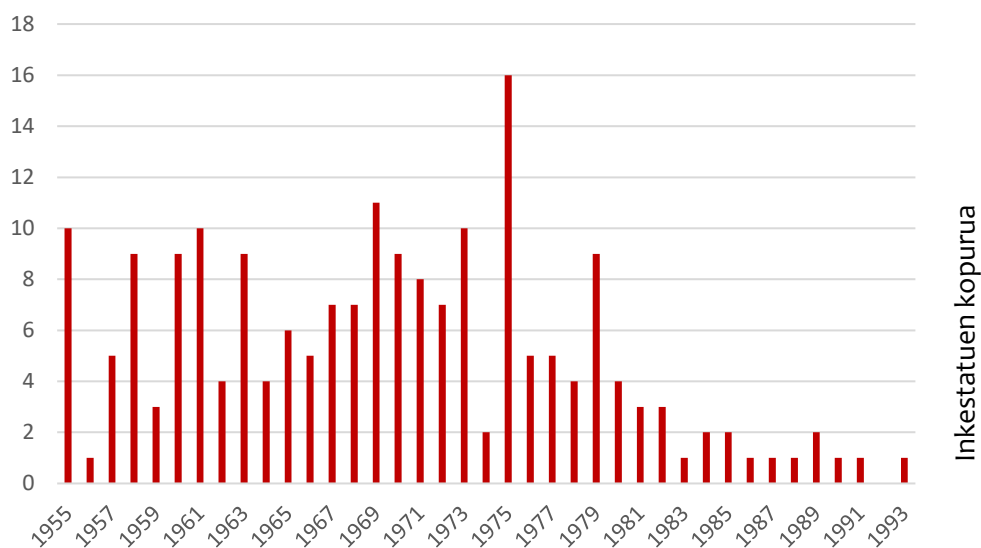
ESTATISTIKAK

Segurtasun Nazionalerako arriskuen pertzepzioari buruzko inkesta 2021eko iraila eta urria bitartean egin da.

Estatistikak honako hauek dira:

JASOTAKO INKESTEN KOPURUA: 19

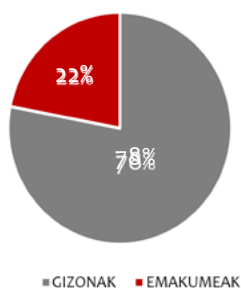
INKESTATUEN BATEZ BESTEKO ADINA: 51,8 URTE

A-8 irudia

Adinaren arabera banaketa

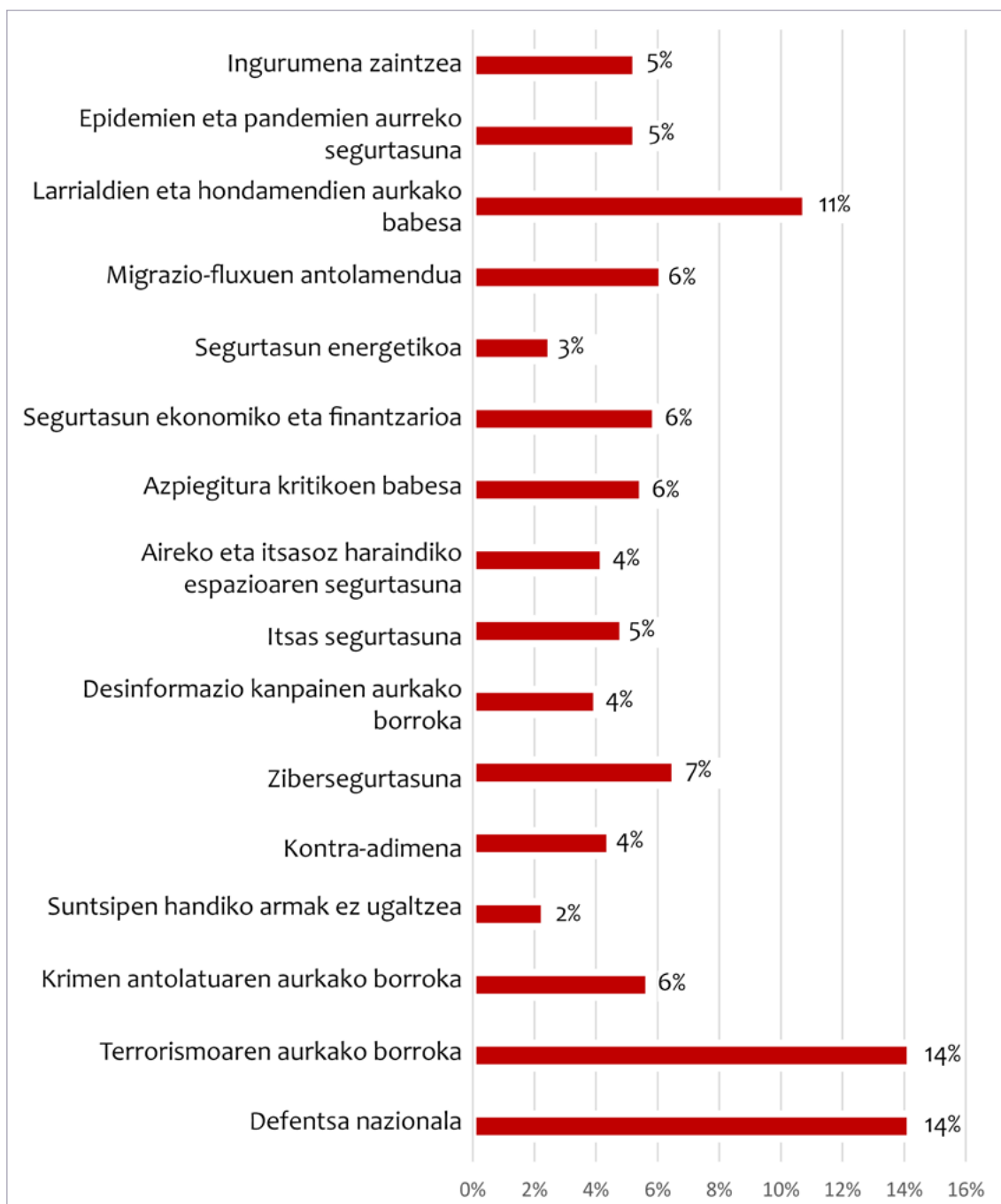
BANAKETA GENEROAREN ARABERA: % 22 EMAKUMEZKOAK - % 78 GIZONEZKOAK

A-9 irudia

Generoaren arabera banaketa

SEGURTASUN NAZIONALAREN ARLOEN BANAKETA

A-10 irudia

Eremuen araberako banaketa

GEHIGARRIA: GRAFIKOEN ZERRENDA

A-1 Irudia

Inpaktu-maila handieneko bost arrisku eta mehatxuak (2019, 2020 eta 2021 urteak)

A-2 Irudia

2021eko Segurtasun Nazionalerako Arriskuen Mapa

A-3 Irudia

Arriskuaren intentsitatea

A-4 Irudia

Bost urterako joera negatiboagoa duten Segurtasun Nazionalerako bost arrisku eta mehatxuak

A-5 Irudia

Segurtasun Nazionalerako arriskuen pertzepzioari buruzko inkestaren emaitzak (bost urterako joera)

A-6 Irudia

Segurtasun Nazionalerako arriskuen pertzepzioari buruzko inkestaren emaitzak (2030eko Agertokiak)

A-7 Irudia

Kezkarik handieneko elementuak, Segurtasun Nazionalerako arriskuen pertzepzioari buruzko inkestaren ondorioz (Arriskuen mapa, 5 urterako joerak eta 2030eko agertokiak)

A-8 Irudia

Adinaren araberako banaketa

A-9 Irudia

Generoaren araberako banaketa

A-10 Irudia

Eremuen araberako banaketaj

DSN

www.dsn.gob.es